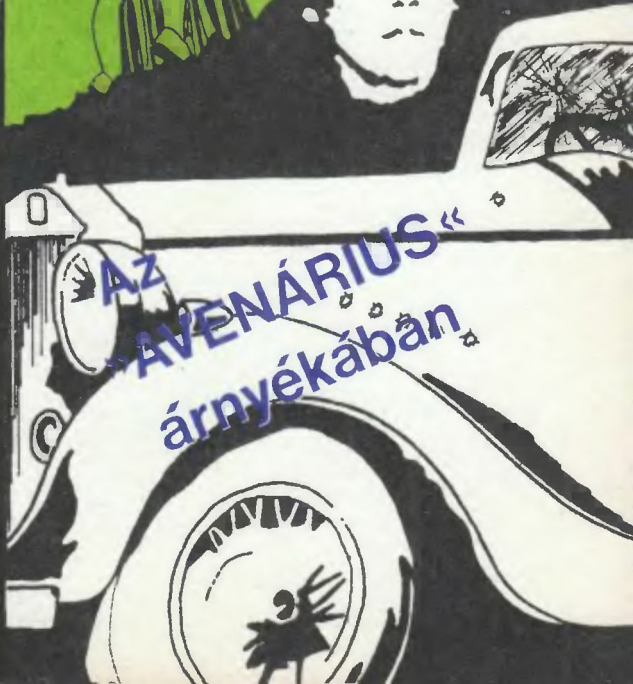

BÉDI FERENC

AZ
"AVENÁRIUS"
árnyékában

BÉDI FERENC

AZ AVENÂRIUS ÁRNYÉKÁBAN

Lapen Anne ple-
tadmae, span' Gacitour
Aeth, cu 1856-75
Christmadolau fagur,
re marcantore nall,
remtebelumne velle
Cue eie eie.

Égy olyan társaság-
teremtés, ami tényleg
a halálraépítés
napokat.

Dec. 1884. rept. C

Béni Teia

**KIADJA
A BM HATÁRŐRSÉG POLITIKAI
CSOPORTFŐNÖKSÉGE
1983**

1983

Szerkesztette
REGÖS LÁSZLÓ

A címlap
BEREZNAI IMRE
munkája

Felelős kiadó
DR. ÁBEL LÁSZLÓ

Kereki Ferenc kényelmesen vetkőzik a sorozó bizottság előtt. Szórakozottan szorongatja a névre szóló sorozópapírt. Mi vár reá? Vajon beválik? A Fraditól már nem várhat segítséget. Az intézőnek említette, hogy sorozásra megy.

— Egészségére fiam. A katonaság sohasem feleslegesen eltöltött idő, mindig lehet benne valami jó is.

De mi benne a jó? Ezen gondolkodik, miközben ruháját rendesen elhelyezi a fogason. Derékig vetkőzve várja, amíg sorra kerül. Figyelmesen tanulmányozza a bizottságot. Két tisztféle, egy fehérköpenyes orvos, a mérlegnél a községi altiszt. A bizottság asztalán papírhalmaz. A bizottság egyik tagjában felismerni véli régebbi levanteoktatóját.

Végem van — gondolja. Ez a vaddisznó, ha visszaemlékszik rám, felfal. Még sohasem látta egyenruhában. Így még félelmetesebbnek tűnik. Eszébe jutnak a vasárnap délelőtti kötelező foglalkozások. A legtöbbről hiányzott. A levante századnak először mindig le kellett gyalogolnia a téglagyár területére. Már ez is fárasztó volt. A téglagyárban rendezték a kiképzési gyakorlatokat.

— Század, oszlopban sorakozó! — vezényelt a levanteoktató.

— Század, vigyázz! Jobbra nézz!

— Főoktató úrnak alázatosan jelentem, a század együtt áll!

— Létszámjelentést kérek!

— Első, második, harmadik és negyedik

szakaszparancsnokok kezdjék meg a létszám-ellenőrzést!

— Főoktató úrnak alázatosan jelentem, a század létszáma kilencven, hiányzik harminc.

— Fegyelmezzék meg a szakaszokat! Lusta kurva banda, majd adok én nekik lógást! — ordított a főoktató.

— Ellenséges repülő!

— Ellenséges repülő elment!

Váltakoztak a vezényszavak, és megkezdődött a kollektív „hazafias” nevelés.

Most pedig szemtől szemben a főoktatóval!

Szép kilátásaim vannak. Nevének elhangzása után derékig levetkőzve a bizottság előtt jelentkezik.

— Szégyenlős?

— Nem.

— Akkor miért nem veti le az alsóruháját is?!

— Nem tudtam, hogy ... — Zavartan ledobja magáról az inget és az alsónadrágot. Pucéran állja a bizottság vizsgálódását.

— Üljön le! — szól rá az orvos.

— Betegsége van?

— Nincs.

— Volt?

— Nem, nem volt.

— Dohányzik?

— Nem dohányzom. — Közben kopogtatja elől, hátul a fiú meztelen testét.

— Nős?

— Nőtlen vagyok.

— Testvérei?

— Igen, egy bátyám van.

— Sportol?

— Futballozom.

— Hol?

— A Ferencvárosban, az amatőr és ifjúsági csapatban.

A leventeoktató a papírai fölé hajolva, megszólal.

— Igen. A Fradi eddig évről-évre felmentését kérte, és sorozatosan halasztást kapott. A hazának ebben a nehéz időkből katonákra van szüksége, nem pedig sztárokra. — A bizottság többi tagja felé fordulva folytatja. — Alkalmas. Igaz, a fegyelmet még nem ismeri, a leventébe eddig csak „fényképet” küldött, de a katonaságnál majd leszoktatjuk a lógásról.

Így lett különleges „protekcióval” Kereki Ferenc katona. Munkahelyi főnökének bejelentette, hogy 1940. február elsejével újonckiképzésre kell bevonulnia a Budaörsi úti laktanyába.

A főnök gondterhelten vigasztalta.

— Nos, ha lesz valami a gyárunkból, mire leszerelsz, szívesen foglalkoztatlak. Természetesen, ha még élünk. Meg voltam veled elégedve. — A fiú fizetési borítékjába külön húsz pengőt helyezett el.

... A laktanyaudvaron sorakoznak az újoncok. Mindenki gyakorlóöltözékben. Már első látásra megállapítható, hogy valamennyi mundér „testre szabott”. Egy másvalaki méretére! Ezért is olyan a század, mint jól öltözött madárijesztő brigád. A ruhák nem csak nagyok vagy szűkek, hanem piszkosak, sárosak is. Az újoncok megkopasztva, fázósan húzzák össze magukat, dideregnek. A hőmérő mínusz tizenöt fokot mutat. Szücs Ferenc törzs úr a szolgálatvezető, miközben a ruhákat kiosztja, megelégedéssel állapítja meg, hogy az újoncok ruházata megfelelő. Akinek mégsem felel meg, az majd délután cserére

jelentkezhethet. És ebben van a „kincstári trükk”. A tárgyakat azért adja ki ilyen vegyesen, hogy az újoncokkal „közelebbről” is alkalma nyíljon ismerkedni. A raktáros öregkatonára előre tájékoztatja az újoncokat, hogy csere esetén egy fél deci rumot kell letenni. De úgy ám, hogy a törzsőrmester úr ne lássa. Így az öreg szeszkazán jó pár napra el lesz látva itallal.

A nagy hideggel járó hóesés hótorlaszokat képez a laktanyaudvaron. Így még a vigyázzállás, a pihenj gyakorlása is nehezen megy. Nagy pelyhekben hull a hó, mintha szégyellné a rongyos mundérba öltözött, lekopasztott fiúkat, és el akarná takarni őket a világ szeme elől...

A riadt tekintetű újoncok esetlenek, szomorúak. A századparancsnok — mert hiszen ő is fázik — megkegyelmez katonáinak, és szobafoglalkozást rendel el. A foglalkozásokat a szobaparancsnokok vezetik. Ordítanak, fontoskodnak, és azt bizonygatják, hogy a katonaságnál a szakaszvezetőnél kezdődik a rendfokozat. Ezt jó lesz megtanulni!

Kereki Ferenc fáradtan varrja sapkáját, amely legalább két számmal nagyobb a fejméreténél. Nincs pénze a megengedett „kincstári” cserére. A testhez és fejhez való igazítás után a katonai tiszteletadást tanulják.

Az egyik továbbszolgáló szakaszvezető mint légiós parancsnok, tíz percenként látogat a szobába. Beléptekor az újoncnak — aki először pillantja meg — hangos vigyázz-t kell kiáltania. Ha nem megy egyszerre a felállás, mennydörög a vezényszó: Repülő! Fel! Repülő! Fel! Többszöri gyakorlás után, fog ez menni! — megjegyzéssel kivonul. A fiúk ér-

zik, valamit tenni kell. Megmakacsolják magukat. Amikor a szakaszvezető újra belép — csodálatos véletlen — nem veszi észre senki. A szakaszvezető ordít: Feküdj! Repülő! Tisztelegj! Hozzám! Az ajtóhoz legközelebb álló Nemes Jóskára néz, és a fülébe ordít.

— Újonc, nem látja, hogy bejöttem?! Mit tesz ilyenkor a jó katona?

— Jó katona, én?! Mindjárt elsirom magamat! Szegény jó öreganyám, ha ezt megérhette volna! A kegyetlen sors, hogy nem érthette meg...

— Újonc, megőrült, vagy csak tetteti magát? — örvöng a szakaszvezető. Nem látja, hogy bejött valaki?

— Fiúk — dörmög Nemes Jóska — ti észrevettétek, hogy bejött valaki? — Néma csend. A botrány a levegőben lóg. Aztán az ügyeletes őrmester lép a szobába. Mindenki feláll, szabályosan tiszteleg.

— Tovább! — mondja gyorsan az őrmester. — Szakaszvezető, rendeljen el riadót! A század elvonul!

A szakaszvezető — edzett szadista — erre úgy látszik, még ő sem készült fel. Hitetlenül, értetlenül néz az őrmesterre.

— Mit bámul, mint aki most jött Röcsögéről?! Hajtsa végre a parancsot!

— Őrmester úr jelentem, ezek még állni sem tudnak, nem hogy menetelni.

— Majd megtanulják! — kedélyeskedik az őrmester. — Negyed órán belül az udvaron sorakoztassa a századot.

Kint változatlan erővel tombol a hóvihár. Ítéletidőről számol be a rádió. Az utak járhatatlanok. Az egész országban megbénult a vasúti közlekedés.

A körletben Nemes Jóska és Kereki Ferenc

ágya egymás mellett áll. Nemes Jóska mosolyogva nézi, hogy a válogatott labadarúgó káromkodva gyűri, gyömöszöli a menetfelszerelését. Rég kinőtt a katonasorból, és úgy látszik, hogy részére több halasztást a sportegyesület nem tud kicsikarni. Összenéznek Kerekivel.

— No öcsi, nagy szarba kerültünk! Csak azt nem tudom, hogy fogunk ebből kimászni. A szakaszvezető jól ránk szállt!

Másik ágyszomszédjuk Gyenge Károly erzsébeti szabósegéd, riadt hangon szól a beszélgetésbe.

— Hallgassatok, még becsuknak bennünket. Tudjátok, itt egyért mindenkit megbüntetnek.

— Tudjuk, de téged nem kérdeztünk. Ha nem tetszik, menj haza anyucihoz — nevet Nemes.

A laktanyaudvaron sorakozik a zászlóalj. Nagy tanácskozás kezdődik a tisztek között. Rövid várakozás után a rangidős tiszt eligazítja a századparancsnokokat.

Éjfél után egy óra körül jár az idő.

A szolgálatvezető őrmester a század elé áll, és elkezdi mondókáját.

— Az országban még nem volt ilyen ítélet-idő. Megbénult az élet, megálltak a vonatok. Feladatunk, hogy a pályákon veszteglő, megrekedt vonatokat kiszabadítsuk. A századunk Bicskére megy. Lapátot mindenki vételez. Tíz percet kapnak a fölkészülésre. Oszolj!

Amikor készülődnek, Nemes Jóska szórja a barna sziporkát.

— A vonaton rekedt Stefi néni. Ha tudná, hogy életét egyetlen tékozló unokaöccsének köszönheti, aki most éppen a magyar királyi honvédgyalozezred erőssége, és evégből,

mint országunk megmentője, a hómezők lovagja, lapátjával új életet teremt. Hálából remélem ránk hagyja majd egyetlen kincsét, a Miranda nevű, nyugdíj előtt álló, jobb sorsra érdemes mopszli kuttyuskáját...

A menet megindul. Az oszlop mellett gyalogol az őrmester. Nagyokat pislog a sorban menetelő Nemes Jóskára.

— Maga az a Nemes, aki a magyar labdarúgó válogatott centerre?

— Igenis őrmester úr!

— Akkor maga is szép kis társaságba keveredett!

A bizalmas beszélgetés közben az őrmester megkérdezi Jóskát, nem fázik-e?

— De, nagyon, őrmester úr — feleli gyorsan Jóska.

Akkor még senki sem sejti, hogy az „aranylelkű” miért aggódik annyira a század egészségéért. Később azután kiderül, mert hamarosan álljt vezényel.

— Negyedóra pihenő! Irány az út menti kocsmá!

A váratlan fordulatra mindenki az őrmester köré gyülekezik, aki katonásan megszólal.

— Reggelig még sok idő van. Különben is, a hóval el tudunk számolni. — Az újoncok röhögnek. Az őrmester folytatja.

— Higgyétek el, én sem jószántamból lettem katona, de hát ez a sors... Meglátjátok, nem vagyok én olyan rossz, mint a hírem...

Az újoncok némán bólogatnak, közben célba veszik a kocsmajót. Az álmos kocsmáros rosszkedvűen szolgálja ki a hajnali, nemvárt vendégeket. Mindenki fog egy poharat. Az óvatos őrmester hangosan figyelmezteti embereit.

— Mindenki csak egy pohárral ihat! Utána tovább megyünk!

Kint a hó rendületlenül esik, a szél pedig az újoncoknak dolgozik. A sürgönypóznáknak már csak a csücske látszik ki. A vasúti pálya kanyarjainál három-négy méteres hóakadályok keletkeznek.

Az őrmester Nemes, Kereki és Gyenge Károly asztalához telepszik. Egymás után üríti az eléje tett boros poharakat. Mint száraz szivacs a vizet, úgy nyeli az italt. Az újoncok gondoskodnak róla, hogy a pohár idejében megteljen újra. Az őrmester nagy, kopasz feje tompán fénylik a gyenge hajnali világításban. Törülgeti magát és kicsit akadozva mesél.

— Tudjátok, miután mérnöknek nem kellettem, elkezdtem komolyan focizni. Nagy játékosank indultam. Az OCSTK-ban centerhalf voltam. Abban az időben másképpen fociztak. Keményebben mint ma. Emlékszem, angyalföldi rangadót játszottunk az UMTE ellen és azoknak volt egy szemtelen, erőszakos jobbösszekötőjük. Kétszer egymás után megkevert. A közönség kórusban kiabálta: „Gyula, puha vagy! Vonulj leánynevelő intézetbe!” Nekem sem kellett több! A fiú újra jött, ugrált előttem, mint a szöcske, aztán egy kicsit ráléptem és a gyereket kivitték, engem pedig örökre eltiltottak... Pedig higgyétek el, nekem ment az a foci...

A negyedórás gyorspihenő a jelek szerint hosszúra nyúlik. A század hóhányás helyett az öklendezést gyakorolja. A hosszú „kiadások”-at a hajnali órákban az arra vetődő járőrszolgálat szünteti meg. Az őrmester, a „nap hőse”, védi az elázott újoncokat és saját magát. Pisztolyával lövöldöz a közeledő

váposokra, de végül is lefegyverzik. Kereki és Nemes újoncok is rőszaszín ködfelhőkben kerülnek vissza körletükbe.

Soha sem derült ki, Nemes Jőska vonaton rekedt képzeletbeli Stefi nénijét vajon kicso-da szabadította ki végül is a sürgőnypőzna nagyságú hótorlaszok alól. A hólovag ugyan-is olyan illuminált állapotba került, hogy teljesen megfledkezett rokokóruhás, bazsarőzsa illatú, törékeny nagynénikéjéről. És félő, hogy támasz nélkül maradt a Miranda nevű mopszli kutya is, és talán azóta is egyfolytában ugat az örök hómezőkön...

A másnapi kijőzanodás után, még sokáig szóbeszéd volt az „életmentő” katonák kalandos kirándulása. A rádió is megemlékezett a hős hóhányó katonákról. A biatorbágyi kirándulás élményeit egyesek csak „zárt körben” emlegethették. Ezek közé tartozott az őrmester, aki még másnap is tartani szeretete volna a „frontot”. Manővere nem sikerült, mert az eset után megfenyítették és áthelyezték. Mentő körülményként még azt sem vették figyelembe, hogy tudott focizni.

A szolgálatvezetőnek sokáig nem volt gondja a folyosó és W. C. ügyeletesek kijelölésére. A mozgékony újoncok mesteri módon passzolták egymáshoz a felmosórongyot.

Akik nem kerültek fogdába, laktanyaafogságot kaptak.

A hó hamarosan elolvadt, szép lett az idő és a városban futballmérkőzéseket rendeztek. A három újonc terepszemlét tartott. Szombat délután, szürkületkor elbújtak a laktanya hátsó udvarában. Amikor a belső őr néhány méterre elsétált, felugrottak egy nagy eperfára. Onnan a kőkerítésre, majd pedig az utcára. A kilógás némi ügyel-bajjal

sikerült. Kereki előtt Nemes Jóska ugrott elsőnek, utána Gyenge Karcsi következett. De ő úgy megijedt, majdnem visszafordult. A négyméteres mélység megrettentette. Már Kerekinek kellett volna ugrania, mert a belső ór pillanatok múlva visszafordul, és nem biztos, hogy kiugorhat anélkül, hogy észre ne vennék.

— Ugorj már te beszari — sziszegte a foga között Kereki Feri —, otthon majd kimosod a gatyád! — és lökött egyet tétovázó társán, aki fadarabként zuhant a földre. Kereki követte, de szerencsétlenségére majdnem egy lent sétáló híradó őrmester nyakában ért földet. Az őrmester flegmán föl nézett, várta, hányan fognak még ugrani. Kereki porolgtatta magát, igyekezett tudomást sem venni az őrmesterről, de az rárivallt.

— Maguk mit keresnek itt?

— Megyünk a városba, és erre közelebb — szólt Kereki pimaszul.

Szerencséjükre ez az őrmester csak a híradókra vadászott. Talán kéjelgett is a gondolatától, hogy a gyalogsági zászlóalj parancsnokát büntetik majd meg a lógósok miatt. Az őrmester ragaszkodott a laktanya íratlan hagyományaihoz. Mert ugye a koszos bakák a legalantasabb fegyvernem tagjai, csak szennyezik a levegőt. Legjobb lenne eltaposni valamennyit. Hogyan jöhetnének ezek a híradókhoz, akik hozzájuk képest elit katonák, a fegyvernem, a csapat agyveleje, esze, nélkülük a többiek csak kerti törpék lehetnének.

Amikor a laktanyaőrséget a híradók adták, a kapun csak ők mehettek ki. A legkülönbözőbb kifogásokkal utasították vissza a gyalogosokat. A vizsgálat első számú tárgya a bakancs. Ha nem volt meg a harminckét darab

jancsiszeg, mehetett vissza. Gyakran előfordult, hogy a köpeny vagy a zubbony gombjait kellett felerősíteni. A kapuügyeletesek ilyenkor élvezték a helyzetet. Kakasok voltak a szemétdombon; akik mellett más aligha kukorékolhatott. A tisztek naponta egy-két óránál többet nem tartózkodtak az irodájukban. Ha valamelyik katonát elkapta a Váp, az egy fél napot is elvett a tiszt idejéből. Hercehurca a városparancsnokságon. Brrr... Ettől irtózott minden tiszt. A híradó őrmester ezért érzett kárörömet, amikor a lógósokat meglátta. Csürhe népség, vesződjön veletek az atyuskátok!

Nemes József a kispesti AC és a magyar válogatott középcsatára, Kereki Ferenc az FTC balösszekötője — mindketten gyalogos újoncok — lejátszották a tavaszi első forduló mérkőzéseit. Este a laktanyakapunál már várták őket, de ők számítottak erre. A kerítésen át jutottak be újra az épületbe. Létszámolvasásnál a szobaparancsnok hiányt nem jelentett, mert a fekhelyeken jól elkészített bábuk feküdtek.

A következő napon Nemes József ragyogó csatárjátékáról írtak a sportlapok. És ekkor jött a jó öreg Bukovári, aki előbb-utóbb minden szegény katonát utolér. A következő hónapra mindenesetre megoldódott a W. C. és folyosómosás gondja...

Kereki Ferenc újoncot hathetes tisztesképző iskolára vezényelték. Nem értette, hogy mivel érdemelte ki a figyelmet. Ha arra gondol, hogy rövid katonaidejének jó részét büntetéssel töltötte, nem talál magyarázatot „szerencséjére”.

Nem tartozik a könnyen kezelhető katonák közé, ezért is fogadja be nehezen agya a parancsra végzendő feladatokat. Ha visszagon-dol a zászlóalj kiképző tisztjére, aki elegáns, agyusztált köpenyét hanyagul a vállára dobta és napóleoni pózban korholta a századot — Maguk nem katonák és nem is kurvák. Olyanok mint a Himnuszban a balsors! Stricik, kutyapecérek! Miért is nem lajhárképző iskolára vonultak be, ott egy mozdulattal túl lennének a hathetes újonckiképzésen! — ma is nevezhetnékje támad.

Ráadásul ő jó megfigyelő és jó utánzó. Egy alkalommal a zászlós szobájukban hagyta köpenyét. Mire visszajött, felvette és a tiszt hanghordozásával, mozdulatai pontos utánózásával, a katonák hangos nevetése kíséretével vezette a kiképzést. Még akkor is szöve-gelt, amikor a szobára síri csend telepedett. A küszöbön ott állt a zászlós.

— Folytassa Kereki, nagyon jó! Magának még sok hasznát fogom venni. Egészen tanu-lékony!

Az iskola parancsnoka felsorakoztatta a tisztesiskolára vezényelt újoncokat. Fesz-es vigyázzban hallgatták végig az eligazításnak szánt kemény szavakat. A barakkok, és a

személyi állomány elrendezése és a szakaszok kijelölése után, Kereki Gyenge Karcsival a géppuskás rajba került. A kiképzés legnehezebb részét a lóval való ismerkedés okozta. Mintha a kis málhás lovaknak több eszük lett volna, mint az újoncoknak. Amikor a reggeli sorakozónál a szakaszok és rajok lóval jelentek meg, a vezényszavakat a lovak is jól megértették.

Itt esett meg, hogy a pihenj-re a Vincellér nevű tarka színű ló is kitette a lábát, de pontosan Kereki Feri bal lábfejeére. A pihenj után vigyázz következett, de Vincellér szórakozott lehetett, nem figyelt oda a vigyázra, patáját az újonc lábán felejtette, aki az elhangzott parancsot emiatt nem tudta végrehajtani.

Az őrmester mozgást látott vigyázz közben és élesen elordította magát:

— Újonc, mit tökörészik ott, vagy nem hall? Zárja össze a lábait, mert ha én zárom össze, műtőasztalon sem szedik szét!

Mozgolódni kezdtek az újoncok. Fejüket Kereki felé fordították, aki dadogva, ijedten próbálta magyarázni, hogy ő jó hall, csak egy baj van, a Vincellér a bal lábán áll és emiatt csak korlátozott mozgást végezhet. A század már kórusban hahotázott. Az őrmester az újonc előtt termett. Úgy látszik, már korábban is előfordulhatott ilyen eset, mert nem volt meglepődve azon, hogy a kis ló milyen erősen ragaszkodott jelenlegi kenyért, illetve lótápot adó gazdájához.

— Kuss! Nincs pofázás! Mondja, mi a foglalkozása?

— Ezüstműves gépvésnök vagyok — jelentette az újonc.

— Akkor ajánlom, gyorsan vesse le ma-

gáról a lovat, ellenkező esetben egész katonai-idejére kénytelen leszek a lóval összeházásítani!

Nehezen csitult a nevetés. A kis ló patájának nyomát este Kereki fájósan borogatta. Közben egy héber ima mondatait idézgette. Az őrmester „jutalomból” egy hónap istálló foglalkozásra osztotta be. Az istállóban főleg a „lótanból” történtek az ellenőrzések. Ha reggelre nem volt meg a hét sor porhuladék, az újonc kezdhette újból kefélni kedvenc lovát. És ez elég gyakran előfordult.

Ember és ló nem voltak feltétlenül kebelbarátok. Hogy mennyire „vadházasság” volt, ez derült ki hamarosan az egyik gyakorlaton, amikor is Vincellér nem a kiválasztott tüzelőállásba igyekezett gazdájával, hanem gondolt egyet, és hátán a géppsukával, az otthonosabb istállót vette célba. Előtte még egy jól irányzott rúgást mért gondozója láb-szárára. Így úszta meg Kereki a tisztesképző iskola hátralevő napjait.

A kórházban — ahová Kereki került — nagyvizit volt. Csupán ránézéssel vizsgált az orvos és sorra zavarta vissza a lakókat szadzadaikhoz. A fekvő beteg státuszát csak az érdekelte ki, aki magas lázzal vagy ragályos betegséggel került be. A gyógykezelést leegyszerűsítették. Felülről aszpirin, alulról beöntés. Mindkettő megtette hatását. Ha az eset súlyos volt: a kétféle gyógymódot egyszerre is alkalmazták.

Idejüket agyonütendő, a betegek újságot olvastak. Egy vagány öregkatona megszólalt.

— Figyeljetek csak! Nagy Németország Magyarország barátja, lépéseket tesz a Felvidéki visszacsatolás után Erdély magyarlakta területeinek a visszaadása érdekében. —

Majd folytatta: — No, öcsi, azt hiszem, a mi leszerelésünknek is befellegzett! Ha belebonyolódunk a keleti viszálykodásba, valószínű, nem ússzuk meg a katonáskodást a Sas-hegyen.

Úgy tűnt, a katonák istene, amelyet sokszor emlegetnek, nemcsak lórúgás esetén kagylózhatott, mert meghallotta a katonák beszélgetését. Ha nem is közmegeledésre, de hamarosan mozgósítást rendelt el.

Kereki Ferencet is alkalmasnak, egészségesnek találta a vizitáló orvosi bizottság. A lábát húzva jelentkeznie kellett mozgósított alakulatánál, Budaörsön. Géppuskás szakaszhoz nyert beosztást, és hogy öröme teljes legyen, szolgálatvezetője „Tinta II.”, a magyar futball föl nem fedezett csillaga állt vele szemben. Nézték egymást mint két idegen. Egyikük sem hozakodott elő a biatorbágyi kalandos hóhányással.

Tiszta, teljesen új zubbonyt, köpenyt kaptak. A legénység évjárata vegyesnek látszott. Az újoncok mellett a század többsége korábban leszerelt, tartalékos katonákból került ki. A lelkesedés nem volt a legmagasabb. Riadtan, fázósan méregették egymást. Hajnalban következett a század bevagonírozása. A géppuskások „kényelmesen” a vonat tetején helyezkedtek el. Elindultak Románia felé.

A célállomásnál kirakodás, eskütétel és beszállásolás következett. Kereki, Borbíró és társai negyvenen, egy nyírgelsei koporsókészítő műhelyében kaptak elhelyezést. A szoba hatszor négy méteres lehetett. Ennyi katona befogadására kicsinek látszott. De csak látszott, mert báró Mitsinney, az ezredparancsnok ludovikás fia, a géppuskás szá-

zad megbízott parancsnoka meglelégedéssel állapította meg, hogy a század elhelyezése „kitűnő”. A társaság ugyan szűkösen, de elfér a szobában, és az eső sem csöpög be. — Csak a méretünket kell bediktálni, és kész az összkomfortos másvilág — röhögött az egyik szobatárs.

A század, lévén időmilliomos, a századparancsnok elemzése közben a légitámadás elleni védekezést sulykolta, amely harminc-negyven fekvőtámasz erősségűnek felelt meg.

Az asztalos — kapzsi embernek látszott — szívesen meg is vette volna a méretet a hozzá beszállásolt katonákról. Negyven katona; extra temetés, első osztályú koporsóval. Olyan koporsókat csinálna, amelyben még forgolódhatnának is. Jó erőset, tartósat, tölgyfából. Mindig arra vágyott, hogy egyszer a bolt igazából meginduljon.

Talán ezek a gondolatok jártak a fejében, amikor a magyar szálláscsinálók lefoglalták a koporsókészítő műhelyt.

Barátságos fogadtatásra senki sem számított, és nem a legkellemesebb érzéssel ágyaztak a katonák a koporsók közelében. Néhányan viccelődtek, mások bosszankodtak.

— Hagyjátok szegény ördögöt, nem látjátok, hogy mennyire be van tojva? A helyiséget nyilván elvették tőle. És ehhez vágjon barátságos képet? Az egész hülye helyzet, amibe kerültünk, a németbarát politika eredménye — foglalta össze röviden Borbíró Lajos tartalékos honvéd.

— Az a baj, hogy csak visznek bennünket, mint a marhákat...

— És teszünk ellene valamit? — kérdezte a másik.

— Reméljük nem kell a románok torkának ugrani . . .

A katonák egymás között nyíltan beszéltek. A kormányközi tárgyalások tovább folytak. De a napi kiképzési gyakorlatok is, mert a rádió híreiből a katonák „jól” tájékozódtak. Arról is értesülhettek, hogy milyen „kényelmes” elhelyezésük van, valamint, hogy a románbarát lakosság a magyar katonákat mindenütt virággal és kürtőskaláccsal várta. Ezzel szemben a napi menetgyakorlatok, a lehúzott zsalugáterek nem ezt a barátságos fogadtatást bizonyították. A monoton kiképzés mellett sportfoglalkozások is voltak. Erről gondoskodott a lövészek századparancsnoka, aki nem volt más, mint dr. Bácsalmási Péter tartalékos hadnagy, a magyar pentatlon bajnoka. Saját pénzén futballabdát vásárolt, a mérkőzés megszervezését pedig a katonákra bízta. Nem így a géppuskás szolgálatvezető. A mérkőzés időpontjára, amelyet két század egymással szeretett volna játszani, fegyvervizsgát rendelt el, amit azután kénytelen volt a futballcsapat tagjai nélkül megtartani. Éppen ezért, a mérkőzés befejezésének kedves színfoltja lett a katonai ruhabemutató, amelyet a szolgálatvezető irányításával és tervezésével a géppuskás század beosztottjai prezentáltak. A „bemutaton” értékes figyelmet érdemelt Kereki Ferenc és Borbíró Lajos katonák változatos, gyors téli, majd nyári menetöltözete, gázriadóval és a kimenőn hordott ugyancsak változatos ruházata. A ruhabemutató, ha a szolgálatvezető mérgét nem is, de szomját lecsillapította. A raj vitte haza elázva hős vezetőjüket, megmentve őt az utókor krónikásai számára.

A több hónapos határ menti portyázás alatt

a politikai feszültség csak akkor enyhült, amikor híre érkezett, hogy nem lesz összeadás. Azoknak lett igazuk, akik ebben kezdetől fogva reménykedtek. A német és olasz hadvezetés Magyarországot, mint hűséges szövetségest nem akartak elveszíteni. 1940. augusztus 30-án a „BELVEDERE” döntéssel Észak-Erdélyt Magyarországhoz csatolták. A többi részét azért nem, mert a román királyság is a német fasizmus szekerét tolt. A salamoni döntéssel két legyet ütöttek egy csapásra. Mindkét szövetséges, a magyar és a román is, meg voltak elégedve. A nacionalista ellentéteket azonban nem tudták megszüntetni, az továbbra is fennmaradt, de valamelyest gyengült az éle.

Kereki Ferenc géppuskás századával visszaérkezett Budapestre, ahol megható fogadtatásban volt részük. A marhaszállító vagonok tetejéről hallgatták végig a fogadóbeszédeket.

— Önök bátor, hidegvérű, talpraesett, jó helyre született katonák! A hazának ilyen katonákra van szüksége, akik ha kell, az életük árán is megvédik a haza becsületét! Ápolják továbbra is szent hagyományaink szeretetét, a magyar nemzet egységét és a jövőbeni boldogulását!

A tisztek között toboroztak. Ki akar maradni? A lelkesedés még tartott. Most kellett elkapni a „hazafias” lendületet. Azt azonban nem mindenki tudta, hogy a tisztek lelkesedését a kettős fizetés reménye erősítette. Fizetett a kincstár és fizetett a polgári munkaadó is. Kettős fizetés, kettős lelkesedés.

Már akkor rebesgették, hogy rövidesen a Délvidék következik. A nagy poggyászládákra,

amelyeket a tisztek Erdélybe magukkal vettek, a későbbiek során még szükség volt.

Kereki Ferenc címzetes őrvezető életútja Budapesten folytatódott. A laktanya, mint a méhkas: jövés-menés, szaladgálás. Híre érkezett, hogy az öreg katonákat leszerelik. Ez mindig nagy izgalmat kelt, kíváltképpen azok között, akik ténylegesen öreg katonának számítanak. Különösen tetőfokára hágott az izgalom akkor, amikor a pótkeret parancsnokság irodavezetője közölte az öreg írnökökkel, hogy leszerelhetnek, de csak akkor, ha megfelelő helyettesről gondoskodnak. Az írnöki beosztásnak óriási tekintélye van a hadseregben. Minden újonc és beosztott katona őket irigyelte. Volt is miért! Nem vonulnak ki naponta, nem kell a nehéz gyakorlatokat végigcsinálni télen, nyáron, fagyban, esőben, sárban. Igaz, a laktanyában a szobarendből kiveszik a részüket. De az írnök — a néphit szerint is — közel van a tűzhöz. Akkor is, ha az öreglegénység véleménye szerint : az írnök még az anyaföld szagát sem ismeri.

Igaz, hogy nagygyakorlat idején a zászlóalj vagy éppen a századok, a kiképzők gúnytáblái. Ilyenkor sokszor hallani az enyhe figyelmeztetést, „Kovács őrvezető, hogy tartja azt a puskát, ez nem töltőtoll”. Vagy: háború esetén magától kell legjobban félni és nem az ellenségtől, mert úgy tartja a puskaáját, hogy mindenki veszélyben érezheti magát... Az ilyen dicsérő ielzőket különösen lövészetben érdemelték ki az írnökök. Az már természetes volt, hogy a nagygyakorlat befejezése után az írnökök egyhónapos laktanyafogságot kaptak, hogy a legközelebbi hadgyakorlaton tiszta karabéllyal jelenhessenek meg. A pótkeret parancsnokság öreg ír-

nokainak pótlása a zászlóalj, század és szakaszírnokok soraiból kerültek ki. Amikor le-
szerelés van, cserélődnek az irigyelt írnoki
funkciók. Ezért nagy az élénkség. Ki legyen
az utód? Ki alkalmas az írnoki teendők ellá-
tására?

A visszamaradó különítmény, a pótkeret
parancsnokság, az ezred egyik zászlóaljához
tartozott. Az írnokok gárdája tősgyökeres
pesti öregkatonákból került ki. Régi barátok,
iskolatársak, szaktársak ajánlották az egymás
nyomdokaiba lépő írnokokat. Így volt ez
most is.

Asztalos Károly, Schlosszer István, Ko-
vács B. Mihály és társaik feladata volt az új
írnokok kiválasztása. Az öreg írnokokkal va-
ló ismeretség a Csiliben, az erzsébeti munkás-
otthonban rendezett mulatságokon, vagy bá-
lokon kezdődött.

A sok jelölt között a bizalom elsősorban
a földiek felé irányult. Így került Kereki
Ferenc is a jelöltek közé. Már korábban szép-
írású diáknak ismerték. Füzetait tanárai min-
den évben elküldték a Népművészeti Mú-
zeum kiállítására. Írásai, helyesírása alapján
megfelelt, emellett élsportoló is volt. Egye-
sülete levélben ajánlotta könnyű beosztásba
helyezését, nemcsak a bajnoki küzdelmek,
hanem a hadsereg mérkőzéseire való tekin-
tettel is.

A hadsereg csapata — amelynek Kereki is
tagja volt — jó játékerőt képviselt. Könnyen
nyerték a hétközi mérkőzéseket.

Visszamaradó különítmény. Röviden VMK.
Ide nem csak a rendfokozat nélküliek, hanem
a tisztek is igyekeztek bekerülni. Persze vál-
takozó sikerrel. Kereki katonáskodásának
idején megfordultak az irodákban az akkori

idők atlétái, élsportolói. De jöttek ide az öszszeköttetéseiket jól alkalmazó minisztériumi tisztviselők, vagy azok csemetéi.

Közben folytak a délvidéki bevonulás előkészületei. A háborús készülődés az emberekre nem egyformán hatott. Volt aki önként jelentkezett, de volt olyan is, akit még erőszakkal sem lehetett behívni. A fasizálódás erőteljes jeleként tudható be a teljes katonai állomány „származási igazolásának” kötelező bevezetése. Az eljárás nagyon idegesítette a személyi állományt. Különösen azokat a hivatásos vagy tartalékos tiszteket, tiszttheyetteseket, akik a katonai pályát választották élethivatásuknak. Rettegtek az igazolási eljárásokól. Papírok, felmentések, igazolások után szaladgáltak. A rendelet alapján az olyan hivatásos tisztet, akiknek családja a faji törvények szerint nem számított „tisztá árjának”, azonnal le kellett szerelni. Később ez már odáig fajult, hogy az illetőt katonai állományból is törölték, és a munkaszolgálatos zászlóaljokat felállító honvédkiegészítő parancsnokságokhoz helyezték át. A hivatásos tisztek származását — papírjaik alapján — egy tisztí igazoló bizottság bírálta felül. Ha azonban ezek „kezét” megnézték volna kiderül, megfelelő honorárium fejében a gyanús származású tiszt is tiszta keresztényi elbírálást kapott. Ment minden, mint a karikacsapás. Akinek pénze nem volt, nem lehetett keresztény. A háborúra való erőteljes készülődés aztán a korrruptokat is elfogyasztotta. A létszám szűke, a sokat változó politikai, parancsnoki vezetés a hitleri háborúba való belebonyolódás, a pótkeret parancsnokság nyugalmasnak tűnő életét is megzavarta.

1941. nyarán a magyar kormány hadat

üzent a Szovjetuniónak. Kereki Ferenc címzetes őrvezető, a világban végbemenő változások okáról keveset tudott. Irodavezetőjét tekintette példaképének, aki kevés beszédű, szorgalmas, jó katona volt. A fennálló törvényeket igyekezett betartatni az írnokgárdával. Rendszeresen ellenőrizte az irodában folyó ügyek intézését. Naprakészen tartották a létszámot, az anyakönyvi lapokat és a pontos lakcím-névjegyzéket. Különös gondot fordított a naprakész behívók elkészítésére. Ez volt szerinte a nyilvántartás szíve.

— Ha nem lehet azt a magyar honvédet bármikor behívni, akkor mi nem érdemeljük meg, hogy lélegzetet vegyünk! — mondotta sokszor.

Mint minden szervnek, ennek az irodának is megvolt az összetartó ereje. Az írnokok többsége munkásgyerek volt, akiket az események kényszerítettek katonai szolgálatra. Kedvelték, nevelték és vigyázták egymást. Jól tudták, ki előtt mit lehet elmondani. A háborús események formálták, edzették őket. Hozzájuk is érkezett nagyon sok frontjelentés. Ezekből kiolvashatták, milyen gondokkal, nehézségekkel küzdenek a fronton levő magyar egységek, emberek. Ám azt is, hogy sokan már nem küzdenek semmilyen gondokkal, mert veszteséglistára kerültek. Ezeknek a száma mindig több és több lett. Igaz, az ilyen jelentéseket „Csak szigorúan tiszteknek” jelzéssel látták el, de az írnokok mindig megtalálták a módját, hogy ezeket az anyagokat elolvassák.

Kereki Feri, ha tehetett, szabad idejében ellátogatott volt munkahelyére az üzembe. Főnöke és volt szaktársai szívesen látták. Ott is háborúellenes hangulat fogadta. A szak-

szervezeti bizalmi, Grün bácsi nagyon lehangolón nyilatkozott saját helyzetükről. Rettegve várták a katonai behívókat.

— Feljárnak még, mint régen a szakszervezetbe, Marci bácsi?

— Megmondom neked őszintén, fiam, egyre ritkábban. Tudod, a kiberek állandóan vadásznak, komcsikat keresnek. Nekem kinyalhatják, de tudod nem szeretem, ha ok nélkül zaklatnak és macerálnak. Az előadásokon mindig jelen van az „ügyeletes” rendőr. Hát látod, ez az amiből a szaktársak nem kérnek! — Haldoklik a szakma Ferikém! — folytatta az öreg elkeseredetten. — És a helyzet egyre kilátástalanabb. Nézz körül, minden nap kevesebben vagyunk. Lassan már ott tart a főnök, hogy nem is kell neki senkit sem kizeccölni, mert elfogynak a melósok. Katonák lesznek fiam! Érted? Katonák! Viszik ki őket a vágóhídra. És ki tudja, hogy egyáltalán hazakerülnek-e még egyszer! Neked fiú azt ajánlom, ha olyan helyet tudtál magadnak a focival biztosítani, hogy nem visznek ki a frontra, akkor maradj, de vigyázz és ne hagyd magad provokálni, mert azért te mégis csak nemesfémesszakszervezeti tag vagy, és ezt a feletteseid is tudják.

Az írnok ilyenkor rossz hangulatban érkezett vissza a laktanyába. Kezdték benne motoszkálni az öreg szavai. „Vágóhídra viszik őket?...” És ebben ő is, meg a többi írnok is segédkezik. De hát ne írjuk meg a behívókat? Egyből hazavágnak bennünket? Akkor mit tegyünk? Mi a megoldás. Tisztában volt vele, hogy így, ahogy van, nem jó, de hogy hogyan lehetne másképpen? Ám a szomorú hadiesemények segítettek az írnokok munkájában. A Don-kanyarnál hatvan-

ezer magyar katona esett el — jöttek az igazi és a rémhírek.

A szigorúan bizalmas hírek, a napi beszélgetések fő témáivá váltak. Megindult a hírek egymás közötti gyors kicserélése. Tulajdonképpen mit tudtak az írnokok? Értesüléseket arról, hogy a magyar kormány valójában eleget tett a német hadvezetés kívánságának, hogy a szovjetek elleni háborúhoz 1942 nyarán küldjön tizenöt harcoló és nyolc megszálló hadosztálynyi katonát. Az elsődlegesen felvetett magyar ellenvetésekre, mely szerint a magyar hadsereg felszerelése korszerűtlen, és nem felel meg a szovjet éghajlati viszonyoknak, a németek azt válaszolták, hogy a magyar hadsereget is ugyanolyan korszerűen fel fogják szerelni, mint a német egységeket, de csak a fronton. A másik ellenvetésre, az alá- és fölérendelés kérdésében azt a választ kapták, hogy ez nem vitatható. A német parancsnokok mindenütt Hitler parancsai szerint élnek, amely a magyar kormány igényeit is kielégíti. Így hát Horthy haderejének huszonöt százalékát kiküldte a keleti frontra azzal a gondolattal, hogy a végző nagy osztozkodásnál biztosítsa jussát. Végül is a magyar katonai vezetés kilenc gyalogadosztályt, egy páncélos hadosztályt indított a frontra, a 2. magyar hadsereg hadrendi elnevezéssel. A jelentésekből az is kitudt, hogy a gyalogezredek létszáma megközelítette a négyezer főt. A tűzgépek korszerűtlenek, a géppisztolyok kis szennyeződés esetén használhatatlanok. A belga páncéltörő ágyúk lóvontatása korszerűtlen, gyakoriak a tengely- és keréktörések. A lovas és kerékpáros szakaszok az orosz sztyeppéken csődöt mondtak. A távbeszélő vonalakat a szovjet

aknavetők és ágyúk sokszor szétlőtték, így összeköttetés nélkül magukra maradtak az alparancsnokok. A hadosztályoknak nem volt kísérő tüzérsége, emiatt a csapatok kellő tűzvédelme elmaradt. A hadsereg műszaki felszerelése korszerűtlen volt, a vonatszolgálat, a szállítás, különösen ősszel, télen csődöt mondott. Nagy volt az üzemanyaghiány, a csapatokhoz élelem, ruházat, fegyverzet, lőszerutánpótlás rendszertelenül érkezett. A lovak, alacsony tápláltságuk miatt ötven százalékban hasznavehetetlenek voltak. A téli meleg ruházat hiánya az élő erőt tizedelte. A páncélos hadosztály harckocsijai télen teljesen lebénytak a hóban. A Don-kanyarban a hó gyakran egy-másfél méternyi magas volt, ezért a visszavonuló egységek a gépkocsijaikat nem tudták használni. A 2. repülődandár nem képviselt olyan erőt, amelyre a hadosztályok építeni tudtak volna. A rossz időjárás miatt a felderítések elmaradtak, így a váratlan támadás meglepte a magyar vezetést. A szovjet áttörésnél a repülőgép-állomány több mint ötven százaléka megsemmisült.

Baj volt a behívott katonák képzettségével is, legtöbben napszámosok, nincstelen parasztok soraiból jöttek, akik nem értették a háború célját. A magyar hadsereg katonáinak húsz százaléka nemzetiségi származású volt, de ezeket a továbbiakban tilos volt behívni, mert a sereget állítólag lejáratták.

A hadsereg kiképzési foka nem felelt meg a korszerű háború követelményeinek, emellett a harmincöt évesnél idősebb korosztály — amely túlsúlyban volt — elfáradt és a hosszú, pihenő nélküli harcokat nem bírta.

Ezen ismeretek egyre mélyülő tudatában

végezték napi munkájukat a visszamaradó különítmény írnokai. De ezek az ismeretek már érlelték bennük a meggyőződést, hogy nem jó ügyet szolgálnak. Valamit tenni kell! A doni események alapvetően megváltoztatták a magyar hadsereg tartalékos utánpótlási hadrendjét. Kiestek a főerők. Az utánpótlást igen nehéz volt megszervezni. Az anyakönyvi lapos behívási rendszer az írnokoknak kedvezett. Akinek volt lapja behívták, ha nem volt, nem kapott behívót. Meg kell semmisíteni a lapokat! Első hallásra ez nagyon valószínűtlennek tűnt és veszélyesnek is bizonyult. Ennek ellenére sok száz lapot eltüntettek. Németh József öreg katona egyik nap azt mondotta:

— Fiúk, most már semmi kapkodás, az idő nekünk dolgozik! Ne semmisítsetek meg több lapot, mert abból csak hadbíróság lehet... — A többiek értetlenül néztek rá.

— El vagy dugulva?

— Nem látod, már olyan okos, hogy egy számmal nagyobb a feje, mint a sapka.

Jóska nyugodt, megfontolt srác, sokszor látták a ringben, amikor a vesztesre álló mérkőzést azzal nyerte meg, hogy halálos nyugalomával az ellenfelét kiborította. Most is így viselkedett, és folytatta.

— A hadijelentéseket ismeritek. Ebből egyenesen következik, hogy a honvédkiegészítő parancsnokságokat át fogják telepíteni. Értitek már? Telepíteni! — szótagolta. Ez pedig számunkra azt jelenti, hogy mi a kért kartonokat el fogjuk küldeni, a régi címekre! A jó magyar posta megkeresi, felkutatja, vajon hová lett a kiegészítő parancsnokság? Az előbb még megvolt. És mit tesz az okos postás, hogy magánál ne tartsa az öt, tíz ki-

lós csomagokat? Visszaküldi! A „Címzett ismeretlen”. És „megy a gyűrű vándorútra, egyik kézről a másikba”. Mi elküldjük egy másik kiegészítő parancsnoksághoz! Értitek már? Ezzel kivonjuk a még életben maradt, hozzánk tartozó tartalékos katonákat a behívás kötelezettsége alól!

— Ez hülyeség! — kiáltott fel Asztalos Karcsi, az Angyalka. — A munkáért én vagyok a felelős! Nem vagyok hajlandó életem végéig katonáskodni. Engemet is, tégedet is — Kereki Ferencre mutatott — már ki tudja hanyadszor hívtak be. Eddig megúsztuk, most miért akarjátok, az egészet elrontani?

Ahogy beszélt, arca szokatlanul kipirult. Asztalost lányos képe ellenére komolynak, józan gondolkodású, értelmes fiúnak ismerték. Nyugodtsága jó hatással volt főleg azokra, akiknél gyorsan felment a pumpa. Kelllett is az ilyen ember, mert a meghosszabbodott katonaidőt nem viselte mindenki egyformán. Politikai kérdésekbe nem ment bele. Ennek ellenére, ha reggelenként Kereki Feri, Szépföldi József vagy Kovács Mihály és a magyar pentatlon bajnok dr. Bácsalmási Péter titokban a moszkvai rádió adásait hallgatta, ő is odakuporodott. Vallásos világnézetét ismerték. Sokat beszélt az erzsébeti katolikus legényegylet báljairól és műsorairól. Ezért is nevezték az írnokok egymás között Angyalkának. Volt a tekintetében és a mozgásában valami kisfiús, ami időnként pirulásra kényszerítette. Egyedül Kereki Ferenc tudta, hogy amit mond, azt nem mindig úgy gondolja. Fiókjában ott lapultak azok a levelek, barátok, ismerősök lapjai, akiket rendszeresen „kivont” a behívási rend alól. De tudta, hogy ezeket a kérdéseket ilyen széles

körben nem lehet megtárgyalni. Korábban, mint öreg írnokok, Füredi Jóskával együtt katonáskodtak. Elmesélte, hogy Füredit innen, ebből az irodából vitték el a katonai elhárítók. Deportálás közben a vasúti kocsi padlóját kibontotta, és halálra zúzta magát. Ezt nem akarta Asztalos Károly. A háborút megvetette, de mindig csak azt akarta, ami ésszerű, normális.

Teltek a hónapok. A szovjet hadvezetés tervszerűen szorította ki hazája területéről a német betolakodókat. A magyar újságok és a rádió ennek ellenére német sikerekről számoltak be. Az írnokok, akik ismerték az igazi jelentéseket is, gúnyosan ismételtették egymás között: A sikerek és a tervszerű visszavonulások miatt nemsokára Budapesten fogják Moszkvát támadni.

Amikor Magyarországot előzőnlötték a német csapatok, az írnokok előtt is világossá vált, hogy a halogatás politikája már kevés ahhoz, hogy a saját vagy mások életét menteni tudják. A németek Pesthidegkútra is érkeztek, bár egyelőre nem személyesen. Motoros futár jött a HM-ből. Közös magyar—német parancsot hozott. A pótkeret parancsnok azonnal összehívatta, felsorakoztatta a személyi állományt. Felolvasta a rövid együttműködésre a „megbonthatatlan, örök” német—magyar fegyverbarátságra szólító sorokat. Amikor befejezte, leengedte a kezében levő papírt és várt. Néma csöndben figyelték minden mozdulatát, majd rekedtes hangján megszólalt.

— Mi magyarok vagyunk, a kormányzónak tett szent esküre gondolva tovább, fegyelmezetten kell dolgoznunk! Senki ne essen pánikba, semmilyen változás nem lesz, mindenki maradjon a helyén és csinálja a dolgát. Végeztem! Őrmester, vezényeljen oszolt.

Változás csakugyan nem volt csak korlátozás. Az őrséget megszigorították. Rendszabályozták a kinnlakásokat. Kereki Ferenc ekkor már szakaszvezető volt. A szolgálati szabályzat szerint a faluban kapott lakást. Akkor még nem is sejtette, ennek milyen jó hasznát veszi később. A kimaradások korlátozásával mozgási szabadságukat is elvették. Az írnokok egyre gyakrabban éltek egykorábban már bevált módszerrel. Önmaguknak készítettek „eltávozási engedélyt”. A pa-

rancsnokság épületén horogkeresztes német fasizta zászló lengett. El innen, minél hamarabb. De hová, és hogyan?

A német csapatok bevonulása után megtartott hatásos parancsnoki tájékoztató világos, egyértelmű választ adott arra, hogy a következő időkben minden úgy történik, ahogy azt a németek akarják. Szelektálás következett. Tiszteket, tiszteseket szereltek le. Magyarul: átcsoportosítottak. Az átállás folyamatosan, csendben megkezdődött. „A H. M. úr parancsa szerint az alakulatnak rövid időn belül át kell települnie nyugatra.” Ennek érvényre juttatása érdekében megalakították a szálláscsináló bizottságot.

Németh József tartalékos honvéd, Kereki legjobb barátja a tájékoztató után megszólalt:

— Kapcsolatot kellene keresnünk a földalattiakkal. De okosan, mert nagy baj származhat belőle! Azt hiszem, te sem vagy dinynye és megértetted a hadműveleti jelentésekből is, hogy a keleten harcoló magyar csapatok veszteséglistájának egyik rovata szerint több ezer katona „eltűnt”. Vajon hová? Föl-szívta őket a köd? Nem barátom. Közülük sokan vállalták a hadifogságot. Átálltak, talán a németek ellen fognak majd fegyvert. Ezt kellene nekünk is tenni. Persze amiről most beszéltünk, ne említsd senki előtt, mert nem lehetünk elég óvatosak. Különben, te sem vagy olyan fenéig tiszta. A szakszervezeti tagságod a sváboknak kétes ajánlólevél. Ami a behívások rendszerét illeti, mindent föl fogunk adni postára. Hadd utazgassanak a „csomagok”. Persze hamarosan csak plakátok útján fognak mozgósítani. A németeknek kell a magyar golyófogó.

Németh József, Kereki Ferenc és társaik szűk, zárt körben éltek, mozogtak. Értesüléseik az ország más térségeiben történt mozzanatokról nem voltak. Ami volt, az is kevések bizonyult. Pedig ők is részesei voltak már a szélesen kibontakozó antifasiszta mozgalomnak. Eljutottak odáig, hogy ösztönösen értsék: ez nem az ő háborújuk, ebből ki kell szállni. És ha lehet, akadályozni a háború folytatását. Tudták, hogy a második hadsereg áldozatainak, maradványainak hazahozatala milyen mély megdöbbenést, és felháborodást váltott ki. Csepelen, Újpesten sztrájkot szerveztek, megkezdődtek a munkahelyi szökések, és nőtt a katonaszökevények száma is. Kárpát Ukrajnában és Jugoszláviában kibontakozott a partizánharc. Az újságok megírták, nyugaton megnyílt a második front. A nem hivatalos jelentésekből megtudták, hogy a Vörös Hadsereg megjelent a Kárpátok előterében, számítani lehet gyors behatolásukra. A harc hamarosan hazánk földjén folyik majd. A román olajat már csak hazánk területén keresztül tudják elszállítani a németek. Budapesten létrehozták a gettókat, és naponta szállítják ki az országból a zsidókat.

1944 májusában Kereki Ferenc egyik pincér barátjának meghívására kirándulást tervezett a Disznófő vendéglőhöz.

Fullasztóan meleg időben indult fel a hegyekbe. A fülledt melegen túl érezni lehetett a nyomasztó feszültséget, ami az embereket a budai hegyekbe űzte. Az ország légterét ezen a délelőttön is amerikai bombázógépek lepték el, és halált osztogató terhüket nem vitték vissza. A modern háború korszakába lépett az ország. Családok, értékek, a tudomány és kultúra termékei, pillanatok alatt lettek a pusztulás, a tűz martalékai.

A katona gondterhelten róttá az erdei utat. Idáig hatolt a bombák jajgató visítása, a repülőgépek motorjainak monoton, félelmetes zúgása. A barátja munkahelyéhez vezető út utolsó métereit majdnem futva tette meg. Kifújta magát. Várt. Szeme előtt a főváros panorámája. Füst, porfelhő. A Soroksári út környékén gyárak, olajfinomítók, üzemanyagtartályok égtek.

A gépek elhúztak.

Az embereken kitört a pánik. Mindenki, az otthon hagyott családtagokra, ismerőseire gondolt. Élnek? Mi lett velük? Feri szüleire gondolt, édesanyjára, akit már hetek óta nem látott. Anyja mindig félt a légitámadásoktól. Kis erzsébeti, földszintes, régimódi ház, óvóhely nélkül. Hova is mehetnének a halál elől? Rábízták magukat a sorsra, és ha szerencsésük lesz, megússzák. Rohadt élet! Kesergett magában. A kis kerthelyiségben sok kirán-

duló gyűlt össze. Barátját azonnal megpillantotta. Örömmel üdvözölték egymást.

— Te azután tudod, hol dolgozz, amikor hull az áldás. — Körülnézett az izgatott vendégseregen. — Hogyan bírjátok?

— Nem túl nehéz. Figyeld meg, a tömeg mindjárt ordítani kezd, csak előbb megvárják a szokásos ráadást. Komám, jól benne vagyunk a szarban!

A légiriadó alig múlt el, újra légiveszélyt jeleztek a budai szirénák. A kerthelyiségben újult erővel tört ki a pánik. Azonban a tulaj mindenkit megnyugtatót, ide nem jönnek a gépek, itt biztonságban vannak. Persze ő elsősorban attól félt, hogy sokan távoznak fizetés nélkül.

A riadalom közepén, a kerthelyiség bejáratánál három fiatal nő és egy férfi tűnt fel. Körülnéztek a kertben, és tétovázva várakoztak. Nyilván azon gondolkodtak, érdemes-e várni ilyen tömegben, hiszen sem kiszolgáláshoz, sem helyhez nem juthatnak. A pincér — főnöke utasítását betartva — minden asztalnál kérte a számlák kiegyenlítését. Éppen Feri asztala előtt állt. A fiú egyedül ült. Mindkettőjük pillantása találkozott az ajtóban ácsorgó három csinos leány tekintetével. A pincér nem csak jóbarát, de gondolatolvasó is volt. A következő percben a három leány zavartan állt a fiú asztala előtt. Közülük az egyik szőke, kontyos hajú, csodálatosan szép égszínkék szemű, habkönnyű kis nyári ruhájában, aprócska papucsában, mosolyogva a fiú elé lépett.

— Ne haragudjon... Ígérem, ha a légitámadás elmúlik, átülünk egy másik asztalhoz. — A pincér lelkesen segített, letörölte az asztalt, barátjára nézett, és tovább ren-

dezte a poharakat. Új abroszt is terített. A három leány szemlátomást megnyerte a tettségét. Próbálta ezt barátjának is tudomására hozni. Majd ijedten magyarázta, hogy ez a faalja a legbiztonságosabb, mert ide, mióta az eszét tudja, a mennykő sem csapott le. Tehát bombabiztos. Ferit sem kellett agítani. Neki is megtetszetek a lányok. Különösen a szőke, kék szemű tünemény. Ahogy bemutatkozott, jól megjegyezte a nevét. Magdának hívták.

A szavak gyorsan oldják a pillanatnyi feszültséget. Amikor megtudták egymásról, hogy mindannyian erzsébetiek, kezdett izmosodni az ismeretség. A pincér szürkebarátot hozott és töltött.

Miközben mókázott, szellemeskedett, bókolt a lányoknak, nagyokat pislantott katonabarátjára, mintegy jelezve: No, te amatőr, mit találtam neked. Csak bízd rám a dolgokat!

Poharazgatás közben tovább folyt az ismerkedés, azaz a szülőhely, Erzsébet sorsának megtárgyalása. Oldódott a feszültség, jól érezték magukat. Az amerikai légikalózok sem jöttek már. Az e délelőttre előírt terheket ledobhatták és visszavonultak.

— Csodálatos idő lenne, ha békén hagynának bennünket. — Magda odaintette a tétován várakozó férfit. — Már a vasárnapok sem a régiék. Mikor lesz ennek vége?

— Ne szomorkodjatok gyerekek — a férfi bemutatkozott és helyet foglalt —, a változás korát éljük. Igaz, addig még sok víz folyik le a Dunán, de remélem, megérjük a végét. Hirtelen a fiúhoz fordult.

— Mivel foglalkozik? Mert ismerősnek tűnik nagyon.

Kereki Ferencet kissé váratlanul érte a kérdés.

— Nemesfemes vagyok, jelenleg végeláthatatlanul hosszú katonaidőmet töltöm. Írnokoskodom, jó helyem van. A szakmám sajnos haldoklik. Az aranyat, ezüstöt az állam zárolta. Csak egy minimális mennyiségű súlyt utalnak ki, ami kevés ahhoz, hogy egész héten valaki dolgozhassék. Azért belátogatok az üzembe, ha van időm. A főnököt, az üzemi bizalmi és egy csomó segédet elvittek katonának. Lerohadt az élet teljesen.

— Egyébként szakszervezeti tag?

— Igen — válaszolt Kereki Feri —. De nem sokat érek vele.

— Na és mi a véleménye a háborúról? — vette vissza a szót a férfi.

Mielőtt a fiú válaszolhatott volna, Magda közbevágott.

— Ugyan Lajos, hogyan kérdezhetsz egy katonától ilyet, aki azért katona, mert háború van. És ha történetesen nem lenne háború, nem lenne fizetése sem, igaz? Szúrósan a fiú szemébe nézett.

Feri állta a tekintetét. Még élvezte is a villogó kék szemekből lövellő kis haragszikrákat. Vajon mitől gerjedt be? Mit akarhat tőle? Valamit elrontott? Az előbb még mintha megértették volna egymást. Mi hozta ki ennyire a sodrából?

— Ha azt mondanám, nem mindig csináljuk azt, amit szeretnénk, elhinné? — válaszolt a lánynak —. Én sem katona akartam lenni, mégis az vagyok. Háború is van, pedig utálok. Talán jobban, mint maguk. Az írnrakadásul néha belát a színfalak mögé is. A németek bejövetele óta nincs egy nyugodt percünk. Nem tudhatjuk, hogy mikor „cso-

magolnak” be bennünket, és visznek vagy a frontra, vagy a német hátországba.

A fiú szavaira a férfi felkapta a fejét.

— És maguk túrnék? Elmenne például Németországba?

— Nem hiszem, válaszolt a katona.

Kereki Ferenc, de pincér barátja sem sejtette, hogy a kis társaság a földalatti ellenállási mozgalomban tevékenykedik. Kószolgáltak, puhatolták véleményét és Magda is, Rada Alajos is azon törték a fejüket, mit csináljanak a mozgalmuk számára értékesnek látszó fiatalemberrel. A beállt csendet a kerti zenekar halk zenéje törte meg.

— Szabad? — kérdezte Feri.

Magda csodálatosan táncolt. A fiú fejében már a szürkebarát is dolgozott. Jól érezte magát. Tánc közben egészen közlelről érezte a leány szőke, ápolt hajának, fehér bőrének és különleges kölnijének illatát.

— Ilyen lányról álmodtam egész életemben. Ha maga nem lesz a feleségem, akkor senki.

A leány felkacagott.

— No, nézzék csak, nem is mondta, hogy a gyorsadtestnél katonáskodik! Maguknál mindig ilyen tempót diktálnak? Sok lánynak mondta már ugyanezt?

— Ha azt mondanám, hogy még egynek sem, elhinné? — kérdezett vissza a fiú, és a lányt szorosan magához ölelte. Az finoman kifejtette magát a fiú karjaiból...

— Ülünk le — ajánlotta. — Kicsit melegem lett.

A vidám társaság a következő vasárnapra is ugyanide beszélt meg találkozózt.

Rada Alajos vasmunkás, előre nyújtotta kezét, és úgy üdvözölte a fiatal, civilruhát

viselő katonát. A három grácia is vidáman, jókedvűen érkezett.

— Kedves fiatalember, maga határozottan szimpatikus nekünk — kezdte Rada egy idő után. — Legutóbb is nagyon jól éreztük magunkat. Meglepődne, ha most azt mondanám, hogy mi mind a hárman — rámutatott feleségére, Gizellára és sógornőjére, Etelkára — a csepeli Weiss Manfréd hadiüzemének állományába tartoztunk, de megszöktünk! Nem akarunk a németeknek fegyvert gyártani. Mit szól hozzá? Jó társaságba keveredett, ugye?

A fiú egy ideig csendesen szemlélte őket, majd megszólalt.

— Egy katonát ismerek, Németh Jóskát, aki szerintem kommunista. Többször beszélgettünk bizalmasan. Sem ő, sem én nem fogunk nyugatra kitelepülni.

— Látja, éppen ezt akartam említeni — vetette közbe Rada Alajos. — Semmilyen körülmények között ne menjen el. És ha elfogadja a tanácsomat, hogy mikor mit tegyen, akkor néhány dolgot ajánlanék. Most még ne lépjen le. Ha utálja a németeket, az untig elég ahhoz, hogy megtalálja a helyét közöttünk.

Kereki Ferenc sorsa ettől a naptól új irányt kapott. Ezután sűrűbben találkozott Magdával. A hozzá való ragaszkodás, a mozgalom romantikája, úgy érezte, életének egyetlen, igazi nagy szerelme, most már szorosan összekötötte sorsukat:

A naptár 1944 augusztusának első napjait jelezte. A főváros légvédelmét a város körül elhelyezett ágyuk alkották. Már szinte megállás nélkül folyt Budapest célpontjainak bombázása. A fasizmus szolgálatába szegődött kormány nem számolt idejében azzal, ha belép a háborúba, előbb-utóbb szembekegyel a Szovjetunió, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság által alkotott szövetségesekkel.

A magyar hadsereg szegényes felszerelése miatt csak regisztrálni tudta a berepüléseket, de ellene védekezni nem volt képes. Léghátrító ágyúik hatástalanok voltak a több ezer méter magasan repülő bombázókkal szemben, korszerű vadászgépek pedig nem voltak. A magyar főváros védtelen, megfelelő óvóhelyek nélküli lakossága teljesen ki volt szolgáltatva a támadóknak. A német hadvezetés Budapestet nem akarta megvédeni, csupán feláldozni. A front és a hátszág közötti különbség lassan elmosódott.

A német parancsnokság utasítására a pótkeret parancsnokság előtti területen is légvédelmi tüzérek helyeztek el. Két öreg, kimustrált boforc fogyasztotta fölölegesen a muníciót. Leginkább akkor tüzeltek, amikor a gépek túlhaladtak fölöttük. Kereki és Németh összeismerkedtek az elhárító tüzérfiúkkal.

— Aztán mondd komám, hogyan célzol? Hiszen a lövedékeket látni lehet a levegő-

ben! Nem megy magasra és emellett későn is érkezik. Ez új célzási figura?

— Nézd, kis zöldparolis vitéz! Az ágyú nem karabély. Ezzel lőni kell. Ha nem lövök, a parancsnokom este megszámolja az aznapi lövedéket, egyezteti a berepülések számával, és én máris mehetek a fogdába. A parancs az parancs. Hogy miért csak a repülő után lövök? Nos, mert a boforc a kilövással jelzi önmagát. A pilóta lenéz, hogy ki az, aki a gépének a hasát csiklandozza, és a következő fordulóban az első csomagot már nekem szánja! Érted már? Van itt kincstári ész!

A beszélgetés közben újra elsötétül az ég, újra jöttek a bombázógépek. Az egyik gépet azért mégis eltalálták. Sántán, füstölögve jött egyre lejjebb. A pilóta mellette ejtőernyőzött. A parasztok villával, kapával fogadták, mire földet ért.

Rada Alajos vasmunkás augusztusra illegálisba vonult. A mozgalom felső vezetése úgy döntött, hogy a hadiüzembe többet nem léphet be. Hasonlóképpen döntött Gizi, a felesége, az asszony húga, Etel. Az első feladatuk volt, hogy papírokat szerezzenek a törvényen kívüli élet feltételeihez. Rada Alajos nagyjából ismerte már Kereki szakaszvezető munkáját, azonban még nem tudta, a fiú mit tud produkálni majd, és a mozgalom kedvéért mire lesz képes. Elgondolását jelentette felső kapcsolatának, Bajusznak, aki engedélyt adott rá, hogy az írnokot bevezessék a mozgalomba.

Úgy látszott, a rendszeres kapcsolat kiépítése Magda segítségével sikerülni fog. Magda és Feri egy augusztusi estén a Hűvösvölgyben találkoztak. Hosszasan, némán nézték egymást. Csak a lány tudta, hogy ez a talál-

kozás hivatalos. Már tegeződtek. Az asztal fölött fogták, simogatták egymás kezét. A pincér diszkréten kérdezte:

— Mit hozhatok a szakaszvezető úrnak és a kisasszonynak?

— Mit is? Várjon csak. — Feri zavartan nézett a lányra.

— Hozzon két kis konyakot — rendelkezett Magda. Majd mikor a pincér elment, mentegetőzve hozzátette. — Nem tudhatom, van-e pénzed. Emlékszel, amikor először találkoztunk, a számla tíz pengő tíz fillér lett volna és csak tíz pengőd volt.

— Figyelmes vagy! — jegyezte meg a fiú illemtudóan.

— Mi újság nálatok?

— Valószínűleg áttelepülünk nyugatabbra.

— Biztosan?

— Kilencvenkilenc százalék — mondta Feri.

— Honnan tudod ilyen meggyőzően?

— A szálláscsinálók már valahol az országon kívül járnak, mi pedig csomagolunk. Mindenki be van gyulladva. Néhány tiszt örül, mert így a külföldi napidíjat is fel tudják majd számolni.

Közben a pincér meghozta a két konyakot, szóltalanul letette. Feri megvárta, míg elmegy és folytatta. — Rengeteg az új parancs. Nekem ez sehogyan sem tetszik. Ja, igaz is, majdnem elfelejtettem. Ebben a csomagocskában származást igazoló nyomtatványok vannak, add át Alajosnak. Mást egyelőre nem tudtam szerezni, de legközelebb hozom amit megbeszéltünk. Különben ne félts, majd kiugrom ebből a rohadt társaságból. Azt hiszem, pár nap szabadságot ki tudnék eszkö-

zölni magamnak. Csak nem tudom, hogyan legyen tovább? — Elhallgatott és szórakozottan tördelte katonasapkája szélét. Magda gyöngéd pillantásokkal pásztázta a fiú arcát, amíg beszélt. Most ő szólalt meg.

— Ha ki tudnál venni néhány napot, beszélnek apával és akkor körülnézhetsz nálunk. — A lehetőségtől elpirultak. A fiú átnyúlt az asztalon, és megsimogatta a lány szőke fejét.

— Szeretlek drágám, higgyél nekem. Tudom, neked nem én vagyok a fontos, hanem a testvéreid, a család. De nekünk szükségünk vagy egymásra . . .

1942-ben a VII. kerületi, Almássy téren működő német festékáru lerakat, az Avenarius Groschhandlung und Geschelschaft németül beszélő gondnokot keresett, aki egyben raktáros és házfelügyelő is. Az állásra Magda édesapja, Jámbor János hatgyermekes lakatos jelentkezett, aki a németen kívül kicsit szerbül és olaszul is tudott. Így kerültek Magdáék az Almássy tér 10. szám alá. Jámborék anyagi gondjai attól az évtől kezdve enyhültek. Lakásukat berendezték. A bútorrészletet húszéves megállapodás mellett fizették.

A család gyermekei izmosodtak, erősödtek. Már helyet kértek maguknak a világban. Magda húszévesen, testvéröccsével Árpáddal, rendszeresen bejárt a VI. kerületi szicáldemokrata ifik szervezetébe. Részt vettek a politikai munkájában a kulturális rendezvényeken. Közben mindketten tanultak. Sokat olvastak, vitatkoztak. Értették is, meg nem is a körülöttük zajló eseményeket.

Árpád korábban kifutóskodott, később a Soroksári úti Fegyver- és Gépgyárban szakmát tanult. A gyáron belül megismerkedett a kommunista ifjúsági szervezet egyik sejtjének életével. A kis kommunistacsoport illegális szemináriumokon tanulmányozta a kapitalizmus gazdasági törvényeinek marxista megfogalmazását.

Amikor a háború kitört, a FÉG gyárban egyes üzemrészeket átállítottak haditermelésre. Ilyen gyáregységben dolgozott Jámbor

Árpád ifjúmunkás is. De itt dolgoztak azok az erzsébeti fiatalok is, akik az illegális kommunista sejtek vezetőinek döntése alapján szabotálták, késleltették a gyár haditermelését. Röpcédulákon figyelmeztették a munkásokat a haditermelés következményeire. Már közel százan vettek részt ebben az akcióban. Lelkesen, fiatalosan és talán nem elég óvatosan szervezték meg a találkozókat. A gyárban hajtóvadászat indult meg a röpcédulák készítőinek kézre kerítésére, sikertelenül. A sejt tagjai tovább dolgoztak. Alkatrészeket, töltényeket csempészték ki a gyárból. A lebukás veszélyével járó feladatok óriási körültekintést igényeltek a csoport tagjaitól. Egyetlen lelepleződés is fegyverrejtegetésnek felelt meg, ami a haditörvények értelmében statáriális bíróság elé tartozott. Az öreg szakik értettek ahhoz, hogy az alkatrészeket egyes helyeken túledzzék, így a fegyver hamar felmondta a szolgálatot.

Terebélyesedett az ellenállás az üzemben. A detektívek hajukat tépték. A szabotázsakciók mellett Jámbor Árpád az üzemi kommunistasejt egyik vezetője volt, politikai szemináriumokat is vezetett. Ennek sikere érdekében Magda illegális nevére lakást béreltek, ahol nyugodt körülmények között rendezhették meg a vitaköröket.

Am a Horthy-rendőrség elhárító osztályának nyomozói sem voltak tétlenek. Szorgalmasan gyűjtögették a háborúellenes röpcédulákat és módszeresen figyelték az üzemben dolgozó fiatal szakmunkások életét, baráti körét, mozgását. Munkába vették a csoportos találkozásokat. Sikerült több helyre beépíteniük saját embereiket, akik mint „tanulni vágyó munkások”, szorgalmasan eljár-

tak az összejövetelekre. A vitakörökön megfigyelték, később összeállították azok névsorát, akiket gyanúsnak találtak. Amikor már elég bizonyítékuk volt, lecsaptak.

1943 tavaszának egyik hajnalán motorzúgás hallatszott az Almássy téren. A rendőrségi autóból három ballonkabátos férfi ugrott ki. Mozdulataikból sejteni lehetett, hogy nagy fogásra készülnek. Magukkal hoztak egy fiút, aki azt is megmutatta, hogy Jámbor Árpád melyik ágyon alszik.

A Jámbor család a fiú letartóztatása után rettegésben élt. Nem tudták, hogy Árpádot hova vitték, és a letartóztatás milyen következményekkel jár majd. Alkalmaznak-e megfélemlítést, megtorlást a család ellen? A német vállalat vezetője, az Avenárius festéklérakat magyarországi képviselője, szerencsére keveset tartózkodott az irodájában. Alkalmazottjait nem ellenőrizte.

Magdát megrendítette öccse letartóztatása. Vajon hol lehet — találgatta. Rosszul csináltak valamit? Hiszen mindent többször is ellenőriztek. És mégis... Újra átgondolt mindent. Eszébe jutottak a Piatnik kártyagyár egészségre ártalmas, poros, piszkos termei. Gyakran vitatkozott a tulajdonossal. Védte azokat a munkásokat, akik származásuk miatt hátrányos helyzetbe kerültek. „Nem tűröm a kommunista beszédet” — rohant ki haragosan ellene egyik napon a főnök és Magdát elbocsátotta. Ezután egy kesztyűszabásznál próbálkozott, de itt is összetűzött a főnökkel, mert az szemére hányta, hogy izraelita származású fiatalemberrel jár.

Magda már ismerte az illegális mozgalom izgalmait, romantikáját, ráadásul szép lány volt. A fiúk versengve udvaroltak. Ő csak

nevetett, játszott. Az erzsébeti fiúk a Csiliben számtalanszor ringnélküli boxmérkőzést rendeztek a tiszteletére. Nővére, Gizella közben Rada Alajos felesége lett. Gyakran hívták összejövetelekre, strandra, kirándulni. A meghívásnak az volt a lényege, hogy amíg az illegális csoport a csónakházban megbeszélést tart, a két nő kívül biztosít. Ha kíváncsi személy közeledett, megbeszélés jellel értesítették a fiúkat, váltsanak témát. Mikor Árpádot letartóztatták, hamarosan detektívek jelentek meg a Magda részére bérelt lakáson. Tiltakozott, de félrelökték. Mindent felforgattak, összetörték.

— Ehhez nincs joguk! — kiabált Magda.
— Panaszt tesztek az elöljáróságon!

A detektívek nem sokat törődtek vele. Ízeire szedték az „illeg” lakást.

— Miért? Ha abbahagyjuk, megmondja, hogy hová dugta a kommunista szennylapokat — gúnyolódott az egyik kiber. — Jobb is, ha előadja, mert ha mi találjuk meg, öt évnél olcsóbban nem ússza meg...

A lakást összetörték, de nem találtak semmit. Szitkozódtak, többször lekurvázták, és nagy dühösen távoztak.

Mikor elmentek, gyorsan számba vette, rajtuk kívül ki tudhat még a lakásról? Csak azok, akik idejártak szemináriumokra. Lehet, hogy valaki már korábban beépült. De ki? El kell költöznöm azonnal — gondolta, de hová?

— Meg kell gondolnunk, mi legyen a következő lépés — mondta Rada Alajos, amikor Magda elmondta Árpád letartóztatását. — Nem tudhatjuk, hogy Árpáddal együtt még kik buktak le. Mit tudhatott meg a rendőrség? Egy biztos, ez nem sima letartóztatás. A rendőri szervek a családot a fogva tartott személy hollétéről nem értesítették, pedig ez kötelező lenne. Éppen ezért vigyázunk, de mindenképpen tudjuk meg, jelenleg hol van, hol tartják, és mi ellene a vád. Egyáltalán, mit tehetünk az érdekében?

Magda megkapta az első önálló feladatát. Kutassa fel Árpádot, bárhol is legyen.

Néhány nappal később egy jól öltözött fiatal szőke lány állt meg a gróf Vigyázó Ferenc utca sarkán. Kereste a rendőr-főkapitányságot. A tudakozóba irányították.

— Kérem, bejelentést szeretnék tenni. Nem tudom, jó helyen járok-e?

— Igen kisasszony, nálunk mindig jó helyen jár — kedélyeskedett az ügyeletes tiszt. — Miben lehetek a segítségére?

— Nos, egy hete eltűnt az öcsém. Azóta nem tudunk róla semmit.

— Az eltűnés körülményeiről mondana valamit? — kérdezte a segítőkész rendőrtiszt.

— Sajnos nem tudok semmit — hazudta ártatlan szemekkel Magda. — Már az összes kórházat végigjártam, de ott sem találtam.

— Foglaljon helyet kisasszony, utánanézek.

Felvette a telefonkagylót és tárcsázott. A

vonat másik végén jelentkező nyilvántartó közlésére, az ügyeletes az előtte levő papírlapra nagy H betűt rajzolt. Miközben hallgatta a tájékoztatást, ceruzájával többször is megvastagította a H betűt. A tudakozó irodában a beszélgetésnél jelenlevő másik rendőrtiszt kivette az ügyeletes kezéből a papírt.

— Kérem, fáradjon át a másik épületbe. Az első emeleti titkárságra. Ott tudnak a fivéréről...

Kitöltötték a belépőt. Mellé adtak egy rendőrt, aki udvariasan felkísérte az irodába. A titkárságon harminc év körüli, bajszos civil fogadta. Magda neki is elismételte mondókáját. A férfi egy darabig hallgatott, majd gorombán megszólalt.

— Azt ajánlom, ne érdeklődjék és ne játszsza meg itt nekem a naivát, mint aki semmit sem tud. Ajánlom, tűnjön el, olyan gyorsan ahogyan csak tud, amíg teheti.

Behívta a rendőrt és a kapuig kikísértette a megijedt lányt.

Magda egy kicsit értette is, meg nem is a vele történeteket. Igaz, nem várt rendkívüli fogadtatást, de az is való igaz, fogalma sem volt róla, milyen veszélyes játékba kezdett! Ugyanis a H betű Heim Péter elhárító osztályát fedte. Otthon döbbenten hallgatták a lány elbeszélését.

— Nézzük csak, a letartóztatottakat a főkapitányságon szétválogatják. A közönséges bűnözőkkel és a politikaiakkal nyilván más-más csoport foglalkozik. A politikaiak főhadiszállása a Hadik laktanyában van — okoskodott Rada Alajos, a csoport vezetője. Árpád valószínűleg náluk van. Ezt nem lesz könnyű kiszimatolni. Töprengés közben az öreg Jámbor szólalt meg.

— A világháborúban a hidászoknál volt egy nagyon rendes parancsnokom. Azt hiszem, Rédeinek, vagy Récseynek hívták. Ha ez az ember még él és megtalálnánk, talán segíthetne — mondta bizonytalanul.

— Nem is rossz, amit apa mond — lelkesedett fel apósa szaván Rada. Lássuk csak, mi lehet ez az ember ma? Legendának mindenestre jó lesz. — A szótlanul üldögélő Magdához fordult. — Pár napon keresztül figyelhetnéd a Hadik laktanyába érkező és távozó tiszteket, esetleg tábornokokat. Szemrevaló lány vagy. Ilyennel a tisztek mindenkor és minden korban szívesen ismerkednek.

Magda, szép hosszú, szőke haját kibontva, habkönnyű nyári ruhában harmadik alkalommal sétált a Hadik laktanya bejáratánál. Magatartása elárulta, valakit vár. A kapuőrök — fiatal tényleges katonák — csettintgettek egymásnak és a lánynak. Magda közben töprengett. Honnan vegyek egy olyan tábornokot, mint akit apa leírt? Jószerével a rendfokozatokat is alig ismerem. Talán a piros csíkos nadrág? És, mint akinek a mesében a három kívánságából az első, hogy kerüljön eléje egy tábornok, hirtelen megjelent a lampaszos ember. Gyalog jött, kényelmes léptekkel, láthatóan élvezte a friss reggeli levegőt, a csodálatos napsütést. Talán alacsonyabb volt, mint akiről apa beszélt. Mellén rengeteg kitüntetés. A kapu bejáratához érkezett. A másik irányból Magda. Szíve izgatottan kalimpált, de nyugalmat erőltetett magára és a tábornok szemébe nézett. A tábornok, talán megszokta, hogy a kislányok megcsodálták, ő is kitartóan nézett a lány szemébe. Tisztelgésre emelte kezét s ez felbátorította a lányt.

— Bocsásson meg tábornok úr, nem Ré-
csey Arnold személyesen?

— Sajnálom kisasszony, nem én vagyok
az. De akit keres, jól ismerem. Budán telje-
sít szolgálatot. Ő a hajósok parancsnoka.

A lány gyorsan gondolkozott. A Flottilla
Óbudán? Az nekem nem jó. Most mit csinál-
jak? Be kell jutnom a Hadik laktanyába!

A tábornok nézte a tétovázó lányt, és lát-
ta, hogy a válasza nem elégítette ki, ezért
tovább érdeklődött.

— Tulajdonképpen mi a szándéka kisas-
szony? Miért éppen vele szeretne beszélni?

— Az a helyzet tábornok úr, hogy Récsey
Arnold apámat jól ismeri, és egy dologban a
tanácsát szeretné kérni.

A tábornok egy darabig várt.

— Nézze kisasszony, szívesen állok a ren-
delkezésére, de arra kérem, menjen be abba
a kávéházba. — A fejével a szemközti sarok
felé intett — és várjon meg. Hamarosan jö-
vök. Ha megfelel, megpróbálok önnek se-
gíteni.

— Örülök tábornok úr, de kérem, ne ve-
gye tolakodásnak, amit teszek.

Magda gondolataiba merülve ült be a ká-
véházba. Vajon jól cselekszik? Milyen követ-
kezményei lehetnek ennek? Elhessegette ma-
gától a rossz gondolatokat. Árpád jutott eszé-
be, aki valamelyik börtön zárkájában ül te-
hetetlenül. Az is lehet, hogy kínozzák.

Negyedóra múlva megjelent a tábornok.

— Nos, kisasszony nekem mindent el-
mondhat — kezdte a tábornok. — Ha tudok,
segítek Önnek. — Fejével biccentett az arra
siető pincérnek. — Két kávét kérünk! Ha
meg nem sértem, ugye velem tart?

— Köszönöm tábornok úr. Nem is tudom,

hogy hol kezdjem. Amiről beszélni szeretnék, kimondottan bizalmas. És kényelmetlen is.

A tábornok figyelmesen hallgatta.

— Azt gondolom, mégis megkeresem apám ismerősét. Az apám szót megnyomta, mintegy érzékeltetve a másik tábornok befolyását a családban.

— Kedves gyermekem — váltott az atya gondoskodó hangjára a tábornok —, higgye el, szívesen segítek magának, de hát tudja hogy van, néma gyermeknek az édesanyja sem érti a szavát.

Magda nem akarta tovább feszíteni a húrt, így elmondta az öccse esetét.

— Hm, különös, érthetetlen. — rángatta a fejét a tábornok. — Megfoghatatlan. Tudja mit, kislány, jöjjön velem, bemegyünk a laktanyába. Ott kisütünk valamit.

Magda valójában kezdettől ezt akarta, most mégis olyan izgalom fogta el, alig tudott a székről felállni.

— Rosszul van? — kérdezte riadtan az ősz fejű tábornok.

— Nem, nincs semmi baj. Az ön jósága, a kedvessége egy kicsit megzavart. Az öröm tábornok úr. Ha úgy gondolja, önre bízom magam.

És elindultak az oroszlán barlangjába.

Az épület biztonságát szigorú őrség sora vigyázta. Magdát olyan izgalom fogta el, amit még soha sem érzett. Vajon hová viszi a tábornok? Nem csapda ez az egész? Akkor pedig ki tudja, kikerül-e ebből az átkozott épületből?

Agya lázasan dolgozott. Mégegyszer mindent átgondolt, ellenőrizte magát. Nem rontott el semmit? Hiszi-e a tábornok a legendá-

ját? Mindegy, most már végig kell csinálni! Közben ki tudja hányadik rács, hányadik biztonsági zár csapódott be a hátuk mögött.

Felérkeztek a harmadik emeletre. A folyosó-ügyeletes némán tisztelgett a tábornoknak. A leány visszanezett rá, és látta, a telefonhoz nyúl. Jelent valakinek.

Egy felirat nélküli szobánál állapodtak meg. A tábornokot jól megtermett, magas, fekete hajú, pocakos férfi fogadta. Szívélyesen beszélgettek. A lánynak intettek, hogy várakozzék az előszobában.

Már csak az hiányzik, hogy én is eltűnjek — gondolta Magda. — Semmi életjelt nem tudnék adni magamról. Nagyon ideges lett. Már biztos, ez valamelyik politikai nyomozó részleg.

Félórás várakozás után, végre megjelent a tábornok. Arcáról semmi különösét nem olvashatott le. Közömbös arccal, majdnem érdektelenül odaszólt a várakozó lánynak.

— Kisasszony, akkor mehetünk!

Ugyanazokon a lépcsőkön, biztonsági folyosókon, lifteken vezette ki az utcára, amelyeken az épület felső emeletére feljutottak. Még kísérte egy darabig a kapun kívül is, majd fojtott hangon megszólalt.

— Az ügy számomra kínos és kényelmetlen. Biztosat mondani azonban nem tudok. Megadom a lakásom telefonszámát, és kérem, három nap múlva hívjon fel, akkor talán többet tudok mint most. És még valamit. Szerencséje, hogy velem találkozott.

Három nap múlva csengett a tábornok lakástelefonja. A találkozót egy kis belvárosi kávézóba beszélték meg.

— Nem akarom megijeszteni — kezdte

a tábornok —, de a fivére valami komplikált politikai bűncselekménybe keveredett. Letartóztatására ezért került sor... Kihallgatása Pesterzsébeten a Chikán villában, ügyének tisztázása érdekében történik. Természetesen, ha élelmet, ruhát vagy valamit szeretnének hozzá eljuttatni, a Budapesti Főkapitányságon keresztül, a gróf Vigyázó Ferenc utcába adják le.

Magda sírva fakadt. Bár nem várt jobbat, de a várható súlyos ítélet lehetősége nagyon lesújtotta. Csendben megköszönte a tábornok segítségét. Tanácsát elfogadták. Sebtében összeállított kis csomagot vitt Árpád részére.

Jámbor Árpád és társai ügyében megkezdődött a vádemelési eljárás. Az illegális kommunista szervezet vezetősége tudomást szerzett arról, hogy a védelmet egy ismeretlen szociáldemokrata ügyvédre bízták. Magda feladata volt az ügyvéd felkeresése. Busás honorárium ellenére sem tudott meg tőle sokat.

Árpád a Margit körúti fegyházban van, zárt tárgyalás lesz. Később közölte, ezt sem ingyen, hogy nyolc évre ítélték. Rövidesen Sátoraljaújhelyre fogják átszállítani. Drágán adta az információt, de legalább igazat mondott. Nem sokkal később, a posta levelet kézbesített az Almássy térre, melyben az állt; hogy Árpád a Sátoraljaújhelyi börtön lakója lett. Látogatást csak a családtagoknak engedélyeznek.

1944. március 22-én rövid hír látott napvilágot, amely szerint Sátoraljaújhelyen felázadtak és kitörtek a rabok. A fegyveres lázadást leverték. A rendet helyreállították.

A pártsejt vezetősége tudni akart ennél

többet is. Magdának utaznia kellett. Ez most már nem volt könnyű, mert a németek a látogatást bizonytalan időre felfüggesztették.

A sátoraljújhelyi gyors szerelvénye kigördült a budapesti pályaudvarról. Az utasok többsége egyenruhás. Az emberek közömbösen, fázósan húzták össze magukat a kocsik belsejében. Tábori csendőrök raja fésülte át a szerelvényt. Sorra igazoltatták az utasokat.

Magda jól szabott tavaszi kabátjában az egyik fülke ablakából nézte az egyhangú tájat. A tábori csendőrök mindenkitől kérték a papírokat. Az egyik tagbaszakadt csendőr megállt Magda előtt. Vizsgálta a kellemes, friss illatot árasztó vékony, formás bokájú szőkeséget.

— Az iratait kérem — bödült el aztán. A lány szótlanul átadta papírját. — Szabad megtudnom, hová utazik?

— Kassára, a rokonaimhoz — felelte a lány nyugodtan. A csendőr hosszasan nézegette a papírokat. Magda érdeklődött.

— Csak nem hasonlítok egy szökött katonához?

— Azt éppen nem mondhatnám, de szívesebben vinném be, mint ezeket a lógós hazaárulókat. Mindnek büdös a mundér!

— Nem is tudom, mit tudnának velem kezdeni?

A szemtelenebbik csendőr vette a lapot.

— Megkezdénénk az alaki kiképzést, fekvőtámasz, feküdj, tüzelj és ehhez hasonlók.

A tagbaszakadt nyers erő pécakesen kihúzta magát és nagyot sóhajtvá mutatta, hogy az erő a jól szabott egyenruha alatt van.

— Nem szeretnék olyan szökevény bőrébe kerülni, akivel elbeszélget.

— Én sem ajánlanám — röhögött a másik —, mert a beszélgetés után szegényekre a jó édesanyjuk sem ismerne rá!

A vonat beállt a sátoraljaújhelyi állomásra. Fáradtan kászálódtak le az utasok. Mint-ha páncélba öltözött volna minden. A börtön környékén, de az oda vezető út mentén is német páncélosok, magyar csendőrök, katonák.

A németek az ügyészség székházában rendezkedtek be Magda döbbenten vette tudomásul, hogy a látogatás most egyenlő a lebukással. A mellékutcákban párosan sétálgató civil ruhás detektíveket látott. Mindenkit igazoltattak, kikérdeztek. Mit keres itt, különösen gyanús lett, akinek nem volt helyben lakása.

Magda azért megkísérelte. Az első kapu előterénél az őr azonnal megállította.

— Hová megy?

— A börtönparancsnokhoz! — válaszolt nyugodtan.

— Milyen ügyben?

— Magánügyben! Remélem ez nem tilos?

A kettes kapuőr gorombábban kezdte. Ráripakodott, hogy hordja el magát, amíg szépen van.

— Lindberg börtönparancsnok úrral akarok beszélni. Kérem szóljon fel neki.

— Nem hiszem, hogy most aktuális lenne a dolog. Itt van a felesége.

— Nem baj — nézett rá Magda kedvesen — hívja azért ki.

— Ha még nem voltál legorombítva, akkor most leszel — morogta és megnyomta a parancsnoki hívócsengőt.

A parancsnok kis idő múltán megjelent. Az őrt kérdezgette, mi az oka a hívócsengő használatának. Az némán a lányra mutatott.

— Kérem parancsnok úr — kezdte Magda gyorsan —, tudom, hogy önnek van szíve, bár nincs látogatás, csak annyit engedjen meg, hogy meggyőződjek, a fivérem él-e? Engedje, hogy láthassam.

Olyan szívhez szólóan könyörgött, hogy az elbizonytalanodó parancsnok végül is kötélnek állt. A lányt beengedte az udvarba, majd elment intézkedni.

Árpádot a lépcsőház ablakáig kísérték, hosszú két percig láthatták egymást. Ez nagyon fontos volt azok számára, akik a börtön lakói voltak. A kintiek tudnak mindent, és amit lehet, megtesznek értük. Tovább nem maradhatott. A zárka ablakában megjelentek a szomorú arcok és hosszasan néztek a könnyes szemekkel távozó lány után.

Csak délután indult vissza a vonat, így volt ideje újra átgondolni a történeteket. Betért egy étkezdébe. Közben asztala előtt megállt egy magas, fekete hajú, ötven év körüli férfi.

— Bocsásson meg, de reggel óta figyelem merre jár. Ne értsen félre, nem vagyok nyomozó, se spicli. Láttam sikerült bejutnia... Nekem nem... Az örök elzavartak. A fiam van bent, nagyon félttem... Mondja meg őszintén egyáltalán életben maradt valaki?

— A fiát nem ismerem, nem tudom megmondani, él-e? Sokan megúszták, annyit láttam, beszélni senkivel sem beszélhettem. Nem tehetünk semmi mást, mint várunk.

Ismét elmúlt néhány hónap. Egyszer levél jött, amelyben tudatták: Jámbor Árpádot újra látogathatják.

— Előbb nézzük meg, Turaiék, Ezerék, Csillagék és Nemesék kaptak-e hasonló levelet? — javasolta Jámbor János. — Utána jobban össze lehet hangolni, ki kihez megy, mit mond. A kommunistákat a németeket el fogják szállítani. Ki kell szimatolni, hogy egyáltalán van-e esély a megszöktetésükre.

A Jámbor lányok: Amál, Etel, Magda, Gizi és édesanyjuk Marica indultak látogatásra. Mind a négyen más-más elítélthez jelentkeztek be. Érezhető volt, a lazaságokat felszámolták, német alaposzággal ellenőriztek mindent. Névjegyzékbe vették a látogatókat. A csomagokat gondosan lemérték, az élelmiszereket feldarabolták.

Árpád magas nyakú pulóverbe öltözött. Amikor Magda megölelte, figyelmeztette, a pulóver nyakának felső részében kis cédula van. Óvatosan vegye ki, észre ne vegyék. Végzetes lenne, ha az üzenetet megtalálnák. Röviden elmondta a levél tartalmát. Magda újra hosszan megölelte és kezével érezte a kis cédulát.

Amire nem számított: a beszélő után a látogatókat sorba állították és újra megmotozták. Akinél találtak valamit, félreállították. Gyorsan kellett döntenie. Fivére intelmére gondolt. Ha baj van, a levelet meg kell enni! Töprengésre már nem volt ideje, ezért zsebkezdőjébe kifújta az orrát. Közben bekapta a levelet. A detektív alaposan átkutatta a lány táskáját, amelyben az élelmet vitte, a retiküljét, a zsebeit. Miután semmit sem talált, kiengedték a kapun.

Testvérei és anyja is baj nélkül megúszták a látogatást, csak hát a hangulat... Különösen elszomorító volt azok látványa, akik keresték, de nem találták hozzátartozóikat.

Volt olyan is, akit azért nem engedtek be, mert nem akartak vele semmit sem közölni. A magyarok közül hatvanan estek el a kitörés alkalmával.

Jámborné sem a fiát látogatta, hanem a fiának egy elítélt csoporttársát. Így kellett tennie. De látta Árpádot. Nehezen tudta sírását visszatartani. Ha valaki jelenetet csinált a felügyelők azonnal megszakították a beszélőt, az elítéltet külön büntetésként visszavitték a zárkájába. Különösen kegyetlen volt ezen a téren a Bulldog becenevű főfoglár. A lázadáskor elsőként ő harapott fűbe. Valami emberséget tapasztaltak az elítéltek Rátkai törzsőrmesternél, akit törzsikének becéztek. Rá jobban lehetett számítani. Etel, aki mint menyasszony látogatott, jobban odabújt a „vőlegényéhez”, nem szólt érte, pedig valószínűleg sejtette, hogy a látogató a fiúnak nem igazi menyasszonya. A kitörésnél megsebesült, de nem nyújtotta be a számlát, amikor a bíróság ítéltkezett. Több esetben adott segítséget a legnehezebb helyzetben levő elítélteknek. Néha levél kijuttatására is vállalkozott.

A foglárak is újságolvasó emberek voltak. Tudtak az 1944-es hadiesemények változásairól. A német vezetésnek ők sem örültek. Azok fokozott embertelenségét ők is hamar tapasztalták. Megpróbáltak igazodni a változásokhoz. Ez azonban az elítéltek sorsán mitsem változtatott. A német hadvezetés féktelen kommunistagyűlölete kimondta az ítéletet a sátoraljaújhelyi börtön lakói felett. Legközelebbi cél a politikai foglyokat koncentrációs táborokba vinni. Az időpont, minél erőteljesebben tört előre a Vörös Hadsegreg, annál közelebbinek látszott.

A szakaszvezető két nap szabadságot kapott. Egy hete, hogy Magdát utoljára látta. Még fülébe csengtek a szavak, amit elváláskor mondott. Nekünk szükségünk van egymásra... Űristen, milyen messze van ez a beszélgetés. Meg minden, hiszen most nagyon felpörgött az idő kereke. A Jámbor családot még nem ismeri.

Most az Almássy tér egyik padján ül és idegesen rúgdalja a köveket.

Mit csináljak, ha nem tudunk találkozni? A randevú idejét korábban nem beszéltük meg, most pedig itt vagyok, mit mondjak? Hogyan állítsak be a szüleihez?

Már délután volt. A gyerekek kiabálva rúgdalták a focit. Csúszkáltak, verekedtek, lármáztak, így értettek szót egymással. A civilbe öltözött katona vizsgálgatta a házakat. „Avenárius festéklerakat” — olvasta az egyik házon. Itt meg fogom találni Magdát.

A kapu alatt a lakónévsort böngészte. Miközben töprengett, egy sovány, bajuszos, kopasz, középtermetű ember állt meg mögötte.

— Keres valakit?

— Igen.

— És kit?

— Kovácsékat... Kovács Jánost.

— Ilyen nevű nem lakik a házban. És hol dolgozik?

— Csepelen — válaszolt szórakozottan a fiú.

Az öreg szeme szúrósan körüljárta, mint mikor az eb szaglászik, majd otthagya.

Azt hitte, azonnal kitálatok, nevetett magában. Bosszúsan ment ki, és újra leült a téren. A kölykök még mindig rúgták a focit, amely talán már menekült a sok rúgdosás miatt, mert Feri lába alá gurult. Vézna, szőke kölyök rohant a labdáért, de mert azon a fiú lába volt, tanácstalanul megállt. Merően felnézett Ferire, és halkán megszólalt.

— Bácsi kérem, tessék ide adni, nem sokára haza kell mennem!

— Nem tudod, hol laknak Jámborék?

— Honnan tetszik tudni a nevemet?

— Hogy honnan? Hát olyan öcsike képed van — mondta nevetve. — A gyerek bizalmatlanul nézegette, majd elvette a focit és elszaladt. Feri újra bement a házba, és a házfelügyelő lakásán kopogtatott. A kopogtatásra, újsággal a kezében ugyanaz a sovány, nagybajuszos kopasz, középtermetű ember jött ki, aki az előbb körülmustrálta.

— Nézzék csak, mi már ismerjük egymást. Vagy talán tévedek? — viccelődött. — Nem a Kovácsékat keresi? Vagy mégis?

— Ne értsen félre, tulajdonképpen arról van szó... hogy is mondjam. Katona vagyok és kaptam három nap szabadságot... Nekem muszáj találkoznom vele...

— Kedves, fiatalember, megmondaná végre, kivel szeretne találkozni? Azt látom, nem velem.

— Jámbor Magdával lenne randevúm. Talán tudna segíteni? — fordította kérésre a szót.

Az öreg arcán kis felhő futott át. A fiú észrevette.

— Talán tetszik ismerni?

— Ismerem, de nincs itthon. Ő ugyanis a lányom.

— A lány? — most Feri jött zavarba. — Hiszen akkor... Miért nem tetszett mondan...
ni...

— Úgy érti, amikor Kovácsékat kereste?
— Az öreg barátságosan megfogta...

— Tessék elhinni, a cél érdekében, nem akartam Magdáról beszélni. — Közben a nyitva hagyott ajtón berobbant az iménti kis szőke fiú.

— Helló öcsike — köszöntötte lezseren a kisfiút.

— Óvatoskodik, s közben kiderül az egész családomat ismeri.

A beszélgetésre kinyílt a szoba ajtaja és egy tizenhat év körüli, szép arcú, szürke szemű, kihívó tekintetű lány jött ki. Feszec pulóverében kikerekedtek lányos mellei.

— Maga az a Nagy István színész? — hangjában enyhe zavart érzett. — A fényképe sokkal előnyösebb.

Az apa már végleg nem értette a dolgot. A fiatallembert mindenki ismeri, csak ő nem. Rada még nem mutatta be. Vagy még vár valamire.

— Bocsanat, Kereki Ferenc vagyok — mutatkozott be végre Feri. — Nem haragszik? Jámbor Jánossal és lányával is kezet fogott.

— Amál, Magda húga vagyok.

— Ő hétördög és házisárkány egyszemélyben — kotyogott öcsike.

— Te kis bolond! — Fölkapta a kis emberkét, aki ijedten kapálódzott Amál kezében. Az apa szigorúan ránézett.

— Kölyök, pucolj ki a térre, még játszatsz egy kicsit és figyeld, nem jön-e anyád.

Közben besötétedett. Megérkezett Rada és Gizi, a felesége. Bejött a légós. Hamarosan

megérkezett Megyeri József, Zircz László és Juhász György.

— Menjetek a szobába — terelte őket gyorsan az öreg Jámbor. Többször megmondtam, hogy ne gyertek egyszerre ilyen sokan!

A kisfiú hozta a hírt, hogy jön anya és Magda. Kereki Ferencnek még a szívverése is elállt. Hiszen az öreg nem mondott semmit.

Nyílt az ajtó. Elsőnek egy fáradtnak tűnő, szomorú, kék szemű, ötven év körüli asszony lépett be. Kezében táska és egy szatyor, jonatán almával. Kendőjét levette. Izzadt homlokát törülgette. Sóhajtott. A konyhában csak férje és a fiatalember tartózkodott.

Kisvártatva belépett Magda is. Fáradtan gyűröttén, kimerülten roskadt le a kis sámlira. A konyha elsötétítő függönye az ajtón keresztbe csüngött. Fény alig szűrődött be. Magda csak később vette észre a sötét sarokban álldogáló fiút.

— Nézd, anya, ő az, akiről beszéltem, de jó hogy végre itt vagy — mondta, miután megcsókolta Ferit.

— Kezét csókolom, Kereki Ferenc.

— Jó napot, vagy jó estét kívánok. Isten hozta. Ha nem is mondja, akkor is kitalálom, kicsoda. A leányom nem könnyen röpköd a fiúk nyakába. De hát ti tudjátok — fogta most már tegezésre a szót az asszony.

— Szerencsétlen gyerekek, mi vár még rátok, ki tudja. Az én szegény Árpádom is. — Az asszony szipogni kezdett.

Mielőtt a fiú kérdezett volna, Magda elmondta, hogy szeptember elején lapot kaptak Árpádtól, a komáromi börtönbe vitték. Azóta egyszer sikerült meglátogatniuk.

Közben megérkezett Etel, Magda húga.

Barna szemű, meleg tekintetű szép lány. Nevetősen nézett Ferire és megjegyezte.

— Az a szürkebarát azért nem volt rossz, most is szívesen meginnám.

En is bólintott némán Feri.

A kis konyha perceken belül tele lett emberekkel, akik hangtalanul eltűntek a belső helyiségben.

Vasárnap délután volt. A kis konyhában már nem fértek, ezért ők is bementek a belső helyiségbe. Ott még többen jöttek össze. Amolyan kis haditanácsfélének tűnt Feri szemében az egész. Egy csomó elszánt ember, aki az életével játszik. Furcsa izgalom és büszkeség fogta el. Ez itt a másik oldal, amihez most már véglegesen ő is tartozik. Rada Alajos vitte a szót.

— A nyilasok átvették a hatalmat — mondta jelentőségteljesen. — Ez a degenerált Szálasi most akarja megmenteni az ezeréves magyar hazát.

— Mit csináljunk? — kérdezte egy vékony fekete asszony.

— Néhány napra, de lehet, hogy többre is szét kell szóródnunk. Itt csak azok maradhatnak, akikről a rendőrség még nem tud. Menjünk csak sorban — Rada Alajos az ujjain számolt. — Amál, Etus, Gizi hadiüzemből szöktek. Bohák Lajos és Nemes Éva, a menyasszonya sajnos lebukott. Jámbor Árpád börtönben ül. Kereki Feri félig meddig katonaszökevény. Pék Jóska refes. Kohn Klárit, Elek Hildát a sátorlajújhelyi börtönből, szabadulása után a fiúk ide irányították. Régi illegális ifik. Az ékszerész felesége, Fehérné, a gettó elől ide menekült.

— Vagyunk jó néhányan, kiknek az életéért nem adnék egy fillért sem, de azért

ne hagyjuk magunkat! — humorizált Zircz László, aki a szökött egyetemisták listáján szerepelt.

— Jámbor János és felesége az Avenárius cég raktárosai, ráadásul házfelügyelők is. Ennél jobb alibi nem kell — folytatta Rada Alajos. — Talán őket nem fogják zaklatni. Vagy itt van például Herczeg Gyula tömbös, a mi légóparancsnokunk. Mi a véleményed Gyula, ha te is maradnál? Sőt még vállalhatsz is valamit a testvéreknél. — Gyula hitetlenkedve nézett Radára.

— Hogy érted ezt? Dolgozzam a nyilasokkal együtt? Soha! Ezt nem kérhetitek tőlem!

— Ha nem, nem — szólt Rada mérgesen. — Nem kell együtt dolgozni velük, ám jó lenne ismerni terveiket. Ha nem tudjuk, hogy mit akarnak, egy szálig elpusztulunk! Várjuk meg, amíg végeznek velünk? Arról már nem is akarok beszélni, hogy ha valakit sikerülne beépítenünk, több akciójukról előre értesülnénk. A gyors ellenlépéseket azonnal megtehetnénk. A mozgalom, szerintem ezzel csak nyerhet.

— Na jó — hümmögött kisvártatva Gyula — vállalom. De remélem, hogy Bajusz, a párt összekötője tud róla?

— Ha nem tudná, nem vetettem volna fel! Most legfontosabb — folytatta — felfegyverkezni, szétszéledni, majd az adott jelre visszatérni. Az akciókat innen fogjuk irányítani. A röpcédulázást csak a visszatérés után szabad folytatni. Addig senki sem tart hat magánál egy darabot sem! — Majd a mellette álló Megyeri Jóskához fordult.

— Te és a lányok, Amál, Etus szétnéztek a védett házak körül. Akit meg tudunk

menteni, idehozzuk. Ha kell, előállítási parancsot is gyártunk.

— És velük mi lesz? A turbékoló galambokkal? — kérdezte Zircz Laci, Magdára és Kerekire mutatva.

Feri eddig Magda kezét szorongatta. Most gyorsan elengedte.

— Ők velem jönnek a Lónyai utcába, a régi lakásomra. Ha lehet, ott maradunk. A fiú papírai a legjobbak. Egyelőre. A nyilasok még csak rendezkednek. Talán nem velünk kezdik. Mi van még? Ja, persze a papírok. A katonakönyvek, amit most kaptatok, jók, ügyesen használjátok. Azért a razziákat lehetőleg kerüljétek. Semmi könnyelműsködés! Tehát egyenként szétszéledni, és pár nap múlva, újra itt. Magda, Feri, Gizi, indulás velem! — fejezte be elég katonásra sikerült mondókáját Rada Alajos.

Kint a Nagykörúton egész utcaszélességben autókaravánok. A keresztezésekben nyilas rendfenntartók. Egymás hegyén-hátán a gépkocsik, tankok sebesültszállító autók. Katonák, mindenütt katonák.

— A magyar hadsereg? — kérdezte félénken Magda.

— Egy szót se! A szemed legyen nyitva, ne a szád! Látod ezt a rengeteg kíváncsiskodót? Soha sem lehet tudni, ki kicsoda. Szeretnék épségben eljutni a Lónyai utcába. — Rada komolyan vette, amit mondott.

A Ferenc körúton egy repülőgép leejtett valami csomagot. A járókelők ijedten szaladtak szét. Az emberek mindentől féltek, ami az égből pottyant.

A Lónyai utcai lakást Rada Alajos és felesége használta, de a főbérlő Gál Lajosné volt. A csengetésre izgatottan nyitott ajtót. Ő is

értesült a nyilasok hatalomátvételéről. Ő is Radaékhoz tartozott, sok dologba beavatták. A röpcédulázás rendszerint innen indult.

— Képzeljétek, a nyilasok kinyitották a Hangya raktárt és mindenki viszi amit ér. Mindenfélét rabolnak. Nem lesz ennek jó vége! A légóparancsnok nem engedi, hogy a lakásban maradjunk. Most is könyörögnöm kellett, hogy engedjen fel, mert valamit le akarok vinni.

Az érkezők aggódva hallgatták.

— Reggelig mindenképpen maradnunk kell — mondta Rada. — Gálné, maga menjen vissza a pincébe. Természetesen minket nem látott. Ide föl most úgysem jönnek.

Két egymásba nyíló szobában helyezkedtek el.

— Fűtés ugyan még nincs — állapította meg Rada —, de talán úgysem kell nekünk ma éjszaka fűteni.

A szobában teljes volt a sötétség. A Nagykörút és a Duna felől, egyaránt behallatszott a légítámadás moraja. A légvédelmi tüzérek a Gellérthegy tetejéről lötték az ellenséges repülőket. Az alázuhanó bombák súlya alatt nyögtek az öreg pesti házak. A város felett aratott a „Csontos”, vitte magával az árnyékvilágba a kiszemelt áldozatait.

A sötét szobára, tárgyaira, bútoraira a robbanások villanásai kísérteties árnyékokat rajzoltak. A két fiatalt ez a halálkergető nap hozta legközelebb.

Remegve, egymáshoz menekülve keresték életük értelmét. Lassan átforrósodott a testük, a melegség átjárta minden érzékszervüket. Az illatot, amely Magdà tiszta, szűzies lényéből áradt, a fiú megrészegülve szívta magába. Átfogta a lány remegő, törékeny

testét. Csókolta sima bőrét, kerek, kemény, formás mellét, forró ajkát. Aztán száz bomba sem szaggatta volna szét őket. Vadul, szenvedélyesen ölelkeztek. Talán soha többé nem lehetnek egymáséi.

Kint már hajnalodott, de ők még égtek a szenvedélytől. Önfeledten, újra és újra rohamozták egymás testét, a teljes kifulladásig. Akkor úgy érezték, megállt felettük az idő, s nincs a világon senki, csak ők.

Utóbb aztán észrevették, hogy van még valaki a szobában. Egy lágerből kimentett férfi aludt a sezlonon. A Gestapo kínzókamrái, úgy tűnt, túledzették érzékszerveit, mert nem reagált a fiatalokra.

Kereki Feri még sokáig a Lónyai utcai éjszaka hatása alatt állt. A csoporttal történt megbeszélés alapján későbbre halasztotta a végleges szökést, bár nem nagy kedvvel, de jelentkezett alakulatánál.

A nyilasok hatalomátvétele óriási pánikot keltett az írnokállomány körében. Újra szelektáltak. Új tisztek jöttek. A nyilasok számára megbízhatóbbak. Az irodai munka rövid időre leállt. A szálláscsináló bizottság visszaérkezése után döntés született: vagonírozni és az áttelepülést megkezdeni, de előtte sorakozó eskütételre.

A tiszt mondja a Szálasi-eskü szövegét, de mikor észreveszi, hogy az állomány néma marad, zavartan elhallgat.

— Csak formáság — mentegetőzik —, az egésznek nincs semmi jelentősége.

Kereki „halaszthatatlan” családi ügyeinek rendezése miatt, az áttelepülésre hivatkozva rövid eltávozást kér. Távolléte alatt, egyetlen civilruháját barátai a többi holmikkal együtt becsomagolták.

Az Almássy téren beszámolt a változásról, és hogy alakulatuk Komáromba települ át.

— Ennél jobban nem is csinálhatták volna — örvendezett Amál. — Ha megyünk Komáromba, te leszel a testőrünk.

— Csak nem úgy, ahogy te gondoltad — szólt közbe Magda és egy jól célzott rúgást indított húga felé. Az gyorsan elugrott.

— Ne félj, nem esszük meg a katonádat — szemtelenkedett tovább a kis macskaszemű lány. — Legfeljebb csak megkóstoljuk. Igaz, Etus. — A fiú csak nézte a három életrevaló leányzót. Határozottan csinosak voltak. Együtt is, meg külön-külön is.

A látogatás engedélyezése még késett, mivel a nyilas pártszolgálatosok megkezdték hírhedt tisztogató munkájukat. Fokozottabban ellenőrizték a katonaköteleseket és a megbízhatatlanokat. Feri egyelőre egyéni feladatot kapott. Utazzon a Komáromba települt alakulata után és nézzen körül, milyen katonai erők vannak a város környékén. Puhátolja ki, van-e remény, lehetőség egy újabb látogatásra.

A Komáromhoz közeli kis Ekel faluba szállásolták be a pótkeret parancsnokságot. Nem voltak a legkulturáltabb körülmények között igaz, de a tisztek, mint mindenütt, itt is extra elhelyezést kaptak. A zsuga körbejárt, más nem igen érdekelte őket. A legénység házaknál lakott. Kereki Feri és Németh Jóska egy jómódú parasztszalád padlásszobájában kapott szállást. A szimpatikus házigazda gyakran és örömmel látta vendégül őket.

— Jobban örülök maguknak. A németek csak azt nézik, mit lehet elmozdítani, s utána elfelejtenek fizetni. Szerencsére itt a fa-

luban csak ritkán tűnnek fel. Komáromban vannak — tájékoztatta őket.

— És nyilasok? Vannak a faluban? — kérdezte Kereki.

— Most kezdenek szervezkedni.

A két fiú megalmozott magának a padlásán. Jól érezték magukat. Kereki még nem mondta el Jóskának, hogy kapcsolata van a földalattiakkal. Még várt.

Néhány nap múlva aztán Jóskához fordult.

— Nekem haza kell mennem — kezdte. — Tudod, hogy zűrös a helyzet. A front kísértetiesen közeledik a fővároshoz. Élelmet kell szereznem. Jön a tél.

Németh Jóska nem válaszolt semmit.

Egy hét múlva Feri a házigazdától kacsát, libát és disznóhúst vásárolt. Kifizette tiszteségesen. A gazda örült. Megállapodtak, hogy a két katona részére később disznót fog vágni.

Kereki Ferenc úgy gondolta, az esedékes eltávozást legálisan bonyolítja le. A parancsnok éppen kártyázott és mivel a zsuga jól ment, minden további nélkül megadta az engedélyt.

A szakaszvezető katonásan távozott. Mély lélegzetet vett és örült, hogy kint volt a szobából. Néhány dolgot, amit most úgy sem használ a kutya sem, összeszedett és kora reggel csomagjával begyalogolt Komáromba. Papírai jók, szabályosak voltak. Ellenőrzés során szó nélkül elfogadták. Ezt is jó tudni, mi kell a tábori csendőröknek. Azonban a hazautazás nem is volt olyan egyszerű. A vonatokat törölték a menetrendből. Már hat órája vesztegelt az állomáson. Gondolt egyet, kigyalogolt az országútra. A sok-sok autó közül egy német terepjáró állt meg.

— Wohin wollen fahren sie?

— Hauptstadt in Budapest — válaszolt a fiú.

— Budapest kaput — szólt a kocsiban ülő német tiszt, de azért felengedte a fiút. Ha neki annyira fontos...

Megérkezése után a barátai nem akarták elhinni, hogy német katonák társaságában utazott.

— Ez igazán megtisztelő a csoport számára — jegyezte meg az egyik fiú epésen, de azért az élelmiszereknek nagyon örültek.

— Na és az alakulat? Megvan? — érdeklődtek a fiúk.

— Még igen. Várják a további indulást. A szálláscsinálók viszont nem nagyon sietnek haza. Néhány ajándékot azért hoztam tőlük. De csak olyat, amire most nincs szükségük.

— Ilyesmire ne nagyon biztassátok, mert legközelebb elhozza nekünk a parancsnokságot is. Lassan már nem marad az irodájukban semmi.

— Komáromban mi a helyzet? — kérdezték többen.

— Sajnos semmi sem biztos. Tele van németekkel magyar katonasággal és tábori csendőrökkel. A papírjaim jók voltak, de a civileket szerintem megszorongatják.

Kereki Ferenc élete most már összekötődött a mozgalommal. A Komárom—Budapest közötti ingázás esélyeit latolgatták. Vajon lehet-e segíteni Komáromban? Döntöttek. Amál, Etus utazik. Kísérőjük Kereki Ferenc lesz.

Nem kis izgalommal vágtak neki az útnak. Az utazás legalizálására elkészültek a szabályos papírok.

A vonaton igazoltató vegyesjárőrök számára megfelelőnek bizonyultak. A két lány közrefogta a fiút. Hol az egyikkel, hol a másikkal viccelődött. Az ellenőrző csendőrök és katonák felfigyeltek a jókedvű társaságra.

— Hová vitéz úr? — kérdezte a szakaszvezetőt egy pörgebajuszos csendőr őrmester.

— Jelentem, visszamegyek az alakulatomhoz Komáromba — felelt nyugodtan a fiú.

— És a lányok? Ők is?

— Hát nem egészen. Elkísérnek, majd Komáromban a rokonoknál megpihennek. Azután visszaindulnak Budapestre. De kóistolja már meg ezt a kis császárkörtét — nyújtotta a csendőr felé a fiú az üveget.

— No, nézzük csak, mi van benne? — Jó nagyot húzott az üvegből. — Ez igen, ez egészen finom kis konty alá való, csettintett a nyelvével.

Amál és Etus nagyot nevettek a „szellemes” megjegyzésen. A hangoskodásra megérkezett a vonat kalauza is. A fiú neki is odanyújtotta az üveget.

— Kóistolja meg kalauz úr, ilyet úgy sem ihat mindennap.

Az öreg kalauz, úgy látszik volt rutinja, jól az üveg fenekére nézett. Nagy nevetés közben visszaadta az üveget.

A hangulatos utazást egy gyors légitámadás szakította meg.

— Mindenki hagyja el a vonatot! Amíg a repülők elhúznak, tartózkodjanak a pálya mellett.

A megriadt társaság hasalt a töltés mellett, és az eget kémlelte. A gépek terhüket szerencsére nem ennek a vonatnak szánták. Pár órás vesztegelés után engedték a vonatot tovább. A hírek szerint a vonat csak Komáro-

mig mehet, mert utána a síneket szétbom-
bázták. A börtönlátogatók örülhettek, hogy
eddig is simán eljutottak. A komáromi pályá-
udvarnál Kereki Feri elbúcsúzott a lányok-
tól.

— Azt hiszem, rám már nem lesz szükség.
A menyasszony Etus már mindent elintéz.

— Na csak várjuk ki a végét — villantott
a szemével Etus. — Az nem lesz olyan egy-
szerű.

— Azt hiszem, már az is eredmény, ha
megtudjátok, mi lesz a foglyok sorsa. Elhur-
colják-e őket vagy maradnak Komáromban
— tette föl a kérdést Feri, mielőtt elindult.

Az „iroda” még működött. A vagonokba rakott iratok, anyagok ide-oda ingáztak a magyar és osztrák határ között. A káosz, a fejetlenség még nagyobbá vált. Az irodaparancsnok utasítás hiányában várt. A szálláscsinálók azonban már új helyeket készítettek elő, ami egyelőre titokban maradt. Ez azt jelentette, hogy tovább halasztani a szökést már nem lehet. Két ok miatt sem. A front közeledése a főváros bekerítését is jelentheti. Ez esetben Feri már nem térhet vissza Budapestre. A másik ok, az iroda váratlanul gyors áttelepülése nyugatra. Cselekedni kellett.

Magdával már korábban megállapodott, ha otthon valami baj van, akkor sportújságon keresztül értesítést küld a pótkeret parancsnokság címére. Az újság margóján most pár szavas hír érkezett.

Feri gondban volt. Mi lesz, ha valóban bekerítik Budapestet? És ha nem tud a gyűrűn átjuni? A hír igaz lehet, mert ilyen erőátcsoportosítás, mint amelyet itt lát a németeknél, valami fontosat jelent. Ráadásul a pótkeret parancsnokság is összetartást rendelt el. A község területét elhagyni nem lehet. Most mi legyen? Ha nem tud a község területéről kijutni, nem tud Budapestre sem hazamenni. Az összetartás alatt megkezdődik az alakulat áttelepítése Ausztriába.

A tisztek, akik egy széteső, ügyeket nem intéző, új parancsokra váró csoportot képeztek, most mintha kicserélődtek volna. Retteg-

ve gondoltak rá, mi lesz a sorsuk, ha Magyarországot a Vörös Hadsereg teljesen előzönlí. Az ezeréves jogaikhoz szokott magyar urak és fiaik ebből nem sok jót olvastak ki maguknak. Egy lehetőség maradt: elhagyni az országot.

A pánikhangulat a szakaszvezető szökési tervének kedvezett. Igaz, a tilalom nehezítette az előkészítést, ugyanakkor a tisztek áttelepülési láza könnyítette, illetve elterelte róla a figyelmet. Egy biztos volt, addig nem szabadna várnia, amíg az elvonulási parancs megérkezik.

Padlásszobájában rendezgette katonai szerelvényét. Összecsavarta a két pokrócot, amellyel a hűvösebb éjszakákon takaródzott. Köpenyét az egyik támasztógerendára akasztotta. Mindent alaposan átvizsgált, mire lehet még szüksége, mire nem. Németh József tartalékos honvéd, szótlanul figyelte.

— Te öcsi, mi van veled, hogy ilyen csendes vagy? Baj van otthon? Nemrég jöttél vissza és azóta nem lehet belőled egy szót kihúzni!

Kereki fontolgatta, beavassa-e tervébe, megmondja-e őszintén, hogy mit akar? Vagy hallgasson tovább? Aztán úgy döntött, nincs sok vesztegetni való idő, hátha vele tart.

— Téged három napra becsuktak, amiért a nyilasokra nem akartál felesküdni. Azóta sem kérdezted meg, én miért maradtam csendben. Azt sem sejtetted, hogy miért? Nézd, te tartalékos katona vagy, én tényleges és ráadásul szakaszvezető. Ha én tiltakozom, azonnal hadbíróság elé állítanak. Ezt az örömet nem akartam a nyilasoknak megszerezni. Nekem szabadon kell járnom, és tovább akarok élni, mert kell! Érted?

— Arra is emlékszem, amikor márciusban a németek megszállták az országot és a motoros futár az erről szóló parancsot kihozta. Amikor felolvasták, te odajöttél hozzám, és azt mondtad: No öcsi, jól benne vagyunk a szarban. Már csak egy megoldás lehet, kapcsolatot teremteni a földalattiakkal, és lelépni, de minél előbb. Emlékszel?

— Emlékszem — válaszolt Németh Jóska és megtörölte lapos, ökölvívó orrát. — De miért emlékeztetsz? Találtál jobbat, mint amit akkor ajánlottam?

— Nem, de... — kicsit kitartott, majd hirtelen folytatta. — Tudod mire készülnek a tiszték?

— Sejttem.

— Sejttem, sejttem! Nagyokos! — sapkáját az ágyra dobta és ő is leült mellé. — És ez téged ilyen hidegen hagy? Az, hogy csomagolnak, mentik az irhájukat nyugatra, neked közömbös! Nesze, tudsz olvasni? — odanyújtotta barátjának az újságot. — Nézd meg a kis széljegyzetet.

— Azt beszélik, hamarosan körülzárják Budapestet — olvasta hangosan Jóska.

— Kik beszélik?

— Kik, hát Pesten, a lakosság. De itt is azt hallottam.

— Ez tuti? Körülzárják?

— Érted már, hogy miért készülődik olyan lázasan Ubul és a többiek? Nem akarnak fogságba esni. De mi? Velünk mi legyen? Megelégszenek azzal a szovjet katonák, hogy kérem, nekünk kapcsolatunk van a kommunistákkal.

Németh József tartalékos honvéd, erre felugrott a kis sámliról, amin eddig üldögélt.

— Mit mondasz? Neked van kapcsolatod velük?

— És ha azt mondanám igen, elhinnéd?

— Neked igen, mert hazudni azt aztán nem tudsz. De ha ez így áll, akkor mi a baj fiacskám? Meg kell pattannunk, és minden el van gereblyézve! Végre hogy lépünk már valami értelmeset is. — Nagy léptekkel járkálni kezdett az alacsony padláson. A fejét be is verte az egyik gerendába. Nagyot csapott rá. — A szentségit! Mire várunk? Induljunk, mielőtt lesántulok.

— Várj csak. Itt az összetartás. Ez komoly dolog. Nem hiszem, hogy parancsnoki engedéllyel kijuthatunk innen. Az idő pedig sürget, gyorsan kell cselekednünk.

— Akkor benne vagy? — nyújtotta a kezét Jóska és nagy tenyerével belecsapott Feri jobbába. — Ezt már szeretem.

— Csak nem kételkedsz? Gondolod, hogy én nem ugyanezen spekuláltam? Csak ezekkel a tetűkkel — fejével a szomszéd ház felé intett — itt erről már nem ajánlatos beszélni, tele vagyunk spiclikkel. Csak azok vannak már állományban, akik számukra megbízhatóak.

Jó kedvük kerekedett. Jóska valahonnan előhúzott egy lapos üveget.

— Hű, komám! — kiáltotta és meghúzta az üveget — akarsz?

— A gazdával még hajnalban megbeszéljük, vágja le nekünk azt a disznót és megfellezzük — javasolta Feri. — Egyetértesz?

— Természetesen.

— Akkor feküdünk le és hajnalban folytatjuk.

Kereki nyugtalanul forgolódott. Jó ideig nem jött álom a szemére. Tervezgetett. A

két Jámbor lányra gondolt. Vajon sikerrel jártak, tudtak beszélni a testvérükkel? Nem sejtette, hogy amikor ezen gondolkodott, akkorra már a komáromi Csillagerőd 4-ből tovább szállították a politikásokat a német koncentrációs lágererekbe.

Reggel korán keltek, de az udvaron már élénk mozgás volt. A háziak megelőzték őket.

— Jó reggelt! — köszöntötték a pirosposztás gazdát.

— Szép jó reggelt a fiatal uraknak!

— Szépek még csak lehetünk, de urak nehezen — incselkedett Kereki Feri.

— Ne tessék haragudni, itt ez már így szokás. A katona úr, főleg ha szakaszvezető. Tudom a világháborúból. A sabáci fronton csak szakaszvezetőig lehetett sarzsit látni. Tiszteket ritkán, mert ott már lőttek!

— Így igaz! — helyeselt a szakaszvezető. — De itt még vannak, tehát nem lőnek, és reméljük, nem is fognak. — Tudna nekünk néhány percet szentelni

— Természetesen — sietett feléjük a gazda.

— A múltkor már beszéltünk róla, szívesen megvásárolnánk egy disznót. Nem tudom, most lehet-e róla szó?

— Semmi akadály a szakaszvezető úr, és fel is dolgozzam?

— Attól függ, meddig tart.

— Ma meglesz.

— Áll az alku, de talán menjünk fel hozzánk, ott nyugodtabban megbeszélhetjük.

A gazda beszaladt a kamrába, hozott magával papírt, ceruzát és egy üveg bort. A kis padlásszobában megállapodtak, hogy estére két egyforma zsákba mindent belerak.

Mikor kifizették és az áldomást is megit-

ták, Kereki bizalmas hangon kérte, ha őket keresnék, ne emlékezzen semmire.

Az öreg szlovák okos ember volt, megértette, ha a két katona elhagyja a házat, soha többé nem jön ide vissza. Sóhajtott és csak annyit mondott.

— Aztán nagyon vigyázzanak magukra. A rendes emberekre mindig szükség lesz.

Estére minden készen állt, de Kereki azt ajánlotta, aludjanak még egyet a dologra. Németh beleegyezett. Jól kialudták magukat és másnap dél körül, mikor az ebédet várták, Feri újra előszedte régi fixaideáját: szabályosan, csak mindent szabályosan, abból nem lehet baj!

— Jóska, mi lenne, ha mégis megpróbálnánk karácsonyi szabadságot kérni Ubultól.

— Megőrültél? Úgy kívág, a lábad sem éri a földet.

— Gondolod?

— Biztos vagyok benne. De nem tudom miért vacillálunk — türelmetlenkedett Németh Jóska.

— Mert az életünkkel játszunk pajtás. Miért, neked ez nem fontos? Ha legálisan lépünk le, nehezebb falhoz állítani bennünket.

— Ó, drága édesanyám! Mindjárt elsírom magamat! Látom, amint a nyilas felteszi szemüvegét és átnyálazza a te kedvedért a nagy törvénykönyvet, véletlenül meg ne sértse az illetet, mielőtt főbe lő. Hogy te milyen naiv vagy!

— Hiába gúnyolódsz, ez akkor is vagy élet vagy halál.

— Azt mondom — folytatta Németh —, ha kapunk engedélyt, ha nem, a papírokat úgy is te állítod ki, csak az aláírás

lesz más. Ezért fölösleges a górért fölzaklatni. Véletlenül szagot kap, aztán valóban lőttek a lehetőségnek. Ezt is jól gondold meg.

Kereki azonban nem tágitott. Bekopogott a parancsnokhoz.

— Bújj be! — kiáltott ki hangosan.

A szakaszvezető még jóformán bele sem kezdett a mondókájába, a századosnak máris fölment az agyvíze.

— Mit képzelsz szakaszvezető, mi ez itt? Irgalmas nővérek nevelőintézete, ahol néha-néha megjelenünk föl vesszük a zsoldunkat! Állandóan a családi ügyeit intézi! Készségben vagyunk, és meg ne próbáljon nekem valamit variálni, mert úgy bevarrom, hogy belezöldül! Megértette Kifelé!

Ez legalább világos beszéd — gondolta Kereki. Most már nincs tovább.

Délután olyan szabályos menetokmányokat állított ki maguknak, hogy a pótkeret parancsnokság múzeumában is megállták volna a helyüket, ha lett volna ilyen.

A zászlóalj belső és külső őrségét is újoncok adták ezen az estén. A két állig felfegyverzett, felszerelt marcona katona könnyen átjutott mindkét ellenőrzőponton. Mikor jól eltávolodtak a falutól, megálltak, hogy kifújják magukat.

Az egyik táskában töltények, iratok, bélyegzők, igazolványok.

— Ezért kétszeri fejbe lövés jár, ha lebuksunk — mondta Jóska. — De én a másodikat már meg sem várom.

A két húsos zsák nagyon húzta a vállukat. A boksoló még csak bírta, mert ennél nehezebb homokzsákokkal is gyakorolt, de az NB II-es labadarúgó már nem lehetett ilyen masszív.

Keservesen eljutottak a komáromi hídig. A szakaszvezetőről szakadt a víz. Ráadásul ólmos, havas eső esett.

Az állomás előtti kocsmába tértek be szív-erősítőre, aztán kiálltak az út mellé. A vonatok Pest felé nem jártak, annál több jött Budapest felől. Tehát mégis igaz! Mindenki pucol, ahogy tud. Az ellenkező irányba alig megy valaki.

Pedig nekik nagyon sürgős lenne. Ha észreveszik, hogy eltűntek, és nem nyernek egérutat, mindennek vége.

Hirtelen erős moraj, majd éles robbanások hasítottak az éjszakába, nyomban erős repülőgépzúgás. Csak annyi idejük maradt, hogy zsákjaik mögé kuporodjanak. A légnyomás teleszórta az utcát tető- és üvegcsereppel.

A zsákok megmentették őket a légnyomástól. Mikor a fűrge szárnyú gépek elhúztak, a helyi szirénák utólag éktelen jajveszékelésbe kezdtek.

A légitámadás az országúti forgalmat is megzavarta. A gépkocsik menekültek a híd térségéből. Akik csomag nélkül voltak, könnyen felugráltak.

Néhány perc múlva, újabb repülők jöttek és a káosz teljessé vált. Égő olajtartályok, égő szerelvények világították be a környéket.

A szökésük óta három óra telt el. Egyre idegesebbek lettek. Hosszas várakozás után ellenkező irányból egy üresnek látszó teherautó közeledett. Németh intésére lelassított és ő hatalmas lendülettel földobta csomagját és fölugrott.

— Fuss és dobd ide a csomagodat!

— Nem bírom! Menj egyedül! — kiabált a szakaszvezető kifulladásra.

— Azt nem. Egyedül nem megyek. Nyomd meg, még egy kicsit. Erősíts!

Az ellenkező irányba áramló tömeg elsodorta Kereki Ferit az autó hátuljától. Jóska megpüfölte a vezetőülés tetejét és leugrott.

— Az úristenit, ne hagyd el magad, lemaradunk!

Lekapta Feri válláról a csomagokat, és mérgében messze földobta a kocsi. A szakaszvezetőt is úgy meglódította, hogy az a lendülettől a vezetőfülkéig repült. A sötétben eddig nem látták, néhányan már ültek fent a platón és most nevetésbe kezdtek. De Jóska haragosan káromkodott egyet és rögtön csend lett.

Közben rákezdett az ólmos, havas eső. Nekik már nem jutott ponyva. Szutykosan, vizesen egymáshoz bújtak.

Minden lényegesebb csomópontnál megálltak. Mintha az országút végeláthatatlan olvasóterem lenne, ezer katona, csendőr, rendőr vizsgálgatta a papírokat. Akié nem volt rendben, félreállították. Nehezen, lassan haladtak. A főváros felől szakadozott sorokban özönlöttek a különféle járművek, emberek, állatok.

— Csak akkor menjenek tovább, ha muszáj, — mondta az egyik csendőr — különben nem ajánlatos. Mindenki menekül, maguk pedig... Megbánhatják...

— Köszönjük őrmester úr — tisztelgett Kereki —, de egyszer talán majd azok is rájönnek, jobb lett volna, ha el se mennek...

Éjfél körül járt az idő, amikor a két katona a Rákóczi úton leállította a gépkocsit. Ketten maradtak a platón. A szakaszvezető megtörölte szutykos homlokát és a vezetőfülke előtt nagyot fújt.

— Nem tudom, hogy köszönjem a fuvart, főleg a bátorságát. Pénzem sajnos nincs, de vegye el ezt a darab húst.

A sofőr egy vállalat kocsiját vezette, nem fogadott el semmit.

— Tudja mit szakaszvezető úr! Legalább úgy örülök, mint maguk. Ha nincsenek a kocsimon, talán nem érkeztünk volna meg ilyen simán.

Fáradtan és nyakig sárosan begyalogoltak az Almássy térre. Az éjszaka ellenére kitörő örömmel fogadták őket.

Újra és újra el kellett mesélni mindent.

A két katonának szerencséje volt. Ha egy nappal később indulnak, már nem jutnak át a főváros körül bezáródó gyűrűn. Abból az élelemből, amit Feri hozott, ha szerényen is, de mindenkinek jutott egy ideig.

Rada Alajos, Herczeg Gyula és Zircz László fenyegető kinézetű tartalékos katonák, járőrszolgálat közben betértek az Almássy tér egyik borkimérésébe, hogy széjjelnézzenek. A pultnál dülöngélő honvéd százados kedvetlenül itta borát, mintha keserű pirulák lettek volna benne. De azért kortyolgatott és beszélni kezdett a járőröző fiúkhoz.

— Nézzétek azokat a dögöket — mutatott ki az utcára —, a tér minden sarkára befészkeltek magukat. Négy Göring ágyú. Tudjátok mit jelent ez. Egy kalap szart, a németek végét.

— De százados úr — nézett körül Rada és ujját a szája elé tette —, nem fél, hogy kellemetlensége lehet

— Én, öregem? Mitől? Ahogy látom, maga éppen olyan becsületes magyar mint én folytatta. — Megjártam az orosz frontot, láttam az emberek hullását. Láttam a németeket futni. Engem is lelöktek a kocsiról. Nem tudom nekik megbocsátani!

— Jó jó, de mit akar tenni? Jobb magának az orosz hatalom?

— Nem barátom, nem akarok közös csajkát, közös nőt. De normális magyar életet igen — kiáltotta és sírva fakadt. Kicsit szipogott, majd folytatta. — Nézze bajtársam, egyszer már megsebesültem. Most a józsefvárosi pályaudvar fegyverraktárának parancsnoka vagyok. Itt várom meg az oroszokat. Szent hazánk védelmére bármikor készen vagyok.

— Hasonló cipőben járunk mi is, csak több fegyver kellene — mondták a fiúk.

A tiszt megígérte, ha a raktárban felkerekedik, igénylés ellenében tőle vételezhetnek.

Még aznap este megtárgyalták a csoportban a váratlan lehetőséget. Kereki Feri kiállította a szabályos vételezési jegyeket. Megszervezték a szállítás, biztosítás és raktározás részleteit. Jámbor János az Avenárius festéklerakat lovaskocsijával szállította rejtékhelyére a zsákmányt, amelyből más csoportok is részesültek. Jutott az óbudaiaknak, a csepelieknek és néhány KISKA alakulatnak. A századosnak élelme nem volt, de adott ruhákat, ami szintén jól jött.

Az Avenárius ház helyiségeiben kaptak menedéket azok az üldözött személyek, akik bíztak a csoportban.

Egyik csoporttag közeli ismerősét védett házba helyezték. Mindenki tudta, hogy a nyilasok az érvényben levő és kötelező diplomáciai szokásokat fölrúgják. Betörnek ezekbe az épületekbe és elviszik az ott tartózkodó, magukat megfelelően igazolni nem tudó állampolgárokat.

A csoport tervet készített, Kereki Feri megírta az „Előállítási parancs”-ot. Herczeg Gyula és G. Agár György gépkocsit szereztek. A lopott kocsin a fegyveres járőr megérkezett a védett ház elé. Azt mondták, hogy a személyt a Hűség Házba viszik kihallgatásra. Ketten kihozták, gépkocsiba ültették, és a nyilasház helyett a lakására szállították. Az akció sikerült, de a gépkocsilopás nem. A fiúk véletlenül egy nyilas parancsnok gépkocsiját mozdították el, amelyet hamarosan körözttek. A fiúk erről nem tudtak. Nyugodtan jöttek hazafelé. Amikor a Barcsai utcába

bekanyarodtak, autójukat nyilas fegyveresek megállították. Az igazoltatás lövöldözéssel végződött. A fiúknak sikerült a helyszínről elmenekülniük, azonban egy ismeretlen szakaszvető, aki a fiúk védelmére sietett, a tűzharcban életét vesztette.

Feri hamar megtalálta magát új környezetében. Együtt örült a csoport sikerének és együtt bánkódott, ha kudarccal érte őket. Mert ilyen is akadt jó néhány. Nem húzhattak mindenkire azonos formaruhát, a módszereket váltogatták. Az egyik, gettóból szökött csoporttársuknak a világon semmilyen papírja nem volt, a nevét sem kérdezték. De hogy le ne bukjon, Jámborné a börtönben ülő Árpád fiának papírjait ajándékozta neki. A férfi, talán nem tanulta meg eléggé a hamis adatokat, az egyik igazoltatáskor ellentmondásba keveredett. A nyilasok bevitték.

Hajnali három órakor éktelen lármá, kiabálás és szitkozódás közben fegyveres nyilasok csöngettek az Almássy tér 10. alatt.

Jámbor Jánosné nyitott ajtót. Félrelökték és hangos kiabálással név szerint őt keresték. Az asszony látta a borgőzös fegyvereseket és közöttük a véresre vert embert, akinek két napja fia keresztlevelét adta. Most mit tegyen? A ház tele van üldözöttekkel, csoporttagokkal. Ha razziáznak, mindenki lebukik, vagy még rosszabb is lehet.

— Ismeri ezt az embert? — ordította a fölébe az egyik fegyveres.

— Nem, nem ismerem — s az asszony hol a nyilasra, hol az elfogott üldözöttre nézett. Az hallgatott.

— Furcsa — folytatta a nyilas pártszolgálatos. Nem ismeri? Akkor hogyan került hozzá a maga fiának a papírja?

Az elfogott változatlanul hallgatott. Úgy látszik, felkészült a halálra.

— Hát, talán ellopták, és megtalálta valaki. Nem tudom. Én ezt az embert sohasem láttam! Értik? — És az asszony kiabált, ordított: — Értik, soha, sohasem! Jaj istenem mit csinálnak vele...?

— Az már nem a maga gondja. — És durván röhögött hozzá.

A szerencsétlent soha nem látták többé.

1944 végén a körülzárt fővárosban a törvényen kívüli élet egyik legnehezebb feladata az élelemszerzés volt. Feriék nem tudhatták, hogy a közel ötven német hadosztály mennyi ideig tartja magát. Nem tudhatták, hogy a szovjetek mennyi idő alatt semmisítik meg a körülzárt erőket, mikor lesz vége a kegyetlen küzdelemnek.

Az utcán már nem volt közlekedés, ám Feri katonai igazolványa, úgy látszott, még jó. Így hát Jámbor Jánossal élelmiszer felderítésre mentek.

Az egyik elosztó előtt nagy sor állt, többségük katona. Beálltak a sorba. Az őrmester megnézte Feri szolgálati élelmiszervételező-jegyét, és visszaadta.

— Rendben van, de az engedélyt a Hűség Házban adják. Aztán én az árut. Értjük egymást ugye?

— Természetesen őrmester úr. Az engedélyt megszerzem — mondta Feri.

Otthon, a csoport előtt ismertette, hogy az élelemszerzés nem is olyan könnyű. A nyilas Hűség Házba bemenni veszélyes. — Előbb szemrevételezni kellene a terepet, kikből áll az őrség — mondta az egyik fiú.

— Nem tudom, megéri-e? — vélekedett Jámborné.

A megbeszélés eredményeként másnap Magda és Feri többször elsétáltak az Andrássy út 60., a nyilasok Húség Háza előtt. A forgalom vegyes képet mutatott. Katonai szerelvények, német egységek, nyilas csoportok vonultak az utcán. Az őrséget honvéd egyenruhások adták. Úgy tűnt, ez nem rossz. Az utcai ellenőrzéseket a nyilasok módszerezen végezték. Többnyire meglepetésszerűen. Ami feltűnt, egy csoport katona bútorokat cipelt. Lehet, hogy másüvé települnek?

A „játék” hogy sor kerüljön a Húség Házában történő széjjelnézésre, esetleg az élelemvételezési jegy lepecsételtetésére, azért tűnt kockázatosnak, mert Kereki nem tudhatta, nem találkozik-e olyannal, aki ismeri. Erre az eshetőségre is kidolgoztak egy legendát. Viszont ha sikerül a szükséges pecsétet megszerezni, a csoportnak egy ideig megoldódik az élelmezési gondja. A Komáromból ciepelt disznótorosból már egy gramm sincs, így meg talán elegendő kenyérhez, krumplihoz, liszthez, esetleg zsírhoz is hozzájutnak, amit ő sem hozott. Egyébként is nagyon restellte volna, ha más gondoskodik róla. Ő volt a fiatal, egy kis rámenősséggel örömet szerezhet azoknak, akik öregebbek, kevésbé mozgékonyak nála. Különben néhány gyereknek is a csoport szerezte be az élelmet, mert a közellátás karácsony után már nem működött.

A felderítés utáni napon Zircz Lacival ketten indultak az Andrássy útra. Megyeri József szerzett valahonnan néhány liter benzint, feltöltötték az öreg motorkerékpár tankját és odapöfögtek a Húség Háza elé. Kelle-

metlen, nyirkos, ködös idő volt. Észak felől nehéz, sötét hófelhők gyülekeztek, úgy tűnt, hamarosan hó vegyül a ködbe, zúzmarába. Nagyon kevés ember járt az utcán, aki kimerészkedett, fázósan, felhajtott gallérral, a falhoz lapulva osont célja felé. Az úttestet gyér hó borította, amit néhány nap óta a járművek letapostak. A járdákat senki sem tisztogatta. Mindenütt üvegcserep, falevelek, papírok, limlomok heverték. Buda felől gomolygó fekete füstöt, égett szagot hozott a szél. Valahol a házak felett fekete varjúcsereg károgott.

A kapuőr fázósan toporgó szakaszvezető, oldalán pisztoly, érdeklődéssel figyelte az eléje kanyarodó öreg, viharvert motort. Megszokta, mostanában a katonák a leghetlenebb eszközökön közlekednek, hol vannak már a harcrendben előírt járművek? Élénk mozgású, huszonhat év körüli szakaszvezető ugrott le a hátsó ülésről. Várj, intett a pilótaszemüveges katonának, aki a motort vezette.

— Kitartás, szaki testvér. Kutya jó napunk van ma is. Csak nem fázol? Azért itt nem fúj úgy a szél mint nálunk a Duna-parton.

— Megjárja öreg — dörmögte az őr, közben arra gondolt, ezeket is elvihetné az ördög. Mit lelkesednek ott, ahol vannak, minek jönnek ide? — Mi újság?

— A géhá főnököt keresném. Hol találom?

— A második emeleten, a lépcső mellett balra.

Kereki tisztelgett és intett Zircz Lacinak, jöjjön.

Az őr megnyomott egy gombot és a nehéz tögyfaajtó, nem túl nagy rést tárva eléjük — kinyílt. Nagy boltíves kapualjba jutottak,

ahol halvány fény derengett. A kapualj széles udvarba torkollott. Néhány métert kellett tenniük a lépcsőig, de alig bírtak átvergődni egy keskeny, szabadon hagyott kis folyosón. A kapualj, a lépcsőház, a fedett udvar tömve volt fegyveres, fekete ruhás, karszalagos pártszolgálatosokkal. Feri emlékezetében hirtelen egy rég látott film néhány kockája villant fel: Afrika, valami tó, a tó partján fürdőző, fénylő fekete szőrű bivalyok ezrei egymás hegyén-hátán. Nedves szarvuk meg-megcsillant. Ez a fekete tömeg itt éppen olyan, a fegyverek, mint a bivalyok szarva, tompán fénylik, ahogy mozog, hullámszik, zsi-bong a fenyegető tömeg.

Kereki Feri, hogy izgalmát legyűrje, hangosan kérdezte Zircz Lácit. Ugye, a második emeletet keressük?

— Igen — mondta Zircz és szorosan Feri nyomában maradt. Őt is meghökkentette a látvány, puha fából sem igen faragták, de szegény úgy megszorította géppisztolyának tusáját, hogy majdnem víz csordult a száraz fából.

A fegyveresek közül néhányan rájuk néztek, de úgy tűnt, saját dolguk jobban érdekli őket.

Felkocogtak a második emeletre, és megálltak a GH Vez. feliratú tábla előtt. Kereki Feri bátorítón nézett Zircz László egyetemi hallgatóra, aki megtagadta a sárga csillag viselését. Ő némán bólintott és Feri kopogott az ajtón.

— Lépj be! — hangzott belülről.

Mindketten katonásan beléptek. Mint rangidős, Kereki jelentkezett.

— Kitartás, éljen Szálasi! Százados úr, Kereki Ferenc szakaszvezető, másodmagammal

alázatosan jelentkezem, egyben kérek engedélyt jelenteni.

Az íróasztal mögül harminc év körüli, bajszos, egyenruhás tiszt nézett rá. Iratait rendezgette. A köszönésre civilesen megszólalt:

— Jó napot! Mit óhajtanak?

— Jelentem, aláírást és bélyegzőt kérünk az élelmiszervételezési jegyünkre.

— Hol van az alakulatuk?

— Jelentem a Lánchídnál.

— A létszám?

— Jelentem hatvannégy fő.

— Akkor miért csak huszonöt főre igényelnek?

— Jelentem, nem tudtuk, hogy az egész létszámra vételezhetünk.

A százados fogta a papírt, kijavította a létszámot hatvannégyre, lebélyegezte, nagybetűkkel ráírta „ENGEDÉLYEZEM!” és Kereki Ferenc kezébe nyomta. Zircz Lacival egyszerre keményen, katonásan tisztelegtek.

A kitartásra ismét csak jó napottal válaszolt a százados. Vagy tartalékos, vagy unja a nyilasokat, gondolta Feri. Ilyen is van.

Gyorsan lekarikáztak az emeletről.

Hazaérkezésük után Jámbor Jánossal mentek a vételező helyre. Egy teljes ruháskosárra való ételmet kaptak és tizenöt üveg pezsgőt. Végül is, a szeszes ital minden harcoló alakulatnak nagyon kell. Mámoros fejjel az ember jóval bátrabb. Ezt a nyilasok nagyon is jól tudták, akcióikon kötelező volt a pia.

Rada Alajos vasgyári munkás, függetlenül attól, hogy a hadiüzembe már régóta nem járt be, a gyári illegális csoporttal is tartotta a kapcsolatot. Sok esetben tőlük is érkezett szétszórásra vagy „nyalókázásra” szánt röpcédula. Az egyik alkalommal Feriék a Lónyai utcából, Gálék lakásáról indultak el. A terv szerint az utca túloldalán a biztosítók követék az elől haladó szóró, vagy nyalókázó brigádot. Ha valami rendellenes dolog történt, a brigádnak adott jelre szét kellett szélednie a szélrózsa minden irányába.

A korai sötétedés nekik kedvezett. Hideg, zúzmarás, havas idő volt, s a leszálló köd opálössá tett mindent. Az utcák néptelenek, kihaltak, sehol egy lélek. A nagy csöndhöz idegesség és izgalom járult. A Kinizsi utcai Zálogház felé haladva dobálták be a fejadagokat a kapuk alá. Az egyik kapu alatt pár lépéssel a kapun belül — ki lát a szürkületben? — nem vették észre, hogy a szolgálatban álló rendőrnek nyomták a kezébe a röpcédulát. A rendőrt nagyon váratlanul érte az eset. Szótlanul elvette a röpcédulákat. Zseblámpájával rájuk villantott. Feriék a meglepetéstől ledermedtek. Most mi lesz?

A rendőr lehet, hogy állva aludt, mint a konflisló? Vagy fel sem fogta, mi történt. Tény, hogy feszesen állt tovább a kapu alatt. Csak a számlapos derékszíja csillogott figyelemztetően a fiúkra.

El kell tűnni, de gyorsan!

Nagy kerülőkkel tértek vissza a megbeszél

találkozóhelyre. Otthon azután Amál, Etel, Magda, Rada Alajos, Gáló Lajos és Feri nevevetve mesélték a szokatlan élményt.

A röpcédulák figyelmeztették a lakosságot a németekkel való együttműködés következményeire, egyben felhívták őket a németek elleni szabotázsakciók további fokozására. A katonákat a röpcédulák dezertálásra, átállásra szólították fel.

A röpcédulázás utáni napon számvetést végeztek és kiderült, hogy még néhány címet nem kerestek fel. A börtönben ülő politikai elítéltek hozzátartozóinak hoztak üzeneteket a lányok Komáromból... Az események rohantak, előfordult, valakit két-három alkalommal is hiába kerestek, a régi címről elköltözött vagy kibombázták. Ilyenkor diszkkrét, de alapos nyomozás következett az új lakhely felkutatására. Akadtak sokan — jó okuk lehetett rá —, akik mindent elkövettek, hogy elrejtőzzenek — elsősorban a hatóságok zaklatásai elől. Ezért az üzenettovábbítás nem volt egyszerű postamunka.

Két közelinek tűnő címet kapott Magda és Feri. Az egyik a Hunyadi térre, a másik a Király utcába szólt. December utolsó hetében jártak. Szerdai napon, délelőtt kilenc órakor indultak s remélték gyorsan végeznek, délután pedig jut idő arra is, hogy átmenjenek Budára a Kacsá utcába, ahova falragaszok parancsoltak minden csapattestétől elszakadt katonát az okmányok ellenőrzésére: különben főbelövés.

Feri úgy döntött, megkockáztatja a nem veszélytelen kalandot. Több jó papírt hozott magával Komáromból, de a nyilasok naponta adtak ki új rendeleteket, új igazolványokat, tájékozódnia kellett, jók-e az övéi, s azok,

amelyeket a többieknek készít. Tragédia lenne, ha a rossz papírok miatt bukna le valaki a csoportból.

Hamar eljutottak a Hunyadi térre. Ment volna minden zavartalanul, de hirtelen légitámadás söpört végig a környéken. Alig jutott rá idejük, hogy beugorjanak a vásárcsarnokba, aminek a tetőzete ugyan már sok helyütt romosan lógott, ám a falak még nyújtottak némi védelmet. A közelben lecsapódó bombák több embert megöltek, tüzet okoztak. Magda és Feri az egyik sarokban valami zsákfélén szorongott. Amikor a gépek elhúztak, Magda rázta le elsőnek magáról a port.

— Élsz? — kérdezte a hangjában nem kis aggodalommal Ferit, aki a rázúduló törmelékektől nehezen kászálódott fel.

Mikor kicsit összeszedték magukat, a tégladarabokon, üvegcserepeken átugrálva siettek ki a térre, hogy elérjék a házat, hol a börtönben ülő fiú hozzátartozóit remélték. A jelzett számhoz érve, lehúzott redőnyű üzlethelyiség előtt álltak meg. Az üzenet szerint itt kellett próbálkozníok.

Fáradt külsejű, ijedt szemű, sápadt arcú idős feketeruhás nő kínlódva húzta fel félig, a légnyomástól sérült rolót. Feri segített s így valahogy bejutottak. Mikor Magda a fiáról beszélt elcsigázott teste mintha kiegyenesedett volna. Szemében különös emlékek tüze fénylett. Csendesen hallgatta a lány szavait, tartásában volt valami rejtett büszkeség. Nem sokat kérdezett, talán sejtette, a lány úgysem tud többet, mint amit elmond. Marasztalta a két fiatalt, de Feriék siettek tovább, még hátra volt a másik cím és nem tudhatták, azon találnak-e valakit.

A Király utca Klauzál térhez közeli része felé igyekeztek, mellékutcákon, mindenütt a fal mellett.

A Körúton hamar átjutottak, bár elképesztő zűrzavar uralkodott a légitámadás után. A hó gyéren szállingózott, de nem maradt meg a kövezeten. A levegőben Feri által ismeretlen anyagoktól származó füst terjengett. Marta a torkukat, csípte a szemüket. Katonák, gépek, fegyverek mindenütt. Több gazdátlan, éhes ló csellengett a villamossínek mentén. Az úttesten üvegcserép, téglá, tetőcserép és fadarabok keveredtek eldobált ruhákkal, papírokkal, ládákkal, töltényhüvelyekkel. Néhol sérült, félrelökött járműtemeket kerülgettek az idegesen vonuló katonák. Valahonnan feltűnt egy kerékpározó szakaszvezető. Ferinek megakadt rajta a szeme. Még egy csellengő szakaszvezér — villant át rajta. Az Andrássy út felől jött a Liszt Ferenc téren át a Zeneakadémia irányába. Mikor elhaladt Feriék mellett, ő is észrevette a másik szakaszvezetőt, s mintha cinkos pillantást küldött volna Feri és Magda felé. Rövid ideig találkozott a tekintetük.

Magda hirtelen megbotlott és jókorát rántott Ferin. Mindketten az eldobott hordóabroncsot nézték, meg az ütés nyomát, amit a vasdarab Magda lábára mért, mikor véletlenül rálépett és felcsapódott. És ekkor hangzott fel az éles kiáltás.

— Állj, vagy lövök!

Közvetlenül utána Feriék mellett élesen dörrent a karabély. Feri lehajolva hirtelen nem tudta ki kiáltott, honnan és kitől ered a lövés és merre lőnek. Először azt hitte, mindez neki szól. Mintha vipera csípte volna meg, ugrott egyet, közben felegyenesedett s nyom-

ban felmérte a helyzetet. Tőle pár méterre suhanc állt, kezében még füstölgött a karabély. A mellékutcába elkarikázó szakaszvezető után lőtt. Ismételte volna a lövést, de a zárdugattyúval vagy a hüvelykivetővel lehetett valami, mert piszmogott a puskával. Ezalatt a kerékpáros katona egérutat nyert. Feri éktelen haragra gerjedt. Nagy lendülettel ugrott a kölyökhöz, elvette a fegyverét és jókora pofont kent le neki.

— Fegyvert fogsz egy katonára, te taknyos!

Magda hamarabb felismerte a veszélyt, amibe sodródhatnak, ha Feri tovább leckézteti a fiút.

— Hagyd a csudába — húzta Ferit a köpenyénél fogva —, gyere, siessünk innen.

A kölyök mérgesen gesztikulált és berohant egy közeli kapun, amely fölött elpiszkolódott nyilaskeresztes lobogó kókadozott.

Soha jobbkor, hirtelen zúgással telt meg a levegő és néhány repülőgép sebes géppuskaropogással végigverte a Király utca kövezetét. Az utcának ezen a részén német tankok és gépkocsik álltak szorosan egymás mellett. Feri a falhoz támasztva hagyta a karabélyt, romos ház udvarán átfutva, a Teréz templom mögött kötöttek ki. Beugrottak egy betört kirkaton valami üzethelyiségbe, éppen jókor, mert újabb tűzcsapás vágott végig az utcán, de ez már nem csak pattogott, dübörgött is. Mintha megindult volna velük a föld. Bombaszőnyeget terítettek rájuk a repülőgépek. A tankok fáklyákként lángoltak, égő ruhájú emberek lidérces táncot lejtettek körülöttük. Egymást átölelve kuporogtak az üzethelyiség egyik sarkában. A hidegtől-e vagy a félelemtől, mindketten va-

cogtak. Torkuk, mintha forró nyári tarlón lennének, égett a szomjúságtól és portól. Ismeretlen szelek verdesték a lógó ablakszárnyakat, csapkodták a nyikorgó ajtókat. Az utcán, mint hegyoldalon lassan legörgő lávafolyam, ropogva, sisteregve cammogott a háború félelmetes szörnye: házakat, embe-
reket, járműveket temetve maga alá.

Mikor minden áthaladt fölöttük, hihetetlenkedve bújtak ki a vakolattörmelék alól. A homályban csak szemük fehérje villogott. Tíz perc alatt éveket öregedtek, ruhájuk tépett madarak tollaként borzolódott rajtuk.

— Jegyezd meg ezt a napot kedves — mondta csendesen Magda, talán ma újra megszülettünk.

— Igen, felelte Feri, csak még nem végeztünk. Valahol közel járhatunk' már. Gyere, mielőtt a három magyar igazság utolsó felvonása jönné.

Valóban nem keresgéltek sokáig. Megtalálták Turaiékat. Csodával határos módon, a bomba, amely szétzúzta a ház hátsó részét, az óvóhelyben, ahol több ember tartózkodott, nem tett kárt.

Zörgetésükre a légópincéből ijedt tekintetű férfi bújt elő.

— Maguk is az égből jönnek? — intett a repülőgépek felé. — Ha úgy döntöttek, nincs szükségük tovább az életükre, nekem mindegy —, dörmögte mérgesen.

Itt is megtalálták, akit kerestek. Ám annyira elment az idő a nem várt légitámadások miatt, sietniük kellett, ha még Budára is át akarnak jutni. Csak gyalog közlekedhettek, alkonyat után pedig már nem volt tanácsos az utcán járni.

Jól kiléptek és nem egészen egy óra múl-

va már ott ácsorogtak az első kerületi kiegészítő parancsnokság laktanyája előtt. Ferinek erősen vert a szíve, vajon mi lesz bent az épületben. Vagy elhiszik a meséjét, vagy nem? Hátha értesültek valahogyan a szökéséről. Elhessegette aggodalmát, most fontosabb volt, hogy megtudja, jó-e az általa tökéletesnek tartott hamis papír, amit posztóköpenye ujjának felhajtójában hord.

A hideg idő ellenére a háromfős bizottságok az udvaron fogadták az érkezőket. Ferire már az első asztalnál rákérdeztek.

— Mit óhajt szakaszvezető? — nézett rá egy tiszt.

— Jelentem, elmaradtam a csapattestemtől. Úgy tudom, Komáromba települt. Egyszer már kaptam hosszabbítást, de az csak addig szól, amíg a bécsi út felszabadul. Igazolásképpen mutatta a szabadságolási papírra írt saját szövegét „A bécsi út felszabadulása után bevonulni tartozik.” A sorozótiszt elvette a papírt. Megnézte a jelzett szöveget és megszólalt.

— Nincs semmi baj, de erre már hiába is tennék bélyegzőt. Ez már nem érvényes. Menjen át a tornaterembe, ott jelentkezzék, és új beosztást kap.

— Értettem főhadnagy úr. Egyben kérek engedélyt, a kint várakozó feleségemtől elköszönni.

— Jó, köszönjön el. Kérem a következőt!

Ferivel nem foglalkoztak tovább. Agya gyorsan dolgozott. Ha itt marad, mi lesz a csoporttal? Hiszen ez lehetetlen. Valamit ki kell találni! De mit? Közben gondterhelten, papírját hajtogatva lassan lépegetett a kapu felé. Az őr mozgását figyelte. Tíz méter jobb-ra, tíz méter balra. Amikor elhaladt a kapu-

tól az ellenkező irányba. Feri Magdához szaladt, elkapta a karját és sietve odaszólt.

— Ne kérdezz semmit, csak fuss velem, ahogyan tudsz!

Rohantak le a Dunáig. Egyenesen felugrottak egy indulásra váró komphajóra. Sorozatlövések, távoli ágyúdörgés moraja közben értek át a pesti oldalra. Az izgalomtól és futástól verejtékezve rohantak be a Szervita téri templomba. Mindketten lerogytak a padba. Az oltár előtt pap imádkozott. A padsorok üresek voltak, csupán az egyik oldalon morzsolta kezében a rózsafüzért egy koldus kinézetű öregasszony. Kifújták magukat. Feri elmondta Magdának, hogy új papírok nincsenek, de új beosztást kapott volna. A papírjaik most már rosszak. Óvatosan kell közlekedniük.

A rövid „imádkozás” után a Körút felé vették útjukat. Szerencsésen megúszták az igazoltatásokat.

Néhány nappal később már korántsem volt ilyen szerencséje Ferinek. Az Almássy térről igyekeztek a Lónyai utcába Magdával. A Körút és az Üllői út kereszteződésénél nagyobb csoport férfit, akik között vegyesen látott civileket, katonákat — fegyveresek, főleg karszalagos nyilasok kísérték. A csoport mielőtt a Körútra fordulhatott volna — lehettek vagy százötvenen — a forgalmi dugó miatt megtorpant. A parancsnok, egy rossz kinézetű őrmester, észrevette Ferit, amint Magdával gyorsan át akart jutni a túloldalra.

— Szakaszvezető, hozzám! — kiáltott ingerülten.

Magda megijedt. Még szorosabban Feribe karolt. Így karonfogva, egyszerre érkeztek

az őrmester elé, ami az őrmesternek fölöt-
tebb nem tetszett.

— Kérem az igazolványát!

Ráérősen, lassan kigombolta a köpenyét,
utána a zubbonya zsebét és átnyújtotta a
zsoldkönyvet.

— Ezt ismerem! A kimaradási engedélyét
kérem! — A hangját idegesen fölemelte.

— Csak ebédelni megyek a feleségemmel.
Különben is itt vagyok az első hadtest pa-
rancsnokságon, a Reáltanoda utcában —
mondta olyan meggyőzően és nyugodtan,
hogy az őrmester elbizonytalanodott.

— Jó, menjen, de magának tudnia kelle-
ne, hogy a városban eltávozási papír nélkül
mászkalni nem lehet.

Most már tudta. Legközelebb ellátta magát
ilyennel is. Így úszott meg egy olyan iga-
zoltatást, amely, ha nem sikerül, talán az éle-
tébe kerül.

A fegyveresek közben elindultak. Kia-
bálva kísérték tovább a hosszú sorban kí-
gyózó, összefogdosott katonákat és civileket.

Úgy látszott, a nap még egy eseményt tar-
togat. Alig ocsúdtak fel az iménti percek iz-
galmaiból újabb kellemetlenségük támadt.
Egy nyilas karszalagot viselő főhadnagy jött
velük szembe. Feri előírásosan tisztelgett,
de mikor két lépéssel eltávolodtak mellette,
az utána szólt.

— Jöjjön vissza szakaszvezető.

Feri szabályos hátraarccal fordult meg és
kettőt lépve mereven megállt a főhadnagy
előtt. Közben agyán villámként cikázott át a
gondolat. Csak nem Komáromból ismer és
tudja, hogy... Vagy újabb igazoltatás? En-
nek mit hazudjon?

— Maga nem tud rendesen tisztelni?

Szóval csak formai hibát vétettem, könnyebbült meg Feri. Igen, az új módi szerint, karlendítéssel üdvözlík a katonák tisztjeiket, ha üdvözlík egyáltalán, mint a németek. Kicsit ingerült lett s ez hangján is érződött, amikor megszólalt.

— Elnézést főhadnagy úr, de tudtommal szabályosan tisztelegtem.

— De nem így — és bemutatta a karlendítést.

— Ezt még nem gyakoroltam.

— Ajánlom, sürgősen kezdjen hozzá — mondta, de mielőtt ott hagyta volna, közelebb hajolt. Ferit megcsapta a pálinkagőz. — Megjegyzem, a régi nekem is jobban tetszik. De ez maradjon köztünk. — Ujját a szá-jára tette és kedélyesen vigyorogva tovább-állt.

1945 január elseje hétfői napra esett. Már nem fekhettek, kelhettek anélkül, hogy az ágyúzást ne hallanák. Minden irányból dörgött, ropogott a horizont. Az utóbbi napok portyázásai meggyőzték az Almássy téri csoport tagjait, hogy a régebbi módon nem dolgozhatnak. Megnőtt a lebukás veszélye, újabb papírokhoz nem juthatnak, az utcán legfeljebb kettesével, szerelmes párnak álcázva közlekedhetnek, de az is kockázatos.

Ráadásul az Almássy téren is megjelentek a német harceszközök és ezek meghatározhatatlan időközökben pufogtattak, rémületben tartva a környék lakosságát. A szovjet tűzérfelderítők hamar bemérték őket, s attól kezdve módszeresen hullott az akna. Ez így ment néhány napig.

A csoport tagjai merész tervet latolgattak. Megtámadják és elfoglalják a négy ágyút. A józanabb, nagyobb tapasztalatú emberek, mint amilyen Herceg Gyula is volt, nem lálták helyesnek a rajtaütést. Túl nagy a kockázat és eredménye sem lenne, mert mi az a négy löveg a sok ezerhez, az a néhány német katona a közel kétszáz ezres gyűrűbe szorult hadsereghez képest. Különben is, az oroszok már a zuglói vasúti töltés oldalán vannak. Egy jelentősebb nekifutás és néhány nap múlva itt lehetnek.

Valahol a Városliget környékén nagy teljesítményű hangszórókat állítottak fel a szovjet katonák. A bemondó felszólította a budapestieket, ne engeselmeskedjenek a nyi-

lasoknak és a németeknek. Ha egy mód van rá, maradjanak bent a pincékben, mert áldozatul eshetnek a harcoknak. Úgy tűnt, a körön kívül állók türelmesek. A gyűrűt azért módszeresen, napról napra szorosabbra vonták. Mintha a sors groteszk fintora lenne, a hangszórókból újra és újra felhangzott Karády Katalin mélabús szomorú-meleg hangja: Hiába menekülsz, hiába futsz. Sorsod elől futni úgysem tudsz...

Az Avenárius ház pincéjében már csak egy gyenge kis olajmécs pislákol. Az áramgáz- és vízszolgáltatás szünetelt. Fogytán volt az élelmiszer, a tartalék víz. Csak festékből volt elegendő, de az most nem kellett senkinek. Igaz, a festékesládák között jó néhányban még ott lapult azoknak a fegyvereknek, robbanó anyagoknak egy része, amit korábban a Józsefvárosi pályaudvari raktárból vételeztek Feri papírjaival. Jámbor János ezeket gondosan álcázta. Akinek kellett, kaphatott pisztolyokat, puskákat, kézi-gránátokat. A védett házakból kimentetteket biztonságosabb helyekre vitték, itt már csak a csoport és a Jámbor gyerekek tartózkodtak, de a felsőbb kapcsolat, Bajusz véleménye szerint is ajánlatos, ha tovább osztódnak. Így Ráda Alajos, Zircz László, Juhászék és Rácék elmentek különböző búvóhelyekre. Megyeri József a Damjanich utca környékén rejtőzködött. A gyakori lebukások miatt nagyobb óvatosságra törekedtek. Éppen ennek módozatairól beszélgetett a még itt tartózkodó néhány csoporttag, amikor dörömböltek a kapun.

Jámbor János kikémlelt és németeket pillantott meg. Izgatottan jelzett a többieknek és azok nyomban szétrebbentek. Mikor

kinyitotta a kaput a katonák anélkül hogy meghallgatták volna, félretolták az útból és egyenesen az Avenárius pincéje felé tartottak.

A pince három egymás fölé épített polc-rendszerén, a festékesdobozok ládák hátra-tolásával fekhelyeket alakítottak ki. Ezek-ben a percekben tizenegyen tartózkodtak lent. A polcokon mint emeletes ágyakon, kucorogtak az asszonyok, gyerekek. Kereki Feri lent ült egy ládán.

Az egyik német katona zseblámpával a nők arcába világított, hamar felfedezte, hogy több jóképű fiatal nő is tartózkodik ott. Kezdte végigtapogatni őket, a göncökből ugyan-is nem tűnt ki, melyik milyen. A lábánál fogva rángatta Amált. Mikor az sikítozott, rúgdosott, Magdához közeledett. Ott még határozottabb rúgásokat kapott. Feri felpat-tant és kezét a zsebében tartotta kilences Frommer pisztolyának markolatán. Nagy ön-uralomra volt szüksége, hogy elő ne rántsa a csőre töltött fegyvert.

Jámbor János sietett segítségére.

— Hé, fiú, ez egy német vállalat! Mi az alkalmazottai vagyunk itt valamennyien. Hagyd azt a lányt, most jött szolgálatból és pihenni akar. Vagy szóljak a cégvezetőnek?

A német meghökkent az öreg határozott-ságán, elbizonytalanodott. Hátha igazat mond. Nem mintha törődött volna akárkivel is, de egy pillanatra abbahagyta a lányok molesztálását. Közben kint az utcán történhe-tett valami, mert újabb német katona futott be és a parancsnoknak halkan mondott né-hány Feriék számára érthetetlen szót. Az intett a másik két katonának és gyorsan ki-mentek. A mozdulatokból, hirtelen motor-

indításból sejtették, váratlan parancsot kaphattak a visszavonulásra.

— Az anyátok úristenit — káromkodott Amál —, biztosan megkékül a lábam. — Körülnézett, aztán felordított. — Hé, hol a zseblámpám, az előbb még itt volt! Nézd a piszkosokat, hát nem elvitték.

Kiszaladt a kapu elé. Már mindenki felszállt a kocsira, de egy katona még lent magyarázott valamit. Amál meglátta a kezében kedvenc zseblámpáját. Szó nélkül odaugrott és elkapta. A katona a meglepetéstől alig tért magához, Amál már vissza is szaladt. És talán ez volt a szerencséje. Meg az, hogy a tiszt, aki nem látta a jelenetet, sürgette a katonát, ő is szálljon fel, mert indulnak.

A vihar egyelőre elmúlt. Néhány óra múlva, úgy valamivel éjfél előtt, újabb német csoport jött és megszállták a kapu mellett kijelölt elsősegélyhelyet. Itt rendezték meg búcsúestjüket sok itallal és még több mocsokkal. Hajnal felé ezek is elmentek.

Ám az éjszaka még nem ért véget. Úgy tűnt, újabb meglepetést tartogat. Magda amikor a németek végre elmentek, kinézett utánuk a hajnali derengésbe. Két furcsa alakot vett észre, akik gyorsan mozogtak és mintha telefonzsinórt húztak volna maguk után az Almássy téren keresztül. Izgatottan sietett le a pincébe.

— Azt hiszem itt vannak az oroszok! Valakiket láttam a Rottenbiller utca felől a Körút felé menni és telefonvezetékét húztak maguk után. Szerintetek kik lehetnek?

— Várjál csak — könyökölt fel Feri a deszkaajtóról, amin feküdt. Védekező nem húz maga után zsinórt, csak az, aki előre megy. Lehet, hogy igazad lesz.

Izgatottan termett talpon mindenki. Szaladtak, hogy megnézzék, amit Magda látott.

Addigra a tér benépesült. Az iménti két alak után jó sokan jöttek és a Barcsay meg a Wesselényi utca irányába haladtak. Valami furcsa, addig szokatlan áhítatos csend telepedett a térre. Messzebbről élénk lövöldözés hallatszott, néha-néha egy-egy gránát is robbant, de itt az Almássy téren csak gyors léptek kopogtak. Két katona kerekес géppuskát húzott maga után. Az apró kerekес furcsán surrogtak a törmeléken.

Ott álltak mindannyian a kapuban és nézték a katonákat. Azok egy-egy pillantást vetettek feléjük és továbbmentek. Rövid szünet állt be. A tér elnéptelenedett. Közben a reggel fényei, valóságosabbé varázsolták a kis tér házait, fáit, padjait. Úgy hitték, teljesen megváltozott a tegnapi kép. Szokatlan alakú felhők úsztak a januári égen, a felhők között fényudvarok nyíltak és lágy ezüst színnel vonták be a házak homlokzatát. Január kilencedike volt.

A kis mellékutcából újabb csoportok jöttek. Ezeknek már látták az arcukat, ruhájuk színét, furcsa gombjaikat, jelvényeiket, ismeretlen fegyvereiket. Magda elsírta magát és az egyik mellettük megálló katona kezét szorongatta.

A katona zavartan állt, nézte a gesztikuláló lányt és a többieket, akik a kapuban várakoztak.

— Harasó, harasó — mondogatta, gyengéden kiszabadította magát és ment tovább.

A harcoló lépcsők után újabb alakulatok jöttek. Valahol a Körútnál fellángolt a küzdelem. Géppuskasorozatok kaszáltak végig

az utcák hosszában. Verték a házak vakolatát, a tetőcserepeket.

Izgatottan latolgatták, hogyan vehetnék fel a szovjet katonákkal a kapcsolatot, egyáltalán mit tehetnének, hiszen most már szabadon járhatnak.

Töprengésükben segített a térre érkező szovjet felderítők egy kis csoportja. Név szerint Jámbor Jánost és fiát Jámbor Árpádot. keresték. Ezen meglepődtek. Később kiderült, hogy a Damjanich utcai csoport előbb felszabadult. Galambos Futó Sándor a Barcsay utca és Almássy téri csoport felső kapcsolata küldte őket hozzájuk. Velük jött vissza Megyeri József és mások is a csoportból.

Óriási volt az öröm. A szovjet tisztek mókáztak, viccelődtek. Kenyeret, kávé, sőt hoztak. Közülük az egyik őrnagyi váll-lapot viselt. Nevét nem kérdezték. A másik tiszt Viktor névre hallgatott. Magas, csinos fiatalember volt. A lányokkal könnyen szót értett. A harmadikat Ludvignak hívták és jól beszélt magyarul.

A szovjet katonák nem mentek tovább. A Barcsai utcában rendezkedtek be. A többszöri beszélgetés után Viktor és Ludvig gyakori vendégek lettek az Avenárius házban.

Budapest felszabadítása folytatódott és 1945 februárjában befejeződött. Az eddig illegalitásban levő harci csoportok már nyíltan élhettek. Tevékenységük megváltozott, az ellenség vereséget szenvedett, ám a háború szörnyű nyomai gátolták az élet megindulását. A szemetet, a szennyet el kellett takarítani, a hullákat össze kellett szedni és eltemetni. Feriék csoportja is bekapcsolódott ebbe a munkába. Először is a bujkáló fasisztákat szedték össze. A háború alatt sok em-

ber eltűnt. Elhurcolták, vagy más okok miatt családjától elkerült. Kétségbeesett keresés indult meg. Akinek valakije hiányzott, már reménykedve kereshette és vagy életben találta, vagy nem. Ha az elhurcoltak megkerültek, szinte csodának számított. Ha nehezen is, de mégis kezdett beindulni az élet. A rendőrség szervezett formában még nem működött. Az illegalitásból kilépő csoportokból sokan önként vettek részt a rend fenntartásában. A szovjet katonai közigazgatás segített a lakosságnak, de egyedül nem bírta volna a munkát ellátni. Másokkal együtt Kereki Feri és Jámbor Magda is belépett az alakuló rendőrség kötelékébe.

— Vigyázz, a nap le ne égessen. Itt az olaj, lekenlek még egyszer.

— Nem lesz baj most már bírom. A múlt-kori égésnek sincs nyoma.

— Felőlem sütkérezhetsz, csak aztán éjjel nehogy meleged legyen.

Szürke gyapjútakarón napfürdőztek. A júniusi nap ezernyi sugárral simogatta őket. Körben fák, vadrózsabokrok virággal teleöntve. Szerették a János-hegynék ezt a délkeleti lejtőjét. Talán mert itt találkoztak először 1944 májusában. Akkor néhányszor még feljöttek a Disznófőhöz. Aztán a háború után vagy két nyarat kihagytak. Tavalyelőtt kezdett szertartássá válni, hogy legalább minden májusban, június elején egyszer-kétszer feljöjjenek ide. Igaz, a lakás környékén, a Gellérthegy oldalán is ugyanígy sütött a nap. De ez más, ennek a helynek történelmi levegője van. Számukra legalábbis.

Feri lustán nyújtózkodott kicsi, formás testű asszonya mellett. Az olajozást nem minden hátsó gondolat nélkül ajánlotta. Szerette Magda bőrét érinteni, s mindegy volt számára, hogy ez az érintés milyen körülmények között, hol történik. Kicsit restellte magát a lustálkodás miatt, hiszen más vasárnap délelőttökön előadásokat tart különböző hallgatóságnak. Úgy intézte, mára ne keresztezze semmi a tervezett kirándulást. Ha itt jól lepirultak, lejjebb mennek és a vendéglő kerthelyiségében megisznak egy pohár sört, harapnak hozzá valamit. Holnap úgyis

vidékre megy s csak a hét közepén jön vissza. De erre most nem akart gondolni. Hanyatt feküdt és a fényesen bodorodó júniusi felhőket nézte.

— Te, tudod milyen nap van ma? — szólalt meg később és végigsimította Magda felforrósodott hátát.

— Persze, vasárnap.

— Jó, jó de amúgy.

— Június nyolcadika és ezerkilencszázötvenegy. Ha más parancs nem jön.

— Még mindig nem érted? Hát kinek a neve napja?

Magda felült. Vékony fürdőruhájának melltartóján a csomó kioldódott és majdnem leesett. Hirtelen odakapott, de Feri is résen volt, gonoszkodva megcsiklandozta mutatójával egyik mellét.

— Ne bolondozz, meglátnak.

Feri körülnézett. A közelben senki. Jóval messzebb, kis földhányás tetején fiatal pár csókolózott. Annyira belemerültek, hogy észre sem vették őket.

— Nincs itt senki, aki az icipici halmocskára illetlen tekintetet vethetne. Különben is kitekerem a nyakát, aki idenéz. No, milyen névnap van ma?

— Jó jó, hát Medárdé, ha ezt akarod.

— És a felhőket figyeled?

— Nem érdekelnek.

— Pedig ma dől el, esős nyarunk lesz-e vagy sem.

— Szerintem ma nem fog esni — zárta le Magda Feri elmélkedését.

— Nem bánom, ne beszéljünk az esőről, de a felhőket azért bámulhatjuk.

Hanyatt feküdtek és figyelték a felhők vo-

nulását. A nagy gomolygó kumulusok bizarr alakokat formáltak.

— Az ott, nézd, mint valami nagy bika. Hogy nő a feje.

— És emez? — lelkesedett most már Magda is. — Mozdony vagy inkább úthenger?

— Ott pedig egy nagy tó, benne fehér ludak, vagy hattyúk?

— Nézd, amott meg szekrény, asztal, ágy...

— Persze, neked mindenről az ágy jut eszedbe — incselkedett Feri.

— És neked? Természetesen a bika.

Nevettek és Feri megsimogatta Magda kezét.

— Olyan jó lenne, ha ez most örökké tartana... Úgy alhatnám... Jó levegő, madár-csicsergés... verőfény...

— Hunyd le a szemed és próbáld bevézni jó mélyen ezeket a perceket

Hosszú csend telepedett rájuk. Apró madár motozott a fehérben pompázó galagonyabokor sűrűjében s finom, cérnavékony dalba kezdett. Feri még követte a futamokat egy ideig, aztán elhalt minden... Valahol messze, nagyon messze várost látott... Cammogó emberek... Furcsa járművek...

... Itt megállunk, megállunk! Feri arcát elborítja a kocsi oldalán lobogó zászló selyme. Nehezen lefejtí homlokáról a sima, fénylő anyagot. Szalad a lányok után. Magda is közöttük. Megforgatják a kút kerekét, a friss víz csillogva, sziporkázva ömlik szét. Emberek jönnek minden házból.

Köszönjük, mondja a kérges tenyerű, lajbis férfi. Ez a kert már a háború alatt is rom volt. Ügyesek maguk.

Mező, mező, a távolban széles erdősáv.

Nyárfák ezüst leveleit rázza a szél. Feri lóháton. Táncol alatta a gonosz. A fák alatt az ország vezetői: Feri látja, kis bíbor széken Rákosi elvtárs ül. Mindenkiel kezet ráz. Barna hajú asszony kis dobozkat nyom a kezükbe. Taps. Feri elejti a dobozt, de gyorsan felkapja. Nézi,. Lakkozott falemezről Sztálin porcelán plakettja mosolyog rá, de most újra lesik. A mindenét! A porcelánkép alatt női kéz által rótt sorok. Ki vagy te édes? Sokat gondolj rám! Puszi, puszi, puszi.

Barna faborítású szoba. Nagy, tágas ablakok. Az ablak alatt platánok. Óriási íróasztal mögött kis alacsony, bajuszos ember. A szabó, gondolja Kereki, de valahol másutt kalandozik.

Figyeljen jól rám, Kereki. Elégedett vagyok magával. Mától őrnagy, érti?... Oszályvezetővé teszem. Jól viselkedjen. Ujját fenyegetően felemeli, majd bedugja a fülébe. Kicsit vakarózik, aztán pipára gyújt.

Hosszú folyosó. Kis kocsit húz valaki mellette. Kiabálás hallik. Még ma jönnek az újoncok. Vörös klinkertéglával borított lak-tanya. Alaprajza mint lefektetett H betű. Mennek fel a hegyre. Fenyők mindenütt... Kis alpesi házak. Vigyázat, robbantás, kiabálják. Feri fut, de a domboldalon nagy a hó. Derékig süpped, arcra esik...

Arra ébredt, hogy valaki rázta.

— Te aztán valóban addig figyelted a felhőmozit, míg elaludtál — nevetett rá Magda.

Feri felült. A nap vastag felhő mögé bújt. Megborzongott.

— Mi az? Sokáig aludtam?

— Öt-hat percet. Miért?

— A csuda tudja. Csak kérdezem.

— Nem megyünk lejjebb Ferikém? Talán

mégis igazad lesz. Mintha esőfelhők gyülekeznének. Vihar készülne? — Magda gyorsan magára kapta szoknyáját, blúzá. Feri segített lerázni és összegöngyölni a plédet. Két kis szíjjal katonásan összekötötte. A fiatal pár még változatlanul nem vett tudomást sem róluk, sem a világról.

— Talán még hasznos is lesz, ha hamarabb hazamegyünk. Néhány dolgot még összerakok utazás előtt — gondolkodott hangosan Kereki Feri.

Ahogy kényelmesen lépegettek lefelé az erdei úton, Magda belekarolt Feribe. Mindig nagy biztonságot érzett ilyenkor. Valamikor az első időkben kezdődhetett ez, amikor itt megismerkedtek. Hogy irigykedtek a húgai akkor a katonájára. Közben aztán ez is elmúlt. Pedig ma már több okuk lenne rá. Feri már két éve őrnagy és osztályvezető a határőröknél. Most lesz harminchárom éves. Ha visszagondolt rá, honnan indultak és hova jutottak, mindig valami meghatározhatatlan melegséget érzett. Tisztában volt vele, sorsuk kárpótlás azért a sok szenvedésért, amin ők és a hozzá hasonló munkáslányok átmentek. Akkor még nem tudták, jobbra fordul-e valaha is az élet, vagy elvesznek mindannyian a küzdelem során. Már csakugyan nem hiányzott más a boldogságukhoz, mint a gyerekek. Régóta szerettek volna, de eddig nem lett. Mindketten bíztak, majd eljön az a szép nap is, amikor a kis utód beköszönt.

Leértek a vendéglőhöz. A teraszon már üldögéltek néhányan. Azon a részen foglaltak helyet, ahol valamikor először ültek. Feri intett a pincérnek. Egy pillanatig azt várta, régi barátja áll majd meg mellette, mint ak-

kor. De nem. Kövér, hatvanhoz közelítő pincér jött szuszogva.

— Parancsoljanak.

— Két pohár sört legyen szíves.

— Igenis — rutinosan biccentett és elcsörtetett.

— Kihal a szakma — magyarázta Feri Magdának. — Ez is, mint a fodrászoké. Láttál talán egyetlen fiatal pincért is mostanában?

— Ja fiam, ha olyan sok kádert kell adnunk a népgazdaságnak, államigazgatásnak, meg a fegyveres erők tisztikarának, mint az tapasztalható, ne várd, hogy jut pincérnek, fodrásznak egy is.

— Meg nemesfémes tanulónak, igaz?

Magda nevetett, közben szája körül kis finom ráncok hullámoztak.

— Persze, a te szakmád halott csak igazán.

Ferinek eszébe jutott, a határőrség is milyen kádergondokkal küzd. Mint szervező tapasztalta csak igazán a hiányt. Bármilyen szép szervezési táblázatokat készített, a személyi kérdések megtárgyalásánál folyton módosítani kellett. Iszonyatos hiányokkal küszködtek. Az északi, keleti őrsőkön jó volt, ha egy-egy tiszthelyettes akadt... Sok régi embert kénytelenek voltak megtartani pedig tudták róluk, nem lelkesednek a népi demokráciáért. Voltak persze sokan a régiek között, akik nemcsak jó szakemberek, hanem becsületes, kötelességtudó, fejlődőképes káderek is. Ezeket bátran állították a legnehezebb helyekre. Két éve, amióta a határőrségnél dolgozott, sok fiatal, népi származású új tisztet kaptak. Egy része ezeknek kitűnő képességű, rátermett ember. Akadt azért néhány gyenge

konjunktúra lovag is köztük, akik elsősorban erkölcsileg voltak alkalmatlanok.

A pincér letette a poharakat. Kereki őrnagy visszazökkent gondolataiból felesége mellé.

— Hű, de megszomjaztam!

Néhány gyors, inkább mohó kortyintás után Magdának ki kellett mennie. Amíg odajárt, Feri tovább fűzte gondolatait. Megpróbálta pontosan maga elé képzelni, hogyan alakul majd a jövő hét. Nem sikerült. Mindig az jött előtérbe, hogy már vége az egésznek, és utazik hazafelé. Nem barátom, mondta magának, ez így nem megy. Előbb a munka, aztán a csicssergés. Persze Magdával. Milyen furcsa, hány éve is? És még mindig ugyanúgy.

Közben megjött Magda.

— Fizethetünk?

— Igen, mehetünk azt hiszem.

Kereki Ferenc szerényen berendezett irodája. Az íróasztalánál Feri papírjait és gondolatait rendezgeti. „Elintézendő”, „Sürgős”, „Határidős”, „Azonnal” feliratú iratcsomók meredeznek felé segélykérően. Munkanaplójának lapjait forgatta. Precíz, a munkában pontos, a határidőket mindig betartó embernek ismerik. Napi, heti, havi terveket készít. Gyorsan átfut néhány bejegyzést.

Vidéki előadások Rákosi Mátyás életrajzáról... Kipipálja.

Délután öt óra felé jár az idő. Kint júniusi meleg. Az iroda ablaka nyitva. A lemenőféltben levő nap sugarai bearanyozzák a budai hegyek csodálatos panorámáját. Madarak csi-cseregnek, mintha biztatnák a fiatal tisztet: Élj vidáman, szerelmesen, sorsodat megérdemled. A madárhangba belehasít a házi telefon. A központ viccesen jelenti — Az őrnagy elvtársat keresi egy szőke női hang.

A felesége a vonal túlsó végén. Titkárnő a „cég” egy másik szervénél.

— Szervusz Magduska. Ahogy a hangodon észreveszem, nem vagy olyan szép mint vasárnap, mikor kirándulni voltunk.

— És miért nem?

— Mert ma már sokkal szebb vagy! — mókázik Kereki. Aztán mindenféle jelentéktelennek tűnő, de számukra fontos témáról beszél Feri. Végül megígéri, ma siet haza, a szokott helyen és időben találkoznak.

— Vigyázz magadra! — fejezi be atyáskodva.

— Te is — válaszol az asszony kicsit fél-
tékenyen.

Kereki őrnagy kis sóhaj kíséretében teszi helyére a kagylót. Arra gondol, kaphat-e még az élettől valamit, ami még szebbé, tisztábbá tehetné kettőjük életét? Visszagondol az elmúlt hat és fél évre. Mennyi minden történt! A németek megszállása után, kapcsolatba került Magdáékkal, az illegális mozgalommal. Aztán jött a felszabadulás. Azóta állandóan, rendszeresen tanul, képezi magát. A napi munka mellett akadémiát végez. 1945. január 20-tól részt vesz a demokratikus rendőrség megalakításában, a háborús bűnösök felkutatásában. A Belügyminisztérium tisztjeként számos funkciót, tisztséget töltött be. 1949. december 15-én a parancsnok magához rendelte.

— Százados bajtárs, azért kérettem, mert a felső vezetés és pártszervezet vezetősége néhány észrevételét szeretném önnel közölni.

Vajon mit rontottam el, hogy az öreg ilyen ünnepélyes? Dicsérni ritkán szokott, ha igen akkor sem kerekít ilyen nagy feneket a dolognak, morfondírozott magában.

— A mai nappal soronkívül előlépett őrnaggyá, és egyben kinevezte önt a miniszter a határőrség osztályvezetőjévé. Új helyre kerül, pártszervezet még nincs mindenütt. A teendők megszervezésével is önt bízták meg. Ne mondjon semmit. Tudom, hogy a feladat nem lesz könnyű, de mi ezért is gondoltunk magára.

Így került Kereki új helyre, ahol őszinte érdeklődéssel fogadták. Harminckét évesen osztályvezetővé lenni nem sűrű eset. Az első nehezebb napokban sokat beszélgetett a többi

osztály vezetőjével. Új terület, új ismeretek, új tudományos formák. Ez számos nehézséget okozott. Munkatársait még nem ismerte. Sok időt fordított a velük való egyéni beszélgetésekre. Több közelebbi munkatársát a lakásán is felkereste. A családi életükkel együtt rakta össze a képet, akarta őket megismerni. Gyűjtötte tapasztalatait, a jót is, a rosszat is. Az úgynevezett „családlátogató-sok” hasznos tapasztalatokat nyújtottak az emberi szokások, jellemek, magatartási formák tanulmányozására. Sok szabad estéjét töltötte beosztott tisztjei társaságában csakis azért, hogy hovatartozásukról százszázalékosan meg legyen győződve. Az így szerzett tapasztalatai vegyesek, esetenként elfogadhatatlanok voltak. Észrevételeit közölte a káderosztály vezetőjével. Az gyorsan elejét vette az aggodalmaskodásnak.

— Barátom, téged azért tettek ide, hogy olyan emberekkel dolgozz, amilyenek vannak. Valamennyien jó szakemberek, csak hát éppen meg kell nevelni őket.

— Nézd meg ennek a tisztnek a személyi dossziéját. Tizenhat éves kora óta katona, a legmagasabb katonatiszti iskolákat is elvégezte. Apja a szovjet fronton eltűnt. Családos, három gyermeke van. Saját házában él. Az egyik szobájában akkora ikon van a sarokban, ami egy kis házi Bazilikának is beillene. Szolgálatkész, de idealista. Véleményt a dolgokról nem nyilvánít. Állandóan vigyázban áll. Mindenre engedélyt kér. Csak utasításra cselekszik. Sorolhatnám a többieket is, akiket örököltünk. Koloncok a nyakunkon. Úgy érzem magamat közöttük, mint a kutyaszorítóban. Nem tudom, mit bízhatok rájuk, és mit nem.

A nehézségek, a napi gondok ellenére azért mégis fejlődött az osztály.

Új országos parancsnokot kaptak. Egy forró nyári estén együtt mentek hazafelé. A parancsnok érdeklődött a dolgok menete iránt. A beszélgetést Kereki bajtársiasnak közvetlennek és természetesnek tartotta. Gondjaikról, családi dolgaikról is beszélgettek. Az utca végén mindketten külön gépkocsiba szálltak. Feleségének nem említette akkor, hogy új parancsnoka milyen közvetlen módon beszélgetett el vele. És most mégis szorongó érzése támad, ha a parancsnoki beszélgetésre gondol. Elhessegette magától a gondolatokat.

Fáradt vagyok, ennyi az egész. Pihennem kellene. Majd a hét végén újra. Ha nem kell vidékre mennem... Jó nagyot pihenünk.

A telefon újra megcsörrent.

Ejnye, te Magduska, csak most tettük le. Aztán észrevette, ez nem a városi telefon. A házi készülék csengett. A kagyló után nyúlt.

A vonal másik végén személyesen a parancsnok.

— Jöjjön át hozzám Kereki elvtárs egy percre.

— Igenis parancsnok elvtárs, csak a szekrényeket lezárom.

— Hagyja úgy, most nem érdekes — sürgette a parancsnok.

Kereki szétnézett az íróasztalán, a dossziék szépen rendben. A páncélszekrényt azért behajtotta, de a kulcsot benne hagyta. Ugyanígy az íróasztalfiókot is. Zubbonyát megigazitotta és sietett le, az egy emelettel lentebb levő parancsnoki irodába. Váratlan csütörtök esti referáda, gondolta. Fejében az e he-

ti határidős feladatok cikáztak. Eddig nincs elmaradás, minden munka elkészült határidőre. Úgy látszik, a főnöknek eszébe jutott valami, amiről eddig nem beszéltek.

Egy perc múlva ott állt az előszobában. A segédtisztól néma fejbiccentéssel érdeklődött, mehet-e befelé. Az ugyancsak némán bólintott — igen.

A parancsnok nagy íróasztal mögött ült, a hosszú referáda asztalnál két férfi, akiket Kereki nem ismert.

Szabályosan jelentkezett. A parancsnok rezzenéstelen arccal intett a két férfi felé.

— Az elvtársak szeretnének magától kérdezni valamit — mondta és mintha részéről az ügyet már le is zárta volna, újra az előtte heverő iratba mélyedt.

Kereki az idegenek felé fordult. Nem, egyiket sem látta soha sem. Vagy mégis?

— Tessék, kérdezzenek.

— Nem itt, jó?

Kereki megbénult. Segélykérő pillantást vetett az iratba mélyedő parancsnok felé, de az nem nézett rá.

— Mehetünk — mondta az alacsonyabbik, kilépett a szék mellől és Kereki után nyúlt. Az őrnagy ösztönösen elkapta a karját.

— Az irodámban mindent nyitva hagytam, esetleg bezárnám.

— Ne törődjön vele, majd bezárják — intette le a magasabbik — az most már a mi gondunk. — Na gyerünk, ne gondolkozzon.

— De kérem, hova, miért? — tiltakozott Kereki.

— Mindent megtud idejében. Különben is — kis vörös bőrtokos igazolványát Kereki orra elé dugta — politikai nyomozó hatóság.

Ettől a perctől a foglyunk. Ne próbáljon ellenállni!

Kereki Ferenc határőr őrnagy előtt elötétült a világ. Mintha fekete zsákot húztak volna a fejére. Nem tudta, merre van az ajtó, hol a lépcső. Valaki erősen fogta a karját. Bénultan engedelmeskedett. Zárt kocsiba tuszkolták. Nem érzékelt semmit. Valamerre elindultak. Végtelennek tűnő ideig autóztak. Fék. Ajtócsapódás. Újabb tuszkolás. Az épületben félhomály. Közepes nagyságú szobában állapodtak meg. Az iroda csupasz falán egyetlen Rákosi kép üveg mögött.

Alacsony, negyven év körüli, kék zakós férfi állt egy sárgásbarna íróasztal, és egy erezett kávészínre mázolt pánccs szekrény között. A másik kettő az ajtónál maradt.

— Rakjon ki a zsebeiből mindent — mondta és intett, hogy a holmikat az asztalra tegye.

— Magyarázatot kérek — kiáltott Kereki keményen — hol vagytok, miért hoztak ide, mit akarnak tőlem?

— Itt csak mi kérdezzünk pajtikám — fordult feléje teljes testével az asztalnál álló férfi. — Az iratokat, mondtam, ugye? Maguk is hallották? — kérdezte az ajtó mellett álló két férfit. — Igen, meg a zsebek tartalmát. A nadrágszíjat, a cipőfűzőket.

Kereki mozdulatlanul állt.

— Maga süket? — a kékszakós felüvöltött. — Kereki, úgy tudom ez a neve.

— Kereki őrnagy, ezt ne felejtse hozzátenni.

— Nézd csak, még őrnagy is. — Végignézett Kereki kifogástalan egyenruháján, szép új váll-lapján. Intett az ajtó mellett várakozó egyik férfinak. — Szedje le az őrnagy úrról

azokat a szarokat. Úgy látom, irritálja, hogy engedelmeskedjen.

A férfi odalépett Kerekihez, erélyes dühös mozdulatokkal letépte a váll-lapjait, ki-tüntési szalagjait és a földre dobta.

— Most már megfelel? — lépett közelebb a kékszakós és bambán vigyorgott Kereki arcába.

Kereki nem bírta visszatartani undorát. Szemen köpte és már ugrott is. Mielőtt a másik kettő megakadályozhatta volna, rárohant a kékszakósra és leteperte. Elkapta a nyakát és a fejét teljes erejéből verte a padlóhoz. Talán meg is fojtja, ha amazok nem ütik le hátulról. Még néhányszor odakoppan-totta a kékszakós fejét, aztán egyre nagyobb ütések, rúgások érték. Valami kemény tárgy sújtott a tarkójára. Belebengett az egész mindenség. Elfehéredett előtte a világ.

Az operatív csoport vezetője, izgatottan nyitott be a főosztályvezető előszobájába. Viselkedésén látszott, hogy valami rendkívüli történt.

— A parancsnok elvtárs bent van? — kérdezte fojtott hangon.

— Természetesen — válaszolt a titkárnő. De hát én már annyit sem érdelek meg, hogy észrevegyenek? — zsörtölődött a titkárnők gyöngye.

— Drága, Lívia, tudja hogy imádom! De most nem erről van szó. Sürgősen beszélnem kell a főnökkel!

— Jó, megpróbálom — engesztelődött ki a szép szemű asszony. Óvatosan felvette a vezetői telefont, mintha még ezzel is óvna főnöke egészségét. Lágy hangon belebúgott a kagylóba.

— Ürömi százados szeretne soron kívül jelenteni. Beengedhetem?

— Nem bánom, jöjjön — dörögött a telefon túlsó oldalán egy mély férfihang. Majd hozzátette: — Kérem, hozzon két kávé.

A százados óvatosan benyitott. A főosztályvezető szobája hosszú, folyosószerű. Legalább hét métert kellett megtenni, amíg a főnök sötétbarna íróasztalához ért. Tág, kényelmes szoba. A falon Lenin, Sztálin, Rákosi képei sorakoztak. Az asztalon egyetlen írófüzet és töltőtoll.

Az ezredes fáradtan felállt, a százados elé jött, aki az előírásnak megfelelően, katonásan jelentkezett.

— Hagyjuk a formaságokat, sietős nekem is a dolgom. Persze azért magának mindig akad időm.

A századosnak feltűnt, hogy eddig bármikor belépett, az íróasztal állandóan tele volt iratokkal, anyagokkal jelentésekkel, dossziékkal. Most nem! Úgy látszik a Rajk-ügy óta a főnök is éberebb lett. Micsoda változás.

A százados visszagondolt a minapi eligazításra, ahol most már ki tudja hányadszor, elmondták, hogy az osztályellenség új taktikát dolgozott ki. Nem könnyen adja fel a korábbi pozícióit. Ahol lehet, sabotál. Kémeket küld, ügynököket dob át. Most már nem csak kívülről, hanem belülről is támad. Bomlasztja, rombolja szocializmust építő országunkat. Maga előtt látta a párttitkárt, aki nemrég még a Rajk-ügyről beszélt és a napokban ő is eltűnt.

Ürömi századosnak jó kapcsolata volt a hadsereg elhárító szerveivel. Alkalma nyílt megismerkedni az állományban levő tisztek dossziéjával. Most „derült ki”, hogy a párttitkárt már 1943-ban beszervezték, és felhasználták az imperialisták. Igaz, ezt leírva nem látta, csak úgy mellékesen hallotta. De hát nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél...

A főnök nagyot fűjt.

— Nos százados elvtárs, látom valami lóg a levegőben. Röpcéduláznak?

— Nem ezredes elvtárs, ennél sokkal komolyabb dologról van szó. Olyan személyre bukkantunk, akinek kapcsolata van a külső ellenséges csoportokkal. Rendszeresen tájékoztatja őket. Ilyen fogás a Rajk-ügy óta nem volt.

Az ezredes felkapta a fejét. Mit beszél ez

a kis szürke százados? De különben is, miért ne lehetne? Mit is mondott Rákosi Mátyás legutóbb? Nagyon sok álmatlan éjszakám volt addig, amíg rá nem jöttem arra, hogy tulajdonképpen ellenség van a sorainkban. Máshol pedig azt mondotta: Sikerült leleplezni őket, akárhogy is alakoskodnak, előbb vagy utóbb lehull az álarc, és meglátjuk az igazi gonosz, ellenséges mivoltukat. Az éberség, ma a legfontosabb feladatunk, mert minél nagyobb győzelmeket aratunk, az ellenség annál dühödtebben támad.

Az ezredest elfogta az izgalom. Rekedtes hangon megszólalt:

— Van valami konkrét anyaga?

A százados szótlánul átnyújtott egy ügynöki jelentést. Az ezredes olvasta, majd kérdően nézett az operatív tisztre. Mi ebben a nagy fogás? A levélből nem derül ki, hogy ki kinek írta. Ez nem ok! Majd szinte hangosan gondolkodva folytatta: — Az adatok igen komolyak államtitkokat tartalmaznak. Ha ez kijutott nyugatra, a küldője nem kerül el a kötelet... Kérem, nézzen utána a dolognak, nagyon rövid időn belül részletes jelentést kérek.

Mindketten szótlánul maguk elé meredve kevergették a Lívia által készített bájitalnak is beillő feketét.

A személyzeti osztályon csengett a telefon. Az egyik tiszt behallózott a készülékbe.

— Te vagy az Ürömi?

— Igen, én vagyok és az a parancs, hogy készítsétek el K-betűig az osztályvezetők rövid minősítését és a főnökhöz még ma adjátok föl.

— Mihez kell? Előléptetés, dicséret, büntetés?

— Miért? Nem mindegy?

— Nem barátom, mert ha az ügyészség kér valamit, oda jót?

— Olyanok legyenek, hogy az ügyészségnek is megfeleljenek! Na mi az, megnémultál? Azért nem kell betojni, nem a tiédet kérik.

A személyzeti tiszt elhallgatott. „Olyanok” legyenek. Tehát megint eltűnik valaki, vagy talán már el is tűnt? A kezében levő kagylót a helyére tette, majd rántott egyet a vállán. A beszélgetés azonban nem hagyta nyugton. Saját életére gondolt.

A K-betűhöz ért. Kereki Ferenc dossziéja került a kezébe. Nézegette az anyagát. A legutolsó minősítése kifogástalan. „Fenyítve soha nem volt. 1944-ben megszökött a katonaságtól. Alakulatát nyugatra telepítették — olvasta. Részt vett a földalatti illegális mozgalomba. Fegyveresen harcolt a németek és a nyilasok ellen. Többször parancsnoki dicséretben részesült. A párthoz és Szovjetunióhoz való viszonya példás. Elméleti képzettsége felső fokú. Vezetésre alkalmas.”

Fölugrott a székéből. Kereki Ferencet jól ismerte. Szoros munkakapcsolat alakult ki közöttük. Lehetetlen dolog valakit így félreismerni. Hóna alá vágta a dossziét, és lerohant a törzsfőnökhöz. Az okvetetlenkedő titkárnőt eltolta maga elől, és soronkívül bement.

— Mi van százados, elvtárs, önnek nem elég, hogy a titkárnőm jelezte, most nem fogadok senkit?

— Elnézést kérek alezredes elvtárs, de én pontosan olyan anyagon dolgozom, amelyet egy órán belül le kell adnom. A parancsot nem tudom végrehajtani. Az utasítás szerint

negatív minősítést kell készítenem Kereki Ferenc őrnagyról. Az anyagában semmilyen negatív, vagy elítélő megfogalmazás nincsen. Az utolsó parancsnoki minősítése kiváló.

Az alezredes nézte az egyszerű, becsületesen gondolkodó századost, majd megszólalt:

— Hagyja itt az anyagot, majd én elkészítem.

A munkaidő befejezése előtt az országos parancsnokság nagytermében kezdődött a parancsnoki tájékoztató. A rangban legidősebb ezredes a személyi állomány nevében üdvözölte a pártközpontból kiküldött előadót. A vendég rövid bevezető után tájékoztatta a személyi állományt a legfrissebb pártellenes csoport tevékenységéről. Hangsúlyozta, hogy a „szálak” a Rajk-ügyig nyúlnak vissza. Hála Rákosi elvtárs éberségének, az ellenséget ezúttal is sikerült idejében leleplezni. A teremben óriási tapsvihár tört ki. „Éljen Rákosi! Éljen a Párt! Vesszenek az árulók!”

Az előadó kezével jelzett, hogy folytatni szeretné a tájékoztatást.

— Az ellenség még mindig rafinált módszerrel dolgozik. Megtévesztésként a pártmunkást, Kereki Ferenc őrnagyot szervezte be, aki hajlandó volt az ellenségnek dolgozni és hazaáruló lett.

A teremben dermedt csend támadt. Az emberek mintha megbénultak volna. Az előadó folytatta.

— És egy ilyen ember élt itt önök között. És önök nem vettek észre semmit! Ez súlyos mulasztás. Persze a módszerek, mit mondtam, igen árnyaltak és kifinomultak. Nehéz észrevenni az ellenséges tevékenységet. Éppen ezért ennek vizsgálatára van szükség.

Most itt a lehetőség, hogy mindenki, aki vele munkakapcsolatban állt, elmondja, hogy milyen ellenséges tevékenységről volt tudomása, vagy sejtelme.

Elsőként Márkus Elemér százados kapott szót. Jó szónoki képességgel rendelkezett. Képzett tisztnek ismerték. Először halkán, majd egyre emeltebb hangon beszélt az ellenséges kártevőkről. Megdöbbsentett engemet is — mondta —, hogy Kereki Ferenc pártellenes tevékenységet folytatott. De most már mindent értek. Világos előttem, hogy engem is becsapott. Létszámnövelési javaslattal fordultam hozzá, és ő a javaslatomat nem támogatta.

A teremben zúgás, morgás.

— Csendet kérünk! — figyelmeztette az elnök a személyi állományt. — Hallgassuk végig az elvtársat, mindenki szót kap.

A hozzászóló elbizonytalanodott. Aztán még hozzátette: — Tehát ez is bizonyítja a Központi Bizottság előadójának igazát!

Az előbbinél még nagyobb lárma keletkezett.

— Nekem nem olyan tiszta a Kereki Ferenc ügye, mint Márkus századosnak — mondta egy másik hozzászóló. A létszámjavaslat elfogadása vagy el nem fogadása, még nem ellenséges tevékenység. Én ismerem az őrnagyot. Rendes, becsületes, munkáját értő, szerető, jó pártmunkás. — Szavait nem tudta folytatni, mert a közbekiabálások megzavarták. Az elnök nem szólt bele.

— Talán sajnálja? Akkor nyilván egy húr-on pendül vele!

— Oda kell tenni, ahol Kereki van!

— Úgy van, ne tűrjük az ellenség cinkosait.

Végül is a tájékoztató bár rövidnek indult, de hosszúra nyúlt. Még sokan hozzászóltak. Az őrnagy mellett később már a saját munkatársai sem mertek felszólalni. Így az értekezlet egyhangúan elítélte a pártellenes személyek tevékenységét. És tudomásul vette, hogy a párttitkár, a mindig lelkes, őszinte és segítőkész szakember egyik napról a másikra az osztályellenség táborához csatlakozott.

— További kártevésének megakadályozását a forradalmi éberségnek köszönhetjük — fejezte be tájékoztatóját a központból kiküldött referens.

A padsorokból kilépők fejbeverten, értetlenül, maguk elé nézve, szégyenlősen hagyták el a nagytermet. Bűntudatot éreztek, voltak, akik azért, mert nem ők leplezték le az ellenséget, mások pedig azért, mert nem volt erejük fölállni és megmondani, hogy emberek ez hazugság.

A másnapi munka még nyomasztóbbá vált. A bizalmatlanság, mint sötét köd telepedett az emberekre. Mi lesz ezután, ki lesz a következő?

— Vigyék a kettes zárkába, a szemét és a kezét tegyék szabaddá — hallotta maga mögött Kereki Ferenc a foglárnak adott instrukciókat.

Az őr kinyitotta a zárka ajtaját, amely hangosan jajdult bele a folyosó rideg, komor csendjébe. Majd óvatosan maga felé fordította a gondjaira bízott vizsgálati foglyot, és levette a fejére helyezett fekete zsákot. Meglepetésében majdnem elordította magát. Az őrizetesen korábbi alapszervezeti titkárát és szemináriumvezetőjét ismerte fel.

— Hiszen ez lehetetlen. Ez nem igaz. — Betuszkolta a foglyot a cellába és bent folytatta.

— Viselkedjen rendesen. A mai naptól nem ismerem magát. Ön a nép ellensége, csúnyán félrevezetett bennünket. Köpni akart, de meggondolta magát. Legyintett egyet és bosszúsan becsapta a zárkaajtót.

Az őrnagyra annyira hatással volt saját lehetetlen helyzete, hogy az ismerős őr felháborodására nem tudott válaszolni. Lehet, hogy ez az őrt még jobban megzavarta?

Az új lakó körülnézett. Sehol egy edény, egy törölköző. Teljesen üres szoba. Takaró nélküli, kétméteres fapriccs, a mennyezetnél 20×20 centiméteres rácsos ablak. Onnan pislog be némi fény, az élet, amelyet talán nincs egy órája sem, hogy kint hagyott. Némán roskadt le cellája egyetlen bútordarabjára. Nézegette önmagát. Tapogatta sajgó végtagjait. A fején hatalmas púp lüktetett.

Megpróbálta összerakni a történések sorrendjében, a viharos gyorsasággal bekövetkezett eseményeket.

Hol lehet? Mi ez az épület? Börtön? Villa? Ilyen helyen még nem járt. A német megszállást, a nyilas rémuralmat is megúsza. Ez valami egészen érthetetlen, csak tévedés lehet. Vagy az ellenség új módszere? Egy-másnak ugrat bennünket?

Nem tudom, nem tudom, motyogta hangosan, össze kell szednem magamat. Nézzük csak mi is történt eddig? Tapogatta megtépett ruháját. Verekedtem? Már emlékezett. Amikor letépték váll-lapjait, a csillagokat, a gombokat. Elvették az igazolványt, a karórát, a gyűrűt, a készpénzét. És most itt van. De miért? Erre nem tudott válaszolni. Újra hallotta a vezetői telefont. „Kérem jöjjön be hozzám, azonnal!” Még arra is emlékszik, megkérdezte főnökét, hogy mit vigyen magával. De erre nem kapott választ. Újra átélte azt a pillanatot. A legalább nyolc méter hosszú parancsnoki szobában már vártak rá.

Kereki Ferenc nem volt ideges természetű ember, de mos úgy járkált a zárkájában, mint egy vadállat. Hirtelen az ajtóhoz lépett. Ütni, verni kezdte.

— Kinyitni! Kinyitni!

Percekig ütötte, rúgta az ajtót, amikor kulcs csörrent a zárban. Az ajtóban megjelent egy sápadt képű, sovány, egyenruhás őr. Unottan benézett a zárkába. Megnézte az ablakot, a priccset, majd megszólalt.

— Most jöjjön velem. Ha visszahozzák, kap egy takarót. És ne dilizzen, semmi értelme. Jártak már itt magánál nagyobb menők is és mind ilyen picik lettek — mutatta a kezével.

Az őrnagy nem ismerte az őrt. Saját helyzete inkább bosszantotta, mint idegesítette. Meg volt győződve, hogy ittléte valami fantasztikus tévedés.

Az őr folytatta.

— Ha nem akar magának külön kellemetlenséget, ajánlom, tegye azt, amit mondok. Most pedig álljon a falhoz. Szorosan, ne várja meg, hogy nekem kelljen segíteni.

Az őrnagy nem értette mi is történt. Boszszúsan válaszolt az őrnek.

— Menjen a pokolba, és ott vezényeljen a fasisztáknak.

Mindkettőjük szeme szikrázott. Az őr bizonytalan hangon megszólalt.

— Itt már nem párttikár, jó lesz ha lejjebb veszi a hangját.

— Azt majd eldöntöm, hogy mikor vegyem le a hangomat — vágta oda. — Akkor még nem tudta, hogy itt már sem hangja, sem esze nem lehet, de még szép sem maradhat.

A folyosó végén levő szobába kísérték. A helyiségben egyetlen nagy íróasztal, mögötte magas, látszólag nyugodt külsejű, harminc év körüli százados ült. Intett az őrnek, aki hangtalanul távozott. Az asztalon üres papír, ceruza, toll. A tiszt szórakozottan játszott tollával. Vele szemben az asztal túloldalán még egy szék.

— Üljön le Kereki — mondotta.

— Önnek őrnagy vagyok. Gondolom, hogy a tiszti iskolán ott volt, amikor a megszólítást tanították.

— Igen, ott voltam — válaszolt a vizsgálótiszt nyugodtan. — De nem csak akkor, hanem akkor is, amikor Rákosi Mátyás arról

beszélt, hogy a nép ellenségével, a fasisztákkal hogyan bánjunk!

— Ezt nekem szánta, százados elvtárs? — pattant föl Kereki Ferenc.

— Elvtársa magának a tanganyikai tigris, de nem én — toldotta meg a vizsgáló.

— Vonja vissza — ordított az őrnagy —, mert szétverem a fejét! Az íróasztalt a vizsgálótiszt felé döntötte. Csengőjelre egy kis csoport lépett a szobába.

Kereki Ferencet ismét visszavitték a zárkájába. Oldalában szúró fájdalmat érzett és még visszaemlékezett egy fehérruhás alakra, aki a csoportban körülötte szorgoskodott. Előbb, mintha lebegett volna a levegőben, majd zuhant egyre lejjebb... És mintha egy nagyon mély szakadékba esett volna... Csak lebegett, lágyan, már nem érzett semmi fájdalmat... Könnyűnek érezte magát. Zuhánás közben látta édesanyját, ahogy jön feléje a kis konyhakésével és le akarja tapasztani a hógolyó okozta daganatát... Ő pedig újra gyerek volt. Futott a kerekeskút körül... Botladozva, a hóban, az egy számmal nagyobb cipőben. Sírva, jajgatva kiabálta. Nem akarom, nem akarom! Az anyja azonban gyorsabb volt mint a gyerek... Ne félj te bolond, hisz nem bántlak, csak a putyudat akarom lenyomni az arcodon. A kis vézna gyermek anyja szavaira megnyugodott. Hús, lágy, simogató érzés vette hatalmába... Tudta, most már biztos volt benne, hogy anyjának volt igaza... A kis erzsébeti proliházban lakók a lármára mind kiszaladtak. Scheider néni, a ház legöregebb lakója, az ablakából kihajolva csak a fejét csóválta... A háziúr, a félelmétes Karl bácsi, a gyermekek réme... Ha játszottak, a labdájukat mindig

elvette. Most úgy látta a gyerek, hogy kijött a ködben. Lebegett, az arca, fogai és a hangja óriásivá nőtt. Úgy ordított bele a szűk udvarba, hogy még a hatodik szomszédba is elhallatszott a hangja. Mint a hajókürt...

— Mit lármáznak itt, azonnal hagyják abba, mert különben kirúgom magukat. Mehetnek a fenébe! Keressenek maguknak másutt lakást! Koszos prolik, csak lármázni tudnak... De viselkedni azt nem! — A kisgyerek most anyja felcsattanó hangját hallotta:

— De odavan ezért a koszos, ócska lakásért. Mit képzelsz magáról? Mik vagyunk mi? Tartozunk mi magának ezért a lakásért valamivel? Tudtommal nem! Legyen nyugodt, ha az uram hazajön, megmondom neki, hogy milyen gyönyörűen viselkedik a háziúr. Nem kell bennünket kirúgni, elmegyünk mi magunktól is. Az uram a Beszkártnál dolgozik. Kapunk mi lakást máshol is. Ahol megbecsülnek bennünket...

Az őrnagy még hallotta az anyja és a háziúr veszekedését, de most már nagyon távolról... Majd hirtelen egy ismerős hangot hallott.

— Őrnagy elvtárs, mi baj? Rosszul van? — az ismerős, őrt látta lehajolni. Kérem — szólt az őr szelíden —, kihallgatásra kell vin-nem.

Az előző napi szobába vitték. Ugyanaz a vizsgálótiszt várta. Leültek egymással szemben. Sokáig, némán nézegették egymást. Majd a vizsgáló megszólalt:

— Remélem, tudja, hogy miért van itt.

— Majd ön megmagyarázza.

— Ne adja az ártatlant. Gondolkozzon. Csak hasznára lesz, ha szép sorjában leírja,

milyen ellenséges tevékenységet fejtett ki. Mit, mikor, hol, kinek adott át és hányszor.

Kereki döbbsen hallgatta a vizsgálótiszt szavait, majd megszólalt:

— Nézze százados úr, így jó ugye? Mert legutóbb kikérte, hogy nekem nem elvtársam. Én is így képezem. Ami a kérdéseit illeti, nem ismerem. Erről sajnálom, de nem tudok önnek beszélgetni. Kérem vigyen engem vagy a hatóság vezetőjéhez Péter Gáborhoz, vagy Rákosi Mátyáshoz. Mindketten ismernek és tudják, hogy ki vagyok.

— Maga szegény, naiv ember. Azt képezi, hogy én tartóztattam le magát? Nekem az a dolgom, hogy az előbbi kérdéseket tisztázzam, és jelentést tegyek az ügyében. Különben, hogy ne ámítsa magát — íróasztalába nyúlt és egy feljegyzést nyújtott át az őrnagynak. — Tud olvasni igaz? No, akkor tessék nézze meg: „Letartóztatni! Rákosi Mátyás s.k.”.

Kereki Ferenc a papír elolvasása után megsemmisülten roskadt magába. A vizsgálótiszt látta az előtte ülő gyanúsított arcát. Ezen még ő is meglepődött és most már valamivel másabb hangon kezdett beszélni a vizsgálati munkáról, azokról a körülményekről, amelyek jelentőségükben országos ügyeket érintenek. Beszélt az ellenség kifinomult módszeréről, az éberség és a becsületesség kérdéséről. Majd a letartóztatotthoz intézte további szavait.

— Nézze, én látom, hogy maga nehéz helyzetben van. De feltételezem, hogy segíteni akar saját magán. Még azt is el tudom képzelni, magát az ellenség fondorlatosan megközelítette, saját céljaira használta fel anélkül, hogy erről tudomással bírna.

Kereki csak hallgatta a vizsgálót. Kongtak, hullottak, záporoztak feléje a szavak, mint kegyetlen meteoritok. Tanulmányozta, raktározta agyában az elhangzottakat. Elemezte értelmüket, súlyukat. De azokból egyértelműen olyan következtetést vont le, hogy neki ehhez semmi köze.

A vizsgálótiszt látta a gyanúsított türelmetlenségét.

— Nos, akar nekünk segíteni?

— Azt hiszem, százados úr, hogy a témát az ellenség leleplezéséről jól választotta ki. Ebben tudok önnek segíteni, mert politikai, szakmai munkám, kiképzésem erre alkalmas-sá tesz. De ami az ellenség kiválasztását illeti, ha ebben csak halványan is rám céloz, akkor ki kell ábrándítanom. Egész életemben tisztán és becsületesen éltem, sem az ellenséget, sem pedig az ellenséges ideológiát nem tűrtem meg a közelemben. Nagy hibának tartom, hogy ilyen helyzetben gyözködjük egymást.

A vizsgáló szórakozottan játszott ceruzájával. Az előtte levő papírra kis, majd mindig nagyobb-nagyobb köröket rajzolt, olyan szorgalmasan, mintha ez lenne a legfontosabb feladat. Kereki Ferenc elhallgatott. A vizsgálótiszt a csendre felemelte fejét, ceruzáját, a papír mellé helyezte. Dossziéját rendberakta, megnézte az óráját.

— Kár hogy ilyen késő van. Foglalkoznék még magával, de vár a családom. Tudja én szeretem a családomat. Én akarok velük találkozni. Nem úgy mint maga. Apro-pó, még valamit: a felesége vajon, ha megtudja, hogy itt van, mit fog mondani? Úgy tudom, várta magát, vagy nem? Legyen esze Kereki, és beszéljen. Így nem megyünk semmire.

Megnyomta az asztalon levő csengőt. Az ajtóban megjelenő őr bólintott.

— Őrizetes jöjjön velem!

Mielőtt a zárka ajtaja becsukódott volna, Kereki megkérdezte.

— Mondja őrmester úr, nem lehetne megborotválkoznom, vagy megmosakodnom?

— Sajnos nem engedélyezhetem. A vizsgálótiszt adhat rá engedélyt.

Az őrnagy a tisztaság, a pontosság, a precíz katonák példaképének számított. Egyelőre nem tudta felmérni saját helyzetét. Nem hitte el a koszt, a piszkot, a gondozatlan zárkát, a svábbogarakat, a küblit és a kemény priccset, amelyek jelenleg szokatlan környezetben kerültek. Levetette magát a fekhelyre. Szemét behunyta. Sokáig maradt így.

Lépteket hallott a folyosón. Csak nem érte jönnek? Kicsapódott a zárkaajtó. Köpcös, tömzsi őr állt az ajtóban.

— Jöjjön, kihallgatásra megyünk!

Az őrnagynak fogalma sem volt, hogy nappal vagy éjszaka van-e? Némán, fáradtan le-történ követte az őrt. Belépett a vizsgálati szobába. Az őr hangos jelentkezéssel adta az asztalnál ülő vizsgálótiszt tudomására, hogy az őrizettest előállította. A vizsgálótiszt szólalt meg először.

— Rossz bőrben van Kereki. Úgy látom, ez meg is felel magának, és nem akar a helyzetén változtatni.

Az őrizetes nézte az élcelődő, de cseppet sem magabiztos fiatalembert.

— Százados úr, úgy látom, sok papírja van. Ez reménykeltő. A papíromon az is rajta van: Kereki Ferenc őrnagy. Ezt mindig elfelejti. Ami pedig az elhanyagoltságot illeti, ön tudja jól, hogy ez nem az én ígé-

nyem, hanem a maga rendelkezései miatt van így. Gondolja, hogy ha nem fürödhetek, nem borotválkozhatok, akkor mindent bevallok? Meg kell mondanom, hogy ebben nagyon téved. Mert addig semmit sem tudok bevallani, amíg meg nem mondja, hogy mit kellene bevallanom. Sajnos az osztályellenesség még mindig jobban dolgozik mint mi. A tények egyre jobban meggyőznek róla. Ha mi dolgoznánk jobban, nyilván nem velem szórakozna. De hát én azt hiszem, hogy ezt magának mondani annyit számít, mint ha a sógorom lovának mondanám.

A vizsgálótiszt elvörösödött, felpattant és szó nélkül elhagyta az irodahelyiséget. A puffók őt jelent meg, és az őrnagyot visszakísérte zárkájába.

Éhséget érzett, most először, amióta behozták. Ugyanazt az érzést, amely gyermekkorában gyakran kínozta. Az anyja olyankor azt válaszolta, hogy még alszik a kenyér. Egy héten egyszer sütött. Friss kenyeret nem kapott senki, csak akkor, ha már kihűlt. Alig várták a napot, hogy az apjuk megkapja a fizetését, mert akkor úgy igazándiból jól-lakhattak.

Fáradtan ledőlt kemény fapriccsére és szemét behunyva, újra otthon járt. Újra gyermek volt. Éhesen várták apjuk hazatérését. Vízió, éles látomás, képzetek sorozata. Mintha hallaná apja megszokott lépteit. Köhögését, szokásos orrfújását. Kirakta zsebéből a meleg töpörtyűt, kolbászt és szalonnát. Az asztal közepén nagy tálban gőzölgött a forró, héjában főtt krumpli. Mlata betöltötte az egész lakást. Mindenki csendesen, szinte szent áhítattal majszolta az anyjuk által adagolt kenyeret és a friss kolbászt.

Kereki Ferenc felriadt szendergéséből. A zárka cirklije a helyére billent. Az őrlő-ellenőrzési feladatát végezte Hangtalanul tovább ment. A folyosón végig szőnyeg. A léptek csendesek, de az idő, a napok múlása megedzi az őrizetes fülét. A zárkalakók bent mindent tudnak, hallanak. A bentlakók fáztak. Öltözőkük hiányos, úgy ahogyan összekapták, jöttek vagy hozták őket. A váratlan, meglepetésszerű „lakáscserére” Kereki Ferenc sem volt felkészülve. Egy szál pokrócban fázósan bújt meg. Ha kezét eldugta, már nyílt a zárka ajtaja. A börtönszabályok szerint a kezeket nem szabad a takaró alá dugni. Persze sok múlt azon is, hogy melyik őrlő volt szolgálatban. Volt olyan, aki ezeket a kisebb szabálytalanságokat elnézte.

A vizsgálati idő rohant, és valójában az előzetes letartóztatásban levő tiszt életében történt változások kevés jót tartalmaztak. Fázósan simogatta több napos borotvátlan arcát. Rázta a hideg. Így vacogott akkor is, amikor 1944 végén katonatársával megszöktek az alakulatuktól.

A közel ötven hadosztály, amely Budapesten rekedt, védekezett, mint halálosan megsebzett vad. Az emberéletek nem számítottak. A gyilkolásban a nyilasok a németek segítségére voltak.

Igen, akkor is így fázott, mint most, de nem a félelemtől, hanem a kimerültségtől és a valódi hidegtől. A kalandos, körülményes utazást élve megúsza, most mégis itt van. Pedig mindig tudta, hová tartozik. Soha nem tévedt el. A hirtelen fáradtság és a kimerültség erőtt vett rajta. Már nem tudta, hogy ébren van-e vagy álmodik Újra otthon járt... az Almássy téren. Úgy érezte, hogy

Magda áll előtte. Lágyan, szerelmesen le-
törli az arcát. Csupa sár vagy drága életem,
milyen borostás az arcod. Szerelmem, most
már nincsen semmi baj. A fiúk is nagyon vár-
tak, bíztak benned, és én is nagyon szeretlek.
Hidd el, jól megleszünk egymással. Az éle-
lem, amit hoztatok, talán kitart az utolsó
napokig, amíg kifüstölik a németeket. Már
bekerítették őket... Most már nagyon nehéz
a közlekedés az utcán. Állandó a nyilasok
zaklatása... Tudod, a Müller az a disznó
nyilas a házban, állandóan szaglászik utá-
nunk...

... A leány megfogta a kezét és vitte, ve-
zette fel az Avenárius bolt első emeletének
rejtett szobájába. Kint a Göring-ágyúk, az
Almássy tér négy sarkában felállítva rettenete-
s dördülésekkel ontották magukból az is-
meretlen halált. Pusztult minden. A fiú ha-
lálós fáradtságot érzett. És most mégis úgy
érezte, hogy ereiben újra felforrósodik fiatal
vére. Tüdeje szaporábban vette a levegőt.
Hirtelen lázas melegséget érzett. Magda már
elkészítette a forró vizet a kádban. Lassan
odavánszorogtak. Neki ereje sem volt katona-
ruhájának levételére. Mintha órákig tartott
volna az egész. Húzta le magáról az átkozot-
tul átázott bakancsot, a felső és alsó ruhane-
műjét.

... És egymással szemben ültek a kádban,
nézték egymást. Némán, szerelmesen. Szi-
vaccsal, játékosan törülgették, simogatták,
csókolták egymás arcát, testét. A szoba le-
vegője megtelt boldogsággal. A fiú a fürdő
után lágyan maga mellé fektette asszonyát.
A forró víz mindkettőjük testét feltüzelte.
A szépség, az imádat, az élet értelmét érez-
ték mind a ketten. Nézte a ziháló, lüktető,

kemény melleket. Lassan megérintette, de úgy, mintha a peremét az ujjával körülmélné. A lány megremegett és még csodálatosabb tartásba helyezkedett. Vadul, szenvedélyesen ölelték egymást. És ebben a pillanatban mindent elfelejtett. A komáromi utat, a szökés izgalmait. Csak egymásnak voltak, és semmi sem számított. A látomás, a reménytelen helyzetek mentsvára.

Csörrent a kulcscsomó. A nehéz zárkaajtó egész szélességében hangosan kivágódott. Az ajtóban megjelent az őr, némán intett, ami azt jelentette: kihallgatásra!

Az őrnagy feje szédült. Még az álom, a visszaemlékezés hatása alatt állott. Még mindig kereste gondolataiban asszonyát. Vajon hol jár? Hol van? Mit csinál? Mit tud róla? Csak nem hiszi el, hogy a férje hazaáruló gazember? Haza kell mennem és tisztáznom magamat. Csak legyen erőm. Biztatta magát a már ismert folyosón keresztül, és ment az újabb kérdésözönök elé...

Kereki Ferenc határőr őrnagy letartóztatásának idejére még emlékezett. De arra már nem, hogy azóta hány napot töltött vizsgálati fogságban.

Agya lázasan, élesen dolgozott. Ha engem ellenségnek tartanak, akkor csak egy dolog a legfontosabb. Tisztázni magamban egész eddigi életemet. Barátaimat, ismerőseimet, mindazokat a helyeket, ahol valaha is jártam.

Miközben élete egyes mozzanatain töprengett, a szemben ülő vizsgálótiszt unottan tanulmányozta papírjait és várt. Az őrnagy pedig csak ült és gondolatban Erzsébeten járt, az általános iskolába. Megjelent Szikla tanító magas, Sztálin-bajuszos alakja. Szigoráról nevezetes tanító hírében állt. Minden

tanítási nap megkezdése előtt felállással köszöntötték. „Jó reggelt kívánunk. Csonka Magyar-ország nem ország, egész Ma-gyar-ország menny-ország!” Azután következett a szokásos névsorolvasás: Boczor, Bokor, Cziger, Braun, Kovács, Kereki, Salgó . . . Lelki szemei előtt megjelentek Boczor Husi nevetős szemei. Jó tanuló volt, de keveset járt iskolába. Anyja korán meghalt. Apjának a Török Flóris utcában volt kis suszter műhelye. Töpörödött, testhibás, sovány ember volt. Megszállottként dolgozott. Saját maga készített faházikóban laktak. Azt akarta, hogy fia tovább folytassa a szakmáját, ha majd ő már nem él. Azonban a sors keresztülhúzta számítását. 1930-ban egy nyári szünidei napon Husi is ellógott a műhelyből, és a többi fiúval lement a tiltott kis Duna-ágba fürödni. A folyó elérése csak két úton volt lehetséges: a csepeli hídon át a Duna-ághoz, vagy pedig a petróleum gyár szennykifolyó csatornáján keresztül, át a vasúti töltéseken, ahol figyelmeztetett a tábla: „Áthaladni veszélyes és tilos!” A fürödni induló gyerekek ezt a tiltó táblát nem vették figyelembe. A kettős vágányon balról hosszú, sok-sok vagonból álló szerelvény jött. Néhány fiú leült és számolta a szerelvény vagonjait. A türelmetlenkedők, az utolsó teherkocsi elvonulása után, azonnal átszaladtak a síneken. Ezt tette Boczor Husi is. A Budapest felől a másik vágányon száguldó gyorsvonat halálra gázolta. A kisfiúból egy picike tepsire való maradékot szedtek össze. Kereki Ferenc, Husi tanulótársa, azon a napon nem mert hazamenni, félt, hogy otthon a fürdés miatt ki fog kapni.

A szigorú tanító megkövetelte a rendsze-

res tanulást. Ha valaki nem tanult, különböző módon torolta meg. Reggel a névsorolvasásnál kezdte a büntetések kiszabását. Változatos, előre kiismerhetetlen trükköket alkalmazott. A névsorolvasás végén kihívta azokat a rossz tanulókat, akik szerinte előző napon a leckéjüket nem tanulták meg. Kinyitotta fiókja asztalát, és különböző méretű, vékony nádpálcikákból lehetett a büntetendő gyerekekenek választani. Ezekkel mérte a körmöst. De előszeretettel csinált olyan figurákat is, hogy az első padsorban ülő tanulókat átültette. Helyettük beültetett két másik tanulót. Azoknak kellett lefogni a padon áthajoló diákok kezét. És a kis pálcikával a tanító elkezdte csépelni a diákok fejét, akik a padban ültek. Így aztán soha nem lehetett előre tudni, hogy a névsorolvasás után ki következik. Mindenki nagyon félt a tanítótól. De kedvenc szokásai közé tartozott az is, ha nem kapott azonnal megfelelő választ, a felelő tanulót pajeszánál fogva emelte a magasba.

A vizsgálótiszt unatkozott. Amíg Kereki gondolatai szárnyaltak, visszarepültek a gyerekkori élményeihez, addig várt.

— Nézze barátom — szólalt meg később —, én tisztában vagyok azzal, hogy a Horthy rendszerben maga nem a burzsoáziához tartozott. Azt is tudom, hogy elég hányatott gyerekkora volt. Hogy korán elkezdett dolgozni. Higgye el, ez engem nem érdekel. Ezeknek a részleteknek a maga ügyéhez semmi köze nincs. Én ráérek, ha nem, hát nem beszél. Megnyomta az asztalán levő jelzőkészüléket.

— Vigyék vissza az őrizetést a zárkájába. Az őrizetes kimerülten, szótlanul követte

az őrt. Nagyon kevés ideje volt a zárka folyosóján végignézni. Szűk, gyengén megvilágított, zöldfalú, rideg folyosó. Négy zárkaajtó. Néma csend. Félelmetes hely. Az életnek semmi nyoma. Itt fogok elrohadni valamelyik zárkában? De miért? Ki akarta ezt így? Nem is figyelte, félhangosan motyog. Az őrszerevett a dörmögését.

— Pofa be. Jól teszi, ha tartja a száját — fenyegetődött az őrs.

— Velem ne mocskolódjon. A fasisztákkal megteheti! — vágott vissza a fogoly. Közben megérkeztek a saját zárkája elé. Az őrs betessékelte. Még utána szólt.

— Ha nem fasiszta, akkor mit keres itt? Maga is véletlenül van itt, igaz? — gúnyolódott, majd bevágta az ajtaját.

Igaza lehet, nem véletlenül kerültem ide, mondogatta magában. Fázósan görnyedt a priccsre. Körülnézett. A zárka kis ablakán beszűrődő fényből nem tudta megállapítani, milyen napszak lehet. Kivülről mozgást hallott. Kulcs zörrent a zárban. Egy másik őrs még egy pokrócot hozott. Bízatóan nézett rá.

— Ne hagyja el magát. Nem szabad feladni a reményt. Ha úgy érzi, hogy igaza van, akkor bíznia kell, de elsősorban saját magában. És ne csináljon semmi örültséget.

Saját magamban kell bíznom. Gondolatai az őrszavain jártak. Értem. Talán igaza van. Lehet, hogy provokáció az egész? Nem olyan könnyű a bizonyíték, a bizonyítás sem. De akkor miért hozták ide? Így könnyebb a bizonyítás? Vagy azt hiszik, hogy meg akart szökni? Lehetséges, hogy erre gondoltak. Különben nem szorgalmazta volna a vizsgáló olyan előszeretettel azt a kérdést, hogy mit kerestem rendszeresen a nyugati határon.

Úgy látszik, nem elégítette ki, hogy mindez a munkámhoz tartozott. Mint a terület politikai instruktorának, kötelességem volt oda-utazni. A felsőbb pártszervek által kiadott feladatokat hajtottam végre. Úgy látszik számára ez nem magyarázat. De vajon akkor mit akar? Mi az isten csudáját csináljak? Szája keserű volt. Sírni szeretett volna. Hányatt feküdt. A zárka mennyezetét bámulta. Gondolatait a zárkaajtó gyors nyitása zavarta meg. Megnyugodva látta, hogy az ismerős őr van szolgálatban. Bátortalanul megkérdezte:

— Megmondaná, hogy milyen nap van ma, és miért van ilyen csend?

— Vasárnap. A vizsgáló valószínűleg elutazott a családjával a Balaton mellé. Nagy szerencséje van. Rámenős tag. A pácienseket nem hagyja pihenni.

Úgy látszik, engem hagy — gondolta magában Kereki Ferenc.

— Azért mégis azt mondom — folytatta az őr —, hogy amit kap egye meg. Ne sztrájkoljon, mert annak semmi értelme. Maguk miatt az alakulat egész méhkassá vált. Mindenki magukkal foglalkozik. Egyszerűen értelmetlen előttünk, hogy maga is ide került. Tudja, hogy nem szabadna magával beszélnem, de én hiszek magának. Nézze, én parasztgyerek vagyok. A szentségit neki! Nagyot káromkodott, majd folytatta: kilencen vagyunk odahaza testvérek. Én aztán tudom, hogy mi az a nincs. Apám, anyám, egész életében az uraság földjét túrta, látástól vakulásig. Robotoltak. Mégis nagyon ritkán laktunk jól. Aztán 1945-ben bejöttek a faluba a szovjet katonák. Igaz, hogy nem ugrottak örömkömben a nyakunkba, hogy felszabadíthattak

bennünket és harcoltak helyettünk a németek és a nyilasok ellen. De nagyon rendesek voltak. Emberségesek. A szovjet parancsnok, jó megjelenésű, mosolygós arcú kapitány, járt nálunk először. Nézett bennünket. Apámat megkérdezte:

— A földesúr hol van?

— Meglógott nyugatra — válaszolt apám zavartan.

— No, és te sztari, csak nem siratod a földesurat? Nagy nevetés támadt a szobában. Apám elszégyellte magát.

— Én ugyan, dehogy. Csakhogy most hát nem is tudom mit csináljunk.

— Hát csak ez a baj? — nevetett a kapitány. — Na jó, hát akkor én megmondom. Először is, rendet. Hívjátok össze a falu népét. Kezdetek el dolgozni. A föld a tiétek! És ne hagyjátok az értékeket széjjel hordani, még a kastélyból sem. Úgy ám! Ha baj van, visszajövünk és segítünk. Még egy néhány dolgot el kell intéznünk Berlinben...

— Apámmal keményen kezet rázott. Elment a csapataival együtt. Nem láttuk őt többé. Apám később a termelőszövetkezet elnöke lett. Földünk van. Jól élünk. A családban van már mérnök, tanító, traktoros, villanyszerelő. Én katona lettem. Nem panaszkodhatom. A beosztásommal meg vagyok elégedve. De ezek a dolgok nagyon megzavarának. Érti, ugye? Én lelkesedéssel vállaltam a katonaságot. Még visszaemlékszem, amikor mint a sorozóbizottság elnökeként a párt szeretetére, a haza iránti hűségre oktatott. Ugyanezt tette a tanosztályon is.

A férfi majdnem elsírta magát.

Kereki Ferenc nézte a becsületes, nyílt tekintetű katonát. Majd lassan megszólalt.

— Nem tudom, kinek nehezebb most. De egyet mondhatok, én sem magukat, sem másokat soha be nem csaptam. Mindig a marxizmus—leninizmus igazságát tanítottam. Számomra a párttitkári funkció megtiszteltetés és egyben a bizalom jele volt. De ez magát ne zavarja. Amíg itt vagyok, kezeljen úgy, ahogy erre az előírások kötelezik.

A fogoly mélyen elaludt. A folyosó lármájára sem ébredt fel azonnal. Mióta takarója dupla, már nem fázik. A szomszédos zárkák nyitogatására lett figyelmes. Vajon mi történt? Mi ez a szokatlanul nagy élénkség? Hangos robajjal kinyílt az ő zárkaajtaja is. Ismeretlen őr állt az ajtónál. Némán intett Kerekinek, menjen utána. Az őrizetes szórakozottan a karórájára pillantott, majd rájött, hogy nincs is órája. Egy lepedővel elkerített helyiségbe vezették.

— Ott várjon — mondotta az őr —, arccal a falhoz.

Mozgást hallott, majd beszédet. Egy másik őr beszélt a lepedő mögött valakihez.

— A kezét is jól mossa meg, amivel a kommunistákat ölte.

— Na, fürödjön maga is, magának se árt meg!

A fogoly levetkőzött. A melegvizes zuhanyzó alá állt. Engedte magára a forró vizet, amely lemosta könnyének sós ízét. Most először sírt. Megalázottnak, kiszolgáltatottnak, szerencsétlennek érezte magát.

A fürdő után zárkájába kísérték, de nyitva hagyták az ajtót. Fehérköpenyes férfi az őr kíséretében vizet és szappant hozott.

— Pamacsoljon — szólt röviden.

A borotválás futószalagon történt. Alighogy bepamacsolta magát, a borbély már jött

is. Egyet húzott jobbról, egyet balról, egyet középről. Máris lent volt a tíznapos szakáll. Kerekinek még nyögni sem volt ideje. A borbély elviharzott. A zárkaajtó újra becsukódott. Utána hangtalan ablaknyitás. Beadták a reggelit. Kenyér, feketekávéval. Íze diétás, de legalább meleg. Gyors reggelizés, majd az ajtóban újra megjelent a morcos őr.

— Kihallgatás!

A szokásos szobába vezették, ahol a vizsgálótiszt már várta. Mégsem utazott a Balatonhoz. Tiszta fehér inget, nyakkendőt viselt. Meg volt elégedve magával. Határozott, magabiztos mozdulatokkal rendezte az előtte levő papírokat, majd intett a fogolynak, hogy a szemben levő székre üljön le. Hosszasan vizsgálgatta, tanulmányozta Kereki Ferenc arcát. Simára borotvált képét, tiszta fehérneműjét.

— Úgy látszik, az ünnep magának is jót tett Kereki. Legutóbb panaszkodott, hogy nem tud tisztálkodni. Amint látja, nem vagyok én emberevő. Remélem, a fürdés serkentőleg hat majd az agytekervényeire. Na jó, sejtem, hogy volt már ennél szebb vasárnapja is. De higgye el, nem rajtam múlik. Én nem tehetek semmit. Igyekszem a kérdéseimre megfelelő válaszokat kapni, és akkor gyorsan végzünk egymással. De hát most mi a baja?

Kereki Ferenc nézte és megint nem volt semmi mondanivalója. A vizsgálótiszt témát váltott.

— Tehát ön azt állítja, hogy a felesége szilárd jellem? Megbízható, és magát beszervezte a mozgalomba?

— Talán kételkedik ebben? — vágott vissza élesen az őrizetes.

— Hát nézze, én azért nem dicsekednék annyira.

— Százados úr, megint rágalmaz? Nem beszélne világosabban?

— De igen, anélkül is elmondtam volna, ha nem kér fel rá. — A vizsgáló ingerült lett. — Én figyelmeztettem, hogy mondjon el mindent, de maga nem beszél. A felesége viszont már mindent elmondott. Éppen ezért azt ajánlom, ne idealizálja annyira a feleségét. Ki kell ábrándítanom. Tudomásunk szerint a bűntársa. Ha óhajtja, máris meggyőződhet róla.

Ebben a pillanatban nyílt az ajtó. Egy civil a vizsgálótiszthez lépett, és halkán súgott valamit a fülébe. Az intett a fejével, hogy értette. Megnyomta a gombot. Intett a belépő őrnöknek, és Kerekit kikísérték a folyosóra. A folyosó végén egy őr kíséretében Magda. Nyári ruhában, kibontott szőke hajjal, hátratett kezekkel, sápadtan. Tekintetük össze találkozott. Aztán elvitték.

Kereki Ferenc a zárkájában teljesen össze-roppant. Már nem csak ő, hanem Magda is bűnös? Mi ez az ördögi, istentelen játék? Mit kell még kibírnom! Járkált a zárkájában, mint egy megveszett fenevad és ordított.

— Gazemberek! Gyilkosok! Ezért még megfizettek!

A folyosói találkozás nem volt véletlen. Az eredménytelen kihallgatások után Péter Gábor úgy döntött, hogy Kereki Ferenc feleségét is igénybe veszi. Az előre megrendezett találkozás azonban nem hozta meg a remélt eredményt.

A hatóság vezetőjének titkárnője mosolyogva kilépett a főnök szobájából, és intett a vizsgálótisztnek, hogy a főnök várja.

A százados megállt az ajtónál. Nem jelentkezett. Tudta, hogy a vezérőrnagyot idegesíti a katonásdi. Ezért némán várt sorára. Lopva végigpásztázta szemével vezetője szobáját. Ami azonnal feltűnt, hová lett a titkárnő? Hát persze — válaszolt önmagának — a szobából van egy rejtett kijárat. A pihenőszoba. Igen, erről már hallott. Ugyanis a főnök ritkán járt haza. Gyakran bent alszik vagy délutánonként lepihen. Dehát ez így van rendjén. Aki sokat dolgozik, annak többet is kell pihennie. Hallott már olyat is, hogy a vezér intim viszonyban van a titkárnőjével. De mindig meggyőzte magát, hogy ez csak rosszindulatú intrika lehet. Végtére is a vezér nős, rendes, szerény ember. Nem flancol, nem divatozik. A ruházatára esett a tekintete. Valóban, amióta ismeri, mindig ugyanazt a szürke öltönyt viseli. Tiszta, vassalt, mintha most vette volna fel először. Fehér ing, sötét nyakkendő. Úgy látszik, ez már másnak is feltűnt. Szeret rendesen, elegánsan öltözni. Ami a szerénységet illeti, a vélemények megoszlottak. A szekrényben

harminc azonos színű és fazonú öltöny sora-
kozik. Persze, lehet hogy ebben is volt egy
kis túlzás. Tulajdonképpen az eredeti szak-
mája szerint szabósegéd. A szakma szeretete
tehát valószínűleg még innen eredt.

Nagy íróasztala még kisebbé tette az
amúgy is kicsi termetét. Papírai között tal-
lózott. Majd felnézett a szótlanul várakozó
századosra, és a szokott halk hangján meg-
szólalt:

— Nos, jöjjön közelebb. — Közben bajus-
zát simogatta. Könnyedén játszott ujjaival
a pamacsnak is beillő szőrzetével.

— Értek el valamit Kereki Ferenc ügyé-
ben?

— Jelentem, eddig semmit. A kompromit-
táló ügynök levelén kívül eddig semmi. Úgy
tűnik pillanatnyilag, rossz irányban tapoga-
tózunk. Semmilyen terhelő adatokkal nem
rendelkezőnk. Kerekinek fogalma sincs az
ellene felhozott dolgokról.

— No és a felesége? — kérdezte rossz-
kedvűen a főnök, bajuszát változatlanul pö-
dörgetve. Nála ez gondolkodást jelentett.

— Ott még rosszabb a helyzet — folytatta
a vizsgálótiszt. Amikor Rákosi elvtársnak je-
lentették, hogy Kerekinét is letartóztattuk,
bosszúsan káromkodott. Valami olyat mon-
dott, hogy a suszter maradjon a kaptafánál!

A vezérőrnagy idegesen megrángatta a
bajuszát. Hirtelen megszólalt:

— És kire célzott?

— Nem tudom. Ami Kerekinét illeti, meg-
tagadott minden vallomást és éhségsztárjk-
ba kezdett — fejezte be jelentését a vizsgá-
lótiszt.

A hatóság vezetője felállt székéből, és fel-
alá kezdett sétálni a szobában. Ekkor kinyílt

a mellékajtó, és belépett a titkárnő, kezében egy gyümölcsöstál. Narancs, banán, datolya, ananász. Csapó Andor gazdasági főnök mindig gondoskodott róla, hogy még a legínségesebb időben is legyen az asztalon déli-gyümölcs. Rákosinak hozatta Olaszországból. De annyi mindig maradt, hogy Péter Gábor is kapjon, akinek azonban most nem volt kedve csemegézni. Bosszúsan nézte a tálcát tartó titkárnőt, és kézlegyintéssel kiteszékelte a szobából. Az érett, szolgálatkész nő ugyanolyan hangtalanul, mint ahogyan jött, távozott a szobából. A vezető és a titkárnő közötti kapcsolat mélységét senki sem tudta megfejtetni. A nő az alázat, az alkalmazkodás, a munkafegyelem mintaképe. Okossága sokszor kisegítette a „mélygondokodású” vezetőt.

— Az iratokat hagyja itt, még ma este átnézem. Azután majd döntünk, hogy mi legyen ennek a két embernek a sorsa. Majd mintha magának mondaná, folytatta. — Esetleg a feleségét kiengedjük, ha már a nagyfőnök is szóvá tette. De Kereki Ferencet nem engedem ki. Képes telekürtölni a várost, hogy milyen igazságtalanul bántam vele. Szó sem lehet róla. Vissza kell tartani. Ügyet kell csinálni. Érti százados? Ügyet. El kell ítélni! A formaságokat magára bízom.

A százados katonáskan összevágta a bokáját.

— Értettem vezérőrnagy elvtárs. Kérek engedélyt távozni!

A börtön egyik vizsgálati cellájában Magda, azaz Kereki Ferencné ájultan esett össze. Az őr, aki az őrizetére bízott asszonyt jól ismerte, azonnal jelentést tett parancsnokának.

A zárkában megjelenő orvos gyors vizsgálat után injekciót adott a teljesen kimerült asszonynak, aki nehezen tért magához.

— Hol vagyok?

— Nyugodjék meg asszonyom, nincsen semmi baj! — hallotta az orvos hangját.

Az asszony hirtelen felült a priccsen, és szédülő fejét fogva, az orvosra nézett.

— Ön itt doktor? Ön is részt vesz ebben a gyalázatos játékban? Mit csináltak a férjemmel? — már kiabált. — Mit akarnak tőlem? Miért nem visznek a hatóság vezetője elé? Személyesen akarok vele beszélni. Ami itt folyik, az csak az ellenségnek használ. Ha nem engednek a hatóság vezetője elé, éhség-sztrájkot kezdek. És most kifelé, mind takarodjanak!

Azon a héten az orvos még sokszor megfordult a fiatalasszony zárkájában. Az injekciótól és attól, hogy megtagadta az ennivalót, szervezete legyengült. De azért már valamennyit aludt. Álmában sírt. A férjét kereste, szólítgatta.

Múltak a hónapok. Eljött 1951 decembere is. A zárka ajtaja kinyílt. A legyengült asszonyt a börtönorvos ismét felkereste.

— Asszonyom, fogyassza el, amit kap. Ilyen legyengült állapotban nem engedik haza.

Az asszony riadtan az orvosra nézett. Azt hitte, csak játszik vele. Hitetlenkedve megkérdezte.

— Jól hallottam, ha felerősödöm, hazaengednek?

— Igen, azt hiszem — válaszolt az orvos.

Péter Gábor a börtön orvosát folyamatosan beszámoltatta Kereki Ferencné állapotáról. Bosszankodott, amikor arról értesült,

hogy az asszony éhségsztrájkot kezdett. Hiszen már korábban úgy döntött, hogy Kerekinét hazaengedi.

— Meg kell gyógyulnia! — mondotta az orvosnak. Önt teszem érte felelőssé! Rákosi elvtárs jókedvére nekem vigyázni kell, érti? Hozza rendbe az asszonyt és ki fogom őt engedni, de csak ha makkegészséges! Addig nem. — Erre gondolt most az orvos, aki valóban igazat mondott.

Becsülte és tisztelte a szép szőke asszonyt. Eszébe jutott egy pár évvel korábban lejátszódó kötelező orvosi vizsgálat. Akkor látta először az asszonyt. Azt hitte, hogy szabad. Talán nincs senkije. Közeledni próbált Magdához, de az a leghatározottabban visszautasította. Az orvos azóta megnősült. Magda pedig, most szabadul, férje marad...

A zárkában az orvosi vizsgálat ideje alatt a belépő őr jelentette a doktornak, hogy a vizsgálati fogságban levő asszonyt, ha egészséges, kihallgatásra kell előállítani.

— Azt hiszem rendben van. Viheti. — És szó nélkül kiment a zárkából.

Kereki Ferencnét felvezették a főosztály vezetőjéhez. Nagy, kényelmes, minden igényt kielégítő, modern bútorral berendezett szobába vezették. A főosztályvezető éppen telefonált. Sokat az asszony nem értett belőle, de az volt az érzése, hogy róla és férjéről van szó. Jól sejtette. A vonal másik végén a hatóság vezetője beszélt.

— Kérem — kezdte igen hivatalos hangon mondókáját az ezredes — az ön ellen indított vizsgálati eljárást a mai nappal beszüntettük. Bebizonyosodott, hogy önnek semmi köze a dolgokhoz. Azonban mielőtt hazaengedném, még egy le nem zárt jegyzőkönyvet

kérem olvasson át, és írja alá. Ennek ugyan már nincs különösebb jelentősége, mert ha nem írná alá, akkor is haza engednénk. De akkor férjének nehezítené a helyzetét. Magda a szavakból csak annyit jegyzett meg, „nehezítené a férje helyzetét”, ha nem írná alá. Ezért gondolkodás nélkül, figyelmes átolvasás nélkül aláírta az eléje tett jegyzőkönyvet. Maga sem hitte volna, hogy ezáltal milyen helyzetbe sodorta férjét. Erről azonban férjének sem, és neki sem volt tudomása.

A tény azonban tény maradt. A koholmányok, az emberi cselszövés kapaszkodókat keres. És a vizsgálótiszt kapaszkodott. Ilyen felső utasítást kapott. Élt ezzel a lehetőséggel. Arra már nem gondolt, hogy egy embert, egy családot, rokonokat, testvéreket, szülőket tesz tönkre csak azért, hogy saját koncepcióját igazolja.

— Meg fogja kapni a személyes holmijait, gyűrűjét, pénzét, ruháját. Mindent nézzen meg, mert nem szeretnénk önt bármiben is megrövidíteni. Majd megnyomta az asztalon levő csengőt. Két fiatal nyomozótiszt jelentkezett.

— Kísérjek le az asszonyt az elbocsátóba. Mindenét adják vissza és gépkocsival vigyék haza a lakására.

— És a férjemmel mi lesz?

— Nézze, ha a férje ártatlan, akkor őt is hamarosan hazaengedjük.

Az asszony kilépett az utcára. Most már nem bírta tartani magát. Megalázottnak, kiszolgáltatottnak érezte magát. Rettenetes zokogásba kezdett. Az idegei fölmondták a szolgálatot. A két kísérője gyorsan megfogta a karját és betuszkolták a gépkocsiba.

— Indulj Jóska, a címet tudod.

Rövid negyedórán belül megérkeztek a lakásukra. A két nyomozó kiszállt, és felkísérték az asszonyt és vártak.

— Még mit akarnak tőlem?

— Nézze, szólalt meg az egyik nyomozó. Meg kell mondanom, hogy itt nem maradhat, ezt a lakását el kell hagynia. Innen csak a legszükségesebb holmikat viheti magával.

Az asszony döbbenten, félájultan hallgatta a szavakat.

— Nem maradhatok a lakásomban? — motyogta majdnem eszelősen. Hát persze, miért is maradnék, ha a férjem úgy sincs itthon!

— Asszonyom, nagyon sajnálom, de mondjon nekem egy címet, szülei vagy bármely rokona címét. Oda fogjuk szállítani.

— Igazán köszönöm a figyelmességüket.

Egy óra múlva már Pomáz felé hajtottak. A két személybiztosító rendületlenül kitarzott mellette.

— Remélem nem akarnak velem az ágyba is bebújni?

— Én éppen benne volnék — röhögött az egyik nyomozó.

— Hülye, megint fegyelmet akarsz? — intette le társa.

— Szégyelljék a mocskos gondolataikat! Az ezredesüknek pedig mondják meg, hogy az órámon kívül minden holmimat visszakaptam. Az' persze, hogy a lakásomat és a férjemet elvették, már nem lényeges. Ezek nem voltak a leltárban. Álljanak meg, kiszállók! Tűnjenek el, és szégyellhetik magukat, hogy ilyen ócska dolgokra vállalkoznak, amiért az „államkartárs” még jól meg is fizeti magukat.

A kis pomázi házban nagy szomorúság fogadta a belépő asszonyt. Anyja zokogott.

Apja izgatottan törülgette az orrát. Leghamarabb mégis ő tért magához. Nagyot káromkodott, majd kirohant az udvarra, és az első, arra haladó csirkét egy dobással agyoncsapta. Így vezette le dühét és szégyenét az 1919-es veterán.

Kereki Ferecnével a továbbiakban látszólag nem történt semmi. Szabadulás után az illetékes minisztérium öttagú bizottsága elé rendelték. Amikor a szobába belépett, barátságosan hellyel kínálták.

— Nos, megnyugodott már? Úgy hallottam, nagyon beteg volt — kérdezte a bizottság vezetője.

— Amennyire ilyen helyzetben meg lehet nyugodni.

— No, azért nincsen minden elveszve — szólalt meg egy másik bizottsági tag. — Ön még fiatal, csinos, és ha netán férje ügye tisztázódik, még maga előtt az élet...

— Persze, így igaz! — helyeselt az asszony.

— Azért hivattuk, mert a felsőbb pártszervezet és a szakmai vezetés döntését kell ismertetnünk. Annak értelmében régi munkahelyén tovább nem dolgozhat, férje letartóztatása miatt. Hiszen érti ugye? Majd látva az asszony némán előre merevedő tekintetét, folytatta.

— A pártszervezet vezetősége a pártból való kizárása mellett döntött. Állásáról már is gondoskodtunk. Ezzel az ajánlólevéllel még ma jelentkezhetsz a KÖZÉRT Vállalat személyzeti osztályán, és ott kap beosztást. Úgyszintén még a mai napon másik lakásba költöztetjük. Másutt nem vállalhat munkát. Bútorai, személyes holmijai átszállításáról

gondoskodunk. Természetesen, amit a házkutatások során lefoglaltunk az hiányozni fog.

Kereki Ferencné mindent elvállalt, remélve, hogy ezzel megint férje kilátástalan helyzetén segít.

— A lakásomat szeretném megtekinteni, s hogy lévén december, néhány meleg holmit még magamhoz vennék.

— Rendben van, engedélyezzük.

Az asszony zúgó fejjel, fásultan hagyta, hogy gépkocsival lefoglalt lakásukra szállítsák. Szép helyen laktak, a Gellérthegy aljában. Még 1946-ban kapták a lakást a hatóságtól. Nekik korábban semmijük sem volt. Anyagi körülményeik sem engedték volna meg, hogy lakást vagy éppen lakberendezési tárgyakat, bútorokat vásároljanak. A lakásosztálytól kapott címet megnézték, a lakás megfelelt. A volt tulajdonos egy háborús bűnös, aki disszidált, mindenét a lakásban hagyta.

Később a házkutatást végzők mindent begyűjtöttek, azzal a felkiáltással, hogy ezek „terhelő” adatok Kereki Ferencre. De ezt Magda nem tudhatta. Arra gondolt, hogy micsoda öröm töltötte el őket, amikor a lakáskiutalást megkapták. Mint új asszony lépte át a ház küszöbét. Férje fölkapta, boldogultak, szerelmeskedtek. És azon a napon nem volt náluk megelégedettebb emberpár a világon. Így érezték...

Ez jutott eszébe, amikor átlépte újra a lakás küszöbét. Meglepetésére kártyázó nyomozókat talált a szobában, akik látszólag igen otthonosan érezték magukat. Boros- és pálinkásüvegek, poharak, összetört edények elmosatlan tányérok. A hamutartóban több tucat elnyomott cigarettacsutka nyoma árulko-

dott arról, hogy az új lakók jó ideje beköltözhettek.

Magda belépett a hálósobába. A bútorok összetörve, a huzatok szétnyitva, fölolvágva. A rekamé összeszennyezve.

— Mondják, kitől kaptak engedélyt, hogy a lakásunkból disznóólat csináljanak?

— Na, na szőke bogár lassan a testtel. Mit tudjuk, hogy itt semmi sem volt a maguké. Akkor meg mit hőbörög?

— Fiúk, nincs szöveg! — szólt a kívülről érkezett civil. — Ez nem téma — majd az asszonyhoz fordult. — Igyekezzen a legszükségesebb holmiját összeszedni és gyorsan indulás. Ami bútor az öné, azt a szállítómunkások majd az új címére viszik.

Magda szeretett volna inkább azonnal meghalni, mint ezt végigcsinálni. Még aznap este új szükséglakásában a svábbogarak szaladgálását figyelte. Csomagjain ült és csendesen sírdogált. Az ajtónál halkan kopogtak. Férjének egy régi munkatársa zörgött az ajtón. Örömmel nyitotta ki. Végtelen gyengének és kiszolgáltatottnak érezte magát. Most örült, hogy mégis akad barát, aki nem felejtette el... Öröme azonban korai volt. A barát, ahogy belépett, azonnal karjaiba akarta kapni, és igyekezett a száját elérni. Az asszony haragosan, nehezen szabadította ki magát a felhevült férfi öleléséből. A támadó meghökkent. Ilyen elszánt védekezésre úgy látszik nem számított. Más taktikával próbálkozott.

— Magda, tudod, hogy nekem mindig tetszettél. A férjed többet úgysem jön haza. Úgy tudom kivégezték! Légy jó kislány, és én meglátod, nem leszek hálátlan.

Éppen csak, be tudta, fejezni, máris két hatalmas pofon ült a képén.

— Most pedig kifelé, aljas, hazug disznó!

A férjem él! És ha nem is élne, akkor sem hanteregnék ilyen stricivel, aki állítólag a férjem legjobb barátja. — Nagyot lökött a meglepett, nagy darab emberen. A házban lakók a lármára azonnal a lakás előtt teremtek. A barát szégyenkezve elkotródott.

Az asszony az új munkahelyén, a KÖZÉRT Vállalatnál munkára jelentkezett. Ismerősei itt is akadtak. Saját gondjával nem állott egyedül. Megütközve hallgatták a vele és a férjével történeteket. Különösen egy ismerős arcú, egykori nyomozótiszt hallgatott. Magda úgy emlékezett, a tiszt még vele egyidőben dolgozott. A fiú, mint vizsgálótiszt, olyan ügyet kapott, amelyben nem tudott „ERED-MÉNYT” produkálni, és ezért a hatóság vezetője azonnali hatállyal elbocsátotta.

— Nem tehetek róla, de olyan ember anyagát adták a kezembe, akit ismertem és meg voltam győződve, hogy nem bűnös. Ezért kellett eljönnöm! Pedig nagyon szerettem a szakmámat, pénz nélkül is csinálnám.

Kerekiné ellenőri beosztásba került, havi hétszázötven forint fizetéssel. Éhezett. Még többet sírt. Várt, és reménykedett, de férjéről egyelőre semmit sem tudott. Az idő pedig rohant. Elvei nem változtak. Töretlenül kitartott kommunista állásfoglalása hite, és meggyőződése mellett. Ebben a meggyőződésében új munkahelyén nem mindig talált azonos véleményre. Kiszabadulása óta teljesen egyedül élt. Férje után kutatva az összes lehetséges fórumokat megjárta. Az ajtók bezárultak előtte. Szinte leprásként kezelték.

Barátai, ismerősei elhagyták. Ha az utcán összeszaladt velük, elkerülték. Még olyan is akadt, aki átment a másik oldalra, hogy kerülje a vele való találkozást. Rokonaival, testvéreivel nem érintkezhetett. Kerekiné új munkahelyén nehezen boldogult. A boltosok, a kereskedők és az ellenőrök fizetése az országos átlag alatt maradt. Ezt egyesek korrupcióból, törvénytelen módszerekkel, külön bevételekből akarták pótolni.

A meg nem engedett módszer leleplezése, ellenőri kötelesség. De ha sokat és tervszerűen lopnak, az ellenőr nem tud ellene tenni.

Kereki Ferencné nem volt járatos a kereskedelemben. Láta a boltvezetők és a szállítók összejátszását, de nem tudta a felelősségre vonást elérni. Az üzleti hiányokat ügyesen elsimították. Ha az egyik üzletben hiány mutatkozott, még a leltár előtt, a másik üzletből pótolták. Harcolt, küzdött a korrupció, a csalás ellen, de nem sok sikerrel.

Élt, mint élő halott. Várt és reménykedett. Külön munkát, ügyeletet vállalt. Ez számára külön pénzt jelentett, és az ügyeleti munka is csak az állandó gyötrelmek elterelésére volt jó. Hiába minden, a kereskedelem nem a szakmája. Nem tudott vele megbirkózni. Volt olyan esete is, hogy mint ügyeletest, éjszaka riasztották boltbetöréshez. A helyszínen járt rendőrökkel közösen megállapították, hogy önbetörés történt. A felelősségre vonás mégsem következett be. Heves viták, szenvedélyes veszekedések voltak. Becsületes állásfoglalását a kereskedelmi dolgozók egy része nem akarta megemésztetni. Kevésbet aludt. Tanulnia kellett. Érezte, hogy új munkaterületén csak úgy felelhet meg, ha

a szakmát megismeri. Más kiút nem volt. Más állást nem vállalhatott. Volt minisztériuma utána nyúlt.

Egyetlen vigasza és támasza öreg szülei voltak. Apja, anyja bízatták. Ne hagyja el magát. Férje él. Haza fog jönni.

Este az őrizetes gulyáslevest kapott, pogácsával. Farkasétvágglyal fogyasztotta. Az üres edényért bejövő őr meg is jegyezte.

— Csak nem jött meg az étvágya? Én mindig azt mondtam, hogy amit kap, azt fogyasztsa el, mert még alakulhat a helyzete rosszabbul is.

— Maga ugyan jól megvigasztalt, de talán lehet hogy igaza van.

Becsukódott újra a zárkaajtó. Végtelenül kimerültnek érezte magát. Végigdőlt a pricscsen, fejében kergetőztek a gondolatok. Igen, mindent el fogok mondani magamról, talán ezzel segítek a saját magam és Magda helyzetén is. És újra az álomvilág csodálatos képei, saját életének régvolt eseményei sorakoztak fel... Töprengeni látta önmagát. A felsőbb parancsnok eligazítást tartott.

... A Kommunista és Munkáspártok Nemzetközi Tájékoztató Irodájának értekezlete Magyarországon lesz. Ezt önök is tudják, számunkra megkettőzött feladatot jelent. A nemzetközi reakció készül az értekezlet megzavarására. A biztonság, a biztosítás szolgálati részét nekünk kell megoldani. Az itthoni ügyeket sem szabad elhanyagolni... Úgy döntöttem, hogy távollétemben a parancsnoki teendők ellátásával Kereki Ferencet, segédtisztemet, az alakulat pártszervezetének titkárát bízom meg...

Igen, én voltam a parancsnok, majdnem tíz napig. És vajon jól dolgoztam? Ki tudja. Tény az, mire a megbízatásom után a laká-

somra hazaérkeztem, az ügyeletes tiszt jelentette, hogy egységünk egyik tisztje illuminált állapotban, fegyverrel a kezében irányítja a forgalmat a Keleti pályaudvar előtt. Azonnal fogdába zárni! — intézkedtem gyorsan.

Majd egy másik kép villan fel. Mindszenty bíboros misét tart a Gellérthegy sziklakápolnában. Hatalmas tömeg vett részt a misén. A jelzés szerint a bíboros uszító beszédre készül. Riadókocsit küldtem a rendbontók összehozására. A biztonsági század parancsnoka megjelent a helyszínen, ahol valóban rengeteg ember volt jelen. Csendben, némán hallgatták Mindszenty beszédét. A gyakorló tiszt, mert még ilyen ügye sohasem volt, a dolgozó nép nevében felszólította a bíborost, hogy a beszédet hagyja abba. Azonban ebben a pillanatban egy vékony női hang belevisített a levegőbe:

— Megállj Lajos, megmondlak az anyádnak! — Egy falubeli vidéki öregasszony hangja volt, aki az ünnepeket Budapesten töltötte és időtöltésből ellátogatott a misére.

Derűs pillanatok voltak. A hadnagy zavarában sorakozót rendelt. Mindszenty bíboros pedig abbahagyta a beszédet, és a tömeg csendben szétoszlott. Én pedig elmarasztaltam a tisztet. Pedig nem nekem, és nem a tisztnek, hanem az öregasszonynak volt igaz.

És az álmoképek rohantak tovább. A gépkocsi Fehérdomb község felé robog. Azonnal látom magamat: amint idegesen berohanok az egységparancsnok irodájában. Ő katonásan jelentkezik. Némán eléteszem a papírt, amit a helybéli egyházközség hivatali előljárója címemre küldött. A leiratban sajnálat-

tal közölték, hogy a karhatalmi laktanya közelében felállított keresztet (a Jézussal) az éjszaka folyamán ismeretlen tettesek elvitték. Az ügyet még csak tovább bonyolította az a tény, hogy a vallásos öregasszonyok továbbra is ott vették a keresztet és odahozták a virágot, ahol már nem állt a kereszt. Ismerve a saját „rugalmas”, határozott modoromat, azonnal kiadtam az utasítást, hogy a keresztet reggelre vissza kell állítani. A parancsnok döbbsen hallgatta az utasításomat. Vitatkozott, érvelt. „Ehhez önnek nincs joga, én helyesen jártam el, és az objektum kapujánál még egyszer nem lesz búcsújáró hely.” És ordított, inkább lemond, de ha kell, elmegy a Központi Bizottsághoz is. „Nos, rendben van — szóltam. — Lemondását elfogadom. A parancsnoki teendők ellátását a jelenlevő politikai helyettesére ruházom”. A politikai helyettesnek pedig megparancsoltam, hogy a kőműves brigád az objektum falát néhány méterrel hozza hátrább. Állítsák vissza a keresztet. Így a kecske is jól lakik, és a káposzta is megmarad. Állt a kereszt, de már a kerítésen jóval kívül. Az egyház, az eset után köszönőlevelet küldött az alakulat számára. Az együttműködés példás tettét a vasárnapi szentbeszéd keretében igazhívő cselekedetnek minősítették. Az eset után a karhatalmi parancsnok újra vezetője lett az egységének. Lemondását nem fogadták el. De velem szigorúan „magázó” viszonyt alakított ki.

... A víziós képek egymás után sorakoztak. Kereki Ferenc látta magát a Lánchíd ünnepélyes átadásának megnyitóján. Erre nagyon büszke volt. A heti filmhíradóban Rákosi Mátyás mögött állt.

... Aztán párnapot tartott vidéki szerveknél. Pécsen, az egyetem nagytermében, papír nélkül, könnyedén. Úgy érezte, hogy amit mond az igaz, és elhiszik a hallgatók.

... Majd május 1-én felvonult az alakulat élén — lóháton. Újra érezni vélte azt a pillanatot, amikor a díszemelvény elé értek. A zenekar rázendített, a dobos nagyot vágott a nagydobra, Etelka pedig két lábra emelkedett. Kettőt sasszézott, csinált egy félfordulatot jobbra, és egy másik felet balra. Lovasa, mint egy rodeós ült paripája hátán. Rábízta magát lova szeszélyére. A ló szinte állt a levegőben, és várt, hogy a hátán levő fiatalember mikor lesz hajlandó leesni. De nem így történt. A menet haladt tovább. A felvonulás többi lovasa rendben menetelt. Talán a szokatlanul fegyelmezett menetelés térítette a lovat jó irányba. Lóbarátok voltak, vagy lóviszony volt közöttük? Nem tudni. De tény, hogy lótársát követte a díszmenetben. Egy olyan ember számára, aki szinte lóháton született, nem gond a lovaglás. De lóháton, karddal tisztelegni még annak sem lehet könnyű. A kardot kirántani és utána függőlegesen a fej előtt tartani, ez még megy. De mit szól ehhez a ló? Ha a díszelgést ellenzi? Akkor baj van. Egy kézzel tartani a gyep-lőt, az irányt, az ütemet. Ez egy erzsébeti részére túl nagy követelmények számított. Nem lett botrány.

... Mi mindent csinált? A lovagláson kívül tanított az újonciskolán. Nyelvtant, szolgálati szabályzatot. Nem akarta vállalni. Láttá önmagát a padok között járkálni. Amint magában mondotta: Lenin ír. Egyszerű mondat. Lenin levelet ír. Bővített mondat. És a tanítás közben arra gondolt, hogy ezek a fiata-

lok, fáradtak. Nehezen követik a gondolatait. Aztán felkeltette az egyik padban szunyókáló katonát.

— Csak nem fáradt?

— Jelentem, reggelig őrségben álltam. — Ő nem mondta neki, hogy reggelig tisztii ügyeletet adott.

... Láta önmagát az 1945—46-os években: sárosan, piszkosan, ázottan megérkeztek egy községbe. Falujárás. A hadsereg és a falu vezetősége megállapodott, hogy az állattenyésztők megsegítésére közösen egy istállót építenek. Ezért érkeztek ide vasárnap délelőtt. Az eső zuhogott. Minden csupa sár és latyak. Sehol senki. A megbeszélrt időben egy lelket nem találtak a házakban. Mintha kihalt volna a falu. Aztán minden kiderült. A falusiak tudták, hogy jönnek a pesti falujárók, ezért mindenki elment addig a templomba. Ez persze a megállapodásban nem volt benne. Azután a falu apraja-nagyja oda szivárgott, ahol a katonák dolgoztak. Egyenként beálltak a sorba. Téglát adogattak. Később mind többen jöttek és segítettek. Dél felé már egy egész építőbrigád dolgozott. A munka gyorsan haladt. Este hat órára állt az istálló. Akkorra az asszonyok egy csoportja, nagy üstben gulyáslevest főzött. Minden rendben volt. Később még sok meghívást kaptak. Villanyt szereltek, asztalosmunkát végeztek. Ki-ki mesterségének megfelelően. Mindenféle munka akadt. Amit természetesen a jó pártagitációs munkával egészítették ki. Mennyi időt, hány vasárnapot töltöttek el így.

... Azután látta magát romot takarítani. A vasúti összekötőhidat építeni. Kezükben vitték a táblát. A fegyveres testületek is részt

vesznek az ország újjáépítésében. Micsoda lelkesedéssel csinálták. Magda vízhordó feladatot kapott. Egy ízben csónakostul majdnem a vízbe fordult. Volt riadalom . . . És lassan eltűnedeztek a romok, új házak, új épületek, üzletek, új gyáarak, kertek, iskolák, utcák, terek épültek. Épült és szépült az ország.

Építeni. Ehhez sok idő, és türelem kellett.

Fázott, magára húzta a takarót. Nézte a sivár mennyezetet, az alig világító drótkosárba ágyazott 15-ös villanyégőt. Akkor döb-bent rá, hogy tulajdonképpen hol is van . . .

Megrázta a fejét. Az álmok, a vízió tova-tűnt. Felült a priccsén. Lépéseket hallott kívülről. Kinyílt a zárka ajtaja. Lavórt és vizet adtak be. A víz hideg volt. Gyorsan levette ingét. Derékig lemosakodott. Fázott. Sietnie kellett: mert csak rövid ideig hagyták a zárkában a lavórt, és a vizet. Ha nem mosakodott meg időre, akkor aznap már többször nem volt lehetősége. Minden gyorsan ment. Így történt a reggeli beadása is. Mire végig-osztották a folyosón, az elején már szedték össze a csajkákat. Feketekávé, kenyér. Pocsék, de legalább meleg. A reggeli után végigfeküdt a puhának nem mondható fapriccsén. Nem is tűnt fel neki, hogy még azért sem „zaklatták” az örök, ha lefeküdt nappal. Nagyon fáradtnak érezte magát. Mindig ki-merítette az emlékezés.

A látszólagos csend és semmittevés azért mégsem volt olyan eseménytelen, ahogyan Kereki Ferenc gondolta. Ugyanis az elítélésre a „valamit csinálni kell” parancsra a vizsgálótiszt cselekedett. Miután a gondjaira bízott gyanúsítottból semmi olyat nem tudott kiszedni, aminek alapján bíróság elé lehetne állítani, ezért a vizsgáló visszakere-

sett a határőrség korábbi vizsgálati anyagaiban. Egy vastag dosszié feküdt az asztalán. Ezt tanulmányozta.

A vizsgálótisztnek jogában állt a korábban általa vizsgált ügyek befejezése után az elítéltek további sorsának alakulásáról érdeklődni. Ezt tette most is. A börtönparancsnoktól kapott engedély alapján kinyílt előtte a kőbányai gyűjtőfogház földszint 10. zárkája. A zárka lakója talpig csíkosban, illedelmesen jelentkezett.

— Százados úr, a 402-es számú rab tisztelettel jelentkezem.

A százados némán intett az ügyeletes smasszernak, hogy elmehet. Ketten maradtak a zárkában. A százados szólalt meg először.

— Hogy is hívják magát 402-es? A rendes nevén?

— Gömöri Pál.

— Ja, persze, igen, emlékszem rá — adta a „feledékenyt” a vizsgáló. Ugye maga még a határvadászoknál szolgált?

— Tisztelettel jelentem igen!

— Igen, emlékszem magára, egy darabig igen értékes anyagokat juttatott hozzánk, még az 1948-as évben. Így volt?

— Tisztelettel jelentem, igen!

— Mint hivatásos tisztnek, remek kapcsolatai voltak a nyugati hírszerző szervekkel. Egy ideig úgy tudom, minden rendben is ment. Csak hát tudja, emberek vagyunk, így hát követünk el hibát. Maga is elkövette azt a hibát Gömöri, hogy mint határvadász tiszt olyan személyt engedett át, akit a háborús bűnösként a magyar nyomozóhatóságok már majdnem kézre kerítettek. Igen Gömöri, ez hiba volt. Megbocsáthatatlan hiba. Ez magának tizenöt évet jelentett. De ha, mondjuk

jól viseli magát, tizenkét évre mérsékeljük a büntetését. Lehetséges, a sors útjai kiszámíthatatlanok Gömöri. Aztán tudja, én arra is emlékszem, hogy maga a nyugati hírszerző szervek emberével rendszeresen találkozott. Különben is ezt a tárgyaláson beismerte. És a rendszeres találkozásai alkalmával szigorúan titkos anyagok adatait közölte barátjával. Remélve, jó szolgálatait kamatoztatni fogják, ha netán a proletárdiktatúra megbukik.

— Igaz, Gömöri? Így volt?

— Tisztelettel jelentem, igen. De miért kell ezt most újra elmondani? A tárgyaláson beismertem. Elítéltek. Most itt vagyok. Ezen már nem tudok változtatni. Új tárgyalásért pedig nem folyamodom. Ennek semmi értelmét nem látnám.

— Nos Gömöri, a maga ügyében még három év után is felmerültek tisztázandó kérdések. Tegyük fel — folytatta a vizsgálótiszt — én olyan bizonyítékot tudok maga ellen felhozni, hogy nem csak a háború bűnösnek nyújtott segédkezet, hanem a szigorúan titkos adatok beszerzésében még egy másik személyt is igénybe vett. És ez a másik személy már el is ismerte, hogy az adatokat magának adta át.

— De százados úr, ez képtelenség!

— Ugyan miért? Már megint véd valakit? Nézze, ha maga meg akarja a helyzetét nehezíteni, ám legyen. De nem tanácsolom. Inkább azt, hogy ezt a jegyzőkönyvet írja alá. Ha pedig a kérvénye előkerül, mert tudja, hogy először tőlem kérnek véleményt, és nem lesz mindegy, hogy én magát hogyan minősítem.

Gömöri Pál hivatásos tiszt, már három éve

volt a börtön lakója. Az elébe tett jegyzőkönyvet aláírta. És azon a napon jutalomként egy teljes doboz cigarettát kapott.

A történetek után a vizsgálótiszt soronkívüli jelentéstételre iratkozott fel a hatóság vezetőjéhez.

Péter Gábor rossz kedvében volt. A figyelme nem is ott járt, amit a fiatal tiszt mondott. Idegesítette a történet. Nem volt ínyére. Ismerte a Gömöri-ügyet. Tudta, hogy ott minden bizonyított tényként szerepelt. A háborús bűnös szökésében elkövetett súlyos szolgálati bűnrészességet letagadni nem lehetett. De egy ilyen ember, hogy még arra is vete-medjék, hogy másokat magával rántson? Ez csapda is lehet. Péter Gábor így gondolkodott: Ha ez az ember, mondjuk tíz év múlva jó magaviselete miatt kiszabadul, akkor már módja és lehetősége lesz kint beszélni. És el fogja mondani, hogy őt milyen áron szabadították ki. Ez a jó szolgálat így nem egészen követhető. Ezért még engem is megróhatnak.

— Azt hiszem, hogy ez a Gömöri nem buta ember. Egy régi ludovikát végzett Horthy-tiszt. Ne adjunk neki ilyen lehetőséget, hogy ő nekünk segítsen. Ez még visszaüthet. Inkább a Kereki Ferenc ellen beérkezett „névtelen” bejelentést próbáljuk megalapozni. A „szolgálati vétségeket” amit ő is elismer. Az már elég ahhoz, hogy ne engedjük ki. Ezt a Gömöri-ügyet pedig tegye az irattárba — fejezte be bajuszát pödörgetve. Majd fiókjába nyúlt és egy orvosságos üvegcséből pirulát vett be.

A vizsgálótiszt zavartan kért engedélyt a távozásra.

1951. október. Reggel hat óra. Megszokott mozgás a börtönfolyosón. Kinyílik a zárka-

ajtó. Az ismerős borbély jelenik meg a küszöbön. Kezében pamacs, borotva. Kis tégelyben víz. Az őr unottan várakozik az ajtóban, majd posztját megunva, a változatosság kedvéért belép a zárkába, szemlét tart. Az ágy alá néz. Megvizsgálja a fekhelyet. Az ablakot, a villanykörtét, a falat, a küblit. Unottan tekintget. Majd újra elfoglalja helyét a cella bejárata előtt.

Vajon mi ez a nagy fölhajtas? Miért borotválják meg soron kívül? Ebben a pillanatban cseng az őrési szoba telefonja. A zárkával szemben az irodahelyiség. Az őr, miután senki sem veszi fel a szobában a kagylót, átmegy. Telefonál Kereki Ferenc némán vizsgálja a borbély arcát, aki halkán odasúgja:

— Tárgyalásra visznek!

Az őrnagyot végtelen izgalom fogja el. Tehát végre. Mégis van igazság. Biztos hogy van. Magda, talán otthon van és intézkedett. Nem igaz, nem igaz, sikerülni kell. Mindent el fogok mondani a tárgyaláson. Igen, elmondom, hogy én nem tudom mit akarnak tőlem. Ez az ellenség munkája. Közöttünk van. Jobban dolgozik mint mi. Igen, így fogom mondani. És fel fognak menteni. Bocsánatot fognak kérni. Még szólni akart. a borbélynak, de közben az őr visszajött. Tiszta inget kapott. Nyakkendőt. Azt a zubbonyát meghagyták, amelyben letartóztatták. Váll-lapok nélkül. Milyen megszégyenítő érzés így látni önmagát.

Nagy tárgyalóterembe vezették. Kezéről levették a bilincset. Fogalma sem volt hol lehetett. A terem bejáratánál ismerős tiszt állt vállszíjas derékszíjjal. Valószínűleg szolgálatban volt. Amikor előtte elvezették, szótlanul leköpte. És megkezdődött a zárt kato-

nai tárgyalás. A falon középütt a Magyar Népköztársaság címere.

A szünetben odajött hozzá a kijelölt védő.

— Az ügye jól áll. Föl fogják menteni — súgta.

A szünet után folytatódott a tárgyalás. A védőt közben kicserélték. Így amikor Kereki Ferenc védőjének hozzászólására került volna sor, az új védő elállt a szólás jogától. Az őrnagy észrevette, és idegesen fészkelődött a helyén.

Ezután már csak két dologra emlékezett. Az ítéletre. Annak is csak a foszlányaira. Igen, talán így hangzott: „... Vádlott álljon fel! Kihirdetem az ítéletet: A Magyar Népköztársaság Katonai Bírósága népellenes bűncselekmény miatt halálbüntetésre ítélte...” Elsötétült előtte a világ. A második amire emlékezett: „Kereki Ferenc — kérdezte az elnök — kíván-e élni az utolsó szó-jogán?”

— Igen. — És az utolsó szó jogán mindent elmondott. Azt, hogy ittléte tévedés. Ez az ellenség megtévesztő módszere. Azt, hogy ő itt van, ez is az ellenség módszerét, jobb munkáját bizonyítja. Kéri a bíróságot, hogy tovább nyomozzanak, mert ez aljas, hamis rágalmazás. Nem érzi magát bűnösnek. Ha kell szívesen, bármikor meghal a pártért. De nem így. Ez rágalom! Egyben fellebbezést jelentett be.

Tehát megvolt... Halálra ítélték. Nem is várt mást. Emlékezetében még felvillant néhány arc az elnökségből. A szigorú elnök, a harcias vádló-ügyész, aki halált kért rá. A két védő, akik hivatalból nem védtek senkit. Egy társadalmi ülnök, fekete képű határőr százados. Borsodi bányász gyerek. Ismer-

ték egymást. A törzstiszti iskola befejezése után Kereki Ferenc vitte le a századost új alakulatához. „A munkásosztályból származik. Szülei, testvérei, mind valamennyien a népi demokratikus rendszerünk hívei. A százados bajtárs lesz az önök politikai nevelője. Nála jobbat a miniszter bajtárs nem tudott volna választani...”

Most csak nézett rá ez arc némán, talán értetlenül? Ki tudja? Lehet hogy elhitte, amit eléje tettek. Nem kételkedhetett.

Egy másik arcra is emlékezett. A műszaki osztály vezetőjének szenvedélyes tanúvallomására. Hangoztatta, hogy Kereki Ferenc becsapta. Csak az ellenség tehet ilyent — mondotta. — És most hogyan tovább Kereki Ferenc? Mi lesz tovább? Kik, vagy ki az, aki ezt így akarta?

A tárgyalás után megbilincseltek. Fejére fekete csuklyát helyeztek. Mesautóba ültették. A kis fülkében leülhetett. Körülbelül félórás autózás után kinyílt a sötét fülke ajtaja. Levették a fejéről a kendőt, kezéről a bilincset. Egy börtönudvarban találta magát. Már nem érdekelte semmi. Szeretett volna meghalni. Igen, az lesz a legjobb, minthogy saját bíróságom ítéletével, saját rendszerem börtönében élni. A társadalom szemétdombján érezte magát. Az ő a börtönparancsnokhoz vitte. Régi ismerőse tekintett rá. Nem lepődött meg a találkozáskor. Mellette a börtön operatív tisztje szorgalmasan jegyezgetett. Az elítélt rab újra elmondhatta, hogy őt tévesen ítélték el. Persze nem hittek neki...

A rövid bemutatkozás után zárkájába kísérték, és megígértették vele, hogy nem csinál ostobaságot.

Múltak a napok, darócot kapott. Ezzel egy-

idejűleg törzsszámot is, amíg a börtön lakója, addig ezen a számon kell jelentkeznie. Neve nincs, csak száma. Kétszázötvenhetes elítélt tisztelettel jelentkezem! — motyogta félig eszelősen magában. Talán még enyhe vigyor is volt az arcán.

Elkezdődött életének leggyászosabb időszak. A napok eleinte lassan, később már gyorsabban teltek. De mindig egyformán. Kialakultak a börtönszokásoknak, szabályoknak megfelelő sablonos napok. Hosszú évek múltán, ha valaki visszanéz a börtönévekre, egybemosódik minden nap, minden év, szürke, fájdalmas, küzdelmes, kilátástalan, igen nyomorúságos élet. Hogy a valóságban mégis milyen a börtönnek egy napja?

Télen reggel hat órakor, nyáron öt órakor ébresztő. Mosakodás, a folyosós ad vizet és lavórt. Ágyazás, reggeli; feketekávé, kenyér, rántott leves kenyérrel. Munka. Aki munkahelyre kerül, az szerencsés. Annak gyorsabban múlnak a napjai. Mit lehet dolgozni? Működik a gombüzem, a mosoda, a lakatos- és az asztalosüzem. Itt azután a határőrség volt őrnagya, egykori alapszervezeti titkára összetalálkozhatott azokkal a háborús bűnösökkel, akiket 1945-ben az igazságszolgáltatás kezére juttatott. A fasiszták, amikor megtudták, hogy az államvédelmi hatóság tisztjei közül sokan az elítéltek közé kerültek, végtelenül örültek a hírnek, és mondogatták: nem sok idő van hátra, a kommunista forradalom felfalja a saját gyermekeit. És akkor jövőnk mi!

A kezdeti időben Kereki Ferenc, azaz a 217-es rab, makacssága miatt büntetésből magán- és sötétzárkás volt. A magánzárka elviselhetetlen. Egyedül van a rab, társai

szeszélyeinek, szokásainak nincs kitéve. Ennél még sokkal rosszabb a sötétzárka. Csak egy pillanatra van világos, illetve fény, amikor beadják az ebédet, vagy a vacsorát. Az elítéltek nagyon féltek a sötétzárkától. A 217-es is. Amikor lemondott arról, hogy öngyilkosságot követ el, könnyítettek rabéletén.

Könyveket kapott. Kedvenc könyvét, Azsajev Távol Moszkvától-ját többször is elolvasta. Kívülről ismerte Scsipacsov szerelmes verseit. „Tévedsz, hogy ha azt hiszed, a szerelem csak játék, vagy lobogó fáklya, mely ujjaidra ráég...” Igen, a szerelem nem játék. Az élet értelme. Az az érzés, amely erősebb mindennél. Amely embereket köt egymáshoz. Egy életre. Még akkor is, ha a szerelmeseket rideg falak és hosszú évek választják el egymástól. A szerelem erősebb minden emberi gonoszságnál. Legyőzi azokat, akik az útjában állnak. Erőt ad az élet nehéz perceiben, olyan láng, amely ha kialszik, vele együtt megszűnik az élet is.

Ez a láng élt a 217-es rab ruhája alatt. Ezért akart hazamenni. Tisztázni saját helyzetét. Csak bírja egészséggel! Már nem kellett rá vigyázni. Már nem akart öngyilkos lenni. Csak a saját börtönéletével barátkozott nagyon nehezen. A saját börtön fogalma szinte elviselhetetlen Kereki Ferencnek is. Együtt ülni azokkal, akik háborús és népellenes bűncselekmény miatt, mint a rendszerünk tudatos ellenségei, töltötték megérdemelt büntetésüket. És nemcsak töltötték, hanem büszkék is voltak rá, hogy ők a népi demokratikus rendszer ellenségei. A börtön zárt épület. Lakói a külvilágtól távol élnek. Mégis mind bíznak a szabadulásukban. A jobboldali politikai elítéltek szövetséget hoz-

tak létre. Napra kész kormányprogrammal készen állva az esetleges hatalomátvétel lehetőségére. Nem ártatlan emberek gyülekezete volt itt, hanem azoké a fenevadaké, akik csendőrök, gyilkosok, fasiszta nyomozók voltak. Ezek mind a rendszer bukására vártak, egy ellenforradalom kitörésében reménykedtek.

De mire várhatott a határőrség főtisztje, és a hozzá hasonló munkáskáderek? Arra, hogy otthon majd egyszer mégis megszólal valakinek a lelkiismerete? Más elhatározásra bírja a kinti vezetőket? A kilátástalan jövő mellett mégis vártak, de nem türelemmel. Valaminek történnie kell! A hűvös, rideg, kegyetlen zárkafalak vaddá, szenvedélyessé, keményebbé tették a munkáshatalom elítélteit. Persze nem mindet egyformán. Volt közöttük olyan, aki belefáradt és feladta. Eldobta az életét. Mindenért a párt vezetőit tették felelőssé. Ilyen helyen a kritikátlan hibakeresés csak nehezíti az évek múlását. De az önmagukba nézés itt a börtönben, mélyebb, emberibb. Itt már mindent a helyére lehet tenni. A hosszú idő alatt tisztázódnak és elrendeződhetnek — persze csak a tiszta fejekben — a kérdések. Igen, itt van idő gondolkodni. Szomorú, szálnalmas, sivár és megalázó élet. A zárka magányát rettenetes nehéz elviselni.

Ami enyhített, ha olyan elítélttel került össze, aki vele azonos politikai nézetet vallott. És volt ilyen zárkatárs. Az évek múlásával, amikor a törvénysértések napvilágra kerültek, kiderült, hogy milyen sokan, vezetők, miniszterek, tábornokok, főtisztek, mérnökök és munkáskáderek ültek Rákosi börtönében. Akik még ott is politikai vitákat

rendeztek egymás között. Pedig ezek a viták már igazán nem változtattak saját helyzetükön. Mégis, a börtönben is kialakultak a barátságok. A közös baj, a közös gondok megosztása közelebb hozta az elítélteket egymáshoz. Igaz, hogy a kezdeti időben ezek a „börtönbarátságok” nem voltak egyértelműen pozitívak. Többségükben a fegyveres szervektől kerültek rács mögé. Munkájuknál fogva tartózkodóak voltak egymással szemben. Az egyéni sorsok elmesélése közben rájöttek, hogy ördögi koncepció áldozatai lettek. Ezt egyikük sem merte nyíltan bevallani. A bizalom hiánya miatt nem merték még itt sem kimondani sejtelmeiket.

A 217-es rab nehezen viselte sorsát. Az adódó beszélgetéseken őszintén elmondta, hogy letartóztatását érthetetlennek tartja. És a következő napokban már a sötétzárka falai között elmélkedhetett magában. Őszintesége miatt...

A 217-es szenvedéseit csak az éjszakák enyhítették. Este nyolc órakor takaródó. Villanyoltás. A sötétzárkában nem látszottak a falak. A takaró alatt átmelegedett az elítéltek teste. Gyors álomba merültek. A képzeletek világába. Mindig otthon jártak. Dolgoztak. Építettek. Vitatkoztak. Szeretkeztek és veszekedtek. Imádtak és haragudtak. De otthon jártak...

Azután a mély álomból jött a hajnali ébredés. A rideg valóság... A zárka négy szürke fala. A mennyezeten lógó, pislákoló pici villany, a zárkaablak, amelyen sohasem süt be a nap. Így teltek a napok... Kereki Ferenc már az 1185-ik napját számolta.

Hogyan lehet kibírni? Nem lehet leírni. Erre még nincs szó. Talán csak úgy, ha van

otthon egy család, vagy valaki, aki vár és reménykedik, hogy egyszer majd mégis újra együtt fogják élni tisztességes napjaikat. Talán ezért lehet kibírni. De ez akkor, ott bent nagyon távoli. A 217-es így érezte...

A külvilág híreiről nagyon ritkán értesültek. Néha mégis bejött a „füles”. Értesültek Sztálin haláláról is. Bornírt dolog talán, de többen sírtak a zárkában.

Pár hónappal később, az összefüggések ismerete nélkül, tudomást szereztek róla, hogy bizottságok járják a börtönöket. Minden zárkát meglátogatnak. Beszélgetnek az elítéltekkel, és állítólag jelentést készítenek az elítéltek helyzetéről. A 217-es rab a hallottakat hitte is, meg nem is. Arra nem is gondolt, hogy az igazságügyi minisztérium által kijelölt bizottság valóságos célja az elítéltek helyzetének vizsgálata. Egészségi állapota igen megrendült. Sétára zárkatársai segítségével tudott csak kimenni. Ereje fogyott. De nem adta fel.

Kora délelőtt határozott, gyors zárkanyitásra lettek figyelmesek. A túl búzgó smasz-szer jött elől. Valósággal betörte a zárka ajtaját. A priccsen fekvő 217-es elítéltre ráordított.

— 217-es, nem tud jelentkezni? Talán fölállna, ha magához beszélek! — ordította tovább.

— Ha beszélnek hozzám, majd akkor fölállok. Azt is csak akkor, ha tudok és egészséges leszek!

Az őr után megtelt a zárka. Az igazságügyi minisztérium ötfős bizottsága szemrevételezte a zárkát, az ágyneműt, ami alatt lepedő értendő. Ehhez járt kettő darab lópokróc. A kübli tiszta. Hárman laktak a zárkában. A kérdezősködő bizottsági tagok gyorsan végeztek az elítéltek nacionáléja és a rabságban eltöltött idejük feljegyzésével.

A 217-es fapriccsén feküdt. Az egyik bizottsági tag odahajolt hozzá:

— Kereki, nem ismersz meg? Lehota István vagyok. — A hangra a 217-es felfigyelt. Csontos, lefogyott kezeit idegesen rakosgatta pokrócán. Évek óta nem hallotta a saját nevét. A férfira emlékezett.

És arra az első pártnapra is, 1945-ben a IX. kerületben, amikor a taggyűlés végén, a felszabadulás után először, felhangzott az Internacionálé. Hárman, Lehota István, Magda és Kereki Ferenc egymásba karolva, könnyezve énekelték az Internacionálét. Arra is

emlékezett, hogy Rada Alajos mellett ő a másik ajánlója volt a pártba.

A találkozás után a börtönparancsnok utasítást adott, hogy a 217-es rabot hozzák rendbe és ebéd után kísérik fel a parancsnoki irodába.

A minisztériumi bizottság még tovább dolgozott. Közülük az egyik főhadnagy tovább kérdezősködött.

— Maga mióta van itt? Ne csináljon úgy, mintha nem tudná! És miért van elítélve? Persze, maga sem csinált „semmit”. Biztosan „ártatlan”. Ezek a seregbeliek és párttitkárok, ezek mind „véletlenül” kerültek be.

A harmadik éve rabságban levő 217-esnek ez már sok volt.

— Ide figyeljen főhadnagy úr. Bemutakoznom azt hiszem ezután már nem szükséges. Tehát ön ismer engem. Én önt nem. Éppen ezért, nem tudom, hogy ön mit csinál, csak azt tudom, hogy én nem csináltam semmit. De ha tényleg meg akar győződni róla, hogy én miért vagyok itt, akkor cseréljünk helyet, üljön le három évet. Maradjon itt helyettem, gondolkozzon, és akkor talán megtudja. Nekem nem sikerült.

Az „eszmecsere” után a börtön parancsnoka gyorsan elcipelte a bizottságot. Három óra múlva a 217-est felkísérték a parancsnoki irodába. Tiszta volt, kopasz, de még nagyon éhes. A parancsnoki fogadtatás nagyon eléhezényítette. Szégyellte magát, de keservesen sírt. Cigaretta és külön ebédet kapott. Paprikás csirkét nokedlival. A beszélgetés eredményeként perújrafelvételi kérvényt állítottak össze, az Igazságügyi Minisztérium számára. Amikor elkészültek, a börtönparancsnok megjegyezte:

— Nézd Kereki, én hiszek neked. De tudod, hogy ez kevés. Ha igazat mondasz, hazakerülsz. Ha hazudtál, most már valóban fölakasztanak. Tehát jól gondold meg, hogy mit írsz.

— Volt időm gondolkodni, az ügyemet ismerem. Tudom, hogy igazam van — válaszolta Kereki Ferenc.

A börtönparancsnok tanulmányozta a közel tízoldalas beadványt. Rögtön szignálta, és külön futár felterjesztette az Igazságügyi Minisztérium illetékes szervéhez.

Az elítéltek nem tudták, hogy közben a világban milyen események játszódtak le. Nem volt előttük ismeretes az 1953-as szovjet párthatározat, amely a többi között foglalkozott a személyi kultusz okozta hibákkal, és a törvénysértésekkel. Felszámolták a Berija-féle csoport állam- és pártellenes tevékenységét, aki visszaélt vezető beosztásával, és hazug vádakat koholt becsületes állampolgárok ellen. Beriját kivégezték.

Az elítéltek azt sem tudták, hogy 1953-ban a magyar KB plénuma is határozatot fogadott el, amely elítélte a Rákosi Mátyás körül kialakult személyi kultuszt. Arról sem tudtak, hogy Péter Gábort, az Államvédelmi Hatóság vezetőjét és több munkatársát még 1952 őszén fegyelmi bizottság elé állították. Töbket közülük letartóztattak és elítéltek.

Csak azt tudták, érezték, hogy valami mozgás van a levegőben. Új szelek jártak. A jegyzőkönyvi anyag elindult útjára. A 217-es rab és még sokan mások, vártak és reménykedtek. Bíztak a perújrafelvétel, az új tárgyalás elfogadásában. Az elítélt körül megváltozott a hangulat és a bánásmód. Az örök teljesen megzavarodtak. Nem tudták, hogy a

rab, akire ma vigyáztak, holnap esetleg a főnökük lehet. Volt izgalom a zárkákban. Amikor nyílt az ajtó, mindig vártak valami újabb fordulatra.

Kereki Ferenc zárkaajtaja is kinyílt. Az ismerős őr állt az ajtóban, kezében papírt és ceruzát tartott.

— A börtönparancsnok küldi. Írjon levelet a feleségének. Vagy akinek akar.

És a 217-es elítélt órákon át ült az üres papír előtt, és nem írt semmit. Csak töprengett. Mit tegyen? Vajon él-e még a felesége? És hogyan? Egyedül? Nincs-e új férje? Hátha nem akar találkozni vele? Semmit sem tudott. A foglár újra felvezette a börtönirodába. A parancsnok nem értette, hogy miért nem ír. Megnyugtatta Kereki Ferencet, hogy a felesége él. Az új erőre kapott elítélt kezében remegett a ceruza. Nehezen, de megfogalmazódtak benne az első gondolatok, amelyeket 1953. november 20-án keltezett és címezett meg Magdának.

„Kedvesem! Tudatom veled, hogy élek. Egészséges vagyok. Bízzál benne, ha vársz rám, még egyszer lehetünk újra boldogok. Mondd meg szüleimnek, bátyámnak, hogy ne haragudjanak rám. Súlyosan el vagyok ítélve. De bízom benne, hogy a kérdéseim tisztázódnak. Ne bánkódj! Kérlek válaszolj! Milliószer csókollak, férjed: Feri.”

Most már volt kapcsolata a külvilággal! Börtönbeli munkahelyén szorgalmasan dolgozott. Ezért 1954. márciusában már zárt levelet írhatott.

„Drága feleségem! Igen örülök, hogy újra levelet írhatok. Egészséges vagyok. Sokat dolgozom. Most már, a körülményekhez ké-

pest, javult az életem. Gyorsan múlnak a napok.

Dolgozunk és olvasunk.

Sok jó könyvet olvastam. Vajon eljön-e még az az idő, hogy újra együtt értékelhessük az irodalmat, az emberi szellem termékét. Bevallom, nagyon sokat felejtettem. Az is igaz, hogy sokat tanulok és mégis kevés marad a fejemben. Az életnek ez egy igen kemény iskolája. Erős akarat kell hozzá, hogy ezt valaki kibírja. Az indulatok ha fölsűrűsödnek, az örületig visznek bennünket... Drágám, nagyon sokat gondolkodok rád! Nagyon hiányzol! Ezerszer is átgondoltam már a zavartalan, boldog életünket. Amit remélek, folytatódni fog.

Egy jó hírem van számodra: a börtönvezetőségtől engedélyt kaptam arra, hogy ügyemben felülvizsgálati kérvényt írhattak. Február 1-én megtörtént. Változatlanul bízom benne, hogy helyzetem tisztázódni fog. Azt írtad: a pártból kizártak... Válaszom: kérd felvételedet újra, ami veled és velünk történt az teljesen igazságtalan. Most már nyugodtan kimondhatod bárki előtt. Ami velem történt azért ne szégyelld magad. Minden vád tudom, hogy rágalom és kitaláció, bűnös, esztelen kombináció... Egyszer eljutok oda, hogy a párt előtt is tisztázzam életemet. Most már van életkedvem. Te élsz és vársz rám, dolgozhatok. Látod, kedvezményesen zárt levelet írhatok. Te is válaszoljál. Írd meg Anyám, Apám, Jani, kicsi`hogyan vannak? És mondd meg nekik, hogy ne haragudjanak. Változatlanul szeretem őket, igen sokat gondolkodok rájuk. Még azt hiszem, sokat leszünk együtt. Újra együtt a régi boldog családi

körben. Édesapádat, édesanyádat és mindenkit sokszor üdvözlök és csókolok.

Nagyon szégyellem magamat, hogy ilyen helyzetbe kerültem. Nagyon vigyázz magadra. Engemet ne félts. Tudod, énram vigyáznak. Most már türelmetlenül várom a választ és a sorsom további folytatását. Beszélőnk sajnos csak júliusban lesz. Írjál. Milliószer csókollak, férjed, Feri.”

A 217-es rab élt. Izgatottan járt-kelt a cellájában. Összerezzen, ha nyílt a zárka ajtaja. Fáradtság vett rajta erőt. Csak igaz legyen mindaz, ami elindult. Csak elolvassák a kérvényemet — mondogatta teljesen kimerülten.

Jo munkája elismeréseként soron kívül levelet írhatott. 1954. március 18-án keltezte harmadik levelét nyitott levelezőlapon.

„Drágám! Tudatom veled, hogy jól vagyok. Munkám után rendkívüli jutalom levélírássra kaptam engedélyt. Erre is válaszolj. Ebben a formában, vagy úgy, ahogy akarod. Nagyon igyekszem azért, hogy munkámmal meg legyenek elégedve. Mert ez minden szempontból igen sokat számít. Hiányzol. Most tudom csak értékelni kettőnk egymás iránti szerelmét. Remélem, hogy még július előtt kapok jutalombeszélőt és akkor ami ide nem fér, majd elmondjuk egymásnak. Örülök, hogy Jani rendes hozzád. És a szüleink megértik helyzetünket. Az élet még előttünk áll. Még mindent jóvá lehet tenni. Bízzál bennem. Szüleimet, édesanyádat és Apust, mindenkit sokszor csókolok. Most már nemsokára, ha rendesen dolgozom, tudok majd annyit keresni, hogy neked hazaküldjek. Majd erről még többet. Drágám... Vigyázz az egészségedre,

ne bankódj. Milliószor csókollak, férjed; Feri.”

A levelek mentek, a válaszok megérkeztek. A napok múltak és a 217-es rab türelmetlenül várta sorsának alakulását.

Negyedik levelét nem kis izgalommal írta meg. Nemcsak levélírássra, hanem beszélőre is kapott engedélyt. Szinte önkívületi állapotban írta föl a dátum helyét.

„Drága Szerelmem! Egy igen jó hírem van számodra. 1954. június 6-án reggel 8 órára gyere el — légy szíves: beszélőre. Második hírem: újrafelvételi kérelmet adtam be a Hadbírósághoz és védőül egy ismerős ügyvédet kértem meg. Remélem, hogy vállalja. Egyébként egészséges vagyok. Bízom benne, hogy most már van, aki mellettem kardoskodik. Remélem te is jól vagy. Valamennyit fogytam, de nem olyan veszélyes, legalább mozgékonyabb vagyok. Szüleimnek mondd meg, most már ne szomorkodjanak. Minden rendbe fog jönni! Nem értem a kinti eseményeket. Vigyázz magadra. Várom a válaszodat és várlak a beszélőre. Milliószor öllelek, férjed: Feri.”

A megírt levelek azonban nem tudni miért, nem mindig találkoztak. Ugyanis a beszélőre invitáló hívást Magda nem kapta meg. Ez, mint később kiderült, önhibáján kívül történt. A levelet szombaton kézbesítették, Magda pedig ekkor a KÖZÉRT Vállalattal Mezőhéken falujáró, társadalmi munkán vett részt. Így a beszélőre nem tudott elmenni. Az elítélt tájékozódását zavarta az is, hogy a kiírt levelekre nagyon nagy időeltérésekkel, hetekkel, vagy hónapokkal később jött csak válasz. Még abban sem lehetett biztos, hogy az eljutott a címzett kezeihez.

Most is ez történt. A parancsnok ezt nem közölte a 217-es elítélttel, hanem, összetartásra való hivatkozással, a beszélők elmaradtak. Ez sem nyugtatta meg különösképpen a rabokat. Hitték is meg nem is. Az elkcsередés szemmel láthatóan nagyon nagy volt. A börtönparancsnok utánanézett kint a dolognak, és megállapította, hogy mi történt. Egyeztették az új beszélő időpontját. Magdát gépkocsival hozták a beszélőre.

— Jelentem a „szökevényt” előállítottam! — adta be a mondókáját a gépkocsivezető. Lehota István azonban, most nem volt ilyen vidám hangulatban. Némán intett munkatársának, hogy menjen ki. A zokogó asszonyhoz fordult és vállát szelíden megfogta:

— Magda, nagyon nehéz napod lesz. Feri nincsen jó idegállapotban. Arra kérlek, ha csak lehet, fegyelmezetten viselkedj. Ne engedd el az érzelmeidet. Inkább itt sírd ki magadat.

— A férjed előtt semmiképpen se sírjál — mondotta kopasz fejét törölgetve.

Magda igyekezett megfogadni a tanácsot, törülgette a szemét. Nyugtatót kapott. Leültették, még vártak egy kicsit. Nem sokkal később, ingadozó lábakkal fel-feltörő sírási ingerét visszafojtva elindult az első, több mint három év utáni találkozóra.

A beszélőről tudtak Magda szülei is. Könynyes szemmel integettek a távozó gépkocsi után. Az öreg Jámbor János szégyellte, hogy veje börtönben van. Bújt az emberek elől: félt, hogy kérdéseket tesznek fel és azokra nem tud majd választ adni. Most, hogy Magda beszélőre ment, vegyes érzelmei voltak. Hitte is meg nem is, hogy Kereki Ferenc valaha is hazakerül. De akkor is: hogyan? Mint

börtönviselt? A család szégyene lesz!... A két öreg marta, marcangolta egymást.

Jámbor János levette behomályosodott szemüvegét, megtörölte és szemüveg nélkül nézett, kétségbeesett arccal a kételyekkel teli semmibe...

Ez idő alatt a 217-es elítéltet fölkészítették a beszélőre: soron kívül megborotválták, tiszta inget, fehérneműt, új darócruhát, tiszta bakancsot kapott. Kétfélt hajja sportosan ágaskodott, sápadt arca, mélyen ülő barna szemei jelezték a benne végbemenő, forró izgatott érzéseket. Vajon mit fog mondani? Egyáltalán eljön-e? Hisz-e nekem? Majdnem az ájulás környékezte. Csak ne legyen semmi bajom, mert akkor nem mehetek a beszélőre — mondogatta önmagának. Zajosan bezárult mögötte a zárkaajtó. Megvárta, amíg az őrs jelt ad az indulásra. Szótlanul, hátratett kezekkel, fegyelmezetten, saját gondolataiba merülve lépkedett az őrs mellett végig a börtön rideg, hosszú folyosóján. Amerre elhaladtak, mindenütt néma csend uralkodott a zárkákban, a rabok figyelték a mozgást. Amikor a női zárkák elé érhetek, az egyhangú smasszer borízú hangja: „Nem tud köszönni? Vegye le a sapkáját, maga piszkos fasiszta, mert úgy tökön rúgom, hogy megemlegeti!”

A 217-es elítélt ijedten fölrezzent a „vonalas” női őrs szavaira, gyorsan levette fejéről a sapkát. Így kellett köszönni a raboknak, ha az őrszemélyzet valamelyik tagjával találkoztak. Még csak az hiányzik, hogy modortalan nőstény oroszlán miatt ne tudjak beszélőre menni — mormogta magában. A kísérője ránézett, de nem mondott semmit... Az eset hidegen hagyta, most nem érdekelte. Ha néhány hónappal korábban tör-

tént volna, biztos, hogy elküldte volna a „Barbarát” (így nevezték a női smasszerokat maguk között) melegebb éghajlatra, egy hónap sötétzárka ellenértéke fejében.

Mint a riadt vad, szeretett volna futni, minél előbb odaérni. Ettől függ — úgy érezte — további sorsának alakulása. Agya lázasan dolgozott: gondolatait rendezni próbálta, logikusan sorbaszedni mindent, három év után. Ilyen körülmények között találkozni Magdával. Egy hosszú folyosóra terelték őket. A tér közepén drótháló feszült. Nem tudta megállapítani, hogy hányan kaptak beszélőt: nyolcan, vagy tízen, vagy kevesebben? Szorosan a drótháló előtt meg kellett állnia. A rabok nem beszélhettek, de a drót másik oldalán a látogatók hangja visszhangzott a börtönfolyosón. Mindenki attól félt, hogy nem találja meg a hozzátartozóját.

Vajon eljött? Itt van? Talán az utolsó pillanatban mégis meggondolta? Vagy közbejött valami? Szégyelli magát és ide sem akar jönni. Félig öntudatlanul motyogta magában a szavakat. Tolongás a drótháló másik oldalán. Az örök igyekeztek rendet teremteni. Fenyegetőznek... De a sor végén, a háló másik oldalán tolakodik előre Magda. A drága arc halottfehér, izgatottan tekinget a drótháló mögé. Szemeivel lázasan keresi férjét. Még nem lát, szőke kontyba fésült haja kivilágít a többi közül. Igen, ő az! Mindent el fogok mondani, hogy mennyire szenvedtem nélküle, hogy ma is éppen úgy szeretem, mint régen. Igen, most már jobb lesz, mindent szép sorjában meg fogunk beszélni.

Most már Magda is meglátta. „Úristen milyen sovány, sápadt, olyan mint egy élő ha-

lott. Szegény drágám, csak el ne sírjam magam, mert akkor kivezetnek.”

Feri erősen fogta kezével a dróthálót. Nézte a több mint három éve nem látott asszonyát. És csak nézte, tekintetével simogatta, dédelgette, úgy mint régen, de egy hang sem jött ki a torkán.

Csak álltak, némán, szótlantul... De a szótlán percek sok mindent meséltek. Nem vádoltak, nem korholtak, csak rendezték az elmúlt emlékeket, az együtt töltött éveket... A megismerkedésüket, az első csókos öleléseket, a legdrágább perceket, az örömöket, a Lónyai utcai viharos, első szerelmes éjszakájukat.

— Jól vagy kedves, egészséges vagy? Nagyon vigyázz magadra, most már bízzál. Várlak és bármikor kerülsz is haza, otthon leszek. Mindenki vár, apa, anya, Jani, Kati, szóval MINDENKI! Lehota Pista biztat, hogy rövidesen haza fogsz kerülni. Csak még egy kicsit légy türelemmel. Kérlek ne hagyd el magadat.

A beszélőt abba kellett hagyni. A 217-es elítéltet visszavitték a zárkájába, ahol sírógörcsöt kapott. Az éjszakát az ügyeletes orvos nyugtató injekciójával virrasztotta át. Szinte ébren álmodott. Otthon járt és édesanyja kezét csókolgatta. De az álma már nem teljesült be. 1953. május 23-án eltemették. Fia utáni bánatában halt meg. Tőle már nem tud bocsánatot kérni. A zárka létszáma szinte másnaponként csökkent. Az örök szabaduló zárkának nevezték el. A gépezet beindult.

Azon a napon Rada Alajos későn, az éjszakai órákban tért haza lakására. Fárdtan száll ki a kocsiból. Azt sem hallotta, hogy a gépkocsivezetője mit kérdezett tőle: pedig az csak a szokásos szabvány kérdés volt: alezredes elvtárs, reggel hány órára jöjnek? Nem figyelt oda, gondolatai a pártaktíva értekezleten jártak. Nem csengetett, volt saját kulcsa. Zavartalanul, csendben belépett a villalakásba. Az előszobában felgyújtotta a villanyt, levetette köpenyét. Az előszobai tükröből fáradt, vörösseszőke hajú, pirosposzgás arcú, jó negyvenes férfi tekintett vissza reá. Gyorsan kibújt a csizmájából. Szerette ezt a lábbelit, mert könnyű, és praktikus viselet. Egyenruhához, civilruhához sőt a vadászaton is előszeretettel viselte. Az odakészített papucsba bújt és halkan belépett a konyhába. Kinyitotta a jégszekrény ajtaját és a sokféle ennivaló közül nem tudott választani. Végül egy üveg sört vett ki. Ahogy fogta, teljes tartalmát egyből kiitta. Suta mozdulattal megtörölte száját, majd leült a konyhaasztal mellé és cigarettára gyújtott. Közben szüntelenül a pártaktíván elhangzottakon törte a fejét.

Leleplezték Beriját, aki hivatalos hatalmával visszaélve, sorozatosan ártatlan emberek halálát okozta... A legfelsőbb bíróság tetteinek elkövetése miatt halálra ítélte... Az elnök arról beszélt, hogy nálunk is vannak kis-Beriják...

Rákosi Mátyás nemrég azt mondotta, hogy

a törvénytelenégeket úgy lehet megoldani, hogy össze kell állítani azoknak a névsorát, akik ebben a munkában részt vettek. Felelőségre kell őket vonni és ezzel pontot tenni az ügy végére... És most én kerülök sorra? Mi lesz velem? A sógorom, Kereki börtönben ül, úgy hírlik, rövidesen hazakerül... Lehet, hogy helyet cserélünk? Amikor letartóztatták, azt kérdezték tőlem, el tudom-e képzelni, hogy Kereki ellenség volt? Azt válaszoltam, ha a vezetőknek az a véleménye, hogy ellenség, akkor nekem is... Még egy üveg sört bontott. Amikor sógorát 1951-ben letartóztatták, hajsza indult a Jámbor és a Kereki-család tagjai ellen is. Rada látta, hogy valami nincs rendben. Az ötvenes évek politikája a bizalmatlanság légkörét egyre jobban mélyítette. A letartóztatási hullám őt elkerülte. Pedig sokszor úgy érezte, hogy most már sorra kerül, végül is maradt. A két családot megtizedelték. A minisztériumokból kiebrudalták őket. A széthúzás teljes volt. Kereki Ferenc „bűne”, mint a lepra éktelenkedett a családon. Kölcsönösen kiközösítették egymást. Nem találkoztak egymással még a testvérek sem.

Magda „távolléte” alatt egyedül élt, teljesen kirekesztve a testvéri közösségből, barátai, ismerősei köréből. Ezért lepődött meg nagyon, amikor egyik vasárnap délelőtt erősen kopogtak. Valaki idegesen verte az ajtót. Kinézett és legnagyobb csodálkozására nővérét, Gizellát találta az ajtó előtt.

Kisírt szemekkel kétségbeesetten mesélte, miután beengedte, hogy férjét, Rada Alajost hajnalban letartóztatták.

— Szerencsétlen sorsunk van — mondta Magda —, én tudom, hogy neked ez ideig ti-

los volt velem találkozni! És tudod jól, sajnálom Rada Alajost, de hidd el, hogy ő csupán egy fogaskerék volt a Péter Gábor-féle gépezetben. Csak azt kapja most vissza, amit másoknak okozott. Ha már itt vagy megmondom: Feritől több levelet is kaptam a börtönből, és meg van győződve róla, hogy rövidesen hazakerül. Gondolom, élőszóval majd jobban elmondja az igazságot. Egy biztos: ezekből az esetekből amikre nem lett volna szükség, csak az ellenség húzza a hasznót. Nagyon alkalmas a soraink szétzilálására.

Jámbor Árpád, miközben olajos kezét az esztergepad előtt megtörölte, végignézett a gépén. Új kést rakott be, megnézte a kiadott tervrajzot, a megmunkálandó anyagot. Még igazítani kellett rajta. Körülnézett az üzemben. Gondterhelt szakik görnyedtek gépeik fölé: Mogorván végezték munkájukat. Néha-néha fölnéztek, inkább csak azért, lássák, hogy a szomszéd forgácsol-e, azután újra belemérültek.

Árpád jó szakmunkás volt. Főnökei hibátlan munkadarabokat vártak tőle. Volt aki elhúzódott mellőle, mert nem szerette az egykori belügyeseket. Mások viszont éppen ezért szerették. Az ötvenes évek politikája rajta is csattant. De ő edzett volt, bízott a párt igazságos döntéseiben. Soha nem keverte össze a pártot az egyes emberekkel. Igaz, elkeseredett, amikor a BM személyzeti osztály vezetője 1951 végén magához hívatta és közölte a minisztériumban a sógora miatt nem maradhat. A határozat ellen nem lehetett lamentálni! Ekkor már családos volt: kellett volna a nagyobb pénz. Az elbocsátás miatt fizetése majdnem a felére csökkent. Össze-

szorított fogakkal dolgozott, túlórázott, hogy megéljenek. Szívóssága, önfegyelme megtanította az élet legnehezebb dolgainak elviselésére is. Fiatalon bekerült a kommunista ifjúsági mozgalomba, falta, habzsolta a baloldali írók könyveit. Részt vett a fegyvergyári fegyveres szervezkedésben, amiért elítélték. Az ítélet után a sátoraljaújhelyi, a komáromi börtönben és végül a dachauai koncentrációs táborban raboskodott. Kétszázuk közül, csak öten vagy hatan maradtak meg. Ismerte a család kálváriáját az Almássy téren, tudta, hogy szülei, a magyar munkásmozgalom tántoríthatatlan harcosai. Amikor 1945-ben hazajött, a párt utasítására a Belügyminisztériumban kezdett dolgozni. Főnökei elismerték magas politikai képzettségét, tisztánlátását.

— Jámbor Árpád, menjen a pártirodába — mondta a hangosbeszélő. Árpád leállította az esztergapadot, megtörölte kezét és ráérős léptekkel az iroda felé ment. Negyedóra múlva már egy nagy csukott autóban ült. Csak annyit tudott, hogy a belügyminiszterhez kell mennie. A minisztérium bejáratánál egyenruhás katona állta el az útját, azonban a kísérő szólt valamit és mehettek tovább.

— Kedves Jámbor elvtárs — kezdte a miniszter.

Jámbor Árpád a bevezetőből olyan következtetést vont le, hogy nagyobb baj már nem lehet. És igaza is lett. A miniszter újra fölkinálta a korábbi beosztását. Árpád először is a családjára gondolt. Másodszor a rajta esett sérelmekre. Azonnyomban vissza is kérdezett. Kereki a sógorom és a korábbi eltávolításom oka; akinek imperialista ügynök a sógora, az nem lehet a BM dolgozója.

— Jogos a fölvetése Jámbor elvtárs — válaszolta a miniszter, de emiatt ne aggódjék. Kereki rövidesen hazakerül.

Jámbor Árpád néhány nap múlva elbúcsúzott az üzemtől és teljes erővel belevetette magát a belügyi munkába.

Magda 1954 június 7-én újabb levelet kapott férjétől. A biztató sorokból megbizonyosodhatott, Feri ügye valóban jól áll és a közeli hetekben talán hazakerül. Nem kis izgalommal végezte munkáját. Várt és reménykedett.

A kőbányai börtön komor falain belül nem érezték a rabok a kinti nyári kánikulát. Az apró ablakokon beszüremelő napsugár nem melegítette föl a vastag falakat.

Délelőtt volt. Teljes szélességében kinyílt a szabaduló zárka ajtaja. Civilruhás fiatal nevetős képű operatív tiszt kandikált be az űr mellett.

— Jó reggelt Kereki elvtárs! Nem volna kedve egy városi sétakocsikázásra?

— Részemről nincsen akadálya, ha a társasági zubbonyom megfelel — vette a lapot a 217-es elítélt.

— Kivételesen jó lesz, mert ahová megyünk, ott még ezt a ruhát írja elő a szabályzat — húzta el a száját a tiszt.

Kereki Ferenc elbúcsúzott rabtársaitól és rabruhában, de már bilincs nélkül beült a börtön előtt várakozó Pobjedába. A rég óhajtott látványtól begombócosodott a torka. Emberek, házak, fák, madarak, autóforgalom, kék ég, tisztán, felhőtlenül.

Kőbányáról bejöttek a Fő utcáig. A katonai bíróság épülete előtt nem volt nagy a forgalom. Az emberek, hacsak tehettek, elkerülték az épületnek még a környékét is.

Beálltak az udvarba, onnan siettek föl a gondnokságra. Csete József alezredes sietett eléjük, csontos, vékony kezével magához ölelte Kereki Ferencet. Végignézett rajta és megállapította, hogy nem volt előnyös számára a hároméves diétás koszt.

— Na, most már ne búslakodj. Az a lényeg, hogy élve megúszta. Te erős voltál. — Nagyot fújt a levegőbe. — Hidd el, mindenkinek megvan a maga keresztje. Vonszoljuk magunkat, ameddig bírjuk.

Kereki Ferenc nézte, de nem szerette az ilyen „lelkiző” szavakat. Közbe akart vágni, de azután meggondolta magát.

— A rabruhádat vedd le, mondd meg a ruha és cipő méretedet. Kapsz tőlem új civil felszerelést. Ezt pedig eladod — mutatott a a darócra. — Van még az országban sok szaralak, aki régen rászolgált a viselésére.

— Féltizenkettőkor kezdődik a perújrafelvételi tárgyalásod. Addig még van idő. Kényelmesen öltözz fel, ha valamire szükséged van szólj, itt leszek a közelben. — Amikor látta, hogy Kereki nem válaszol, hagyta. Megértette lelkiállapotát. Szótlanul elé tett egy nagy bögre tejet és egy hatalmas lekváros buktát. A mélyen ülő barna szemek révetegen tekintettek előre. Kereki képzeletében már a tárgyaláson járt. Vajon sikerül-e tisztáznia magát? Hisznek-e a szavainak? Nagyot harapott a buktából, meghúzta a fél literes bögrét.

Csete, úgy látszik mostanában hozzászokott az efféle látványhoz, a világért sem akarta megzavarni az őrnagyot.

Kis idő múlva egy ismerős tiszt jött be, jó étvágyat kívánva, megkérdezte Kerekit elkészült-e, mert lassan be kell menniük a te-

rembe. Majd gyorsan hozzátette, egyedül is bemehet, de a biztonság kedvéért ő előre megy, mutatni fogja az utat.

Figyelmeztető tábla függött a nagyterem bejáratának ajtaján. ZÁRT TÁRGYALÁS. A TEREMBE IDEGENEKNEK BELEPNI SZIGORÚAN TILOS!

Az ajtó előtt egyenruhás őr teljesített szolgálatot.

A tiszt megmutatta a teremben a helyét. Már nem volt bilincs a kezén, nem vigyáztak rá, már nem tartanak a szökésétől.

Kicsit esetlennek érezte magát a kölcsönruhában. Soványságát, sápadtságát a sötét szín még jobban kiemelte. Rövid hajában ezüstösen csillogtak a három év nyomát viselő ősz hajszálok. Borotvált arcát izgatott mozdulattal végigsimította. Jó hat méterre ültették le az emelvény előtt. Tekintete egy pillanatra megpihent a Magyar Népköztársaság címerén. A hosszú asztal mögött foglaltak helyet a beérkező bíróság tagjai. Nem ismert közülük senkit sem. Kereki Ferenc felállt, majd az elnök intésére újra helyet foglalt.

A teremben álmosító csend honolt. Az emelvényen ülők szúrós tekintettel figyeltek előre, egy pillanatra sem vették le szemüket az első sorban ülő Kereki Ferencről.

Az elnök először a katonai szakértőt kérte fel. Az alezredes aranykeretes szemüvegét precízen szemére helyezte és hosszasan vázolta a Kereki Ferenc ellen 1951-ben megindított katonai bírósági eljárást. Megállapította, hogy a bizonyítási eljárás során a vizsgálatot folytató szervek valótlán adatokat használtak. Az eleve hamis adatok alapján indított vizsgálat csakis hamis vádat szülhe-

tett. Ezután az elnök a határőrség személyzeti osztályának vezetőjét kérte fel tanúvallomásra. A magas, sovány, hullámos hajú kékszemű nyílt tekintetű őrnagy a bírósági emelvény elé lépett.

— Mint a személyzeti osztály vezetője, milyen embernek ismerte Kereki Ferencet? — kérdezte az elnök.

— Rendes, becsületes, szorgalmas, munkáját szerető, őszinte tisztnek ismertem.

— Volt-e önnek tudomása arról, hogy Kereki Ferencet esetleg meg kellett fenyíteni, vagy büntetni a katonai szolgálata alatt?

— Nem, erről nem volt tudomásom.

— Elfogadom a válaszát, de akkor lenne szíves megmagyarázni, hogy a bíróság kérésére miért adtak rossz minősítést?

— Én jó minősítést adtam, de az ÁVH vezetőjének utasítására, nem tudom ki, valóban terhelő minősítést készített.

És jöttek sorban a tanúk, különös módon, nem vádolva, hanem valamennyien a vádpontok hamisságát bizonyítva szólaltak föl.

A zárt tárgyalás időpontjáról Magda is értesítést kapott és a Fő utcai katonai ügyészség épületéhez közeli téren várakozott. Tizenegy óra körül egy tiszt lépett elébe, és a tárgyalóterem előterébe kísérte. Az előszobában sok ismerős arccal találkozott. Valamennyien örömmel üdvözölték és további sikereket kívántak férje rehabilitációs tárgyalásához.

A bíróság újabb és újabb tanúkat hallgatott ki. Voltak, akiket Kerekivel szembesítettek. Néhányan azt állították, hogy az őrnagyot sohasem ismerték.

Kereki végig jelen volt a tanúk kihallgatásán. Eszébe jutott az 1951-ben erőszako-

san kicsikart terhelő jegyzőkönyv, amit ő elolvasás nélkül aláírt. El kellett volna olvasnia, akkor biztosan nem írta volna alá. Különös, de most mégis az lett az egyik mentő bizonyíték, hogy olyasmit írt alá, amit nem követhetett el.

A bíróság szünetet tartott. Magda bátoritanul odalépett az elnökhöz, aki a büfében falatozott.

— Kérem bíró úr, mit csináljak? Menjek haza? Vagy várjak tovább? Egyáltalán mit remélhetek?

A bíró kezében tartotta a szendvicset és tovább majszolva válaszolt.

— Most már legyen nyugodt. Délután kettőre befejezzük, és akkor remélhetőleg, ha lesz ereje, már haza is viheti a férjeurát.

Magda nem akart hinni a fülének, Ferit hazaengedik. Ez lehetséges? Kissé szédelegve kilépett az épületből és leült a téren.

A tárgyalás pedig folytatódott.

Az ügyész következett felszólalásra.

— Végig itt voltam a teremben, alkalmam volt arra, hogy meghallgassam a tanúk vallomását — mondta. — Saját szememmel láttam a becsatolt tárgyi bizonyítékokat. Ezekből világosan kitűnik, hogy a Kereki Ferenc ellen felhozott korábbi vádpontok megalapozatlanok, egyszerű koholmányok... Nekem, mint ügyésznek, most az lenne a feladatom, hogy bizonyítsam Kereki Ferenc bűnösségét. De praxisomban először állok szemben ilyen esettel, amikoris ügyész létemre védelemzem a vádlottat, mert ezt kívánja az emberi jog, az igazságszolgáltatás. Csak nagyon élesen tudom megfogalmazni azokat a szavakat, amelyek vádolják az embertelenséget, a bűnös felelőtlenséget, a hatalmukkal vissza-

előket, törvényt nem tisztelőket, az ember-telen kalandorokat! Súlyos bűnrészességet viselnek azok, akik szocialista társadalmi rendszerünkben ártatlan embereket évekig, talán csak bosszúvágyból súlyos szabadság-vesztésre, börtönbe zárattak. De akik meghaltak, azok sajnos már nem vádolhatnak!

Az ügyész szavai után a bíróság elnöke kihirdette az ítéletet.

A bíróság az 1951. június 12-én letartóztatott Kereki Ferenc vádlott ügyét újól-gal megvizsgálta. A mai tárgyaláson meghallgatott tanúvallomások és a nyomozati iratok újbóli átvizsgálása során beigazolódott, hogy Kereki Ferenc az ellene felhozott vádpontokban nem bűnös, ezért a bíróság nevezet-tet minden korábbi vádpont alól felmenti.

... A törvény értelmében teljes politikai, erkölcsi és anyagi rehabilitáció illeti meg... Kereki Ferenc azonnali szabadláb-ra helyezését elrendelem.

Kereki Ferenc halálsápadtan állt, talán még nem értette meg, vagy nem merte meg-érteni, hogy vele mi is történt. Az ügy hiva-talos képviselője odalépett hozzá, ő gratulált elsőnek, majd halkán a fülébe súgta, hogy van a számára még egy meglepetése is, az-zal karonfogta a gyengélkedő őrnagyot és a másik szobában várakozó feleségéhez vezette.

— Asszonyom — mondotta meghatottan — átadom a férjét. Magda és Feri egyedül maradtak... Csak nézték, simogatták, csókolták egymást, szemük tele volt könnyek-vel, mindketten beszélni akartak, de nem tudtak. Feri szólalt meg először.

— Bocsáss meg drágám — kezdte a fér-fi, de az asszony szájára tette a kezét.

— Ne, kérlek, ne mondjunk most semmit. Élünk, ez a legfontosabb.

Néhány perc múlva a bíróság elnöke és néhány régi ismerős jött a szobába. Melegén gratuláltak a fiatalos tekintetű, de korán megöszült, hosszú utat megtett barátjuknak és feleségének. Az elnök soron kívül két ebédet hozatott.

Magdával egymásba karolva indultak ki az épületből. A folyosón ugyanaz a fiatal ügyész, aki 51-ben aláíratta vele a vallomását, előre kinyújtott kezekkel akarta üdvözölni és gyorsan hadarta.

— Én már akkor tudtam, hogy ártatlan, csak nem tehettem önért semmit...

— Bízom benne, hogy e tanulságos eset után lesz annyi ereje, hogy lemond az ügyészi pályáról!

Magda megállt és ránézett férje halálsápadt arcára.

— Nem jól vagy, kedves?

— De... jól vagyok... csak ez az alak...

A tárgyalás után Kereki Ferencet és feleségét külön gépkocsi röpítette haza... Az élet pedig ment tovább, de a nap, mintha szebben, fényesebben ragyogott volna.

Magda és Feri előbb Pomázra mentek Magda szüleihez, és csak késő este, kapuzárás után érkeztek meg a Práter utcai szükséglakásuk elé. Álmosképű házfelügyelőnő nyitott kaput. Különösen akkor lepődött meg, amikor Magda a mellette álló férfire mutatva megszólalt:

— Házi néni kérem, bemutatom a férjemet.

A meglepetéstől szólni sem tudó asszony kezébe nyomott egy kétforintost. Felgyalogtak a negyedik emeletre. Mindketten nagyon fáradtak voltak. A csend, az idegen, új környezet nyomasztólag hatott Ferire. Erről álmodozott. És most mégis lehangolt, de miért? Olyan idegennek érzett mindent, mintha elromlott volna valami.

Magda fáradt mozdulatokkal kinyitotta a most már mindkettőjüknek otthont adó szükséglakás ajtaját. Lépteikre a ház éberebb lakói kíváncsian dugták ki fejüket. Úgy látszott, szokatlan éjszakai látványban volt részüik: Magdához eddig még nem láttak férfit jönni.

A kivilágosodott ablakok láttán Magda férjére nézett.

A ház őrsége teljesítette feladatát. Az éjszakai óráimról is tökéletesen el tudnak számolni.

— Mondd, miért kellett megmondanod a házfelügyelőnek, hogy hazajöttem?

— Mert úgyis tudja...

— Legalább tudni fogja mind a kilencvenhárom család is.

— Eddig is tudták, hogy börtönben ülsz. Most legalább megtudják, hogy itthon vagy.

— Igazad van, bocsáss meg. Ezzel szembe kell néznem.

Szóttalanul készülődtek a lefekvéshez. Feri nézte felesége sápadt, fáradságtól kimerült lesóványodott, szomorú arcát. — Mindent rendbe fogok hozni. Először is, holnap elmegyek a főnökökhöz és felmondunk. Nem maradhatsz a Közértben.

— Felmondunk? Dehát mit jelentsen ez?

— A régi helyedre fogsz visszakerülni, velem együtt. Amit elvettek tőlünk, mindent vissza fognak adni.

— Igazad van, de most pihenjünk le, mert nekem nagyon korán kell kelnem.

Nagy sóhajrással feküdtek egymás mellé... annyi év után újra egy ágyban. Egyikük sem tudott aludni, csak forgolódtak. Feri gyengéden átkarolta szerelmét. Az asszony keservesen sírt, fejét férje mellére hajtotta.

— Kedvesem, bocsáss meg nekem. Már nem is tudom, élek-e vagy halok? Hihetem-e hogy mi ketten újra itt vagyunk egymás mellett? Hidd el, nagyon nehéz volt megalázottnak, kiszolgáltatottnak, egyedül élni. — Záporoztak a könnyei. A férfi simogatta, ölelgette, melegítette, mint a vihar után megmaradt gyenge madárkát. Hajnalodott, amikor a teljes fáradságtól álomba merültek.

Kemény léptekre ébredt. Órájára nézett: tíz óra. Úristen, hogy tudtam így elaludni. A léptek ezúttal nem a börtönfolyosón hallatszottak. Megnyugodott. Magda sehol. Hogy tudott ilyen csendben elmenni? Feltápász-

kodott. Most látta csak, milyen sivár, szegényes, ócska a lakásuk. Az első kerületi villa után. Nagy különbség. A 3×3 méteres szoba falai szürkék, kopottak. Egyetlen szűk, szimpla ablak az udvarra. Rossz rekamé, kopottas szekrény. A fogason blúz, nyári ruha, ballonkabát, használt télikabát. Néhány formátlan régi cipő.

A szobában hideg. Kályha nincs. Hogyan lehet itt fűteni? A konyhában kimustrált öreg vaskályha. Kereki kezdte elveszíteni a türelmét. Fürödni szeretett volna, de a konyhában csak egy vízcsapot talált, rajta felirat: Vigyázz, a csap nem működik!

Csengettek. Bosszankodva indult ajtót nyitni. Már csak a vendég hiányzik.

Az ajtóban postás egyenruhás férfi állt.

— Kereki Ferenc? — kérdezte.

— Igen.

— Pénze van.

— Az mindig jól jön.

— Nyolcszázhetven forint. A börtönigazgatóság küldi. Itt tessék aláírni.

— Ugy látszik, hogy valamit elfelejtettek elszámolni.

— Előfordul — válaszolt a postás, miközben a kapott borravalót eltűntette. — Letelt a büntetés?

— Nem... nem telt le.

— Értem, szóval kiengedték? Vagy nem?

— De csak ez nem olyan büntetés volt, hanem politikai...

— Lényeg, hogy kiengedték.

— Igen, „rehabilitáltak”.

— Szóval amikor elítélték tévedtek?

— Valahogy úgy.

— Ha nem haragszik, megkérdezhetem, mi volt a foglalkozása?

— Katonatiszt.

A postás szeme fölcsillant. — Már értem!

A Rajk-ügy?

— Nem... nem, ez csak hasonló.

A postás most már végleg megzavarodott.

— Rajk bűnös volt, vagy ártatlan?

— Nem volt bűnös, de ez tudja hosszú történet...

— Értem... — bámult a postás, de tekintete más árult el.

A Práter kaszánya új lakója még mindig tanácstalanul állt, kezében a frissen számolt forintokkal, amikor újra csengettek. Micsoda forgalom! Rövidesen titkárnő után kell néznem. Az ajtó előtt vasutas egyenruhás férfi állt. Meglepődött, hogy férfi nyit ajtót.

— Itt lakom a kettőben, nevem Igaz Károly. Magdikának ígértem, tegnap, hogy ma megjavítom a vízcsapját.

Feri is bemutatkozott.

— Tudom, hogy ön... A kedves felesége korábban elmondotta, hogy tárgyalásra készül. Nagyon bízott benne, hogy hazaengedik. Örülök, hogy megismerhettem egy olyan rendes kis asszonynak, csak rendes férje lehet. Tudja nekem jó szemem van az emberekhez. — Míg beszélt megbőrözte a csapot. — Így, most már használhatják. Szerzek magának egy kis tüzelőt, is, mert ez olyan istentelen hideg lakás, hogy még az egerek is leköltöztek a pincébe. Néhány perc múlva egy kosár fával jött vissza. Be is gyújtott. Az ajtóból visszafordult. — Ha valamire szüksége van, csak bátran csengessen.

Feri köszönte a munkát és gyorsan rendet csinált, fölsikálta a padlót.

Felöltözött és elsietett a Belügyminisztériumba. A panasziroda vezetőjét ismerte, de a

vele egykorú tiszt nem emlékezett rá. Hivatalos hangon kérte személyi igazolványát. Kereki szótlanul átnyújtotta a börtönből kapott Elbocsátó levelet.

A százados olvasta, kétszer is megforgatta, farkasszemet nézett a papír tulajdonosával, majd fogta a telefont és tárcsázott. Nem vették fel. Másik számot hívott, ott sem. Még hosszasan próbálkozott, de sikertelenül. Végül a titkárság gyors választ adott, nem rá tartozik.

Az őrnagy nem tágított: végül is egy ismerős tiszt karikázott le a lépcsőn. Amikor meglátta az őrnagyot megölelte.

— Élsz? Ez a legfontosabb. Itt sok új ember van, téged természetesen nem ismernek és, a rehabilitáltaktól viszolyognak. Na és most mondd, mihez akarsz kezdeni?

— Ott folytatom, ahol abbahagytam!

— Nézd, nem akarlak elkészeríteni, de ez nem lesz olyan egyszerű. Azóta sok minden történt. A te funkciód is be van töltve. Még magyarázott volna tovább, de az őrnagy a szavába vágott.

— Tehát, ami hibát elkövettek ellenem, azt soha nem tudják megbocsátani nekem.

— Nem erről van szó. Most minden a feje tetejére állt, hidd el, hogy nem akar neked senki rosszat, csak hát ennek az egésznek a rendezéséhez idő kell. Részedről pedig nagyon sok türelem. És az ügyedet a KEB még nem tárgyalta, amíg ez nem dönt.

Kereki most látta csak igazán, hogy a „rehabilitáció” teljes megvalósulásától még milyen messze van. Közben megérkeztek a személyzeti főosztályvezető szobájának előterében. Az ízlésesen berendezett szobában friss kávészag terjengett. Az asztal mögött

fiatal, csinos, mosolygós arcú asszony szorgoskodott. Amikor a két férfit meglátta, eléjük sietett.

— A főosztályvezető elvtárs, holnap tizenegy órára várja Kereki elvtársat.

Feri rosszkedvűen tért haza. Magda még nem volt otthon. A lakás hideg és a vacsoráról is elfelejtkezett. Gyorsan lerohant a körúti élelmiszer boltba és felvágottat vásárolt. Magda csak kilenc óra körül jött haza.

— Ne haragudj, leltárom volt és csak a kedvéért engedtek el ilyen korán. Egyébként csak reggel jöhettem volna haza. Na, ne vágj olyan savanyú képet. Nekem is megvan a magam baja és mégsem vagyok úgy elkecserevedve, mint te.

— Tulajdonképpen meddig van nálatok a munkaidő?

— Napi nyolc óra, de léltározni csak éjszaka lehet.

— És ezt mind havi hétszázötven forintért? Úgyes dolog, mondhatom!

— Te hajlamos vagy sötéten látni a dolgokat.

— Sajnos. Bent jártam a minisztériumban.

— Mondd, hoztál tejet?

— Elfelejtettem, de sonkát, felvágottat, zsemlét hoztam. Ügyetlen mozdulatokkal kirakta a holmit az asztalra.

— Honnan volt pénzed?

— Kaptam a leánynevelő intézetből. — Elnevették magukat.

— Milyen jó, hogy még utógondozásban is részesítenek.

Másnap Kereki pontos volt. A főosztályvezető nem ismerte, nemrégén került oda. Fél-

órás várakozás után bejutott. Az ezredes eléje jött és barátságosan üdvözölte:

— Örülök, hogy megismertem, már sokat hallottam magáról, tudja mélységesen sajnálom, no de majd szép sorjában megbeszéljük a tennivalóinkat, hiszen ezért vagyunk itt.

Az őrnagy nézte az ezredes erősen kopaszodó fejét, arcának változó fintorait. Gondolatban már előtte járt a beszédes ezredesnek. Vajon hogyan viselkedne az én helyemben? „Itt egyelőre nem hogy okos, de még szép se maradhatok.” Az ezredesből csak úgy ömlött a szóáradat. Félóra múltán Kereki megtudta, hogy a törvénysértés súlyos dolog, de be kell látnia, amíg ő ült, addig kint sem volt könnyű az élet. Nem lehetett tudni, hogy mikor melyik éjszaka visznek el bennünket is. Kereki hallgatta a hosszúra sikerült „felmentő” beszédet. Igaz, néha rövid szünetet tartott, de nem gondolt arra, hogy Kerekinek is lenne mondanivalója.

— Apropos, ebédelt már? — tette föl a mentő kérdést.

— Még nem — válaszolt az őrnagy.

— Tudja mit, jöjjön menjünk le az étkezdébe, ebédeljen velem.

— Persze, persze — recsegett tovább —, magának még nincsen ebédjegye, Nos, ezen mindjárt segítünk. A titkárnőt megkérte, intézkedjen egy ebédjegy soronkívüli kiadására. A jegyet percekben belül a gazdasági vezető személyesen hozta.

— Látja Kereki elvtárs, milyen egyszerű az élet, mindent azonnal el lehet intézni!

Az étteremben a vezetők részére fenntartott asztalhoz ültek. Már a bejáratnál többen felismerték Kerekit. Percekben belül olyan

volt az étkezde, mint a megbolygatott méhkas. Mindenki Kereki Ferencet nézte. Többen az asztalhoz jöttek és ott gratuláltak a visszatéréséhez. Olyan is akadt, aki megjegyezte: Remélem, hozzánk jössz dolgozni.

Az ezredes kényszeredetten vette tudomásul az üdvözléseket. Ebéd után a főosztályvezető magához rendelte a szakvezetőket. Képviseletet magát a személyzeti, a pénzügyi, az anyagi és a lakásügyi osztály.

Süppedő karosszékében kényelmesen hátradőlt, cigarettára gyújtott. A szobában dermedt csend uralkodott. Nagyot szippantott cigarettájából és feltette Kerekinek az első kérdést.

— Mikor is volt a tárgyalása?

— Az elmúlt napokban.

— Még egészen friss, jegyezte meg valaki.

— És mondja őrnagy elvtárs, a rehabilitációs tárgyalásról kapott már hivatalos értesítést?

— Nem, még nem kaptam, de ez miért fontos. Tudtommal a bírósági tárgyaláson hivatalból részt vett a Belügyminisztérium képviselője.

— Azért fontos, heveskedő barátom, mert addig én nem tehetek magáért semmit.

Az őrnagyot most már elhagyta a józanabbik esze és nagyon fojtott hangon elkezdte mondani a magáét.

— Azt hiszem ezredes elvtárs, hogy félreértettük egymást. Önnek semmit sem kell tennie. A katonai bíróság az új tárgyaláson új ítéletet hozott, amely egyúttal teljes rehabilitáció is. Ez azt jelenti: újra állományba kell venni, ha töröltek, az őrnagyi rendfokozatomat vissza kell adni, az osztályvezetői kinevezésemet megújítani, ha törölték, laká-

somat vissza kell adni, a fizetésemet pedig visszamenőlegesen ki kell fizetni.

A főosztályvezető fölugrott a helyéről.

— De az úristenit magának, hát nem érti, hogy erre intézkedni kell?!

— Akkor intézkedjen — ugrott fel Kereki Ferenc is. És ha megengedi lenne néhány kérdésem. — Az őrnagy a személyzeti referenshez fordult. — Van-e valami akadálya a visszavételi parancs megjelenésének?

— Nem hiszem — válaszolta a százados.

— Van-e akadálya, hogy a régi lakásomba visszaköltözzek?

— Igen. A Tigris utcai lakásában egy minisztériumi dolgozó lakik, nem tehetjük ki.

— Akkor kérek másik, hasonló értékű lakást.

— A fizetésemet mikor vehetem fel?

A kérdésre a pénzügyi tiszt nem válaszolt.

— A parancs megjelenése után azonnal, de addig is előleg illet meg. — Kereki kimelegedett.

— A jövő héten újra megtárgyaljuk a kérdéseket — jelentette be az ezredes —, egyelőre végeztem.

Teltek-múltak a hetek. A bizottság, nem tudni miért, nem ült össze. Azonban a posta kézbesítette Kereki Ferenc régi osztályvezetői fizetését. Kezdte visszanyerni életkedvét. Kitakarított, rendet csinált. A lakás kicsi volt, de gondozott.

— Egy hónapon belül új lakást kapunk — újságolta egyik este Magdának. Asszonya némán hallgatott.

— Nem is örülsz?

— Nem erről van szó. Nézd, most már több mint egy hónapja itthon vagy — kezdte az asszony —, eddig még nem volt erőm hozzá.

Előbb kellett volna elmondanom, de nem akartalak felzaklatni.

... Tudod télen szabadultam. Beteg, erőtlenség voltam. Amikor kiengedtek, azonnal orvosi kezelésre jelentkeztem. Úgy kóvályogtam az emberek között, mint egy élőhalott. A pártból kizártak. Felkeresett egy belügyi tiszt és közölte, téged első fokán halálra ítélték. Javasolta bontassam fel a házasságomat. Zavarosnak tartottam az egészet, mert engem még 1951. december 26-án elbocsátottak. Mit akarnak tőlem — fakadtam ki. — Elvették a férjemet, állásomat, párttagságomat. A férjemről nem tudok semmit. Belekényszerítettek egy olyan munkakörbe, amit soha nem csináltam. Meddig akarnak még beleszólni az életembe? Hagyjanak békén.

Néhány hónap múlva egy ügyvédi iroda idézést küldött, hogy válasom ügyében, jelenjek meg. Az iroda vezetője érdeklődött, mikor láttalak utoljára. Akkor nem tulajdonítottam jelentőséget a dolognak, a beszélgetésről egészen megfeledkeztem. Aztán akadt egy kérőm, akit kikosaraztam.

1953 októberében ezt az ajánlott levelet kaptam. Nézd meg.

A budapesti megyei bíróság Jámbor Magda Közért ellenőr budapesti lakos felperesnek, férje Kereki Ferenc ismeretlen helyen tartózkodó (ügygondnok által képviselt) alperes ellen házasság felbontása iránt indított perében meghozta a következő ítéletet: A megyei bíróság Jámbor Magdolna felperes és Kereki Ferenc alperes házasságát felbontja. Felperest feljogosítja arra, hogy férje nevét továbbra is viselhesse.

Feri halálsápadt arccal forgatta és olvasta el újra meg újra a hihetetlennek tűnő soro-

kat. Agyában a legfantasztikusabb gondolatok sorakoztak. Nézte élete egyetlen értelmét, kedvesét, a síró, zokogó asszonyt. Ez volt hát a zavaró, a közöttük álló akadály, amiért nem tudtak újra egymásra találni. Nem merte megmondani, hogy már nem is felesége. Halálhíremet tudta, de miért, és ki terjesztette? Válast kimondani, nyilatkozatra hivatkozni, amiről Magda nem is tudott. Úgy magyarázni, mintha ő kérte volna a válasz kimondását?

A gonoszság kegyetlen játéka. Feri megborzongott. Mint mondotta, a társkeresés gondolatával is foglalkozott. És ekkor jött a börtönlevél? Amit eddig még soha nem tett meg: felült az ágyban és cigarettára gyújtott. Feri nem szólt, nem vádolt. De belülről őrlődött. Most mit tegyek? Hagyjam itt? Van-e jogom beleszólni a feleségem életébe. Szédült a sok, kusza, megválaszolatlan gondolattól.

Magda látta vergődő kedvesét. Vállát gyengéden átkarolta.

— Ne haragudj, én csak téged szeretlek. Ezt tudnod kell!

— Tudom — válaszolta a férfi, de így azért mégis egészen más...

Napokon keresztül járta a várost, nézte a Duna zavarosan kavargó, örvénylő vizét, halált rejtő mélységét. Felzaklatott állapotában azok talán eloszlatnák a további kétségeket, ha megtenné, de minden kérdést megoldana?

A napok rohantak.

Magda rendezte dolgát. Fölkereste kikoszorázott kőrőjét, tudomására hozta férje hazajövetelét és többet nem találkozott állatorvos barátjával. A vihar elcsendesült és

ügy érezték, egyikük sem volt hibás. A sors göröngyös útját járták mindketten, de most már másként lesz. Egymáshoz tartoznak, örökre.

Kereki Ferenc és Jámbor Magda néhány hónappal később megjelentek az anyakönyvi hivatal vezetője előtt és újra házasságot kötöttek. A család barátja, jó humorú, egészséges gondolkodású ember volt. Amikor az új házasságról értesült, nevetve jegyezte meg.

— Barátom, eddig óvtalak, széltől, bajtól, villámcsapástól. Hittem, hogy mindenben a segítségedre lehetek, de azóta amióta újra elvetted a saját feleségedet, már nem tudok rajtad segíteni.

Kereki Ferenc a Központi Ellenőrző Bizottság ülése után megrészegegyenlen hagyta el a Pártközpontot. Igaz, minden igaz. Itthon vagyok, újra párttag vagyok, új lakásom van, újra határőrtiszt vagyok. Forgott vele a világ. Mindenkit szeretett volna magához ölelni. Újra szabadon, emberként élhet. Ezt legelőször Magdával közli. Rohant a munkahelyére. Azt mondták, valahol kint van a területen. Az igazgató izgatottan kerestette Magdát az üzlethálózaton. Végre előkerült. Arra még álmában sem gondolt, hogy a férje az igazgatói irodában várja. Közben, amíg aszszonyát körözték, az igazgató elvileg hozzájárult Magda kilépéséhez.

— Mondd én bolondom, milyen merényletre készülsz megint? Én már nem is számítok? — Nekem nem lehet véleményem?

— Éppen a véleményedre vagyok kíváncsi. Hová óhajtasz velem utazni?

— Hogyan? Nem értek semmit. Ne mókázz már!

— Nem drágám, komolyan kérdezem.

A világ végére is elmennék veled, tudod jól és összeölelkeztek, de most már az utca legforgalmasabb pontján. Mit törődtek most mással, csak az érdekelte őket, hogy vannak, léteznek, élnek és a régi lesz minden.

Későn kerültek az ágyba. A Szigeten pezsgőt ittak. Bódultan megrészegülten keresték egymást. Magda márványfehér bőre izzott. Testük feltüzesedett. A megőrülésig szerették egymást!

— Egy kívánságom van csak — suttogta Feri — teljesíted?

— Igen, ha közben nem fojtasz meg — felelte Magda rekedten.

— Szüljél egy aranyszőke kislányt.

1956. október 23-án, mint a korábbi napokon is, a rövid hírek után a meteorológia intézet előrejelzését közvetítette a rádió, amely szerint enyhe időre, itt-ott még napsütésre is lehetett számítani. A pártiskolán, amelynek ezekben a hetekben Kereki Ferenc is hallgatója volt, mindenki a délutáni labdarúgómérkőzés esélyeivel foglalkozott. Sok jónevű labdarúgó akadt a marxizmust tanuló fiatalok között. A hallgatók ismerték Kereki labdarúgó pályafutását, ezért a csapatkapitányi címet egyhangú szavazással neki ítélték. Az újdonsült kapitány reggel jókedvűen beszélgetett erről feleségével.

— Képzeld, tehetségkutató mérkőzésünk lesz ma a margitszigeti úttörő stadionban, csupa hírességek játszanak a csapatban: Kereki II., Mester, Fűzi Gabi...

— Értem — nézett rá Magda. Majd kisvártatva egyik szemét félig behunyva megkérdezte:

— És... a csapatkapitány ki lesz?

— Természetesen az is Kereki II. — mondta Feri büszkén.

— Sebaj, nevetett Magda, ha nem megy Kereki II.-nek a játék lecseréled a csapatkapitánnyal.

Nevettek mindketten. Az őrnagy játszott asszonyával: karjaiba kapta, megforgatta, ölelte és csókolta.

— De kapitány elvtárs — igazgatta szőke haját, én vagyok a felelős Kereki II. kondíciójáért. Csak semmi izgalom. Ha túl le-

szünk a rangadón, jöhet a dolog, de most első a sportszerű életmód. Feri gondosan készülődött a délutáni mérkőzésre. Előkereste az aktív sportolása idején használt bokagumikat, fölpróbálta egyik régen viselt sportnadrágját. A „strumája” kissé lehúzódtott a hasáig. Ha nem tud futni, majd gurul. Szórakozottan vette észre, hogy egyenruhája nincs a szekrénybe. Mint kiderült, Magda elvitte a tisztítóba. Sebjaj, gondolta, ezúttal civilben megy a meccsre.

A mérkőzés után a két csapat tagjai vidám élcelődéssel ugratták a kapitányt, hogy a csapata legteljesebb megelégedésére szünetben lecserélte az őszülő halantékú középcsatárt.

Gyalog jöttek ki a Margitszigetről. Nem kis érdeklődéssel figyelték az előttük elvonuló emberáradatot. A Margit-híd teljes útszélességében vonultak Buda felé. Jelszavakat kiabáltak.

— Gyerekek, milyen nap van? Mi ez a fölvonulás? — kérdezgették egymást a pártiskolai hallgatói. Újabb jelszavak hangzottak. — Közös lengyel—magyar határt! Piros László mondjon le!

A fiúk nyugtalanul figyelték a zajos felvonulókat. A tömeg mellett több dirigens szenvedélyesen bízta a kiáltozókat.

Magdával futólépésben szaladtak a Margit-híd budai hídfőjénél levő trafikba. Feri hívta a Belügyminisztérium ügyeletét.

— Több ezer fős tömeg felvonul, ellenséges jelszavakat kiabál.

— Tudunk róla — mondta az ügyeletes —, ha szükséges, be fogunk avatkozni.

— Jó, csak nehogy késő legyen — mondta az őrnagy. A vonal másik végén kattant a ké-

szülék. A trafikból kilépő házaspár látta, hogy a tömegből kivált egy sportos külsejű, harminc év körüli férfi és felrohant az egyik házba, az erkélyen levő zászlóból kivágta a címet és a megcsönkített lobogót az úttestre dobta. A produkcióra a tömeg őrzöngeni kezdett.

— Gyerünk a Bem térre, a mi katonáinkhoz!

Kereki őrnagy és felesége csak nézte az elszabadult vad indulatokat. Lassan megindultak fel a Margit utcán a közeli lakásukba. A telefon működött, de a belügyi központ állandóan foglaltat jelzett. Kereki nem tudott megnyugodni, felhívta a lakásán főnökét.

— Ferikém ne aggódj — mondta a főnöke —, ezek most kiörjöngik magukat, berekednek és szépen hazamennek.

— És ha nem?

— Akkor tovább kiabálnak. Nem tudom, miért vagy ezért kétségbeesve?

— Mert ami az utcán folyik, az már ellenforradalom!

Ez túlzás! De ha mégis igazad lenne, készenlétben állnak a megfelelő fegyveres karhatalmi erők.

Szorongások közepette telt el a nap. Este Jámbor Etel telefonált.

— Most jött haza a szomszédasszony, és azt mondta, nagy lövöldözés van a Rádiónál. Az ávósok lövik a gyerekeket és az anyákat. Azért ezt mégsem volna szabad megengedni!

— Nem hiszem, hogy így lenne — válaszolt Feri nyugodtan. — Tudom, hogy mindeütt a világon fegyveres őrség védi, vigyázza a legfontosabb objektumokat. A Rádió védelme egyben a munkáshatalom védelmét is

jelenti. Még sokáig vitatkoztak. Etel megállapította, hogy Ferinek még a telefonon keresztül is érezni a romlott broszúra szagát.

Bosszúsan tette le a kagylót. Ha a saját híveink is ekkorát tévednek, akkor itt már valamit nagyon elrontottunk!

Reggel csengetés verte föl őket. Tolós Imre karhatalmi százados, Feri régi barátja állt csapzottan az ajtó előtt. Ruhája szakadozott, homlokáról folyt a veríték.

— Kerülj beljebb — szólt barátjára az őrnagy —, mi történt, mitől vagy ilyen tépett.

A százados nehezen tudta magát összeszedni. Az őrnagy eléje tett egy pohárka konyakot. A százados remegő kézzel egy hajtásra kiitta.

— Tudod, én pénzügyi ember vagyok, közbiztonsággal és a biztonságsszervezéssel nem foglalkozom. Ez soha nem is volt a feladatom.

Feri türelmetlenül közbevágott.

— A lényegre öregem.

— Hiszen éppen ez az — folytatta a testes, izzadó karhatalmista.

— A szokásos pénzügyi és egyéb kérdéseket referáltam tegnap Orbán ezredes elvtársnál, amikor megszólalt a telefonja. Nem tudom kivel beszélgetett, de olyasféle választ adott, hogy minden biztonsági intézkedést megtettek. A felvonulást végig ellenőrzik. Letette a kagylót és rám nézett, majd mint akinek isteni szikra pattant ki az agyából, megszólalt.

— Tegye félre a papírjait és menjen ki a Rádióhoz. Ellenőrizze, minden rendben van-e? Maradjon a helyszínen és folyamatosan tájékoztasson a történetekről.

Néhány dolgot elintéztem az irodámban és

úgy négy óra körül már a Rádiónál voltam. Az utca képe eltért a szokásostól. Úgy tűnt, hogy a Rádió látogatottsága túlsúfolt. Fiatalkok, delegációk, különböző küldöttségek jöttek, tárgyaltak.

Óránként jelentettem az ezredes elvtársnak. Arra a kérdésemre, hogy maradjak-e, azt válaszolta, hogy természetesen.

— És mi ebben a különös?

— Talán, hogy az ezredes előre érezte, valami történni fog. Jól sejtette. A késő esti órákban a karhatalmi őrség szobájának ablakán beszállt egy féltégla. Az utcáról behalatszott a kiabálás, szitkozódás, később a lövések hangja. Azonnal jelentettem, hogy a csőcselék megtámadta az épületet. A telefon másik végén Orbán elvtárs azt mondta, hogy löni nem szabad. Próbáljuk meg a tömeget könnyfakasztó gázzal, vagy vízfecskendővel szétszlatni. Az őrszolgálatra odavezényelt karhatalmisták nem voltak annyi lőszerezellellátva, hogy egy ilyen támadást leküzdhettek volna. Órákig folyt az egyenlőtlen küzdelem. A tömeget nem tudták tovább tartóztatni. A nyomás fokozódott, a beígért külső segítség nem érkezett meg. A támadók betörték a kaput, az őrség tűzharcot vívott, de a támadók többen voltak. Benyomultak az épületbe. Én teljesen elvesztettem a fejemet. Lerohantam a pincébe, levetettem a zubbonyomat, kitörtem egy utcára néző ablakot és kimenekültem az épületből.

Feri nézte összetört barátját. Kedve lett volna megszídni gyávaságáért, de hirtelen eszébe jutott, lehet-e erkölcsi alapja a felelősségrevonásra, hiszen amíg ez az ember ott volt a golyózáporban, ő kényelmesen aludt otthon.

— Bemegyek a munkahelyemre — határozta el Feri. Te pedig a kislányt vidd ki még ma Pomázra, a mamáékhoz. Nem tudhatjuk, hogyan alakulnak a dolgok. Szeretném, ha együtt maradhatnánk a bajban — fordult Magdához.

— Vigyázz magadra és főleg ne hősködj fölöslegesen — intette felesége.

Megölelték egymást. Kereki a kabátja zsebébe becsúsztotta pisztolyát és gondterhelten legyalogolt az Apostol utcán. A Margit-hídnál szovjet katonák őrködtek. A híd pesti oldalán nagyobb tömeg gyűlt össze. Kereki Ferenc nem törődött a tömeggel, hanem útját egyenesen a minisztérium irányába vette.

— Arra ne menjen, ott orosz katonák vannak — figyelmeztette egy férfi.

A Belügyminisztérium Roosevel téri épülete elé ért. A kapu zárva. Külső őr nincs. Vajon mi lehet az oka? Csengetés után mégis kinyílt a kapu. A külső őrt be kellett hozni, mert megsebesítették — mondta az ügyeletes tiszt.

Az épületben zűrzavar, szaladgálás. Ideges, rémült arcú emberek. Hová lett a magabiztosság? Mindenütt csomagolás, készülődés. Néhány órával korábban ellenforradalmi csoport szeretett volna a Lánchíd felőli oldalon az épületbe jutni. A behatolást meg hiúsították.

Az őrnagy első emeleti szobájába sietett. Főnöke kitörő örömmel fogadta.

— Jó, hogy jössz, most nagyon kellenek a katonák.

Rábízta a minisztérium keleti szárnyának védelmét. Kereki utasítására kinyitották az ablakokat és a résekbe géppuskákat helyez-

tek el. Az ellenforradalmárok szórványosan és csak orvlövészekkel próbálkoztak. A védők cselhez folyamodtak. Hogy az orvlövész helyét felderítsék, hamis célt állítottak a kapu elé. Közben megfigyelték a kilövés irányát. A következő pillanatban már ők tüzeltek és az orvlövész kizuhant rejtekhelyéről. A keleti szárnyon egy ideig csend lett.

A belügyminisztérium vezetői arról értesültek, hogy az ellenforradalmárok befészkeltek magukat a várba és olyan nehézfegyverekhez jutottak, amelyekkel szemben az objektum védhetetlen.

Egy lélegzetvételnyi szünetben felhívta Magdát. Az asszony elmondta, hogy fegyveresek fészkeltek be magukat az Apostol utca egyik házába, ávósok után kutatnak. Azt is újságolta, hogy lent járt Radáék Török utcai lakásán. Éppen fegyveresek csöngettek. Rada Alajos nyitott ajtót. A borgőzös, alvilági alakok ugyancsak ávósokat kerestek és a lakásban tartózkodókat sorban igazoltatták. Rada Alajos kútfúrómester, Rada Alajosné kutatóintézeti dolgozó, Kereki Ferencné a tubusművek dolgozója, Gál Lajos esztergályos és Petróczi Ferencné illatszergyári dolgozó nem felelt meg az elképzeléseiknek, ezért továbbálltak.

A minisztérium épületében éjszakánként csend volt. Az őrnagy rendszerint főnöke párnázott ajtaján pihent pár órát és köpenyével takarózott. Az események közben tovább bonyolódtak. Nagy Imre és kormánya egyezkedett az ellenforradalmárokkal. Rebesgették, hogy az államvédelmi hatóságot hamarosan feloszlatják. Megszüntetik a karhatalmat.

A hír igaznak bizonyult. A minisztérium

egyik vezetője az aulában jelentette be, hogy Magyarországon ellenforradalom van és ezek után mindenki oda megy, ahová akar. A bejelentést a jelenlevő állomány óriási felháborodással fogadta. Bábeli hangzavar keletkezett. A tisztek egymás szavába vágva kiabáltak.

— Ha ellenforradalom van, miért kell a fegyveres szerveket föloszlatni? Kinek jó ez? Ki védi meg ezután az országot?

— Hová menjen a munkás, vagy paraszt származású katona, karhatalmista, vagy bármelyik fegyveres testület dolgozója, aki eddig a munkáshatalmat védte?

A minisztériumi aulában Takács Imre alvezredes a föloszlatási hír mellett még egy külön lehetőséget is megemlített: aki akar, fegyvert foghat és a szovjet alakulatokhoz csatlakozhat...

Kereki Ferenc törvényen kívüli őrnagy többedmagával ezt a megoldást választotta. Gyorsan értesítette Magdát, aki a telefonhívás után azonnal indult. Fájó szívvel, könnyeit törölgetve még egyszer körülnézett szobájukban, tekintetével végigpásztázta a megszokott bútordarabokat, megkereste saját fényképét, ami korábban Ferinél volt a börtönben, majd lezárta a lakást és sietve elhagyta a házat.

Az utolsó percekben ért a Roosevelttérre, ahol a felsorakoztatott szovjet páncélos alakulat egységei álltak fegyelmezetten. A motorok indulásra készen. A teknőcökön helyezkedett el az önkéntes magyar század. Magda az egyik teknőcben megtalálta férjét. Nem törődve semmivel, odafurakodott és félig-meddig a férje ölében, de jutott számára is hely. Itt szorongtak Rajnai Sándor, Koppány

József és felesége, Dohány József, Wollner József, Fenyvesi Sándor, Hárs József, a Jambrik-testvérek, a Virág-testvérek, Mak-kai Károly és még sokan mások.

A hosszú, gépkocsikból, páncélosokból álló oszlop lassan elindult. A szovjet és magyar katonai vezetők megállapodtak, ha lehet, kerülik a fegyveres összetűzéseket. A szovjet egység megérkezett a Latorca utcai sporttelepre. Miért éppen ide? Azt gondolták, hogy itt még elemzik, értékelik az eseményeket, és várni kell.

A pálya gondnoka az egységek megjelenése láttán, örömeiben összezsugorította a kezét és hadarva elmondotta, hogy egy órával ezelőtt a városból figyelmeztették, hogy orosz csapatok jönnek, akik a pályát elfoglalják majd, de ne engedje be őket addig, amíg meg nem érkeznek a szabadságharcosok. Örül, hogy ilyen hamar ideértek.

A fiúk megnyugtatták a gondnokot, hogy nyugodtan feküdjön le, ők elboldogulnak egyedül is, ha megjönnének az orosz csapatok. A híradók a telefonösszeköttetést azonnal átkötötték, az őrséget megszervezték, vacsorát adtak az eltikkadt legénységnek. A „vezérkar” megszervezte a századokat és a hozzájuk tartozó szakaszokat. Kereki Ferencet a 4. század 3. szakaszának parancsnoki teendőivel bízták meg. Így a katonai alakzatot felvett egység szükség esetén, szervesen kapcsolódhat a szovjet alakulat egységeihez. A szovjet katonák az egész tábor nyugalmaát őrizték, a magyar őrségek pedig a saját körletük biztonságaért, rendjéért feleltek. Az első magyar őrpáros a Kereki házaspár együtt vigyázta a tábor nyugalmaát. Nem beszéltek egymással, de mégis mindent

értettek: tudták, hogy mindketten mire gondolnak... A hosszú szenvedés után, ha rövid időre is, de egyenesbe jutottak, aztán most megint, mintha valami újra elromlott volna. Az ellenforradalom szétfoszlott minden álmot, örömet, boldogságot, reményt. Az emberek hite megrendült.

Hajnali három órakor váltották le őket. Mindketten fáradtan, szótlanul nézegették egymást. A férfi leolvasta felesége arcáról, hogy most szüleik, kislányuk sorsa aggasztja. Csak legyen erejük nekik is, és nekünk is az előttünk álló, ismeretlen megpróbáltatásokhoz. Most a legfontosabb, fegyverrel védeni a munkáshatalmat. Ha most otthon ülénk, kezeinket tördelnénk és sápítoznánk, azzal csak az ellenforradalom szélesedését, további terrorját taplálnánk. Az ölbetett kezek helyett most olyan emberekre van szükség, akik tudják, hogy mit tesznek, hova tartoznak. Most már bízni kell egymásban, a munkásság nemzetközi szolidaritásában és a szovjet hadvezetésben.

Október 31-ről november 1-re virradó éjszakán „kiszökött” az egység a Latorca utcai futballpálya területéről. A leponyvázott szállítókokcsikban a számkivetettek. Mögöttük a saját és Horthy börtönében, a német koncentrációs táborokban eltöltött szörnyűségek emlékei. Legtöbbjük végigcsinálta az illegálitást. Most megint törvényen kívüliek? Nincs más választás, újra fegyvert fognak, és ha kell életük árán is védelmezni fogják a munkáshatalmat.

Az egység megérkezett Alag határába. Egy erdő szélén álltak meg. Az első parancs: mindenki ássa be magát! A szokatlan vezényszó kissé felrázta az elfásult elméket. Néhány

óra múltán elkészítették az alkalmi menedékhelyeket. Az árkok tetejére ponyvát feszítettek. Várták az újabb parancsot...

Közben a táborban dolgoztak a híradóberendezések. Gyűjtötték az itthoni és a kapitalista országokból származó információkat. A harcosok tábortüzeket raktak, melegedtek. A magyar és szovjet katonák beszélgettek, ismerkedtek.

Kereki Feriék mellett egy szovjet katona és a magyar szakasz tolmácsa helyezkedett el. Együtt élesztgették a tüzet, melengették elgémberedett tagjaikat. Beszélgetés közben kiabálásra figyeltek fel.

— Kereki őrnagy elvtárs!

A hang irányából egy esőköpenyes szovjet katona jött.

— Feri, téged keresnek — tolmácsolt Kiss Laci.

— Vajon kicsoda?

— Nem tudom, de a szovjet parancsnok hivat. Veled akar beszélni.

Kereki és Kiss a vasúti kocsiból átalakított parancsnoki irodához mentek.

— Az őrség elfogott egy férfit, aki azt állítja, hogy Önnel dolgozott. — mondta a parancsnok. — Nézze meg, ismeri-e?

A vasúti kocsi mellett álldogált a sovány, alacsony férfi. Eléggé szokatlan módon babakocsit tolt idáig. Elmentek mellette, de Kereki eddig a sötétben nem láthatta rendesen az arcát. Most a világosnál összetalálkozott a tekintetük. Felismerték egymást. Nyárai Emil volt.

— Október 30-án — számolt be Nyárai később, forró tea mellett — felderítésre mentem. Céлом az volt, megtudjam, a belső reakció ügynökei, megbízottai mit tesznek a szov-

jet csapatok visszavonása után. Irataim rendben voltak. A Killián-laktanyába könnyen bejutottam. A nyugati hatalmak követségeinek megbízottjai is gyakran felkeresték a Maléter parancsnokságot. Sebes Béla újságíró kollégámmal megosztottunk a híreken. Gyakoriak voltak a sajtótájékoztatók. Itt elhangzottak olyan vélemények is, hogy az amerikai kormány jó alkalomnak tartja az ellenforradalom kitörését és hajlandó lesz segítséget nyújtani a harcok kiszélesítésében, egészen a végső győzelemig. Maléter irodája a második emeleten volt. Fegyveresekből álló koszorú védte. A sajtótájékoztatón felvetődő kérdésekre Maléter válaszolt. Mint mondotta, a Szovjetunió részéről hiba volt bevetni a páncélosokat a harcokba gyalogság nélkül.

Egy amerikai újságíró kérdésére megjegyezte, hogy sajnós a szabadságharcosoknak gyenge a felszerelésük, mellyel a Killián laktanyát védik. De gyorsan hozzátette. Még jó, hogy a leleményesség sokszor kisegíti őket. Maléter még elmondotta, hogy a katonai helyzet bizalomkeltő. A szovjet hadsereg mozdulatairól pontos értesüléseik vannak. A cél: minél előbb kivonuljanak az országból, mert ha nem, úgy a szabadságharcosok az összetűzésekre is el vannak szánva.

Nyárai hozott egy október 30-án megjelent Népszavát is, amely hozsannázott az ellenforradalom mellett.

— De hogyan találtál végül is reánk? — kérdezte Fenyvesi Sándor Nyáraitól.

— A munkám végeztével visszamentem a Roosevelttérre. Lalik őrnagy engedett be a minisztériumba. Mindenütt rendetlenség, felfordulás. A bejárat előtt nagy halomba dobált fegyverek. Nem értettem, kik dobálták

el a fegyvereket? Kérdésemre Lalik a vállát vonogatta. Elmondta azt is, hogy egy csoport a szovjetekkel a Latorca utcai sporttelepre indult. Eljöttem utánatok. Közben rámesteledett és a honvédelmi minisztérium folyosóján éjszakáztam félig ülve, félig állva, bóbiskolva. Reggel azután kis kerülővel, de eljutottam a lakásomra. Családom sehol, egy cédulát találtam az asztalomon. Elmentünk anyádhoz, vigyázz magadra! Ekkor jutott eszembe a régi Fernandel-film ötlete. Valaki vödörrel végigjárta a frontot, senki nem kérdezte tőle, hogy hová megy. Ha megszólították, azt válaszolta: vízért. Miért is ne találhatnék ki valami hasonlót?

A padlásról lehoztam a gyerekkocsit. Bele néhány konzervet, kenyeret, tejesüveget, az egészet egy meleg, vastag pokróccal letakartam. Így jutottam el, igazoltatás nélkül, a Latorca utcába. Itt a gondnok felvilágosított, hogy szerencsém van, mert már elmentek az oroszok és a velük levő civilek is. Utánuk már itt jártak a szabadságharcos fegyveresek, azok mondták, hogy a civilek biztosan ávósok voltak.

— Magát nem bántották?

— Engem, miért bántottak volna? Én becsületes magyar ember vagyok!

— Értem, gondnok úr... — szóltam elgondolkodva. Megengedi, hogy telefonáljak? — kérdeztem.

— Sajnos nem jó, nem ad vonalat. Már én is próbálkoztam vele.

— A fegyvereseket hívta?

— Én... ugyan... — majd hirtelen másra terelve a szót, a kocsira nézett és megkérdezte.

— Csak nem beteg a kicsi?

— A kicsi, sajnos nagyon beteg és én tulajdonképpen azért jöttem, hogy innen telefonáljak az orvosnak. — Mint öreg szakmabeli, azonnal láttam, hogy a drót „ki van iktatva”, ebből sejtettem, hogy ez mentette meg a fiúkat az összezsapástól. — Na minden jót apóka! — Tovább indultam ki a városból, Alag irányába. Igazoltatások mindenfelé, a babakocsi trükk ragyogóan bevált.

Másnap a szovjet parancsnok rövid tájékoztatót tartott.

— Értesülésünk szerint megalakult a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány — mondotta —, Kádár János, Dr. Münnich Ferenc, Marosán György, Apró Antal a mi elvtársainkkal tárgyaltak és cselekvésre határozták el magukat. Az országot fenyegető veszély elhárítása érdekében a Varsói Szerződés alapján kérték a szocialista országok, elsősorban a szovjet kormány katonai segítségét. A szovjet kormány mélységesen sajnálja a Magyarországon bekövetkezett eseményeket, de látható, az ellenforradalmi célok most már világosak. Ezt nem engedhetjük tovább. Úgy határoztunk, hogy minden tőlünk telhetőt megadunk az ellenforradalmi gócok felszámolásához. Ehhez azonban a helyi viszonyokat jól ismerő elvtársak segítségét kérjük. Akinek a felszerelése nem harcszerű, annak adni fogunk. Persze azt is meg kell mondani, hogy aki nem akar az esetleges harcokban részt venni, az lépjen ki. Hazamehet a családjához.

A sorokban álló belügyi tisztek, karhatalmisták, pártfunkcionáriusok, rendőrök, határőrök, polgári védelmisek, kormányőrök, volt partizánok, régi párttagok, tizenkilences veteránok, volt spanyolosok, egykori cseh-

szlovák, jugoszláv, szovjet partizánok egymást figyelték... Hatan léptek ki... Ők egy órán belül elhagyták a tábort. Hazamentek? De vajon hová? Ki tudhatta, mi lesz a sorsuk.

Megjött az újabb indulási parancs. Csendben, leponyvázott gépkocsikban gördültek ki a századok és óvatosan megkérülték a fővárost. Új állomáshelyük Tököl lett. A rádiókon aggódva hallgatták a Szabad Európa által szétkürtölt híreket. A budapesti „szabadságharcosok” gyors sikereiről beszélve, diadalittasan harsogta, hogy Magyarországon már csak rossz emlékek maradtak a kommunisták rendszeréről.

‘Mennyi munka, energia, fáradság, mennyi elveszett élet! Valóban ennyire rossz volt minden? — kérdezgették egymást. — Ez nem lehet igaz. Ezt csak azok mondják, akiknek útjukban áll a munkáshatalom. És ezek még sokan vannak. A külső és belső reakció most egy követ fúj. Fenemód pontosan időzített, egységes nézet. Azért az eszeveszett támadás, mert szeretnék visszaszerezni az elvesztett gazdasági, politikai hatalmukat. Humanitásról beszélnek és közben gyilkolnak. Talán nem ártana nekünk sem, ha megtanulnánk egy-két fogásukat és velük szemben alkalmaznánk. Vajon ahhoz mit szólnának? Nem, nem, bennünket éppen az különböztet meg tőlük, hogy mi nem vagyunk terroristák, mint ők!

Egy elhagyott honvédségi laktanya lett a szállásunk. A déli szárnyban kaptak elhelyezést. A parancsnokság arról is gondoskodott, hogy a nőknek külön szobájuk legyen. Rendezkedtek, takarítottak. Otthonossá alakították a rideg szobákat. A hangulat ettől függetlenül siralmas volt. Ebben közrejátszott az elhanyagolt laktanya is. Az egyéni holmik elhelyezése nem okozott gondot, mert jóformán senkinek sem volt semmije. A takatanyai hadtápostól — szerencsére ő ittmaradt — ágyneműt vételeztek és meleg ruhadarabokat. Arról is gondoskodtak, hogy mindenütt befűtsenek.

Megalakították az ideiglenes kommunista pártszervezetet. Egri Gyula lett a titkár. Kereki őrnagyot pártcsoporthoz bizalminak választották.

Az egyik helyiségben az asszonyok lisztet, zsírt, olajat, krumplit, fűszereket találtak. A női találékonyság gyors csodát művelt: már készült is a kellemes, családi hangulatot árasztó vacsora. Kerítették teát, cukrot és hamarosan az asztalon párolgott az első magyar gyártnmányú szerény vacsora. A pillanatnyi örömhöz, a megelégedettséghez, úgy látszott, ilyen kevés is elég.

Vacsora közben újabb parancs érkezett. Akinek pisztolya van, azonnal vigye a kijelölt tárolóhelyre.

Mit jelentsen ez? — kérdezték többen is. — Lefegyvereznek bennünket? Ez lehetetlen! Nem bíznak bennünk?

A vita azután gyorsan elült. Nem arról volt szó, hogy a szovjet katonák nem bíznak bennük, hanem egyszerűen nem akarták, hogy a fegyveres harcokban részt vegyenek megfelelő hackiképzés nélkül.

A vezetés, mint később kiderült, nem tétlenkedett. Tervet készítettek az elkövetkezendő feladatokra. Ebben szerepelt egyebek mellett a belügyminisztérium visszafoglalása a vezető ellenforradalmárok letartóztatása. Így már más! Az életkedv, ha bátortalanul is, de visszatért a védők ereibe!

A hír hallatára Benácsi László, az örök mókamester, behabozott arcával, borotva pamacsal a kezében vidáman hadonászott. Magyarázta, hogy az elegancia, a jó megjelenés, a cselvetés titka, amely még a halált is zavarba hozza.

Az asszonyok az operatív tervet nem ismerték. Az akcióra csak önként jelentkezők vállalkozhattak. Ezek között volt Kereki Ferenc is. Géppisztolyt és pisztolyt kapott. A nők számára a beszállásolás hosszabb időre szólt. De azért, hogy mégis legyen velük egy férfi, a vezetőség a veterén Tóth Miklós maradása mellett döntött. Az öreg nem vette a szívére a fontos megbízatást, derűs humorral kijelentette: Aki be akar menni az asszonyokhoz, csak testemen keresztül teheti.

Hajnalban riadóztatták az egységet. A magyar önkéntes századok valahol a menetoszlop közepén helyezkedtek el 25—25 fős csoportokban, szállítógépkocsikon. Az indulást azonban hátráltatta valami. A szovjet parancsnokhoz jött tárgyalni egy több tagú magyar katonai delegáció. Vezetőjük Maléter Pál vezérőrnagy, honvédelmi miniszter. Kísérői az ellenforradalom új funkcionári-

usaiból kerültek ki. A tárgyalás menetéről csak annyi szivárgott ki, hogy Maléter Pál az „erő” helyzetéből kívánt a szovjet hadsereg parancsnokával tárgyalni.

Elhangzott a vezényszó. Fölpörögtek a motorok. Levegőt reszkettető zajjal csikordultak meg a tankok. A felsorakozott menet elején szovjet tank, utána páncélozott csapatszállítók sora, nyitott tetővel, de valamennyi belsőjében egy-egy Gorjunov géppuska. Utánuk sorakoztak fel a könnyű szállítójárművek. A menet közepén, az egyik nyitott páncélos csapatszállítóban foglalt helyet az elenforradalom honvédelmi minisztere, Maléter Pál, aki feledékenysége miatt került szorult helyzetbe. Ugyanis „elfelejtette”, hogy időközben megalakult a forradalmi munkás-paraszt kormány, amely elfogató parancsot adott ki minden vezető ellenforradalmár ellen. Maléter Pál a teknőc közepén ült, mellette jobbról is, balról is egy-egy szovjet katona, szemben vele egy szovjet őrnagy. A nehézfegyverek a menetet előlről és hátulról vigyázták.

Az eső barátságtalanul csapkodott, a szél egyre jobban fölerősödött, hasogatta a nyitott tetejű szállítókokcsikban helyet foglaló védők csontjait.

A magyar önkénteseket szállító gépkocsikban kétoldalt és középen padsorok. Hátul ugyancsak padokat helyeztek el. A körben ülő alakoknak a fél felsőtestük látszott ki a gépkocsik oldalán. Elöl a vezetőfülke fölött Szepesi Imre nyugodtan figyelte a terepet. Csőre töltött géppisztolyát úgy tartotta, hogy adott esetben használni is tudja. Mellette figyelt Makkai Károly, aki sűrű sötét szemöldökű, mosolygós képével néha hátrakacsintott. A koci elején állt a két Jamrich

testvér is, akik csak a bátorságban voltak ikrek, a valóságban nem. A plató közepén ültek Bartos és Fekete miniszterhelyettesek és mások. A gépkocsi baloldalán helyezkedtek el a Virág-testvérek, Fenyvesi Sándor, Hári József, Koppány József és Benácsik László. A jobboldalon ült Márton Árpád, Kereki Ferenc, mögöttük egy fiatal operatív munkás, két hellyel arrébb egy sápadt arcú, fekete harmincas férfi, nyakában meleg sál, fején bundasapka. Egykedvűen bámulta a gépkocsi mellett elmaradó tájat és szórakozottan babrálta géppisztolyát. A gondterhelt fiatal férfin Kereki volt vizsgálótisztjét ismerte fel. A sors úgy intézte, hogy újra találkozzanak. Igaz, más körülmények között. A kimerült férfi most eléggé bizonytalan volt. És nagyon csalódott. Tekintetük összetalálkozott. Kereki Ferenc ránézett, majd csendesén megjegyezte. — Most már remélem tudod, hogy ki az ellenséged, és azt is, hol találsz?

A vizsgálótiszt nem válaszolt.

Az oszlop első tankjában foglalt helyet Szikora százados, magyar tolmács, akiről úgy tűnt, nem rendelkezett nagy helyismerettel.

A csepeli temető mellett húztak el a kocsik. A sírkövek között ideges, fegyveres alakok mozogtak. Szemmel láthatóan lesték a mellettük fegyelmezetten elvonuló oszlopot. Nem volt kedvükre, hogy a tankokkal, páncélos járművekkel megtűzdelt egységgel harcba bocsátkozzanak. Mégis, amikor a menet túlhaladt a temetőn, sorozatlövés hallatszott. Senkit sem ért találat. Az oszlop parancsnoka szigorúan megtiltotta a tűz viszonzását. Egy útkereszteződésnél Budapestre balra, Soroksár felé pedig jobbra kellett fordulni. Nem tudni miért, Soroksár község irá-

nyába vették az útjukat. Az egység húsz kilométeres sebességgel közeledett a Juta-domb felé. A domb télen a gyermekek kedvenc szórakozóhelye. A domb teteje messziről feketéllett. Apró, mozgó alakok változtatták helyüket rajta. Később kiderült, az előző napon az erzsébeti lakosokat az ellenforradalmárok „riasztották”, menjenek a Juta-dombra, ahol burgonyát osztanak majd. A mit sem sejtő tömeg látta az itt fölállított ágyúkat, de arra nem gondoltak, hogy jelenlétükkel segítik a gyilkosságokat. A Juta-dombi tüzerűteg az elől haladó tankot elengedte, de később az útelágazásnál újra fogadták, abban a reményben, hogy a tank addigra már egyedül lesz.

A gépkocsik száz méterre lehettek az ágyúktól, amelyek egyszerre szólaltak meg. A menet közepén haladó magyar önkéntes század egyik kocsiját telibe találták. A kocsi megállt. Kiabálás, hangzavar, vezényszavak, jajgatás! Tovább, tovább! Az ágyúk arattak. Telitalálatot kapott egy ZIM-személygépkocsi, és a Maléter Pált szállító páncélos teknőc is. A honvédelmi miniszternek semmi baja sem történt. A sors kegyes játéka lett volna, ha sajátjaitól esik el. De nem ez történt. A mellette ülő egyik szovjet katona azonnal meghalt. A Maléterrel szemben ülő szovjet őrnagy súlyos haslövést kapott.

Kereki Feriék gépkocsija az előttük megsérült kocsi miatt megtorpant. Talán ez lett a szerencsájük, mert a következő pillanatban az ágyúk újra okádni kezdték a tüzet. Az őrnagy farkasszemet nézett az ágyúkkal. Egyszerre lőttek. Közvetlen irányzással száz méterről! Még látta a füstfelhőt, a felcsapódó szilánkokat, amelyek fákat csavartak ki, vil-

lanyvezetékeket szaggattak le. A megtorpant gépkocsit baloldaltól érte a rövidre sikerült ágyútűz. Ezért érték csak szilánkok a gépkocsiban ülőket. A vezetőfülke fölötti nyílás teaszűrőhöz vált hasonlón. Csodálatos módon a gépkocsivezetőnek és a mellette helyet foglaló Siklósi Ferenc főorvosnak nem történt baja.

Azonban a gépkocsi elején állók közül Szepesi Imre szótlánul rogyott össze. A mellette álló magas, világosszürke szövetkabátot viselő férfi nyugtalanul nézett. Az ő feje is merő vér. Az ülők közül többen felugrottak segíteni. A szürke kabátos fiatalember — önmagát nem láthatta — azon kesergett, hogy felöltőjét nemrég tisztította és ezek a hülye állatok erre sincsenek tekintettel.

Kerekiék gépkocsija csak egy pillanatra torpant meg. A szakaszparancsnok elordította magát: nem megállni! Bal oldali sor, a kezelőkre, tűz! A határozott géppisztolytűz meglepetésként érthette a tüzéreket, mert a lövegek nem szólaltak meg újra.

A menet tovább haladhatott. A helyszínen hagyták a halottakat és a kilőtt gépkocsikat.

De még nem volt vége! A gépkocsik most lassabban, óvatosabban haladtak előre. Az út jobboldalán leselkedő újabb fegyveresek várták őket. A tankokra nem tüzeltek, hanem fedezékbe húzódtak. Az őrnagy és a vizsgálótiszt tekintete újra összevillant. Sápadtan, összeszorított fogakkal tovább sorozták az ellenforradalmárok rejtekhelyeit. Kereki visszaemlékezett a kihallgatások idején mondott szavaira: „... Nézze százados úr, én azt hiszem, maga velem kapcsolatban alaposan eltájolta magát. Nem tudom ki, de

hogy félrevezették, az biztos, Ki fogok szabadulni, de maga egész életében szégyelni fogja magát azért, amit velem tesz.”

— Milyen hülye vagyok — mondta magában. — A börtönben megfogadtam, ha kiszabadulok, az első utam a vizsgálómhoz vezet és alaposan helybenhagyom. Most pedig itt van és már nem haragszom. Sőt...

A kocsik fehér házak mellett húztak el. A settenkedő alakokat már messziről jól látták. Egy nyitott ablakból puskacső kandikált ki, az utcasarkon tüzelésre kész fegyveres csoport!

Először gondolt arra, hogy ő is meghalhat.

Egy hangot hallott a háta mögött. Vigyázatok, fegyveresek vannak a házban. Tűz! A géppisztolyok felropogtak. Ők egy gondlattal voltak gyorsabbak. Az ablakból kikandikáló fejek hátrahanyatlottak, vagy talán a padlóra zuhantak. A védők az ablakok keretét is forgácsá lőtték. A Kereki Ferenc mögött ülő fiúk halk nyögéssel ájultan az örnagyra esett. Az ellenforradalmárok hátba lőtték.

A menetoszlop keservesen vonult tovább. A teaszűrő tetejű gépkocsi jobb sárvédőjén fiatal szovjet katona hasalt. Géppisztolyával támogatta az önkéntes magyar alakulat harcát. Magára nem is gondolt. Szerencsére nem történt baja.

A felkelők egy vakmerő csoportja a Soroksárról kivezető út elágazásánál tűz alá vette az első tankot. A megtámadott gépet az utána felsorakozott páncélosok kisegítették. Elsőpörték az ellenforradalmárok tűzfészeket. A nem provokált ütközet után Ócsára érkezett a megtépázott szovjet—magyar harcoló egy-

ség. Valamennyien izgatottan elevenítették fel a legmelegebb percek eseményeit.

Később tudták meg, hogy a Juta-dombi összecsapás során néhány megsebesült társuk, köztük Lóránt György őrnagy is, bemenekült a közeli házakba, ám a helybeli lakók megölték a sebesülteket, a holttesteket pedig elásták.

Megsebesült Benácsi László mókamester is, aki valójában a halálnak akart tetszeni. A telitalálatot kapott ZIM-személykocsi utasa kiszállt és felmászott az egyik szállítókoszra, a vezető berohant a szemben levő házba, ahol agyonverték. Volt aki a közeli nádasban rejtőzött el és csak a sötétség beálltával merészkedett elő.

A védők leltárt készítettek a veszteségről, de ugyanezt tette a szovjet egység parancsnok is. A tábor orvosai két fiatal szovjet katonát próbáltak megmenteni, de nem sikerült. A csapat pihenő helyett először temetett. Olyan katonákat részesítettek végtisztességben, akik a proletár nemzetköziség iránti hűségből, a szovjet—magyar fegyverbarátság védelmében haltak hősi halált.

Szovjet helikopter repítette biztos helyre Szepesi Imre alezredest, Benácsi László hadnagyot, több magyar társukat és azokat a sebesült szovjet tiszteket, katonákat, akik túléltek a Juta-dombi véres ütközetet.

A maradók pedig levették ruháikat, megfürödtek, rendbeszedték magukat, megtisztították fegyvereiket. Sátorakat húztak föl, megszervezték a tábori élet legfontosabb tennivalóit. A gépkocsivezetők szomorúan vizsgálgatták az ütközet következtében megsérült gépkocsijaikat. Kevés kivétellel, valamennyi kocsi sebet kapott.

A magyar csoport küldöttséget menesztett a tábor szovjet parancsnokához, hogy a soroksári Juta-dombi ütközetnél ott maradt elesett harcosokért visszamehessenek. A parancsnok nem engedélyezte a vállalkozást, mondván, ezt bízzák rá.

Ócsán csatlakozott az önkéntes magyar századhoz egy eltérő területen dolgozó, de ugyancsak törvényen kívül helyezett másik század is. Nagyon rossz hangulatban voltak, különösen amikor megtudták, hogy a Juta-dombi ütközetnél többen eltűntek.

A szovjet tábor parancsnoka egy felderítő és egy harcoló egységet azonnal visszaküldött a helyszínre.

Másnap reggeltől folyamatosan érkeztek vissza a felderítők. Az általuk gyűjtött adatokat feldolgozták, térképre vezették. Egyre gyakrabban sikerült olyan személyeket begyűjteni, akik közvetlenül részt vettek az ellenforradalom irányításában.

Kereki őrnagy egy vagonban „vizsgálati irodát” rendezett be. Vele szemben foglalt helyet egy harminc év körüli, elegánsan öltözött fiatalember, simára borotvált arccal, tiszta fehér ingben, jól szabott sötétkék felöltőben. A beszélgetés során kiderült, foglalkozása egyetemista, azonban az utóbbi időszak előadásain már nem vehetett részt, mert a káderbizottság az egyetemről kizárta. A beszélgetésből kitűnt, hogy kimondott fasiszta nézeteket vall, bár ő azt állította, nem emiatt, hanem az apja osztályidegen volta miatt került ki az utcára. Elmondta, hogy a Széna-téri csoporthoz tartozott, részt vett a Rákosi és Gerő-féle kastélyok kiürítésében. Később egy barátja tanácsára került az er-

zsébeti fegyveresek közé. Itt lett „nemzetőr”, itt ismerte meg Oltványi Lászlót, a horthysta főhadnagyot, aki a Juta-dombi tüzérséget szervezte. Nemzetőrként megadott címekre mentek, behoztak embereket a nemzetőrségre, de kihallgatás után hazaengedték őket. Amikor az őrnagy azt kérdezte tőle, miért hagyta abba, azt válaszolta, hogy elment a kedve az egésztől. Láttá az alvilág kegyetlenkedéseit, ő ebben a piszkos munkában nem kívánt tovább részt venni.

Hogyan került erre a környékre? Soroksáron lakó rokonaihoz igyekezett, amikor a felderítő katonák igazoltatták és idehozták.

Amíg Kereki Ferenc az adatokat gyűjtötte, rendszerezte, az eső hangosan kopogott a tető felett. Az eső a nehéz tankok által föl-túrt földet még inkább járhatatlanná tette. A szokásosnál jobban fölpörögtek az induló, vagy visszaérkező páncélosok motorjai.

A vagon előtt hangos beszélgetés támadt. Hirtelen kitárult a kocsij ajtaja és egy szovjet ezredes jelent meg, aki hangosan mondta a magáét. Fölnézett a kocsiba, majd egy ugrással az őrnagy mellett termett. Megragadta és ordított. Fasiszta, huligán! Megpróbálta a kocsiról lerángatni. Az őrnagy jóval fiatalabb volt az ezredesnél, talán még testileg erősebb is. Kezüik erősen összefonódott. Az őrnagy visszafojtott hangon megszólalt:

— Sztoj! Tolmács, mit jelentsen ez? Miért nem mondja meg, hogy én ki vagyok?

A tolmács meglepetésében nem tudott megszólalni. Az őrnagy szabaddá tette egyik kezét és mutogatva magyarázta.

— Major Kereki! Major Kereki! Ponyemájú?

Az ezredes egy pillanatra megállt és kérdően nézett a tolmácsra, aki rábólintott. Igen, a tiszt valóban határőr őrnagy, aki most éppen vizsgálótiszt.

— Határőrtiszt? Jó, elhiszem, de miért olyan szőrös?

Kereki gyorsan elmondta, hogy október 23 óta nem volt ideje borotválkozni.

Az ezredes mérgesen legyintett és eltűnt. Később újabb kiabálás. Szovjet katona jelent meg egy vödör vízzel, pamaccsal, borotvával. Az őrnagy mindent értett. Pillanatokon belül olyan soron kívüli borotválást kapott, ami könnyebb kórházi műtétnek is beillett volna.

Délután újra előkerült az ezredes. Az őrnagy fogta fájós arcát. Az ezredes megnézte.

— Harasó! — mondta elégedetten.

A táborlakók élték megszokott életüket. Szerelvényápolás, fegyvertisztogatás. De hogy változatosabb legyen az élet, lögyakorlatra is engedélyt kaptak. A szakasz parancsnoka, Virág Dodó, a magyar egység legjobb fegyverismerője okította a társaságot, a dob-táras géppisztoly esetleges akadályainak elhárítására. Később kis házi bemutató következett. Makai Károly, Márton Árpád, Hegyi Pál és Kereki Ferenc tüzelt egyes lövéssel felváltva a tizenöt méterre elhelyezett bádogdobozra. A bemutató közben a helyszínre érkezett az exbelügyminiszter, aki érdeklődéssel figyelte a céllovóket. Hamarosan kedvet kapott és befeküdt a lőállásba. Célzott, nem talált, megint célzott, ismét nem talált. Többször ismételte ugyanezt. A mellette fekvő Márton Árpád az erzsébeti mókamester félig fölült a fekvő testhelyzetéből és pantomim mozdulatokkal kísérve szólt a fiúkhöz.

— Látjátok, így lőttök ti...

A fiúk nagy derűtséggel fogadták az eredményt, de mire szabályos értékelésre került volna sör, a „mesterlövész” helyett változtatott.

November első napjai. A tábor lakói éjjelente sötétségben botorkálva, bukdácsolva közlekedtek a sátrak között. Egy részük pihent, mások őrséget adtak. Távolról fegyverropogás zaja hatolt idáig az éjszakai sötétségben át.

Nem készültek ünnepi megemlékezésre, de azért tudta mindenki mit jelent a forradalom, ami itt most veszélyben van.

Kereki őrnagy fázósan összehúzta kölcsön kapott kabátját. Juhász Laci, a volt gépkocsi-vezetője adta oda néhány napja. Két órát állt őrségben Márton Árpáddal. Együtt vigyázták a Maléter-féle bizottságot. Az őrnagynak eszébe jutott 1945 eleje, amikor Szálasi Ferencet őrizték. Ő járkált ilyen büszkén feltartott fejjel. Mire vágott fel? Rótt a köröket azon a kis pályán ahová szűkagyú politikája végül is törvényszerűen kényszerítette. Szálasi a napi sétáját igyekezett hasznosan eltölteni. Vízenyős szeméből kifejezéstartalant pillantásokat eregetett szét, mint eszelős loholt saját végzete előtt. Csizmája részvétlenül kopogott az udvar kövén. Az erős trappot az is hallotta, aki nem akarta. Sétál a nemzetvezető — mondták a fiúk nevetve. A kihallgatásokon is ragaszkodott a megszólításhoz, ahogyan fasiszta elveihez is. Naponta külön kosztot kapott. Az örök éheztek, ő paprikás csirkét zabált friss salátával. Ráadásul a csizmáját saját maga pucolta. Zöld ingét, nyakkendőjét folyton igazgatta. Sokat adott a látszatra.

Ez villant fel távolról az őrnagy előtt, amikor az ellenforradalmi kormány hadügyminisztère sétált. Igaz ő paprikás csirkét nem kapott, csak húskonzervet, amelyet először fitymált, de amikor Jambrich Jóska odaszólt neki, hogy edd meg te fasiszta, gyorsan falatozni kezdett. Csontos ujjaival majom módra tömte magába a pástétomot.

Az őrnagy a szolgálat végén bebújt a sátorlappal védett körletükbe. Váltója Koppány Jóska pokróccal takarózva aludt. Azon töprengett, hagyja-e pihenni, amikor az felült, szó nélkül magára öltötte meleg kabátját és átadta a helyét. Hideg volt a hevenyészett sátorban. Mintha kitalálták volna a gondolatát, egy fiatalember forró teát hozott. A meleg ital jólesően átjárta. Alighogy ledőlt, fekete, mély álomba zuhant. Fogalma sem volt, mennyit alhatott, amikor kintről hangos kiabálást hallott.

— Induláshoz felkészülni!

Hajnali három körül lehetett. Hamar fősorakoztak. A magyar önkéntes egységeket most is a menetoszlop közepén helyezték el. Vecsés felől érkeztek a főváros irányába. A menetoszlop az Üllői út teljes hosszát kitöltötte.

Indulás előtt olyan híreket kaptak, hogy a Belügyminisztérium épületét, amelynek elfoglalása feladatuk egyik célja volt, nyugati katonák szállták meg. Nem tudták, igazak-e a hírek? Csak egy cél lebegett előttük: ahonnan elindultak egy héttel korábban, most oda térnek vissza.

A harcokról csak sejtéseik voltak, de konkrétumokat nem tudtak. Nagy hatással volt rájuk, amit láttak. Az Üllői úton mindenütt kilőtt házak, ledőlt tűzfalak, füstfelhő. Az

utcákon sehol egy lélek. Sötétség, kitört ablakok, égő gerendák, amelyek időnként nagy robajjal zuhantak alá. Az utcán eldobált karabélyok, katonazubbonyok, papírok. A Kilián-laktanya lángokban. A falakon tátongó nyílások.

Az őrnagy az égő laktanya láttán sógora telefonbeszélgetésére gondolt, ami még október 24-én délelőtt zajlott közöttük. — Itt ifjabb Jámbor János növendék jelentkezem! Őrnagy elvtárs, itt vagyunk a Kilián-laktanyában, az ellenséget megsemmisítettük! — lelkesedett Magda öccse akkor. — Ne hülyéskedj, hol van az ellenség? — kérdezte ő. — Nem viccelek — mondta a fiú — kivezényeltek bennünket, hogy a Kilián-laktanyában osztályidegen elemek hóbörögnek. De már utasítást kaptunk a laktanya parancsnoktól, hogy vonuljunk vissza az iskolánkba.

Akkor még nem tudták, aki az utóbbi parancsot kiadta, a fő árulók egyike: Maléter.

És most romok, égő gerendák, üszkös falak. A Körútnál leadtak rájuk néhány sorozatot. A laktanya utcai szárnyán ellenforradalmi fegyveresek rejtőztek. A nyitott Szergej szekér Gorjunovja nyomban megszólalt. De lőttek mások is. Kereki azonnal megsorozta az épületet. Az ellenforradalmárok fegyverei elhallgattak. Sebesülés nem történt.

Éjjelre az egykori Kossuth Akadémia épületébe szállásolták be magukat. Vártak és adatokat gyűjtöttek. A fővárosban még nagy erővel folyt az ellenforradalmi gócok felszámolása. Közben a felderítők szorgalmasan dolgoztak. Egymás után hozták be az idegileg megviselt, ijedt szemű ellenforradalmárokat. A fiatalok között nagyon sok volt a

megtévesztett. Kellő ellenőrzés után, ha a valóságnak megfelelően beszéltek, eltávozhattak. Persze akadt közöttük elég sok, aki meggyőzésének vallotta a megvívandó „szabadságharcot”. Itt már csak hivatásos vizsgálók foglalkoztak a begyűjtött, elfogott emberekkel.

November hatodikán a reggeli órákban egy szovjet páncélozott csapatszállító állt meg a Belügyminisztérium Duna felőli kapuja előtt. A katona még egyszer magához szorította az őszülő hajú férfit, majd visszamászott gépkocsijába.

Az őrnagy egyedül maradt. Nagyot sóhajtott. Kabátját fázósan összehúzta, tekintetével végigpásztázta az épület ablakait. Kevés kivétellel hiányoztak. A téren kiégett autóroncok. Bement az épületbe.

Kereki Ferenc még a délelőtti folyamán új feladatot kapott.

— Megbízlak az épületgondnoki teendőkkel — mondta Horváth Gyula miniszterhelyettes. — Természetesen szervezd meg az őrséget is. Keress magadnak olyan munkatársakat, akik segítségedre lesznek. — A miniszterhelyettes a maga részéről befejezte. Látszott, nagyon siet valahová. Vette a kabátját és az ajtóból még visszaszólt.

— Most végigjárom az üzemeket, mert az utasítás szerint mielőbb be kell indítani a termelést. — Magas termetét begyömöszölte az épület előtt várakozó gépkocsiba.

Kereki végigjárta az épületet. Nagyon megörült, hogy sok ismerőssel találkozott. Felbecsülte milyen kárt szenvedett az épület, mit szükséges a leggyorsabban elvégezni, és milyen szerszámok, szakemberek kelle-

nek, hogy itt minél előbb meginduljon az élet.

Később megérkeztek a többiek is, akik a szovjet csapatok mellett részt vettek az ellenforradalom leverésében. Számbavételük egyben az élelem előteremtését is jelentette. Meg kellett szervezni az étkezést, ami áram, tüzelő nélkül nehezen ment. Az épületen belüli nehézségeket nem lehetett elkülöníteni a kinti gondoktól. Ha a közlekedések az áramszedők kijavításán dolgoztak, megjelentek a még bújkáló ellenforradalmárok és a munka abbahagyására kényszerítették őket. Igaz, nem sokáig, de a csata még nem ért véget.

Ha döcögve is, azért valami már mozgott. Visszatért az élet az épületbe. Felkerültek az új ablakok, megjavították a víz- és villanyvezetékeket. Megindult a gázszolgáltatás. Az asztalosok javították a megrongálódott bútorokat. Beszerző és élelmező csoport alakult. Az épületben csak meghatározott létszámú ember tartózkodhatott. A többiek részt vettek a karhatalmi alakulatok munkájában. A különböző területen dolgozó belügyi tiszteket, tiszthelyetteseket, katonákat, polgári alkalmazottakat újra szervezni kellett. Újra meg kellett erősíteni a munkáshatalomba vetet hitüket. A fejekben kellett leg hamarabb rendet teremteni.

Ha kemény munka árán is, de az épületben lassan helyreállt a rend. Kereki őrnagy szabályozta a ki- és belépés rendjét. Megszüntette az „átjárást”. Csak az kapott enni, aki dolgozott. A kemény fegyelem ezekben a napokban életszükséglet lett. Igaz, sok esetben bírálták, főleg a fegyelemhez nem szokott emberek.

Az őrnagy bent aludt munkahelyén. Intézkedett, szervezett, döntött. Nehéznek bizonyult az elhagyott, széthurcolt gépkocsipark visszaszerzése.

A rohamosan változó események új követelményeket hoztak. Kereki határőr őrnagy is új megbízást kapott. A budapesti rendőrfőkapitányság operatív ügyeinek intézésével bízták meg. Hol volt ez már a határőr mivoltától? Nem tehetett mást, dolgoznia kellett. Első kézből értesült a főváros területén történetekről.

A hatodik emeleten levő szobájában dolgozott, amikor az egyik napon az ajtóban megjelent egy szőke, sovány, negyven év körüli kékszemű, gondozatlan külsejű férfi.

— Csóró Gábor bévés tizedes kérek engedélyt belépni.

Az ideges férfiban azonnal felismerte azt a börtönőrt, aki 1951-től 1954 júliusáig hivatásszerűen vigyázott rá is. A tizedes zavartan forgatta kezében bundasapkáját. Nem tudta, hogy mondanivalóját hogyan kezdje.

Kereki Ferenc is meglepődött a jövevény láttán. Vajon mit akarhat? Milyen sokszor megkeserítette az életét. Visszagondolt a börtönmosodára. 217-es, maga miért nem dolgozik? Tisztelettel jelentem, dolgozom. Ha dolgozna, meglátszana a munkáján, így a tizedes. Ha nem igyekszik többet termelni, elvonom a speizolási jogát, mert maga úgy viselkedik mint egy mártír, mintha véletlenül került volna ide. Arra vár, hogy egyszer majd kinyílik az ajtaja és azt mondják, 217-es vetközzék. Rábruháját adja át a tizedesnek. Ő jobban megérdemli, mert folyton csak baszogatja magukat. Kint természetesen fehér ruhás szűz leányok várják és diadalmenet-

ben viszik haza. A vezetők bocsánatot kérnek, majd, fölállnak a miniszteri székből és azonnal átadják a magát megillető bársonyszéket. Amíg ez nem történik meg, dolgozzon, mert úgy seggbe rúgom, hogy elfelejti még azt is, valaha hogyan hívták. Megértette? Tisztelettel jelentem, megértettem.

— Nem kell bemutatkoznunk, ismerjük egymást — szólalt meg az őrnagy. — Nem vethetünk egymás szemére semmit. Az akkori szembenállás természetes volt. A keménysége? Egyéni megítélés dolga. Túléltem. A börtön soha semmilyen társadalmi rendszerben sem leánynevelő intézet. Engem az emberi butaság, az önzés, az egyéni túlkapások, a hatalommal való visszaélés kényszerített a kegyetlen évekre. Persze voltak válságos napjaim, időszakaim. Elsősorban az gyötört belülről, hogyan viselkedjek az olyan elítélt, aki saját rendszerének börtönébe kerül? Adja fel politikai elveit, meggyőződését? Vagy várjon, hogy az ellenforradalmárok kiszabadítsák? Ugye nem könnyű ezekre felelni. Ha akkor összetörtem volna, elvesztettem volna politikai hitemet, most szembekerültem volna önmagammal. Az ellenforradalmárok szemében póruljárt kommunista lettem volna, akit nem kell kímélni. Sokan jártak így az akkori belügyi, seregbeli vagy pártfunkcionáriusok közül. Nem könnyű józanak maradni. S amit egyszer elkezdtünk, csináljuk végig. Mi akkor egy új, magasabb rendű társadalmi rendszert akartunk és ma sem mondunk mást.

A börtönőr elővette bőrkabátja zsebéből az agyonhasznált zsebkendőt. Nagyot trombitált és szaporán bólogatott.

— De gondolom, nem azért jött, hogy a

régi dolgokról elmélkedjünk. Erről eleve lebeszelném. Ki vele, miben lehetek a segítségére? — biztatta Kereki.

— Dolgozni szeretnék...

— Nálunk? — csodálkozott az őrnagy. — Az országban még nincs minden rendben. Az ellenforradalmárok még bújkálnak.

— Tudom — válaszolt a tizedes. — De én nem akarok többé a börtönben szolgálni. Elég volt. Hajszálon múlt, hogy fel nem akasztottak!

Kereki hosszasan gondolkodott. A tizedest nézegette. Később megszólalt.

— Lenne magának egy „testhez álló” feladat. Persze, csak akkor, ha egyetért.

A tizedes feszülten figyelt.

— Menjen vissza a börtönbe, állítsák össze azoknak az elítélteknek a névsorát, lakcímét, akiket az ellenforradalmárok kiszabadítottak. Ezek önmaguktól nem fognak a börtönbe visszasétálni. Kap lehetőséget rá, hogy ezeket végiglátogassa. Persze nem egyedül. A maga dolga lesz a felismerés.

Kereki felvette a telefont.

Néhány perc múlva egy testes, birkozó külsejű, szőke őrnagy lépett a szobába. Kék szeme villogott, érdekesen mosolygott. Kitűnően boxolt, birkózott. Imádta az önvédelmi sportokat. Az októberi napokban lakásán keresték, de nem találták otthon. Ezért a feleségét elvitték és alaposan megverték. Most egy különleges csoport vezetője volt, Kereki őrnagy alárendeltségében. Ha sürgős ügyről volt szó: Hegyesi István őrnagy és brigádja gyorsan a helyszínre sietett és tüstént rendet teremtett.

Csóró Gábor bv-tizedes átvette a megbízólevelet, amelyet az őrnagy aláírt és elindult

teljesíteni a parancsot. Kereki ezzel a maga részéről elintézettnek tekintette az ügyet. Csóró tizedes rászolgált a pótlólagos bízalomra.

Nem maradt idő, hogy Csóróval többet foglalkozzon, mert bejelentés érkezett, hogy a Móricz Zsigmond körtéren égetik a sajtót. Ráadásul lázító beszédet tartanak. Kereki azonnal riasztotta Hegyesi István, Tóth Árpádot és még három embert. A helyszínre érve a nyomozók látták, nagy a tömeg. Voltak, akik verekedtek, mások kiabáltak, szidták a Kádár pribékeket, az orosz-bérenceket. A tér közepén nők, férfiak vegyesen, kupacba rakott friss újságot égettek. A tömeg egy része nézte a műveletet, de nem vett benne részt.

A gépkocsiból kiszálló Hegyesi István tekintete összetalálkozott a lázító főkolompos pillantásával. Egy ideig farkasszemet néztek. Mindenki várt, mi lesz. Hegyesi István nyugodt hangon megszólalt:

— Emberek, menjenek szépen haza, ne csináljanak fölfordulást.

A szónok egy pillanatra abbahagyta, majd hangosan ordítani kezdte:

— Na lám, megmondtam. Itt vannak az orosz bérencek, a Kádár-pribékek! Emberek, ne féljeteK, nekünk van igazunk. — Ha olyan nagy legények vagytok, akkor ide lőjjetek! — Pucérra szabadította mellét, ingét felhúzta és kihívóan mutogatta meztelen mellét. Hegyesiéknek nem maradt más lehetőségük, mint hogy, teljesítették a kívánságát. Az ordibálást nyomban abbahagyta. A fiúk összecsomagolták és a helybeli kórházba szállították. A bátor szabadságharcos ügyének későbbi vizsgálatakor kiderült, hogy nyugatról visszaküldött, fizetett provokátor.

A tömeg széjjeloszlott, az emberek hazamentek. A villamosforgalom az eltakarított „szemét” után zavartalanul megindult.

Decemberben akadt még egy forró nap. Az osztályellenség megszervezte a „gyászoló magyar anyák” menetét. Követelésük az volt, hogy adják vissza a „Szibériába hurcolt” fiaikat, hozzátartozóikat. A jajveszékelő, talpig gyászba öltözött asszonyokat az amerikai és az angol követség „alkalmi” fotósai filmezték. A menet a Hősök teréről indult, végig a Népköztársaság útján, fel a Roosewelt térig, majd a budapesti főkapitányság épületéhez. Surrogtak a filmfelvevők. A felvételek bejárták a világot.

Kereki, mint az operatív bizottság titkára, időben értesült a készülő tüntetésről. Jelentést tett a miniszterhelyettesnek, egyben engedélyt kért a helyszínre menni a Hegyesi-féle csoporttal.

Az események fölgyorsultak. A gyászruhás magyar anyák alkalmi szónoka fölugrott egy tank tetejére, és lázító, pocskondiázó beszédbe kezdett.

Hegyesi István sohasem volt nyugodt ember, akkor érezte jól magát, ha körülötte veszély kerekedett. Bundasapkáját homlokára tolta, és nyugtalanul topogott, mint a versenyló. Hirtelen Kereki őrnagyra pillantott, közben sziszegett mint az idomított kígyó. Hatalmas ugrással a tank tetején termett. Galléron ragadta az „ünnepi” szónokot, és mint a kutya a csontot, emelte a levegőbe. A beijedt alak kalimpált, de Hegyesi vigyázott rá, nehogy leejtse. Gyors mozdulattal az előkészített gépkocsiba dugta. Az esemény pillanatok alatt zajlott le, a tömeg zárlatossá vált.

A nap eseményeihez tartozott még az a bensőséges vendéglátás is, amelyben a „gyászoló magyar anyák” vezetőit részésítette a budapesti rendőr-főkapitányság egy sajtófogadás keretében. Itt az anyák elmondták, hogy az amerikaiaktól napi tíz dollárt és gyászruhát kapott minden résztvevő, cserében csupán sírniuk kellett. Összetűzésre nem került sor, bármennyire is szerették volna ezt a nyugati bukmékerek.

Letette a kezében levő jelentéseket. Még jobban beburkolódzott a takaróba. Olyan fáradtságot érzett, hogy valósággal belezuhant a süppedős karosszékbe. Kimerültség? Álomkór? Nem tudta volna megmondani. Nem is védekezett ellene. Kellemes, félálomféle érzés kerítette hatalmába. Úgy emlékezett, még csak reggeli hat óra. Egy keveset még pihenhet.

A takaró átmelegítette testét. Mint évekkel ezelőtt, a börtönben. Erőltette az elalvást. Gondolataiban akkor is Magdát kereste. Most is. Mintha kergetőztek volna egymással. Játsoztak, ölelkeztek és önfeledten szeretkeztek. Élesen érezte Magda sajátos illatát, bódító kölnijét. Perzselő, márványsima, fehér bőrét, nyakát. Ölelte, mintha újra összeforrottak volna, hevesen, fájdalmasan, kedvesen...

Nagyon távolról hallotta Kárpáti főhadnagy hangját.

— Őrnagy elvtárs, ébresztő. Lassan itt lesz az egész főnökség. Az őrnagy lecsúszott takarója után kapott. Felült, körülnézett. Tekintete a mosolygós képű, középtermetű, dagi segédtszjtjére tévedt.

— Hány óra?

— Kilenc...

— Ne hülyéskedj, tudod, nekem fél kilenckor referádám van. A főnök nem keresett?

— De igen. Azt mondtam, még alszol. Ő azt válaszolta, hogy ne ébresszelek föl. Rád fér a pihenés.

Kereki, amit nem szokott, káromkodott

egyed. Gyorsan rendbe szedte magát. Lehúzta a szakállát, lemosakodott. Átnézte a papírokat. Összeállította az aláírási dossziét. Utána engedélyt kért a főnökétől jelentéstételre.

Röviden megbeszélték az éjszakai eseményeket. Aztán az ezredes hátradőlt, szemüvegét levette, darabka szarvasbőrrel finoman törölgette, miközben megszólalt.

— Nagyon fáradtnak látszol Feri. Tudom, sokat dolgozol, még haza sem jársz, ami azért egy kis túlzás.

Az őrnagy hallgatott.

A főnök folytatta.

— A miniszterhelyettes új megbízást adott számodra. Egy hónapra át kell vened Gáti alezredestől a kilencedik kerületi rendőrkapitányságot.

— És itt bent mi lesz?

— Boldogulni fogunk. Az állomány újra együtt áll.

Kijött a főnökétől és összeszedte a legszükségesebbnek vélt dolgokat. Megint új terület, új feladat. A küldetés nem volt kedvére való. Arra gondolt, tulajdonképpen 1945-ben is a IX. kerületben kezdte a rendőri munkát. Kádár János volt a kerületi kapitány. Akkor sem volt könnyű. Begyűjtötték a bujkáló nyilasokat, fasisztákat. Akkor ehhez a munkához semmi tapasztalata sem volt. Most más a helyzet. A feladat annyiban hasonló, hogy most is össze kell szedni a még aktív ellenforradalmárokat, bujkáló fegyvereseket, orvlövészeket. Akármilyen nehézség jöhet, leküzdöm, biztatta magát.

Még aznap délelőtt megérkezett a kilencedik kerületbe. Sándor őrnagy kísérte el. Az ő feladata volt az új MSZMP-alapszervezetek létrehozása. Később tapasztalta, Sándor ör-

nagy jó agitátor. Mindketten bizakodtak, hogy a kilencedik kerületben majd jól összedolgoznak. Kereki Ferenc a kerületiek közül csak a kapitány adminisztrátorát ismerte, senki mást. Körülnézett az elárvult, de szépen rendben tartott szobában. Körüljárta az épületet, megnézte az irodákat, a fogdát, a nyilvántartót, a bűnügyi részleget, az épülethez tartozó őrségi körleteket.

A laktanyának is megfelelő épület hátulsó részében helyezkedett el egy szovjet páncélos egység. Még aznap meglátogatta a parancsnokot.

Másnap magához hívta a nyilvántartó osztály vezetőjét: az ügyeleti szolgálatban levők kivételével rendeljen el sorakozót. A megjelenés mindenki számára kötelező. Az állomány nem ismerte, nem is tudtak az idevezényléséről, de nem is nagyon érdekelte őket. Esetleg a régi kapitány sem?

A katonás, pattogó vezényszavakra nem reagáltak. Ám a kíváncsiság mégis vonzotta a szétesett rendőri állományt. Fáradt emberek benyomását keltették. Mintha a rendőri munkához nem sok közük lenne. Harmincan lehetek azok közül, akik Kopácsi alatt is a helyükön maradtak. Kereki erről megfeledezett, amikor elkezdte mondókáját.

— Bizonyára tudják, Gáti alezredes bajtárs kórházban fekszik. Amíg felépül, a belügyminiszter-helyettes engem bízott meg a kapitányság vezetésével. Akik még nem ismernek, azoknak bemutatkozom: Kereki Ferenc határőr őrnagy vagyok. Ezerkilencszáznegyvenöt január huszadikán, amikor a kommunista párt utasítására megalakítottuk az új, demokratikus rendőrséget, akkor is a kerületben kezdtem, a régi épületben. A buda-

pesti főkapitányság operatív bizottságának titkára vagyok. Ha a kapitány felépül, természetesen visszamegyek.

A személyi kultusz éveiben több mint három évet töltöttem a saját börtönünkben. Azonban a tévedések elkerülése végett hozzáteszem, előttem nem az ellenforradalmárok nyitották ki a kaput, hanem a párt rehabilitációs bizottsága révén kerültem haza. Tudom, sokan vannak olyanok, akik azt gondolják, ami most az utcán van, az azért történik, mert a börtönből hazakerültek vissza akarnak fizetni a rajtuk esett sérelmekért. Sajnos, több ezer köztörvényes bűnöző előtt is megnyíltak a kapuk, akik ma fosztogatnak, gyilkolnak. Ezek a belső reakció rafinált akciói, a munkáshatalom szétfűzésére. Azt hiszem, világos, először engem és csak azután szeretnék magukat is felhúzni az első lámpavasra.

A feladatom — folytatta az őrnagy —, hogy az önök segítségével a kerületben felszámoljuk a még meglevő ellenforradalmi góccokat, helyreállítsuk a termelést az üzemekben, elérjük, hogy kinyissanak az üzletek, meginduljon a megszokott, békés élet.

Az őrnagy elhallgatott. Az arcokat figyelte, majd újra megszólalt. — Aki ebben a munkában segíteni akar, lépjen ki!

Szavait láрма, kiabálás követte.

— Ávósokkal, oroszokkal nem dolgozunk együtt!

Az őrnagy elsápadt. Erre nem számított. A mellette álló Sándor őrnagy a budapesti pártszervezettől, gyorsan föltalálta magát.

— Mióta ávósok a határőrök?

Mély hallgatás.

Az őrnagy várt egy darabig, majd fojtott hangon megszólalt:

— Nos, rendben van. Nem kell fogadalomtételt tenniük! De amíg én itt leszek, addig rendet és fegyelmet követelek. Maga, ott a sor végén, gombolja be a nadrágját, mert elveszti a férfiasságát. Maga — szólott egy másik rendőrrre — fűzze be a cipőjét!

Erős mozgolódás a sorokban. Az őrnagy érezte, valamit elrontott. Elhitte, hogy ezek az emberek vele együtt tudják, ezekben a nehéz napokban mi a teendőjük. Eszmei szintjük olyan, hogy hovatartozásukat el tudják dönteni. Sajnos tévedett.

— Csendet! — ordított bele a hangzavarba. — Beszéljünk másképpen. Ki az, aki nem akar szovjet katonákkal közösen járőrözni? Tizenketten kiléptek.

Az őrnagy a nyilvántartóhoz fordult.

— Ezeket az embereket írja fel. Fegyvert, mindent leadni. Hazamehetnek! A mai nappal el vannak bocsátva.

A helyiségben még a légy zümmögését is meg lehetett volna hallani. A tizenkét kilépő farkasszemet nézett a határőrből lett rendőrkapitánnyal. Tétova mozdulatok. Néhányan visszaléptek.

— Családunk, gyermekeink vannak — motyogták.

Végül is hárman szereltek le. A többi, ha morogva is, de maradt.

A következő órában Kereki Ferenc jelentést tett a főnökének, dr. Tihanyi Sándor alvezredesnek, átvette a kerületi kapitányság vezetését. Nem kapott virágcsokrot, de záptojást sem.

A következő napokban Sándor őrnagy irányításával megalakult a helyi rendőri párt-szervezet. Ez erősítést jelentett. Ha még kevesen is, de már voltak áldozatkész pártta-

gok, akikre ezekben a nehéz napokban számíthatott.

Az őrnagy egyik első tennivalója: összeállította a kerület térképvázlatát, amelyen feltüntették az üzemi, vállalati, iskolai és egyéb szervek kezelésében levő kulturális rendeltetésű helyiségek elhelyezkedését. A vázlat alapján ellenőrizték, melyik kinek a kezében van. Ugyanis sok volt a jogtalan beköltözés. A párt- és szakszervezetek helyiségeit és az egyéb kulturális épületeket még az ellenforradalmi bizottságok lefoglalták.

A komor, humortalan napok egyhangúságát váratlan esemény törte meg. Furcsa operettfigura jelent meg a kerületi kapitányságon. Először nem akartak hinni a szemüknek. A rendőrkapitányt kereste. Kereki fáradt, több napos szakállal, civilben fogadta.

— Vitéz Drachossy Ákos alezredes vagyok.

Kereki alig tudta visszafojtani nevetését, már majdnem megszólalt hasonló stílusban. Szervusz kérlek alássan, hozott isten. Aztán sikerült normális hangon megszólalnia.

— Kereki Ferenc határőr őrnagy.

— A kapitányt keresem, nem látta?

— Tessék, én vagyok a rendőrkapitány. Miben segíthetek?

— Ön? De kérem, csak nem gondolja?

— De, gondolom. Folytassa, mi járatban van?

— A honvédelmi minisztériumból küldtek, a kapitányság megerősítésére. Katonáim tisztiiskolai növendékek. Századomat itt szándékozom elszállásolni.

— Az udvar jobb szárnyát elfoglalhatják — mondta Kereki. — A bal szárnyban szovjet alakulat, a középsőben a határőr tiszthelyettesi iskola helyezkedett el — mutatott

körbe a régi Ludovika Akadémia hatalmas épülettömbjében.

Az alezredest mintha vipera csípte volna meg.

— Oroszokkal, ávósokkal együtt?

— Nézze, vitéz úr, én nem hívtam magát. Felőlem el is mehet, de akkor nagyon siessen, amíg jó kedvemben vagyok!

Az alezredes elporzott. A kapitányságon több senki sem látta. Igaz, nem is keresték se fentről, se lentől. Később aztán valahol a határon akadt fel a határőrök hálójában.

A hadműveleti térképen látszott, hogy a kerület több pontján léteznek még ellenforradalmi gócek. Éjszaka és hajnalban fosztogatnak, leütik a rendőröket. A csoportok szervezetlenül, a saját szakállukra dolgoztak. Abban egyformák voltak, hogy valamennyi a néphatalom ellen fordult. Itt kerültek rendőrkézre Vas Lajos, Eszes Róbert, „Göndör” címeres banditák és ellenforradalmárok.

Az ellenük való fellépés módját, a szűk törzs is vitatta. Voltak, akik a fegyveres kiirtásukat akarták, mások azzal érveltek, hogy ezek már ártalmatlanok, nincs erejük, el kell engedni őket. A csoportok összetétele eltérő képet mutatott. Voltak közöttük egyetemisták, sorkatonák, megtevesztett tisztinövendékek, többségük azonban alvilági bűnözőből és a hozzájuk csatlakozott prostituáltakból állt. A „hazafias lelkesedés” már akkor lelohadt, amikor a söpredék elkezdte a mézszárlásokat. A hozzájuk csapódott fiatalok látták, nem ez az, amire ők kezdetben gondoltak, de továbbállni nem tudtak. Félték a felelősségre vonástól, ezért bujkáltak. Nehéz volt kiválasztani közülük a hangadókat és a megtevesztetteket.

Kereki Ferenc az ügyeletes szobája felől éktelen kiabálást hallott. A területi felelősök előállítottak egy húsz év körüli, csinos cigányképű lányt. A feltevés szerint kapcsolatban állt a Köztelek utcai ellenforradalmi csoport tagjaival. A bűnügyi alosztály vezetője nem volt az épületben, ezért a leányt a Kereki szobájába vezették.

— Foglaljon helyet kérem! — szólalt meg a kapitányhelyettes.

Közben szemrevételezte a valóban szép arcú, telt keblű szexbombát. Szokásos halk hangján elkezdte mondani, hogy milyen minőségben beszél vele, és szeretné, ha mindent elmondana magáról. Miért állították elő, mi a neve, a foglalkozása, van-e udvarlója, élnek-e a szülei, hol járt iskolába, hányan vannak testvérek.

Miközben beszélt, a csinibaba hol az egyik, hol a másik lábát rakta keresztbe gyakorlott mozdulattal. Telt combjain feszültek az izmok, kivillanó bikinije láttán még a vizes agyag is megkeményedett volna. Kínálta az árut Kerekinek, de néma maradt. Közben beérkezett a bűnügyi alosztály vezetője. Mikor meglátta a széken idegesen fészkelődő lányt, hangosan odakiáltott.

— Nézd csak, kit látnak szemeim. A kurucok istennője itt? Miért vagy itt Kolompos Mari? Csak nem csináltál valami balhét? Elment a stricid nyugatra, és most egyedül nyomod a placcot?

Kereki csendes szemlélőjévé vált a „meghitt” beszélgetésnek. A néma nő pillanatokon belül valósággal kivirágzott, ránézett az őrnagyra és kurvásan megszólalt.

— Na lássa. Így kellett volna lenyomni a

sódert, ez már jó duma. Így már értem a lényegét. Udvarolgat, finomkodik!...

A kapitányhelyettes ebből is tanult. Az alvilág csak a saját nyelvén ért.

Magukra hagyta a „felügyelő urat” és a szexbombát. Rövid idő alatt kiderült, Kolompár Máriának bejelentett lakása nincs. Most éppen a Köztelek utca 7-ben tanyázik. Tudja, ahol a párttagok szoktak a forradalom előtt találkozni. Kolompár Mária elmondta, jelenleg negyven diákkal lakik együtt. Ha ráér, megvigasztalja őket. Olyan csóró gyerekek, nincs azoknak egy fillérjük sem. A szemük meg majd kiesik, ahogy nézik. Fiatalok, mint a csikók, rendes ürgék, még a légynek sem ártanak.

A jegyzőkönyv felvétele után a nő még egy ideig bent maradt, néhány szükséges szembeállítás miatt, aztán elengedték.

Az eset után néhány nappal a Szabad Európa közzétette, hogy Kolompár Mária a szabad világba jutott, szerencsésen kimenekült a Kádár-pribékek kezei közül. A IX. kerületben egy amatőr ürge (ez Kereki őrnagy volt) be akarta szervezni, de ő a szabad világra szavazott. Így került Kereki Ferenc határőr őrnagy a Szabad Európa hírösszefoglalójába az 1956-os ellenforradalmi események alatt, mint az egyik Kádár-pribék.

Kolompár Mária vallomása nyomán elkészültek a Köztelek utcai akcióterv részletei. Kereki jelentette a tervét és kért engedélyt a főnöktől a végrehajtásra.

— Te vagy a helyszínen, csináld legjobb belátásod szerint. Csak semmi lövöldözést.

Hajnali két óra körül érkeztek a helyszínre a kihalt decemberi éjszakában. Mindenütt néma, idegesítő csend. A szovjet—magyar

vegyes határőr alakulat egymást követve, a fal mellett jutott el a Köztelek utca 7. sz. ház kapujának bejáratához. Elöl az őrnagy, utána Bojtár, a tolmács. Egy határőr, egy szovjet katona sorakozott fel. Két ok volt a razziára. A jogtalan beköltözés megszüntetése és a kormányellenes röpcédulagyártás valószínű helyszínének leleplezése.

A mindig fázós őrnagy gallérját felhajtotta és úgy várt a kapu előtt. Csöngetett.

Az egykori pártbizottsági épület első emeleti ablakaiban félhomály derengett. Sejtették, a lakók még most is ébren vannak. A kijárási tilalom miatt az emberek nem jártak az utcán.

A házat, miután az ellenforradalmárok elfoglalták, diákszállóvá rendezték be. Hogy valójában mit rejtett, erre volt most kíváncsi Kereki Ferenc és kis csapata. A váratlan rajtaütés eredményeként remélték, kiderül, valójában kik tartózkodnak itt, és mivel foglalkoznak.

Az őrnagy újra hosszan csöngetett.

Végre belülről mozgást hallott. Kulcszörgés után az ajtó kinyílt és álmosképű, jó ötvenes férfi tekintete meredt riadtan az őrnagyra. Téli kabátját a vállára vetette. Pizsamája arról árulkodott, az ágyból kelt föl.

— Maradjon csendben, átvizsgáljuk az épületet.

A férfi be akarta csukni a nagykaput, de az őrnagy lába miatt nem sikerült. Nem tudta megakadályozni, hogy az őrnagy és katonái bejussanak. Azok villámgyorsan elfoglaltak valamennyi kijáratot, lépcsőházat és megkezdték az épület átfésülését. Az utcán két őrt hagytak. Az őrnagy előre sietett. Az egyik szobából írógép kattogása hallatszott.

Az őrnagy felemelt ujjával intett, hogy várjanak, előre megy és csak utána jöjjenek, ha szükséges. Nem akart riadalmat. Arra is gondolt, hogy mint civil, nem lesz olyan riasztó, mint esetleg a katonák.

Benyitott a hálósobába. Harmincöt-negyen fiú és lány vegyesen, ki-ki a párjával feküdtek az ágyakon. Holmijuk, ruhájuk szét-szórva. Valóságos éjjeli menedékhely — gondolta Kereki. Vajon hány családban aggódnak, keresik lányukat, fiaikat, és nem is sejtik, hogy azok a hazug szenvedélyek áldozatai. Cigarettafüst és megnevezhetetlen bűz árasztotta el a termet. Papírok, ruhák, csikkek a padlón. A hálóterem közepén ócska faasztal, mellette diák kuporgott és szorgalmasan gépelt.

Csak szerelmes ember lehet ilyen szorgalmas, gondolta az őrnagy. Kíváncsian hajolt a gépelő diák fölé. „... és fogjatok fegyvert a Kádár-kormány és az orosz betolakodók ellen” — olvasta a „szerelmes levelet”.

— Egészen érdekes, mutassa csak. — Kivette a gépből a papírlapot.

A fiú hirtelen felugrott és a papír után nyúlt.

— Éppen kérni akartam, hogy álljon föl. Tegye fel a kezét és álljon arccal a falhoz!

Az őrnagy pisztolyával mutatta, hova álljon.

— Az írógépet lefoglalom!

A folyosóról több katona bejött, hogy segítsen az őrnagynak. Az egyik ágyról Petőfi-szakállas, jóképű fiatalember ugrott le. Frissen, tisztelettudóan jelentette, hogy ő a diákok otthon megbízott vezetője. Az őrnagy bólintott és megkérte, rendeljen el ébresztőt.

Pillánatok múlva mindenki állt, vagy ült az ágya előtt és most már feszülten figyelt.

Kereki tudomásukra hozta, hogy jogtalanul foglalták el az épületet. Egy napon belül el kell távozniuk. Felkérte őket, hogy térjenek vissza otthonaikba, vagyis oda, ahonnan idejöttek, illetve korábban tartózkodtak.

— Mi az engedélyt annak idején a Killián-laktanyában kaptuk. Azt mondták, ide beköltözhetünk, mert a pártszervezet feloszlott — mondta a vezetőjük.

— A kapitányságon tisztázzuk ezeket a kérdéseket. Öltözzön fel. Maga is velünk jön — mutatott a gépelő fiúra. — Az itt lakók névjegyzékét hozza magával — mondta Kereki az illegális diákotthon vezetőjének.

Az őrnagy a bekísért fiúkkal személyesen foglalkozott. Tisztában volt vele, hogy a diákok többségét megtévesztették. Leült a Köztelek utcai diákotthon vezetőjével. Értelmes, képzett fiúnak látszott, aki szenvedélyesen vitatkozott, mégis úgy tűnt, keveset értett a napi politikához.

— Tegyük fel — mondotta az őrnagy — önök jót akartak az országnak. Ezt csak feltételesen fogadom el. Ha eddig nem vette volna észre, a maguk úgynevezett szabadságharca tetemes véráldozatot követelt. Nem tudom hány százra tehető a halottak száma. Milyen az a szabadságharc, ahol a munkáshatalom legjobbjait ölik? Milyen demokrácia jöhet az önök terrorja után? Mint a papagájok ismételtetik az 1848-as nemzeti követeléseket, de elfelejtik, hogy azokat a munkáshatalom már régen teljesítette. Nem érzik, milyen hamis nyomon járnak?

A Petőfi-szakállas fiú nem válaszolt.

A másik fiút, aki a röpcédulákat gépelte,

a jegyzőkönyv felvétele után át szándékozták adni a bíróságnak. Ő már nemcsak vitatkozott, hanem tevékenyen részt vett az ellenforradalmi uszításban.

A jelentések megírása közben az ügyeletes tiszt sietve jelentette, hogy az épület felé nagyobb csoport közeledik... Valaki kezében fehér zászló. A csoportból hárman kiváltak és a főkapuhoz jöttek.

Az őrnagy engedélyezte a belépésüket. A három diák elszánt arccal lépett be a kapitány irodájába. Huszonévesek lehettek. Csöppet sem voltak elfogultak, inkább szemtelenek.

— Azért jöttünk, hogy a hajnalban letartóztatott barátainkat engedjék szabadon.

— Miért? — kérdezte a kapitány.

— Mert ártatlanok és nem csináltak semmit.

— Igazán? És a röpcédulák?

— Azt csak a balhé kedvéért csinálták. Gondolták, ez nem nagy dolog.

— Ha megengedik, ezt mi döntjük el. Egyébként a családi körülményeket ellenőriztetni fogom. Kíváncsi vagyok, otthon mit szólnak a jó balhéhoz? Társaik ügyét megvizsgáljuk. Aki ártatlan, haza fog menni. Egyet ajánlhatok. Maguk is menjenek haza. Aki pedig rendbontást követ el, azt kizáratjuk az iskolából. Elmehetnek!

Az őrnagy meg volt elégedve a diákoknak adott „okos” válaszával. Nem így a diákok. A küldöttség visszament a kapu előtt várakozó tömeghez. Számuk egyre jobban szaporodott. Rövid tanácskozás után kórusban kiabálni kezdték:

— Szabadságot Gergelynek, szabadságot Gergelynek!

A fiatalok egy csoportja a mellékkapun akart bejutni. Az őrnagy Bojtár Ferenc tolmács útján a szovjet páncélosok parancsnokához fordult segítségért. A nagykapu kinyílt. Egy tank elhagyta az udvart és a rendőrkapitányság főbejárata előtt megállt. Vezetője a tornyot kétszer körbeforgatta. A tömeg pillanatokon belül szétoszlott.

Kereki őrnagy telefonon jelentést tett főnökének, aki javasolta, a helyzetet sürgősen tovább élezni, az idő úgy is nekünk dolgozik. A Petőfi-szakállas fiatalembert engedték szabadon. A kapitányhelyettes utólag igazat adott a vezetőjének. Az ellenforradalmi gócokat folyamatosan főlszámolták. Az események gyorsan változtak. A rendet már nemcsak nappal, éjszaka is kielégítően fenn tartották. Ez a mindenkori rendőrkapitány feladata volt. A [egyelemtől] elszokott, fellazott rendőri állomány nehezen talált magára. Néhányan azért vonakodtak a határozott fellépéstől, nehogy ellentétbe kerüljenek a lakossággal. Hangoztatták, hogy az őrnagy bajtárs ma itt van, de holnap visszamegy a határőrséghez. Régi feladatát végzi tovább, de minket a családok a fiaik üldözőinek tekintenek majd.

— Feri, gyere be a központba. A munkát add át a bűnügyi alosztály vezetőjének. Azonnal indulj, majd személyesen többet mondok.

Kereki nagyot sóhajtott. Átadott néhány dossziét. Összehívta a kerületi kapitányság beosztottjait és elbúcsúzott tőlük. Nem kapott virágcsokrot, de nem bánta. Gyalog indult el végig az Üllői úton, mert gépkocsi nem volt. Villamos és autóbusz itt még nem közlekedett. A vágány- és villanyszerelők sérényen dolgoztak az út teljes hosszában, ám a forgalom megindítása még messze volt.

Amíg gyalogolt, volt ideje végignézni közvetlen közélről a rombolás még mindenütt jelenlevő nyomait. A látvány elszomorította.

Horváth miniszter-helyettesnél jelentkezett. Ismerték egymást még a kőbányai gyűjtőből. A szőke magas, energikus ember fanyar humorral kérdezte Kerekit.

— Remélem jobban érzed magad, mint az egyesben?

— Valamivel jobban, de azért mintha egy kicsit most is kutyaszorítóban lennék — válaszolta.

Visszakerülve a Ferencvárosból, a főkapitányság operatív bizottságának titkáráként dolgozott tovább. Szervezett, elemzett, értékelt, javaslatokat tett, összefoglalókat készített. Figyelemmel kísérte az üzemek hangulatát, a munkástanácsok tevékenységét. Több helyszíni akcióban részt vett. Ilyen volt az

egyik röpcédula szóró központ felgöngyölítése. A szálak egy templomba vezettek.

A templom előtt az őrnagy figyelmeztette szórakozott főnökét, vegye le a kalapját. Az zavartan csapta a hóna alá, és megkérdezte, hogy mit kell bent csinálnia. A templomi viselkedést egyikük sem gyakorolta mostanában.

— Letérdelünk, keresztet vetünk — mondta az őrnagy az előtérben suttogva főnökének. — Beülünk a padba, én a jobb, te a bal szélre és imádkozunk. A főnök alig tudott komoly maradni. Ügyetlenül levette aranykeretes szemüvegét és megtörölte. A ceremónia zsongása mély nyugalmat árasztott. Az őrnagy elálmosodott. Talán ei is alszik, ha a ministráns csengője folyton felnem ijeszti. Lám csak, ennek is lehet jelentősége. Talán éppen ezért eszelték ki.

A padsorban ülő egyik férfi hirtelen cédulát nyomott Kereki kezébe. A figyelmesség Kereki „imáját” teljesen megzavarta. Elolvasta a cédula szövegét. Némán a főnökére nézett, aki azonnal megértette, valami történt. A megbeszélés szerint a padsor másik végéről óvatosan befelé nyomakodott. Kereki a biztonság kedvéért megkérdezte a mellette buzgón imádkozó férfit, van-e még a lapokból? Az gyanútlanul válaszolt. Természetesen, kint a templom előtt a gyertyák alatt.

— Akkor menjünk ki együtt — és keményen megfogta a férfi karját. Kint a virágok alatt kisebb csomagokban sorakoztak a MUK-ra biztató ellenforradalmi jelszavak. Kereki a sikeres akción felbuzdulva hálaimát küldött vissza a templomba. A férfi, amikor rájött, hogy csapdába került, olyan hangos káromkodásba kezdett a templom előtt, hogy az ör-

nagynak kellett figyelmeztetnie a jó modorra. De ettől sem nyugodott meg.

Azonosították a röpcédulákat a többi kerületben elszórt cédulákkal. Hasznos tapasztalatot szereztek. A nyomon folyt tovább a keresés, de sokáig eredménytelen maradt. Végül megkerült a szóró ember. Postás egyenruhában járta a házakat, azért nem keltett gyanút.

Kerekiné, Jámbor Magda is derekasan kivette részét a rend helyreállításából. Igaz, ő más területen dolgozott mint férje. Ezért is került sor ritkán arra, hogy családi hangulatban tölthessék a hétvégeket. A gyerek kint volt rendszerint Pomázon. Néha hetekig sem láthatták.

Magda az egyik napon külső munkán vett részt. Az akció iránya véletlenül férjével hozta össze. Csak látták egymást. Magda karonfogva sétált társával „meghitt” csevegés közben, derűsen figyelték a terepet.

Az őrnagyot ugratták a többiek.

— No nézd csak, „elkelt” a feleséged és észre sem veszed?

Kereki nem volt féltékeny. Ismerte Magda munkakörét. Mindig nagy csodálattal és elismeréssel szólt róla. Este, ha hazakerültek, munkájukról nem beszéltek. Ez náluk tabu volt. Azért volt közös témájuk: Boglárka fejlődése, gagyogása, jelbeszéde vitát indított a családban. Mindenki mást értett abból, amit a szőke csöppség a maga módján kifejezett.

A budapesti operatív osztályok ez időben egybehangoltan dolgoztak. Valamennyi hírről majdnemhogyan egyformán tájékozódtak. Azonban előfordult „keresztező intézkedés” is. Már március elején járt a naptár, a különleges csoport jelzést kapott. A Gellért téri

szóvjét emlékművet valakik föl akarják robbantani. A megelőző munkát a leányok végezték, amiről Keréki őrnagy nem tudott. A különleges rendőri nyomozó csoport Tóth Árpád vezetésével feltűnés nélkül érkezett a helyszínre. Mozgó alakokat láttak az emlékmű előtt sétálgatni. A bejelentés szerint a közeli kollégiumból irányítják az emlékmű felrobbantását. Az időpontot senki sem ismerte. Ez megsokszorozta a sétálgatók munkáját. Jó idő eltelt, amikor két diák a Gellérthegy irányából sietve közeledett az emlékmű felé. No lám, mégsem volt hiábavaló a fáradságunk, mondogatták Magdáék megnyugodva. Szorosan a falhoz lapultak és onnan figyelték a nagy iramban közeledő fiúkat. Amikor még húsz méter kellett volna, hogy akcióba lépjenek, hirtelen mellettük termett egy szürke Pobjeda, hárman kiugrottak és a ledermedt leányokra csaptak. A kocsiban azután percekben belül tisztázódott a keresztbeverés, de akkorra a két fiú ellógott.

Az egyik férfi, aki Magdát nem ismerte, azonnal vállalni akarta, hogy bekíséri, de Tóth Árpád figyelmeztette, hogy a szőke asszony a főnök felesége.

Tóth Árpád félig komolyan, félig bosszúsan megjegyezte, most már nincs más hátra, minthogy megigyük a béketeánkat. Átnyújtotta termosztát a csontig fagyott asszonynak. Az emlékmű felrobbantása lekerült a napi-rendről.

Nehezen találtak rá arra a „szabadságharcos” alvezérre is, aki a letartóztatástól való félelmében felesége pácienseinek lakásán dekkolt. A feleség, mint orvos, naponta vitte párjának az élelmet. És mint ahogy mondani szokták, a házfelügyelők mindent észrevesz-

nek. Itt az tűnt fel, hogy túl nagy volt az ételhordó.

Egy másik figura. Vörös hajú, harminc körüli férfi toporgott Kereki előszobájában. Talán az idegesítette, hogy nem vigyáztak rá. Kereki a férfival kapcsolatos jelentést tanulmányozta. Ebben az állt, hogy ő szervezi a pártonkívüliek országos blokkját. A szervezet programjában érdekes részre bukkant. „...rendőrségi felügyelet alá kell vonni mindazokat a partizánokat, akik az ÁVH felgöngyölítése után szabadon mozognak. 12 évvel ezelőtt a legtevékenyebben vettek részt hazánkban a diktatúra megteremtésében. Ezen túlmenően rendeletileg azonnal feloszlalni a partizánszövetséget.”

— Lám ez milyen jól tudja — jegyezte meg Kereki —, hogy a partizánszövetség soraiba csak azok léphetnek, akik a fasizmus, a német megszállók, a nyilas terror és az ellenforradalom ellen harcoltak... De miért nem tájékoztatják erről tanáraink a fiatalokat már az iskolapadokban.

— Vigyázz, még lehetsz te is „refes” — tréfált az őrnaggyal Kárpáti Ottó. Izzadó ábrázatát kamaszosan megtörölte, tudta, hogy a főnökével lehet viccelni, érti a tréfát.

— Nem is mondtál badarságot. Intézd el a „szerző” rendőri felügyelet alá helyezését. Aztán ha lesz időnk, még foglalkozunk vele. Na indíts, mert tudod, még ma nagyon sok munkánk lesz. Hazamenés természetesen nincs.

— Értettem — fanyalgott Ottó a „jó” hír hallatán.

Az este azért csendben telt el. Kereki bent maradt éjszakára. Holnap március 15-e, az ellenforradalom utolsó próbálkozása.

Éjjél körül az ügyeletes jelentette, hogy az összes ipari üzemben létrejött a normális kapcsolat a vállalatok és a kormány képviselői között. Csak a közlekedési vállalat bizonytalan. Azt tervezik, reggel nem indul meg a közlekedés.

— Hol van az igazgató? — kérdezte Kereki. — Beszéltek vele?

— Kiadósan — jelentette az ügyeletes. — Ennek ellenére makacskodik. Éppen ezért előállították. Az előszobában vár.

— Hozd be — mondta fáradtan Kereki. — Elbeszélgetünk egy kicsit.

Zavart, ötven év körüli, kis csomagot szorongató férfit kísért be az ügyeletes.

— Tudom, ezt a találkozást mindketten szívesen kihagytuk volna, de sajnos nem tehetem — kezdte az őrnagy —, mert ön készített rá: Kér kávét, vagy inkább teát?

— Köszönöm, nem kérek semmit. Azért jöttem ide önhöz...

— Inkább hozták, vagy nem? — vágott a szavába az őrnagy.

— Hogy tiltakozzam az eljárásuk ellen. Éjszaka kirángatnak az ágyamból, becipelnek az üzembe és kényszeríteni akarnak, hogy változtassam meg a munkástanács határozatát.

— Miért, ön szerint a munkástanács helyesen döntött?

— Ez a munkástanács dolga. Én igazgató vagyok.

— Rendben van — folytatta Kereki. — De azért vegyük alaposabban szemügyre a kérdéseket. Valóban drasztikus dolognak tartom én is, hogy önt éjjel a meleg ágyból az üzemébe cipelték. De az a két ember, csak akkor ment az ön lakására, amikor velük az üzem-

ben közölték, hogy reggel nem indul meg a közlekedés, mert a munkástanács az igazgató úrral egyetértésben így döntött. Az igazgató úr ismeri a Minisztertanács rendelkezését?

— Igen, ismerem. De én akkor sem szólhatok bele a munkástanács döntésébe.

— Értem — mondta az őrnagy. Valójában ön a terület gazdája, de dönteni a munkástanács dönt. Igaz?

— Kérem, én ezt a munkakört nemrégén csinálom. A beleszólási jogomat leszűkítették.

Az őrnagy szünetet tartott. Várt. Tanulmányozta az összeesett igazgatót. Ilyen felelős beosztásban gyenge, határozatlan ember ül. Ha baj van, elveszti a fejét. Kisvártatva folytatta.

— Azt hiszem, hogy egy kicsit csodálkozna, ha én is fölháborodnék, hogy engem is kirángattak az ágyamból, természetesen, maga miatt. A tehetetlensége miatt. Pedig nekem is van családom, gyerekeim, én is szeretem a kényelmet. Mekkora is a családja?

— Három fiam van, még elég aprók.

— Nos, gondolom, a családja előtt nem adhatott okot félreértésre ez a mi hajnali találkozásunk. Amint látom, még a fehéreneműjét is elkészítették. Számítottak rá, hogy nem jó úton jár.

Az igazgató hallgatott.

Most már Kereki kezdte elveszteni a türelmét. Fegyelmezte magát, de eléggé kemény hangon folytatta.

— Miért is tiltotta meg a műszakkezdést?

— Mert közbiztonsági őrizetbe vették Kovács József szerelőt, Sulyos Elek indítót, Látó Kálmán pénzügyi vezetőt, Kitos Ármin

mérnököt. Valamennyien a munkástanács tagjai voltak...

— Értem — válaszolt az őrnagy. — Ön szerint ezek az emberek a termelés megindítása, vagy a sztrájk mellett kardoskodtak?

— Nem bontanám le egyénekre a kérdést. Ez az egész a munkástanács ügye — válaszolt az igazgató. — Inkább azt mondanám, a munkástanácsnak feltételei vannak.

— És mi lenne az? — kérdezte előrehajolva az őrnagy.

— Azt követelik, hogy a szovjet csapatok hagyják el az országot. Különben sztrájkolnak.

Mindketten hallgattak. Az igazgató megtörölte verejtékező homlokát. Várt, hátha mentőövet dobna feléje. Már nyilvánvalóvá vált, hogy rossz úszó.

— Működik Önöknél pártszervezet? — kérdezte Kereki.

— Nem — válaszolta az igazgató —, a munkástanács nem engedélyezi.

— És a szakszervezet?

— Az sem. Egymás munkáját kereszteznék.

— Értem — gondolkodott hangosan a titkár. — Ezek szerint a munkástanács teljhatalmú úr és nem fogad el tanácsot csakis a nagybudapesti munkástanácstól, amely pillanatnyilag az ellenforradalom leplezett eszmei irányítója. Nos, térjünk vissza a maga által védelt emberekhez. Például Kovács József művezető milyen ember?

— Nem tudok róla semmit. Ez a személyzeti osztály dolga.

— A kinevezését csak aláírta, vagy nem?

— Valóban, de ez még nem jelent semmit!

— Ha most azt kérdezném, hogy mit tud a többiekről, ugyanezt válaszolná?

— Természetesen.

Az őrnagy megnézte az óráját. Fél négy múlt... Itt ül előtte egy ember, akinek fogalma sincs, hogy kik a munkatársai, milyen helyzetbe került, mit kockáztat, ha hajnalban nem ad indulási parancsot.

A titkár fölállt. Az igazgató is, de az őrnagy megfogta a vállát és visszagyömöszölte a székebe. Indulatosan, majdnem magából kikelve folytatta:

— Maga csak mondja a mondókáját. Mint a papagáj ismételgeti a munkástanács döntött, a munkástanács döntött. Én pedig azt mondom: a munkás-paraszt kormány úgy döntött, hogy március 15-én fellebogózott járművekkel induljon meg a közlekedés. Ha ön képtelen ennek végrehajtására, kénytelen leszek olyan igazgatót kerestetni, aki ön helyett vállalja. A személyek, akikért most körömszakadtáig harcol, egytől egyig a népi demokratikus rendszer régi ellenségei. Van-
nak az országban szép számmal, elhelyezkedtek kisebb-nagyobb beosztásokban, de azért, ha kell azonnal levetik az álarcot. Megnéztük a munkástanácsok összetételét — folytatta a titkár. — Azt vártam, el fogja mondani, hogy azért nem tud dolgozni, mert ilyen reakciós összetételű a munkástanács. Ehelyett berezelt. Nekünk pedig olyan munkástanácsra nincs szükségünk, amely nem ért egyet a párt politikájával, megkérdőjelezi a valódi munkáshatalmat és nyugatra kacsintgat, onnan várja az utasításokat.

— Két lehetősége van — folytatta a titkár. — Az egyik: felhívja a vállalatát és utasítást ad a reggeli zászlós indításhoz. Fölhívja a fe-

leségét és közli, hogy fél óra múlva otthon lesz, készítsen magának jó meleg fürdőt. A másik lehetőség: bizonytalan ideig itt marad, a közlekedés pedig ön nélkül indul meg.

Az igazgató néhány percig gondolkodott, aztán cselekvésre szánta el magát. Úgy tűnt, megjött a jobbik esze.

És 1957. március 15-én a kora reggeli órákban az egész fővárosban megindult a közlekedés.

Az ellenforradalom gerince megroppant, tartalék ereje is kimerült. A márciusban újra kezdjük mozgalom megbukott. A munkások kezdtek rájönni, mennyire megtévesztették őket az ellenforradalmárok hazug jelszavai. Az élet visszatért a normális mederbe. Május elsején már százezrek tüntettek a munkás-páraszt hatalom mellett.

Kereki Ferencet a belügyminiszter alezredekessé léptette elő.

Úgy tűnt, egyéni életében minden ismét a helyére került. Már csak rossz álmokként emlékezett Kereki a börtönévekre, lassan elültek az ellenforradalom egykor magas hullámai is. Az egymásra tornyosuló esztendők mély barázdákat rajzoltak arcára. Haja lassan kifehéredett.

Egy régóta várt találkozás azonban még hátra volt. Ahogy az évek múltak, úgy fokozódott a várakozás feszültsége. Néha arra gondolt, nem is helyes ez a várakozás, kinek lehetne rá szüksége, kinek hiányoznék ott? Aztán meg az jutott eszébe, mi értelme lenne, hogy múltja elől meneküljön? Múltját az ember önmaga előtt nem tagadhatja le. Amiről nem tehet, azt szégyellnie sem kell. Vajon így gondolkodnak-e mások is? Lesznek-e a háta mögött összesűgők?

Hat éve nem járt az épületben, amelyből 1951 júniusában nem jószántából távozott. Elégtételnek, igazságtevésnek fogta fel, hogy újra ott dolgozzon. Igaz, 1954 augusztusa, kiszabadulása, majd rehabilitálása után, az ellenforradalom viharos napjaiban, heteiben a konszolidáció hónapjaiban sűrűn találkozott olyanokkal, akikkel régen együtt dolgozott a valamikori papi épületben, amely 1950 óta a határőrök központja. Szeretettel és barátsággal emlegették az együtt vívott küzdelmeket. Ám voltak másképpen gondolkodók, haraszt bölcsek is, akik talán még ma is mondogatják: no, no, nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél.

A mostanihoz hasonló évszakban hagyta itt a kertet, a fákat. Hogy előtte van ma is az a júniusi délután. A lemenő nap aranyló fénye, amint csillogva hinti be a fák leveleit. A madarak felszabadult, szerelmes énekétől zengő erdő. Magda telefonja, trillázó kacaja a kagylóban. Nem volt ahhoz fogható a legszebb madárdal sem. Milyen nagyra nőttek azóta a fák. Lassan eltakarják az egész épületet. Az a két ezüstfenyő a lépcsőfeljárónál milyen magasra nőtt. Akkor még, ha a lépcső tetején állt, átlátott fölöttük a Hunyad-oromra. Most meg! Igen, ott a főhomlokzat második emeletén, a bal szélen voltak irodájának ablakai.

Felpillantott.

Az egyik ablakszárny kitérve. A szél gyengén lebegteti a függönyt. Furcsa zsibadást érzett térdhajlatában.

Már elhagyta az enyhe kis kanyart. A serpentinzerű aszfaltos út a főlépcsőhöz vezetett. Kis betonjárda vágott át rézsútosan a lépcsőkhöz. Eddig senki ismerőssel nem találkozott. Tíz órára kérette a parancsnok. Most háromnegyed tíz.

A beszélgetés nem hozott számára meglepetést. A parancsnok markáns arcú, határozott vonású ötven év körüli, kissé fáradtnak tűnő tábornok, barátságosan fogadta. Eddig néhány alkalommal találkoztak, így, kettesben még nem volt alkalma szót váltani vele. A tábornok tudott előző életéről, eddigi pályafutásáról. Erről nem sokat beszéltek, inkább az elkövetkezendő időszak feladatairól, Feri új beosztásáról, ami valójában nem volt számára új. Visszatért a szervezési osztály élére, ahonnan annak idején elvitték. Miután

minden ilyenkor szokásos témáról szó esett, a tábornok felállt a székéből.

— Menjünk talán a tanácsterembe.

A hosszú folyosó vastag szőnyege elnyelte léptük zaját. A terem ajtajánál az előljáró udvariasan maga elé parancsolta. Bent az osztályvezetők várakoztak. Jelentésbeadás, üdvözlés, csend.

— Bemutatom az elvtársaknak Kereki Ferenc alezredes elvtársat és egyben szeretettel köszöntöm újra a határőrök nagy családjában. A belügyminiszter elvtárs kinevezte a szervezési osztály vezetőjévé. Mint több elvtárs előtt ismeretes, Kereki elvtárs korábban már betöltötte itt ezt a beosztást, de a törvénytelen ségek idején, koholt vádak alapján őt is letartóztatták. Több mint három évet töltött igazságtalanul börtönben. A rehabilitálás után a minisztériumban dolgozott, bátran küzdött az ellenforradalom ellen, sokat tett a konszolidáció érdekében. Őszintén örülünk, hogy most végre visszatért közénk.

Az országos parancsnok után Kereki Feri is mondott néhány szót, aminek a lényege nagyjából megegyezett a parancsnok mondanivalójával, már ami a visszatérés fölötti örömet illeti. Meg azt is mondta, az elmúlt években nagyon hosszú utat járt be, sok tapasztalatot szerzett, jókat is, rosszakat is. A jót szeretné hasznosítani, a rosszat elkerülni. Azon lesz, hogy régi határörként megfeleljen az új feladatoknak. Kérte a vezetők és munkatársak kritikus észrevételeit, segítségét a majdani együttműködés során.

Ezzel a találkozással valójában Kereki Ferenc határőr élete folytatódott. A határőrség nagy minőségi átalakulás előtt állt, ami a szervezőknek sok felelősségteljes munkát

ígért. Kereki alezredes nagy kedvvel, fiatalos lendülettel kezdte el már másnap a munkát. Előbb tájékozódott. Minden részletbe beleásta magát. Érdekelték az új parancsok, az új elgondolások, tervek. Még sokan szolgáltak a sorállományúak között olyanok, akiket a honvédség adott át. Napirenden volt a határőrség új struktúrájának kialakítása. Ez érintette a hivatásos és sorállományt egyaránt. Az ország több olyan vidékén folyt újonckiképzés, ahol azelőtt nem. Jónéhány honvédségi objektumot átmenetileg határőrök kezeltek, használtak. A hivatásos állomány soraiba sokan jöttek át a néphadsereg-től. Az ország ugyanakkor nagy erőfeszítéseket tett, hogy minden szükségeset megadjon, ami a fegyveres erők számára, feladataik ellátásához szükséges. Őszre kitűzték az országgyűlési és tanácsválasztásokat, az ellenforradalom utáni első olyan erőpróbát, amely bebizonyíthatja az egész világ előtt, népünk a fejlődés mely útját választja.

Kereki Ferinek volt alkalma újra, hogy régi testületénél érvényesítse addig szerzett gazdag tapasztalatait. Ment is minden szépen, csak hát a korábbi évek megerőltető munkája, idegörlő izgalmai kikezdték még az ő vastkemény szervezetét is.

A budai hegyek erdői ezen a napon hiába ontották a párát, a nyári melegen nem hűsítettek. Csak akkor enyhült valamelyest a forróság, amikor a napsugár elérte a fák koronáját. A határőrök épületének falai még most, napszálltakor is sugározták vissza a nap melegét. Az ügyeletes tiszt a naplementében gyönyörködött. Az énekesmadarak csivitelése felerősödött. A hőmérő már csak huszonhat fokot mutatott.

Magyar Péter határőr hadnagy megtörölte izzadt homlokát. Megigazította derékszíját és még egy pillantást vetett a lebukó nap felé. Az ablakpárkányon matató légy megunt az eseménytelenséget és széles ívben kirepült a parkba. A tiszt a melegtől unott tekintettel szemlélte a légy bravúros startját. Ha neked meleged van, egyszerűen elmész, de én mit tehetek? Csinálom, amit választottam. Könyönyű léptekkel a géptávíróhoz ment, letépte az „adó” szöveget. Bele se pillantott. Vitte az anyagot az ügyelet vezetőjéhez.

— Őrnagy elvtárs, jelentem távirat a harmadik kerülettől.

— Mi áll benne? — kérdezte az őrnagy.

A hadnagy zavartan olvasni kezdte a szöveget.

— Meg sem nézte? Milyen katona maga? Egyáltalán érdekli, hogy mi történik a csapatnál?

— Jelentem, igen. A táviratban az áll, két fő miatt razziát vezettek be. A határsértők a magas növényzetben elrejtőztek. A kutatás folyik.

— Rendben van — nyugtázta az eseményt. A tett intézkedés eredményéről adjanak folyamatos tájékoztatást.

— Értettem — fordult meg katonásan Magyar Péter hadnagy. Sietve távozott a szobából. A hadnagy a tisztiiskolán túlságosan megszokta az értettemet, pedig az nem párosult minden esetben az emberi cselekvéskészség fogalmával, bár katonás, fegyelmezett külsőt takar.

„Nyugtázza és reggelre újra jelentse-nek...”

A felelősség a lentiekre hárul. Nem tudni, jól vagy rosszul intézkednek-e. Egy bizonyos,

ők vannak közelebb az eseményhez. Azért egy kis nyugtalanságot érzett magában, mert régebben ő is az egyik kerületnél teljesített szolgálatot. Maga elé képzelte a lentieket, főleg a parancsnokot, aki most minden tudását összeszedve dolgozik. Vajon nem lesz-e zárlatos, megtalálja-e a legmegfelelőbb megoldást? Akkor viszont a parancsnoknak igazoló jelentést kell írnia. Persze ez nem teheti meg nem történtté a kudarcot. Azon gondolkodott, felhívja, szüksége van-e segítségre. Aztán meggondolta magát. Talán még meg is sérthetné, ha ő innen, fentről a tények valóban hiányosabb ismerete tudatában elvenné a parancsnok önállóságát. Régebben ez divat volt, az iskolán is azt tanították, hogy a központi ügyeletes adjon utasításokat a razziához. Ám az élet a valósághoz igazította a tennivalókat és elvetette a papírszagú, sablonos gyakorlatot. Jól volt ez így még akkor is, ha Magyar Péter hadnagy néhány percig helytelennek látta.

Orósvári őrnagy, vezető hadműveletes, korábban a műszakiaknál dolgozott. Még azokban az években vált vérévé a pontos, katonás, gyors intézkedés. Nem szerette a pongyola, elfásult embereket. Buzgott benne, a fiatalok nevelése iránti tettvágy. Kevésnek tartotta az iskolai képzést, amely kevés szakmai ismeretet ad a fiatal tiszteknek. Igaz, Orósvári hangulatember is volt kissé. Gyakorta indokolatlanul viselkedett keményen a fiatalokkal. Viselkedésére csak azok találtak magyarázatot, akik ismerték kálváriáját. Erről magától sohasem beszélt. Pedig jobb lett volna, ha elmesélte volna Magyar Péternek, akivel hétszámra együtt ügyeltek, hogy az ötvenes évek elején, fiatal tisztként került

a határőrség műszaki alakulatához. Az akkori idők feszült politikai légköre, az állandó harckészültség mennyire megviselte őket. A déli határon aknásítottak. Egy ízben anyagtervrajzot kapott a már lerakott aknamezőről és felrobbant. Egyik lábán és arcán súlyosan megsebesült. Sokáig feküdt kórházban. Hosszas, eredménytelen kezelés után közölték vele, hogy a lábát csonkolni kell. Könyörgött az orvosnak, engedje meg, hogy pisztolyát magához vegye. Aztán felgyógyult. Orvosai olyan műlábat készítettek, ami szerintük jobb volt mint a régi... A hosszas kórházi kezelés nem kedvezett családi életének sem. Felesége, amikor megtudta, hogy férje lábát levágják, elhagyta. Oroszvári Istvánnak ez nagyobb csapás volt mint a sérülése. Ettől kezdve lett keserű ember belőle.

A telefon újra csengett. Ezúttal a városból. Oroszvári vette fel.

— Központi ügyelet, Oroszvári őrnagy. Tessék.

— Kereki Ferencné. Azonnal küldjenek orvost, a férjem rosszul van.

— Asszonyom, legyen nyugodt, intézkedem.

A következő percekben a határőrség orvosa nyugtalanul rendezgette táskáját a mentőkocsiban. Izzadó fejét sűrűn törölgette s egyre azon tűnődött, mi történhetett Kereki Ferencsel.

Az ügyeletes Oroszvári őrnagy is sápadtan roskadt székébe. Kiverte a veríték, maga elé nézett és egyre csak azt motyogta: ez az ember nem halhat meg.

A hadnagyot elfogta az idegesség.

— Őrnagy elvtárs, nincs jól?

— Tudod fiam — először tegezte a fiút.

— Kereki Ferenc alezredes mentette meg az életemet. Amikor a határon felrobbantam, ő volt a vizsgáló csoport vezetője. Mindent elkövetett, hogy gyors segítségben részesüljek. Ott volt az ágyamnál akkor is, amikor közölték velem, mi történt. Rendszeresen bejárt feleségével látogatni és együtt vigasztaltak, ne adjam fel. Meg fogok gyógyulni.

— Bocsásson meg — szólt halkán a hadnagy — nem tudtam, hogy mi történt, hiszen sohasem beszélt róla.

A telexgép szapora kopogásba kezdett. Egyszerre ugrottak fel a helyükről.

— Hagyja csak őrnagy elvtárs, majd én — sietve leszakította a táviratot.

Ettől a naptól kezdve a hadnagy úgy vigyázott az őrnagyra, mintha a saját édesapja lett volna.

A mentőautó vezetője szirénázva hajtott, élesen vette a kanyarokat. A kocsi végül nyikorogva állt meg Kerekiék lakása előtt. Az orvos kettesével ugrált fel a lépcsőkön.

Remélem, nem érkeztem későn, gondolta a lakás ajtajában, ahol már várta Magda. Az orvos megpróbálta Kerekinétől megtudni a kóresetet, miközben a fotelba süppedt alezredes halálsápadt arcát, végtagjait vizsgálgatta, de az asszony hangja állandóan elcsuklott. Látható volt, hogy a beteg még nincs túl az életveszélyes szívrohamon. Injekciót adott neki.

— Ettől megnyugszik, talán egy kicsit alszik is. Mindenesetre most bevisszük a kórházba. Lehet, hogy csak kimerültség, fáradtság. Sajnos, ez a szakma ilyen.

Kereki Ferenc falfehéren hallgatta az orvost. Meg akart szólalni, de az orvos gyorsan figyelmeztette, ne beszéljen, nem szükséges,

majd ha jobban lesz, mindent elmond. Most pihenjen, kímélje magát. Szerencse, hogy nem később kapta a telefont. Akkor nehezen tudott volna segíteni.

A kórházban szerencsére nem volt nagy forgalom. Az orvosok egy része hétvégi pihenőn volt. Csak az ügyeleteseket találták bent. A felvételi iroda előtt nem várakozott senki. Az irodavezető szórakozottan keresgélt valami jó zenét a rádióban.

A főorvos az ablak elé érve bekiabált:

— Terike, az adatokat később hozom. Értesítse Sárosi főorvos urat és kérje meg, jöjjön be.

— Egyelőre helyezték el az egyes szobában — intézkedett az ügyeletes.

A határőr orvos megszólalt.

— Lehetséges, hogy reggelig alszik. Ne keltsék fel. Már az is fél gyógyulás, ha jól kipihen magát.

A kórházi szobában tizenegyet mutatott az óra. A csendben monoton hangon tiktakoló szerkezet mérte az időt, a születést, a halált, kinek-kinek tetszése, nemtetszése szerint. De mérte az öröm perceit, a boldogság óráit, talán a remény napjait is.

A beteg, ha felébredt, mindig az órát pillantotta meg először. Nem tudta mióta aludt. Üres ágy állt az övé mellett. Eriss fehérnemű szaga volt és az ismeretlen jövevényre várt. Milyen különösek ezek a kórházi ágyak. Ha ezek egyszer mesébe kezdenének, sok érdekes dolgot mondhatnának el emberekről, életekről. Mennyi beteg gyógyulását, nyugalmaát segítették elő. Persze mesélhetnének az életükért eredménytelenül küzdő betegekről is, olyanokról, akikre már kimondatott az ítélet.

Emlékek, küzdelmek, sorsok kötődnek ezekhez az ágyakhoz.

Kereki Ferenc eltűnődött saját életén. Vajon hogyan fog alakulni ezután? Róla mi kerül az ágy-lexikonba? Jó, esetleg rossz? Túl fiatalnak érezte magát ahhoz, hogy befejezze pályafutását. Még nagyon sok a tennivalója. Minden megszakadt volna? Ez lehetetlen. Az orvosok valószínűleg jött akarnak, de túlságosan gyorsan bedugták ebbe a szűzien fehér kórházi szobába. Ez nem lesz így jó.

Óvatosan megtörölte verítékező homlokát. Újra elkészítette a szobaleltárt. Széles ablak és erkélyajtó, csipkefüggönyök. Kis méretű tálalóasztal, rajta friss virágcsokor. Vajon ki hozta? Az ajtó mellett mosdó, fölötte tükör, alul kis szeméttartó vödör. A mosdón saját börtövakészlete. Micsoda bölcs előrelátás. Az ágy mellett kis éjjeliszekrény, a tetején lázmérő, tabletták.

Csinos, fiatal, fekete hajú, mosolygós képű ápolónő lépett be nesztelenül. Fején kis fityula, szűk kötényruha, amely kiemelte formás melleit, karcsú derekát. Fekete, csodálkozó szemével vizsgálgatta az előtte fekvő férfi arcát. Ruháját egyik kezével megigazította. Mosolyogva megszólalt:

— Én fogok téged vigyázni — mondta és szégyenlősen elmagyarázta, még nem beszéli jól a magyart, ugyanis nemrégén jött Görögországból.

— Értem — válaszolta az alezredes —, de én tudja nem vagyok beteg, csak kicsit kimerültem. Elfáradtam, ennyi az egész.

— Nagy fáradás nem jó, kicsi jó. Orvos mondta, sokat kell pihenned.

— Persze, persze — nyugtatta meg mo-

solyogva Kereki a szép görög ápolónőt. — Rám ne vigyázzon, menjen szépen pihenni.

Az asszony barátságosan nézte. Majd kis szünet után megszólalt.

— Ha valamit akarsz, nyomsz a piros gomb. Én jövök azonnal.

Hangtalan járásával eltűnt az ajtó mögött.

Kereki még sokáig nézte az ajtót. Egy pillanatra elfelejtette, mi történt vele, miért hozták ide.

A napok gyorsan rohantak, a beteg egyre türelmetlenebbé vált. Pedig a kórházi személyzet, az orvosok megkülönböztetett figyelemmel ápolták, gyógyították.

A kis görög asszony újra éjszakás volt. Reggel előkészítette a beteg gyógyszerét, helyére rakta az elolvasott újságokat. Szorgoskodott, mintha nem is ápolónő lenne, hanem a testvérhuga, vagy felesége, Feri pedig legközelebbi hozzátartozója. Közben beszélt önmagáról.

— Itt ismertem meg a férjemet. Egy éjszaka hozták be a határőrségtől. Műszaki katona volt. Aknát szedtek és súlyosan megsérült. Hónapokig ápoltam, éjjel-nappal mellette voltam. Elkeseredésében végezni akart magával. Fiatal, nagyon szép férfi. Aztán meggyógyult. Utána is találkoztunk. Aztán elvett feleségül. Olyan beosztást kapott, ahol rokantan is hasznos lehet.

Hamarosan előkerült a mosdató szivacs, az illatos szappan és törölköző. A mozdulatlan-ságra ítélt beteg tudta, mi következik. Az első időben kellemetlenül tűrte a naponkénti ágyfürdőt, de ahogyan múltak a napok, megszokta. Szonja szakszerűen ápolta testét, mintha újszülött kisgyermek lenne. Amikor

nem bírta a beteg súlyával, megkérte, csimpaszkodják a nyakába.

Kereki Ferenc a reggeli mosdatás után gondolkozva vizsgálta a kórterem hófehér mennyezetét, közben borostás arcát simogatta.

Le kellene húzni a szakállamat is, de a görög istennő minden mozgást megtiltott. Mi lenne, ha ő borotválná meg?

A jelzésre Szonja kíváncsian kukkantott be. Meghallgatta a beteg panaszát.

— Nem kell neked borotva, szép vagy így is. Vasárnap jön házi borbély fiú, lehúz neked szakálladat... Egyébként pedig lesz neked szobatárs is. Légy hozzá türelmes.

Az ápolónő még be sem fejezte, az ajtó mindkét szárnyát kinyitották és hordágyon, fáradt külsejű, hatvanasnak látszó férfit hoztak be. A görög asszony levette az újonnan érkezett férfi felsőruháját. Óvatosan lefejtette az inget is. A magatehetetlen férfi gyermek módjára túrta az ápolónő szorgoskodását. Feje hol előre, hol hátra csuklott. Leke-rült lábáról a cipő, zokni.

A beteg kórlapjáról a következőket olvasta. Faragó Antal rendőr százados.

Amikor az ápolónő végzett a vetkőztetéssel, vézna kis ember maradt az ágyban. Üveges szemei védelmet kerestek. Ki ellen? Nem tudni. Szonja gyorsan pizsamát adott rá, fejénél még egyszer megigazította a párnát és halkan a fülébe súgta.

— Pihenj, nem lesz semmi baj.

Összeszedte a levett ruhadarabokat, megcsodálta a százados zubbonyát díszítő kitüntetési szalagsávokat, majd hangtalanul kiment a szobából.

Az új beteg szobatársára ügyet sem vetett. Behunyta szemét és mély álomba merült. Sovány arca a kimerültségtől még jobban megnyúlt. Tempósan, néha akadozva szedte a levegőt, mint öreg hajós. Csontos kezét a takaróra rakta. Kereki elgondolkodva vizsgálta. A múltkor azon morfondírozott, mi lenne, ha a kórházi ágy beszélni tudna. Mennyi ember életét, szenvedését mondhatná el. Egy korábbi, még 1948-beli beszélgetés jutott eszébe. Akkor szervezték a belső karhatalmi erőket. Előtte ült ez a csontos, csupaszív ember. Akkor még ő is csak főhadnagy volt. A beszélgetésen, mint a belső karhatalom párttitkára volt jelen. A százados a Mosonyi laktanyában teljesített szolgálatot, mint századparancsnok. Ma is előtte vannak azok a vizsgálódó, gyanakvó szemek, ahogyan a százados akkor visszatekintett reá. Mintha azt mondta volna, nektek nincs jogotok az én beosztásomról beszélni, én már tettem annyit az életben, hogy magam dönthessem el, mit akarok csinálni.

De akkor csak ült. Várta a kérdéseket. Kereki Ferenc akkor nem is sejtette, hogy a férfi miért várt olyan sokat a bizottságtól. Mint régi spanyolos, múltja alapján elégedetlen volt századparancsnoki beosztásával. Az akkor alakuló belső karhatalomnál remélt magasabb beosztást. Bizalmatlanul pislogott a kérdezőkre. A beszélgetés végére egészen elkedvetlenedett. Az áthelyezésére már ügy kellett rábeszélni. Ugyanis a karhatalomnál sem ígértek neki magasabb funkciót. Majd-hogynem köszönés nélkül távozott az irodából. Kereki akkor nem értette. Ma már világos előtte Faragó Antal százados akkor jogos csalódása. Spanyolország miatt elmarasztal-

ták. A külföldi ellenállási mozgalomban való részvétel akkor nem volt jó ajánlólevél. Vajon a századosban mi maradt meg ebből a tüskéből?

Másnap korán jött a vizit, amelyet a főorvos vezetett. Először Kereki Ferenc ágynál álltak meg.

A főorvos szótlanul nézegette az alezredes kórlapját, majd az osztályos orvoshoz fordulva utasításokat adott.

— Egyelőre pihen. Aztán meglátjuk. Dohányzás, szeszes ital semmi. Fölkelni, sétálni, W. C.-re kimenni még most sem lehet.

A főorvos vörös haját, izzadó homlokát törölgette. Már túl volt a nyugdíjkorhatáron, de nem volt szándékában a munkát abbahagyni. Bal kezéről az egyik ujja hiányzott, senki sem tudta mi történt vele.

A kórházi folyosón élénk mozgás volt. A nővérek szorgosan készítették elő a betegek reggelijét. A tálalókocsi mellett feltűnt egy sovány fiú, kezében hatalmas csomag újsággal. Kerekiék szobájába behozott egy Népszabadságot és egy sportlapot. Kereki Ferenc mohón nyúlt a lap után. Az egyik szalagcímen: Helsinkiben aláírták az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányát. Az újság terjedelmes cikkben számolt be a béke, az enyhülés és a békés egymás mellett élés politikájának sikeréről.

Olvasás után Kereki megszólalt.

— Sikerült, ez a lényeg. Győzött a józan ész.

— Akkor most már ráérünk meghalni — mondta halkan a százados. Jólesően nyújtózkodott a paplan alatt. Lábát megropogtatta, csontos kezét a paplan tetején pihentette.

A görög ápolónő lépett be.

— Nagyon pirosak. Vannak izgatottak. Ez nem lenni jó.

— Nincs baj — mondta az alezredek. Nem bántjuk mi egymást.

— El fogom venni nektek az újság, ha attól ideges.

A doktorasszony, mintha az ajtó előtt állt volna, a végszóra lépett be.

— Már megint a katonákkal van a baj? — kérdezte tréfásan. — Ez jó jel. Aki fegyelemzetlenkedik, az gyógyul és nemsokára hazamehet. Ugye azért megígérik, hogy amíg itt vannak, jó fiúk lesznek. Látom az alezredek elvtárs máris jól viselkedik, ezért egy rendkívüli nyugtató injekciót kap. — A doktornő a másik ágyra nézett. — Csak ne irigykedjék, egy adagot önnek is ki tudok osztani.

A délelőttöt mindketten vízszintesen töltötték. Jót aludtak.

Először Kereki alezredek ébredt fel. Figyelte a kis öreg nyöszörgését. A folyosón az élet zavartalanul ment tovább. Az ebéd tálalásához készülődtek. A zaj egyre közelebbről hallatszott. Kicsapódott a kórterem ajtaja és a kerekés tálalókocsi hangosan beleütközött az ajtó szélébe. A nyöszörgő százados a lár-mára megrezzent. Nagyot sóhajtott. Egy pillanatra visszatértek álmokképei. Fázósan rázkódott, közben félhangosan motyogott: elfelejteni elfelejteni...

A kis öreg nem kelt fel az ebédhez. Tukmálták rá, de nem evett. Délután, este állapota rosszabbodott. Reggel nem mozdult többé.

Kereki először alig fogta fel, mi történt. Aztán döbbsent belé a kegyetlen valóság: a kis

csontos nincs többé. Hát ennyi volt, ennyi lenne az a nagy beavatkozás?

Sötét gondolatai közben alig vette észre, megélénkült a szoba.

— Most pedig felkelsz. Kis séta jót tesz neked. — A görög asszonyt mintha kicserélték volna. Hozta a papucsot, feladta a köntöst.

Mire magához tért, már kint jártak a kis parkban. Az utcáról beszűrődött az autók friss suhogásának zaja, a trolibusz élénk sívítő hangja.

— Fejedben mire gondolsz? — kérdezte Szonja nevetve. A padon ültek, mint a szerelmesek.

Kereki mélyen a fekete szemek közé nézett. Furcsa tüzet, villogást fedezett fel a görög asszony tekintetében. Igen, most már tudja, a Magda szeme tündököl ilyen szépen.

— Az időre, a visszahozhatatlan, a megismételhetetlen időre. Érted? Jó hosszú szavakat mondok itt neked.

Az asszony Feri arcát, ráncait fürkészte.

— Ne sajnáld, ha szépen múlt el neked időd.

Kereki szomorkásan felnevetett.

— Csakhogy az én időm egy része csúnyán távozott.

— Az neked baj. De jó lesz, mert gyógyulsz.

Egy hét lábadozás követte a hosszú fekvést és Kereki Ferenc megkapta a zárójelentését. A főorvos betegszabadságot javasolt, majd felülvizsgálatot, ahol döntenek további sorsáról.

Magda és Boglárka jöttek eléje taxival.

Lakásuk előtt kiszálltak a kocsiból. Újra csend lett. Kereki nagyot szippantott a friss

hazai levegőből. Felnézett lakásuk ablakára. Fent gazdagon pompáztak Magda virágai.

— Gyerekek, azt hiszem végleg hazaértünk. — Feri átkarolta Magdát és Boglárkát, aki már magasabb volt az anyjánál. — Itt az ideje, hogy készüljünk a lakodalomra.

Műszaki szerkesztő: Regös László

83/1129/10 — Zrínyi Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató

ISSN: 0133—9281